

dr. Muhammed bin Abdurrahman
el-Arifi

UŽIVAJ *u* ŽIVOTU

Dr. Muhammed ibn Abdurrahman el-Arifi
Uživaj u životu

Izdavač:

ILUM, D.O.O., BUŽIM

Dizajn naslovne strane:

HARIS TAČI

Za izdavača:

FAHRUDIN SIJAMHODŽIĆ, PROF.

DTP:

ILUM, D.O.O.

Prijevod sa arapskog:

EDIN DEDIĆ, PROF.

ADMIR MURATOVIĆ, PROF.

Urednik:

FAHRUDIN SIJAMHODŽIĆ, PROF.

Recenzija:

ISMET PURDIĆ, PROF.

Prodaja i distribucija:

ILUM, D.O.O.

mob.: +387 62 15 71 80

email: ilum.d.o.o@gmail.com

Lektura:

MIRELA ŠERTOVIĆ, PROF.

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

41-122

AL-ARIFI, Muhammed ibn Abdurrahman

Uživaj u životu / Muhammed ibn Abdurrahman
el-Arifi ; [prijevod sa arapskog Edin Dedić i Admir Muratović]. -
Bužim : Ilum, 2009. - 331 str. ; 25 cm

Prijevod djela: Istemti' bi hajatik.

ISBN 978-9958-986-11-3

COBISS.BH-ID 16057243

dr. Muhammed ibn Abdurrahman el-Arifi

UŽIVAJ U ŽIVOTU

Bužim, 2009

Uvod

Neka je hvala Allahu i neka je salavat i selam na Posljednjeg vjerovjesnika.

Kada sam imao šesnaest godina u ruke mi je došla knjiga *Umijeće ophođenja sa ljudima* čiji je autor Dale Carnegie. Bila je to izvrsna knjiga koju sam pročitao nekoliko puta. Autor knjige je predlagao da čitalac ponovo pročita knjigu svakih mjesec dana, pa sam to i činio. Primjenjivao sam njena pravila prilikom ophođenja sa ljudima i vidio sam izvanredne rezultate.

Carnegie bi iznosio pravilo, a potom bi spominjao primjere i događaje iz života ljudi koji su bili istaknuti među svojim narodom, poput Theodorea Roosevelta, Abrahama Lincolna i drugih. Razmišljao sam i spoznao da ovaj autor daje smjernice radi postizanja dunjalučke sreće, a šta bi tek bilo da je upoznao islam i njegova moralna načela i postigao sreću na oba svijeta? Šta bi bilo da je vještine ophođenja učinio ibadetom kojim će se rob približiti svome Gospodaru?

Kasnije sam saznao da je Carnegie izvršio samoubistvo i shvatio sam da mu njegova knjiga, pored sve svoje ljepote i izvrsnosti, nije koristila.

Bacio sam se na istraživanje naše povijesti i vidio da u životu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, njegovih ashaba i situacijama iz života istaknutih pojedinaca našeg ummeta imamo ono što nam je dovoljno, te sam počeo pisati ovu knjigu o umijeću ophođenja sa ljudima.

Knjiga koja se nalazi pred tobom nije nastala za mjesec ili godinu, već je rezultat istraživanja kojim sam se bavio dvadeset godina. Iako me je Uzvišeni Allah počastio sa pisanjem gotovo dvadeset naslova do sada, od kojih su neki odštampani u više

od dva miliona primjeraka, mome srcu najmilija i, po mom mišljenju, naučno najkorisnija je ova knjiga, čije riječi sam napisao tintom koju sam pomiješao sa svojom krvlju, među njene redove sam izlio svoju dušu i u nju iscijedio svoja sjećanja.

Učinio sam da to budu riječi od srca ka srcu i kunem se da su potekle iz mog srca s čežnjom da nađu svoj smiraj u tvom srcu i budu milost za tebe.

Kako bih samo bio sretan kada bih znao da je čitalac ovih listova, bio on muško ili žensko, primijenio njihov sadržaj, pa osjetio, kao i drugi pored njega, kako je unaprijedio svoje vještine, kako se povećalo njegovo zadovoljstvo vlastitim životom, pa napisao svojom plemenitom desnicom pismo u kojem će iskazati svoje mišljenje, iskreno i otvoreno opisati svoja osjećanja, a onda ga poslati autoru ovih redaka. Bio bih mu zahvalan na njegovoj plemenitosti i molio za njega u samoći.

Molim Allaha da podari korist u ovim stranicama i da njihovo pisanje učini samo radi Njegovog plemenitog Lica.

Moleći se za tvoje dobro,

Dr. Muhammed ibn Abdurrahman el-Arifi.

Ovi se neće okoristiti

Sjećam se da mi je jednom stigla poruka na mobilni telefon. Glasila je ovako: "Uvaženi šejhu, kakav je propis o samoubistvu?" Nazvao sam osobu koja je pitala i javio mi se mladić u cvijetu mladosti. Rekoh mu: "Izvinjavam se, nisam razumio tvoje pitanje, možeš li ga ponoviti?" Odgovorio je veoma uzrujan: "Pitanje je jasno, kakav je propis o samoubistvu?" Htio sam ga iznenaditi odgovorom koji nije očekivao. Zasmijao sam se i rekao: "Poželjno." Zavrištao je: "Šta!?" "Šta misliš da zajedno odredimo način na koji ćeš se ubiti?", rekoh. Mladić je zašutio. "Dobro, a zašto hoćeš da se ubiješ?", upitah. "Zato jer sam bez posla i ljudi me ne vole. U osnovi, ja sam gubitnik", odgovori on. Zatim mi je počeo pričati dužu priču u kojoj je govorio o svom neuspjehu u vlastitom usavršavanju i nemoći da iskoristi mogućnosti koje su pred njim. Ova bolest je prisutna kod mnogih. Zašto neko od nas gleda na sebe s podozrenjem? Zašto gleda svojim očima one koji stoje na vrhu brda, a sebe smatra nedostojnim da se popne na vrh kao što su se oni popeli?

*"Onaj koji se boji uspinjanja na brda
uvijek će živjeti u udubinama."*

Znaš li ko je taj koji se neće okoristiti ovom knjigom, niti bilo kojom drugom knjigom koja govori o vještinama? To je ona jedna osoba koja se predala pred svojim greškama i zadovoljila svojim mogućnostima i koja govori: "Ovo je moja priroda u kojoj sam odrastao i na koju sam se navikao, ne mogu promijeniti svoj pravac, a i ljudi su se navikli na ovu moju prirodu. Nemoguće je da budem poput Halida u načinu izlaganja, poput Lindeu u njegovoj vedrini ili Zijada u ljubavi ljudi prema njemu."

Jednog dana sjedio sam sa jednim oronulim starcem na nekom javnom skupu. Svi prisutni su bili obični ljudi skromnih kapaciteta. Starac je vodio obični razgovor sa onima koji su bili pokraj njega. Za prisutne, on je bio samo jedan od njih koji je imao pravo na uvažavanje samo zbog svoje starosti. Kazao sam nekoliko riječi u kojim sam spomenuo fetvu šejha Ibn-Baza. Kada sam završio, starac mi je ponosno rekao: "Ja i šejh Ibn-Baz smo zajedno učili u džamiji kod šejha Muhammeda ibn Ibrahima prije četrdeset godina." Okrenuo sam se i pogledao ga. Lice mu je sijalo od zadovoljstva zbog te činjenice. Bio je radostan zato što je jedno vrijeme bio u društvu uspješnog čovjeka. Istovremeno, pitao sam se u sebi: "Zašto i ti, jadniče, nisi postao uspješan kao Ibn-Baz? Ako si znao put, zašto nisi nastavio? Zašto Ibn-Baz umire i za njim plaču minberi, mihrabi i biblioteke, zbog njegovog gubitka jecaju mnogi ljudi, a ti ćeš umrijeti jednog dana i možda niko za tobom neće zaplakati, osim iz kurtoazije ili adeta?" Svako od nas će jednog dana možda kazati: "Poznavao sam tog i tog, bio sam kolega tom i tom ili družio sam se s tim i tim." Ovo nije čast. Čast je uspeti se na vrh kao što se on uspeo. Budi junak i odluči da od sada koristiš potencijale za koje si ubijeđen da će ti koristiti. Budi uspješan. Svoju namrštenost zamijeni osmijehom, neraspoloženost vedrinom, škrtost darežljivošću, srdžbu blagošću. Učini nedaće veseljima i iman oružjem. Uživaj u svom životu, jer život je kratak i nema vremena u njemu za tugovanje. A što se tiče načina na koji ćeš to postići, zbog njih sam napisao ovu knjigu. Budi sa mnom i dospjet ćemo do cilja, ako Bog da. Sa nama je ostao junak koji ima čvrstu volju i odlučnost da razvije svoje vještine i okoristi se svojim potencijalom.

Šta ćemo naučiti?

Uzroci tuge i radosti su, uglavnom, zajednički svim ljudima. Svi se raduju kada im se uveća imetak, kada napreduju u svojim poslovima, kada se izliječe od bolesti, raduju se kada im se dunjaluk osmijehne i ostvare se njihove želje. Istovremeno, svi tuguju kada ostanu bez imetka, kada se razbole, kada budu poniženi. Pošto

je to tako, hajde da tražimo način na koji ćemo učiniti trajnim naše radosti i savladati naše žalosti.

Da, zakon života jeste da se čovjek nalazi između slatkog i gorkog. U tome se slažem s tobom. Međutim, zašto naše nedaće i žalosti često preuveličavamo, pa tako tugujemo danima, iako možemo da tugujemo jedan sat, ili tugujemo satima zbog nečega što ne zaslužuje tugu. Zašto?

Znaj da tuga i žalost navaljuju na srce i ulaze u njega bez traženja dozvole, međutim, za svaka vrata brige koja se otvore ima hiljadu načina da se zatvore. Ovo je ono što ćemo naučiti.

Koliko vidimo ljudi koji su voljeni, čijem se susretu drugi raduju i osjećaju zadovoljstvo u druženju sa njima, pa zar nisi razmišljao da budeš jedan od njih? Zašto prihvataš da stalno budeš zadivljen drugima, a ne težiš tome da ti zadiviš druge? Ovdje ćemo naučiti kako postati takvi.

Zašto, kada tvoj rođak govori na nekom skupu, ljudi ga pomno slušaju, zaokupi njihovu pažnju i zadivi ih svojim načinom govora, a kada ti govoriš, okrenu se od tebe i zaokupe ih nevažni razgovori? Zašto je to tako, iako su možda tvoje informacije obilnije, tvoja diploma jača i položaj veći? Zašto je on uspio privući njihovu pažnju, a ti to nisi mogao?

Zbog čega jednog oca vole njegova djeca i raduju se njegovom društvu pri svakom odlasku i dolasku, dok drugi neprestano traži društvo svoje djece, a oni to izbjegavaju tražeći za to razne izgovore? Zašto? Zar obojica nisu očevi? Zašto, zašto?!

Ovdje ćemo naučiti:

- kako uživati u životu,
- načine kako steći simpatije ljudi,
- kako imati utjecaja na ljude,
- kako podnositi njihove greške,
- kako se ophoditi prema onima koji imaju neugodnu narav i dr.

Dobrodošao!

"Nije uspjeh da otkriješ šta drugi vole, već je uspjeh da praktikuješ vještine kojima ćeš steći njihovu ljubav."

Zašto tragamo za vještinama?

Posjetio sam jednu siromašnu četvrt s ciljem da održim predavanje. Tom prilikom mi je prišao jedan učitelj koji je došao u tu četvrt iz drugog mjesta. Rekao mi je: "Voljeli bismo da nam pomogneš oko stipendiranja nekih učenika." "Čudno", rekoh, "zar državna škola nije besplatna?" "Jeste", odgovori on, "ali mi im dajemo stipendiju za školovanje na fakultetu." "Pa isto je i sa fakultetom", rekoh, "zar on nije državni, čak daju i stipendije za studente?" "Ispričat ću ti cijelu priču", reče. "Hajde", odgovorih.

"Iz naše srednje škole izlaze učenici koji ostvaruju uspjeh od najmanje 99%. Posjeduju takvu inteligenciju i razumijevanje koja, kada bi se podijelila ummetu, bila bi im dovoljna. Kada neko od njih završi školu i odluči da otputuje izvan svog mjesta da bi studirao medicinu, inženjerstvo, islamske nauke, informatiku ili nešto drugo, njegov otac ga spriječi i kaže: 'Dovoljno je to što si naučio. Ostani kod mene da bi čuvao ovce.'" Nesvjesno sam viknuo: "Da čuva ovce?!" "Da", odgovori učitelj, "da čuva ovce. I stvarno, jadnik ostane kod svog oca i čuva ovce. Ove vještine i potencijali umiru, prolaze mu godine, a on čitavo vrijeme čuva ovce. Čak će možda stupiti u brak, dobiti djecu i s njima postupiti na način kako je njegov otac postupao s njim, pa će i ona čuvati ovce!" "Šta je rješenje?", upitah. "Rješenje je" odgovori on, "da ubijedimo oca da unajmi radnika koji će čuvati ovce. Unajmit će ga za nekoliko stotina rijala koje ćemo mi platiti, a njegovo talentovano dijete će iskoristiti svoje talente i potencijale. Mi ćemo se, također, brinuti za troškove djeteta sve dok ne diplomira." Zatim učitelj obori glavu i reče: "Grieh je da propadnu talenti i sposobnosti kod onih koji ih posjeduju i da oni žale za njima."

Razmišljao sam kasnije o njegovim riječima i uvidio da ne možemo doći do vrha ako ne budemo prakticirali vještine ili ih

stjecali. Nađi mi nekoga, ako možeš, ko je uspješan u nauci, da'vi, govorništvu, trgovini, medicini, inženjerstvu, stjecanju simpatija drugih ljudi, nađi mi uspješke u porodici, oca prema svojoj djeci ili supruge prema svome mužu, ili uspješke u društvu, poput komšije ili kolege prema svojim komšijama i kolegama. Mislim na uspješke, a ne na one koji se penju na pleća drugih! Nađi mi nekoga od ovih koji je postigao zavidan nivo uspjeha, a da ne praktikuje određene vještine, bio toga svjestan ili ne, kojim je postigao taj uspjeh. Neki ljudi su prirodno nadareni za prakticiranje nekih vještina, a drugi možda nauče vještine, pa ih praktikuju i tako postižu uspjeh. Mi ovdje tražimo uspješke, proučavamo njihov život, pomno pratimo njihov način ophođenja da bismo spoznali kako su to oni uspjeli i da li i mi možemo ići istim putem i uspjeti poput njih.

Nedavno sam slušao intervju sa jednim od svjetskih bogataša, šejhom Sulejmanom er-Radžihijem, i uvidio sam da je postojan poput planine u pogledu svog morala i razmišljanja. To je čovjek koji posjeduje milijarde u novcu, hiljade nekretnina, čovjek koji je sagradio stotine džamija, zbrinuo hiljade siročadi – čovjek koji je dostigao vrhunac uspjeha. Pričao je o svojim počecima prije pedeset godina. Bio je običan čovjek, koji je imao samo za dnevne potrebe, a nekada ni to. Spomenuo je kako je čistio kuće nekih ljudi da bi stekao opskrbu i znao bi raditi danonoćno u dućanu ili banci. Pričao je kako je bio u podnožju brda, a onda se penjao sve dok nije stigao do vrha. Počeo sam razmišljati o njegovim vještinama i potencijalima i shvatio da mnogo nas može biti poput njega, uz Allahovu pomoć, kada bismo naučili neke vještine, naučili kako ih prakticirati i bili uporni i nepokolebljivi u tome.

Druga stvar koja nas poziva da tragamo za vještinama jeste to što neki od nas imaju potencijale da budu kreativni, ali ih nisu svjesni ili im niko nije pomogao da ih razviju, kao što je sposobnost držanja govora, smisao za trgovinu ili intelektualni kapacitet. Možda će sami otkriti ove sposobnosti, ili će ih razviti učitelj, poslovođa ili neki prijatelj svojim savjetima, ali je takvih malo. Zato će, možda, ove vještine ostati zatočene u njemu sve dok ih ne savlada priroda koja dominira kod ljudi i ne zamru

u svojoj kolijevci. Tada ćemo izgubiti vođu, ili hatiba, ili alima, ili možda uspješnog supružnika i oca. Ovdje ćemo spomenuti posebne vještine, na koje ćemo te podsjetiti, u slučaju da ih imaš kod sebe, ili te njima uvježbati, ako ih nemaš.

"Kada se penješ na brdo, gledaj ka vrhu, ne okreći se razbacanim stijenama oko sebe. Penji se sigurnim koracima. Nemoj skakati da ti se stopalo ne bi poskliznulo."

Usavršavaj se

Družiš se sa nekom osobom koja ima dvadeset godina i vidiš kako posjeduje određeni stil, logiku i način razmišljanja. Zatim se ponovo susretnoš sa njim kada napuni trideset godina i vidiš da su njegove sposobnosti ostale iste, ništa u njemu se nije razvijalo i uznapredovalo. Istovremeno, družiš se s drugim ljudima i vidiš kako koriste svoj život, vidiš ih kako su u svakom novom danu napredovali u odnosu na prethodni, pa čak ne prođe ni jedan sat, a da u njemu nisu uznapredovali, bilo u stvarima vjere ili dunjaluka. Ako želiš da spoznaš kako se ljudi razlikuju u tome, dođi da razmislimo o njihovim stanjima i interesovanjima. Uzmimo, naprimjer, satelitske kanale. Neki ljudi prate ono što će im povećati spoznaju, razvijati inteligenciju, ono što će im omogućiti da se okoriste iskustvima drugih ljudi kroz praćenje ciljanih dijaloga kroz koje će postići izvanredne vještine u raspravi, jeziku, razumijevanju, domišljatosti, sposobnosti raspravljanja i metodama ubjeđivanja. Međutim, neke druge gotovo ne može promašiti serija koja govori o neostvarenoj ljubavi, sentimentalna predstava, horor-film pun fantazija ili filmovi zasnovani na nestvarnim i trivijalnim pričama. Tako ti Allaha, razmisli o stanju prvoga i drugoga nakon pet ili deset godina, koji će od njih više razviti svoje vještine i sposobnost razumijevanja? Ko će više razviti svoju opću kulturu, sposobnost ubjeđivanja i način ophođenja prema događajima? Bez sumnje, to će biti onaj prvi.

Sâm način izlaganja ovog prvoga bit će različit, on će se pozivati na tekstove Kuř'ana i sunneta, na cifre i činjenice, dok će se ovaj drugi pozivati na riječi glumaca i pjevača. Tako je jedan od njih jedanput, prilikom svog govora, rekao: "Allah kaže: 'Robe, trudi se i ja ću se truditi s tobom!'" Upozorili smo ga da ovo nije ajet, na što se izraz njegovog lica promijenio, te je ušutio. Kada sam razmislio o ovoj frazi, shvatio sam da je to što je spomenuo egiptaska izreka koja se urezala u njegovom umu iz jedne serije. Da, iz svake posude istječe ono što se u njoj nalazi.

Razmotrimo drugu stranu: čitanje novina i magazina. Koliko ima onih koji se interesuju da pročitaju korisne vijesti i informacije koje im pomažu na planu vlastitog usavršavanja, razvijanju vještina i povećanju spoznaje? S druge strane, koliko ima onih koji se gotovo ne osvrću na druge stranice mimo sportskih i umjetničkih? Tako se novine gotovo takmiče u povećavanju broja stranica koje govore o sportu i umjetnosti, smanjujući broj onih drugih. To se isto može reći i za naša druženja i vrijeme koje trošimo. Ako želiš da budeš glava, a ne rep, nastoj da tragaš za vještinama, ma gdje one bile, a zatim ih uvježbavaj.

Abdullah je bio entuzijast, ali su mu nedostajale neke vještine. Jednog dana izašao je iz kuće i krenuo u džamiju da bi klanjao podne-namaz. Vodila ga je briga o namazu i poštovanje prema vjeri. Ubrzavao je korake iz straha da namaz ne počne prije njegovog dolaska u džamiju. Putem je prošao pokraj palme na čijem se vrhu nalazio čovjek u radnom odijelu koji je obrađivao hurme. Abdullah se začudio ovome koji ne vodi brigu o namazu, kao da nije čuo ezan i ne iščekuje ikamet! Povikao je na njega ljutito: "Siđi i obavi namaz!" Čovjek je potpuno hladno odgovorio: "Uredu, uredu." "Požuri i klanjaj, magarac jedan!", reče mu Abdullah, na što čovjek povika: "Ja magarac?!" Potom otkide jednu motku sa palme i počeo silaziti da mu njom razbije glavu! Abdullah prekri lice krajem svoje mahrame da ga čovjek ne bi prepoznao i ode u džamiju. Čovjek je ljutit sišao s palme, otišao kući, klanjao i malo se odmorio. Onda se vratio do palme da završi svoj posao. Došlo je vrijeme ikindiye i Abdullah je krenuo u džamiju. Naišao je pokraj palme, kad ono opet onaj čovjek na njoj. Ovaj put je promijenio način ophođenja. "Esselamu alej-

kum, kako si?", upita. "Hvala Allahu, dobro sam", odgovori čovjek. "Kako su hurme rodile ove godine?" "Dobro, hvala Allahu." "Allah te pomogao, opskrbio te i dao ti nafaku u izobilju, neka ti ne uskrati nagradu za tvoj trud i rad zbog svoje djece." Čovjek se obradova ovoj dovi, reče amin i zahvali se. Abdullah tada reče: "Međutim, izgleda da zbog svoje zaokupljenosti poslom nisi čuo ikindijski ezan! Ezan je već učio i ubrzo će ikamet. Dobro bi bilo da siđeš, malo se odmoriš i stigneš na namaz. Poslije namaza možeš završiti svoj posao, Allah ti zdravlje sačuvao!" "Ako Bog da, ako Bog da", odgovori čovjek i počeo polahko silaziti. Onda pride Abdullahu, srdačno se rukova sa njim i reče: "Zahvaljujem ti se na ovakvo lijepom ophođenju. Da mi je samo vidjeti onoga koji je u podne prošao pokraj mene da ga naučim ko je magarac!"

"Način ophođenja ljudi prema tebi zasnovan je na tvojim vještinama ophođenja prema njima."

Nemoj plakati za prosutim mlijekom

Neki ljudi smatraju svoju narav u kojoj su odrasli, po kojoj ga ljudi poznaju i na osnovu koje se u njihovim umovima formirala slika o njemu, nužnošću koja se ne može promijeniti. Tako se čovjek pomiri s tim i zadovolji, kao što se pomiri sa svojom vizijom ili bojom svoga lica, jer se to ne može promijeniti. Međutim, pametan će primijetiti da promjena naravi može biti lakša nego promjena odjeće! Naše naravi nisu kao prosuto mlijeko koje se ne može spasiti ili sakupiti, već su pred nama. Čak možemo određenim metodama promijeniti narav ljudi, a možda i njihove umove.

Ibn-Hazm u svojoj knjizi *Golubija ogrlica* spominje da je u Endelusu živio jedan poznati trgovac. Između njega i četiri druga trgovca vladala je konkurencija, pa su ga oni zamrzili i odlučili da ga uznemiravaju. Jednog jutra on je izašao iz kuće i krenuo ka svojoj trgovačkoj radnji. Obukao je bijelu košulju i bijeli turban. Putem ga susretne prvi, pozdravi ga, pogleda u njegov turban i

kaže: "Kako ti je samo lijep ovaj žuti turban." Trgovac odgovori: "Jesi li ti slijep? Ovo je bijeli turban." "Ne, žut je. Zut, ali je lijep." Trgovac ga je napustio i krenuo dalje. Nakon nekoliko koraka sreo ga je drugi. Pozdravio ga je, pogledao u njegov turban i rekao: "Kako si mi lijep danas, kako ti je samo lijepa odjeća, naročito ovaj zeleni turban." Trgovac mu odgovori: "Čovječe, turban je bijel." "Ne, zelen je", opet će onaj čovjek. "Bijel je i idi od mene!", reče trgovac. Jadnik nastavi dalje pričajući sam sa sobom i gledajući s vremena na vrijeme na kraj svog turbana koji je padao preko njegovih pleća, kako bi se uvjerio da je bijel. Stigao je do svog dućana, otključao ga da bi ga otvorio, kad nađe treći i reče: "Kako je lijepo ovo jutro, naročito tvoja lijepa odjeća, a ljepotu ti povećava ovaj plavi turban." Trgovac pogleda u svoj turban da bi se uvjerio u njegovu boju, onda protrlja oči i reče: "Brate, moj turban je bijel." "Ne, plav je, ali je, u biti, lijep. Ne tuguj." Zatim ode. Trgovac je vikao za njim: "Turban je bijel!", posmatrajući ga i okrećući njegove krajeve. Sjedio je tako neko vrijeme u dućanu gotovo ne skidajući pogleda sa kraja svog turbana. Tada uđe četvrti i reče: "Dragi prijatelju, mašallah! Gdje si kupio ovaj crveni turban?" Trgovac povika: "Moj turban je plav!" "Ne, crven je", reče čovjek. Trgovac odgovori: "Ne, zelen je. Ne, ne... Bijel. Ne! Plav! Crn!" Onda se zasmija, pa vrisnu, potom zaplaka i počeo skakati. Ibn-Hazm kaže dalje: "Kasnije sam ga viđao izluđenog na ulicama Endelusa kako ga djeca gađaju kamenčićima."

Ako su ovi ljudi mogli primitivnim vještinama promijeniti narav čovjeka, čak promijeniti njegov razum, šta tek misliš za prostudirane vještine, prosvijetljene tekstovima Kur'ana i sunneta, koje čovjek praktikuje čineći njima ibadet Uzvišenom Allahu? Zato praktikuj lijepe vještine koje naučiš da bi bio sretan. Ako mi kažeš: "Ne mogu", ja ti odgovaram: "Pokušaj", a ako kažeš: "Ne znam", ja ti odgovaram: "Nauči." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Znanje se stječe učenjem, a blagost nastojanjem da se bude blag."

"Junak je onaj koji ima sposobnost razvijanja vlastitih vještina, ali i sposobnost razvijanja vještina kod ljudi i njihovog mijenjanja!"

Budi istaknut

Zašto dvojica ljudi razgovaraju na nekom skupu i njihov dijalog se završi prepirkom, dok druga dvojica razgovaraju i njihov razgovor se završi bliskošću i zadovoljstvom? Stvar je u vještinama vođenja dijaloga. Zašto dvojica drže istu hutbu, istim riječima, a vidiš prisutne kod prvoga kako je jedan pospan, drugi već zaspao ili se igra sa tepihom u džamiji, ili pak mijenja položaj sjedenja više puta, dok su prisutni kod drugoga pažljivi, budni, gotovo ne trepću i gotovo da im pažnja ne popušta? Stvar je u vještinama izlaganja. Zašto jednoga, kada govori na nekom skupu, svi pomno slušaju i usmjere svoje poglede prema njemu, dok se za vrijeme govora drugoga prisutni zabavljaju sporednom pričom ili čitanjem poruka sa svojih mobilnih telefona? Stvar je u vještinama govora. Zašto oko nekog profesora, kada prolazi hodnicima svoje škole, vidiš učenike, ovaj se rukuje sa njim, drugi traži savjet, treći mu izlaže svoj problem? Kada bi sjeo u svojoj kancelariji i dopustio učenicima da uđu, kancelarija bi bila puna za nekoliko trenutaka. Svi vole da budu u njegovom društvu. Istovremeno, drugi profesor, ili profesori, ide sam školom, iz mesdžida u školi izlazi sam, niko od učenika mu ne prilazi veseo i ne rukuje se s njim, niko mu se ne žali i ne traži savjeta. Kada bi otvorio svoju kancelariju od jutra do mraka, tokom noći i krajevima dana, niko mu se ne bi približio ili želio biti u njegovom društvu. Zašto? Stvar je u vještinama ophođenja sa ljudima. Zašto ljudi jednog čovjeka, kada se pojavi na nekom javnom skupu, dočekaju ljubazno i veselo, raduju se susretu sa njim i svako bi volio da sjedne pored njega, dok drugi dođe, pa se sa njim hladno rukuju, iz običaja ili kurtoazije, i kada se on okrene tražeći mjesto gdje će sjesti, niko mu ne napravi mjesta, niti ga pozove da

sjedne do njega. Zašto? Stvar je u vještinama pridobijanja srca i utjecaja na ljude. Zašto neki otac uđe u svoju kuću i čeljad mu se obraduje, dočeka ga vesela, dok drugi dođe svojoj djeci, a oni se i ne osvrću na njega? Stvar je u vještinama ophođenja sa djecom. To isto se može kazati za džamiju, svadbe itd. Ljudi se razlikuju u sposobnostima i vještinama ophođenja sa drugima, pa se, shodno tome, i drugi razlikuju u načinu prihvatanja ili odnosa prema njima. Utjecaj na ljude i stjecanje njihovih simpatija je lakše nego što možeš zamisliti! Ne pretjerujem u tome, jer sam to iskusio mnogo puta. Vidio sam da se srca većine ljudi mogu osvojiti jednostavnim metodama i vještinama, pod uslovom da smo iskreni u njima i da ih uvježbavamo i dovedemo do perfekcije. Način našeg ophođenja će ostavljati utjecaj na ljude, makar mi toga i ne bili svjesni. Već trinaest godina obavljam funkciju hatiba i imama u džamiji na vojnoj akademiji. Moj put do džamije vodio je pokraj kapije kod koje je stajao stražar iz službe bezbjednosti i koji se brinuo za njeno otvaranje i zatvaranje. Nastojao sam da, kada prolazim pokraj njega, praktikujem vještinu osmijeha. Rukom bih mu išaretio nazivajući selam i jasno bih se osmjehnuo. Nakon namaza, ulazio bih u auto i vraćao se kući. Uglavnom bi moj mobitel bio pun propuštenih poziva i poruka koje su stigle tokom namaza, tako da sam bio zaokupljen njihovim čitanjem. Stražar bi otvarao vrata, a ja bih prolazio pokraj njega, očiju usmjerenih prema telefonu i zaboravio bih na osmijeh. Tako je bilo sve dok me jednog dana, dok sam odlazio, nije iznenadio zaustavljajući me i pitajući: "Šejhu, jesi li ti nešto ljut na mene?" "Zašto?" upitah. "Zato što kada ulaziš, osmjehneš se, nazoveš selam i veseo si, a kada izlaziš, ne osmjehneš se i nisi veseo." Bio je jednostavan čovjek. Jadnik mi se počeo zaklinjati kako me voli i veseli se kad me vidi, pa sam mu se izvinio i objasnio mu razlog moje zaokupljenosti. Tada sam shvatio da, uistinu, ove vještine, kada se naviknemo na njih, postaju dio naše naravi i ljudi primjećuju kada ih zanemarimo.

"Nemoj stjecati imetak, a gubiti ljude, jer je stjecanje ljudi način za stjecanje imetka."

Ko ti je najdraža osoba?

Bit ćeš najsposobniji čovjek u korištenju vještina ophođenja sa drugima kada se prema svakome budeš divno ophodio, na način da on osjeća kako ti je najdraža osoba. Neka tvoje ophođenje prema majci bude divno, puno interakcije, prisnosti i ljubaznosti, do te mjere da ona osjeća da se ni prema kome prije nje nisi ophodio na ovako prefinjen način. Isto tako se trebaš ophoditi i prema svome ocu, supruzi, djeci i prijateljima, pa čak i prema onima koje sretnoš samo jedanput, poput prodavača u dućanu ili radnika na benzinskoj pumpi. Možeš učiniti da se svi ovi slažu oko toga da si im najdraža osoba, jer si učinio da oni osjećaju kako su oni tebi najdraži. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio uzor u tome. Onaj koji proučava njegov život vidjet će da je u odnosu s drugima pokazivao prefinjene moralne vještine. Odnosio se prema svakome koga bi sreo koristeći se različitim vještinama, poput ljubaznosti, interakcije, prijatnosti, tako da bi ta osoba osjećala kako mu je najdraža i, shodno tome, i on, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio najdraži njima, jer im je pokazivao svoju ljubav.

Amr ibn As, r.a., je bio jedan od arapskih genija, izuzetno mudar, pronicljiv i inteligentan. Četverica ljudi su bili najgenijalniji među Arapima, a Amr je bio jedan od njih. Amr je primio islam, a bio je poglavar svog naroda. Kada bi sreo Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, na putu, vidio bi prijatnost, vedrinu, druževnost, kada bi došao na neki skup kojem je prisustvovao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidio bi radost i sreću u njegovom dočeku, a kada bi ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pozvao, pozvao bi ga njemu najdražim imenom. Amr je primijetio ovaj prefinjeni odnos i stalno ukazivanje pažnje i osmijeha, te je pomislio da je najdraža osoba Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Odlučio je da otkloni sumnju, pa je jednog dana došao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, sjeo pred njega i rekao: "Allahov Poslaniče, ko ti je najdraži od ljudi?" "Aiša", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Ne to, već od ljudi, Allahov Poslaniče, nisam te pitao za porodicu", reče Amr. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Njen

otac." "A zatim?", upita Amr. "Zatim Omer ibn Hattab", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "A zatim?", ponovo upita Amr. Tada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, počeo nabrajati imena ljudi, govoreći: "Taj, pa taj", već prema vremenu njihovog prihvatanja islama i žrtvovanju radi njega. Amr kaže: "Ušutio sam iz straha da me ne spomene posljednjeg."

Pogledaj kako je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uspio pridobiti Amrovo srce moralnim vještinama koje je koristio u odnosu prema njemu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je svakome ukazivao pažnju koju zaslužuje. Nekada bi ostavljao svoje poslove radi njih, kako bi im pokazao da ih voli i uvažava.

Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, počeo sa osvajanjima i širenjem islama, počeo je slati svoje misionare radi pozivanja plemenâ u islam. Nekada je situacija zahtijevala slanje vojske. Adijj ibn Hatim et-Tai je bio kralj iz kraljevske loze. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je poslao vojsku protiv plemena Tai. Adijj je pobjegao od bitke i nije joj prisustvovao, pronalazeći utočište kod Bizantinaca u Šamu. Muslimanska vojska je došla na teritorij plemena Tai i s lahkocom ih porazila, s obzirom da nisu imali vladara koji bi ih vodio, a ni organizovanu vojsku. Muslimani su tokom ratova koje su vodili plemenito postupali prema ljudima i imali su obzira prema njima. Cilj koji su željeli ostvariti jeste otklanjanje prijetnje muslimanima od strane Adijjevog naroda i demonstrirati moć muslimana pred njihovim očima. Muslimani su zarobili neke pripadnike Adijjevog naroda, a među njima je bila i njegova sestra. Povelili su ih u Medinu gdje se nalazio Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, su izvijestili o Adijjevom bjekstvu u Šam, pa se on začudio tome. Kako je mogao bježati od vjere? Kako je mogao ostaviti svoj narod? Međutim, nije bilo načina da se dođe do njega. Adijj se nije osjećao ugodno na teritoriji Bizantinaca i bio je primoran da se vrati među Arape. Naposljetku, nije mogao da ne ode u Medinu kako bi se susreo sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem i pomirio se sa njim, ili da se sporazumiju oko nečega čime će obojica biti zadovoljni. Adijj pripovijeda o svom odlasku u Medinu:

"Bio sam kršćanske vjere i kralj svog naroda. Među Arapima

nije bilo čovjeka koji je mrzio Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, više od mene zbog onoga što mi je učinio. Kada sam čuo za njega, strašno sam ga zamrzio, napustio svoju zemlju i otišao u Bizantiju kod cara. To mjesto mi je postalo odvratno, pa sam sebi rekao: 'Kada bih otišao ovom čovjeku, ako je lažov, neće mi naškoditi, a ako je iskren, saznat ću.' Tako sam krenuo i došao kod njega. Kada sam stigao u Medinu, ljudi su govorili: 'Ovo je Adijj ibn Hatim! Ovo je Adijj ibn Hatim!' Nastavio sam dalje, dok nisam došao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji se nalazio u džamiji, pa me on upita: 'Adijj ibn Hatim?' 'Adijj ibn Hatim', odgovorih."

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem se obradovao njegovom dolasku i srdačno ga dočekaio, iako je Adijj bio u neprijateljstvu s muslimanima, iako je pobjegao iz bitke, mrzio muslimane i našao utočište kod kršćana. Pored svega toga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je dočekaio na ljubazan način i uz osmijeh, uzeo ga za ruku i poveo svojoj kući. Adijj je, idući pored Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, razmišljao o tome kako su dvije glave jednake! Muhammed je bio vladar Medine i njene okoline, a Adijj je vladar brdâ Tai i njihove okoline. Muhammed slijedi nebesku vjeru islam, a i Adijj slijedi nebesku vjeru kršćanstvo. Muhammed ima knjigu koja je objavljena, Kur'an, a i Adijj ima objavljenu knjigu, Indžil. Adijj je smatrao da među njima nema razlike osim u moći i vojsci.

Tokom puta, desile su se tri stvari. Dok su oni hodali, naišli su na ženu koja je stajala na sredini puta i počela vikati: "O Allahov Poslaniče, potrebna mi je tvoja pomoć!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pustio Adijjevu ruku, otišao ka njoj i saslušao njenu potrebu. Adijj ibn Hatim, koji je poznavao vladare i vezire, posmatrao je ovu scenu. Poredio je odnos Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, prema ljudima sa odnosom vladara i prvaka koje je prije vidio. Dugo je razmišljao, pa reče: "Tako mi Allaha, ovo nisu osobine vladara, ovo su osobine vjerovjesnika!" Nakon što je ona žena iznijela svoju molbu, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se vratio Adijju i nastavili su hodati. Dok su oni tako hodali, pojavio se neki čovjek koji je prišao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Šta je rekao taj čovjek? Da li je rekao: "O

Allahov Poslaniče, imam viška imetka i tražim nekoga kome je potreban!?" Ili je rekao: "Ubrao sam ljetinu sa svoje zemlje i imam viška plodova, šta da radim s tim?" Kamo sreće da je to rekao, možda bi Adijj, kada bi ga čuo, pomislio kako su muslimani imućni i da imaju mnoga bogatstva. Međutim, čovjek je rekao: "Allahov Poslaniče, žalim ti se na neimaštinu i siromaštvo." Čovjek gotovo nije imao hrane kako bi nahranio svoju djecu, a i muslimani oko njega imaju samo za preživljavanje, tako da mu ne mogu ničim pomoći. Čovjek je to govorio, a Adijj je slušao. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu je odgovorio s nekoliko riječi i nastavio. Nakon što su nastavili nekoliko koraka, dođe drugi čovjek i reče: "Allahov Poslaniče, žalim ti se na razbojništvo", tj. Allahov Poslaniče, naših neprijatelja oko nas je mnogo i nismo sigurni da izađemo izvan grada zbog brojnih nevjernika i lopova koji nas napadaju. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je odgovorio sa nekoliko riječi i nastavio. Adijj je počeo u sebi sagledavati stvar. On ima ugled i položaj u svom narodu, nema neprijatelja koji mu žele nauditi, pa zašto bi prihvatio ovu vjeru čije su pristalice slabe, jadne, siromašne i nemoćne? Stigli su do Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, kuće i ušli. Tamo su zatekli samo jedan jastuk kojeg je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pružio Adijju, iskuzujući mu počast i rekavši: "Uzmi ovo i sjedni na njega." Adijj mu vrati jastuk i reče: "Ne, ti sjedni na njega." "Ne, ti sjedni", reče mu Poslanik sallallahu 'alejhi ve sellem. Na kraju je jastuk ostao kod Adijja i on sjede na njega. Tada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, počeo rušiti prepreke između Adijja i islama: "O Adijj, primi islam, bit ćeš spašen, primi islam, bit ćeš spašen, primi islam, bit ćeš spašen." Adijj reče: "Ja već slijedim vjeru." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ja poznajem tvoju vjeru bolje od tebe." "Poznaješ moju vjeru bolje od mene?", upita Adijj. "Da, zar ti ne pripadaš rekusijama?" Rekusije su kršćanska sekta koja je poprimila neke elemente vatropokloničke religije. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je time pokazao vještinu ubjeđivanja, jer mu nije rekao: "Zar nisi kršćanin?", već je prešao preko ove informacije kako bi se poslužio preciznijom informacijom, pa mu je kazao kojoj tačno sekti kršćanstva pripada. Ovo je isto kao kada bi te neka osoba

negdje u Evropi srela i rekla: "Zašto ne prihvatiš kršćanstvo?", a ti kažeš: "Ja slijedim vjeru", na što ona ne kaže: "Zar nisi musliman?", niti kaže: "Zar nisi sunija?", već kaže: "Zar nisi šafija ili hanbelija?" Tada ćeš shvatiti da ona zna sve o tvojoj vjeri. Ovako je postupio Prvi učitelj, sallallahu 'alejhi ve sellem, sa Adijjom. Rekao mu je: "Zar ne pripadaš rekusijama?" Adijj odgovori: "Da." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nastavi: "Kada ideš u rat sa svojim narodom, uzimaš li četvrtinu plijena kao njihov vođa?" "Da", odgovori Adijj. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Ovo ti nije dopušteno u tvojoj vjeri." Adijj je time bio poražen i reče: "Da, tako je." Potom mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ja znam šta tebe odvraća od islama. Razmišljaš: 'Slijede ga samo nemoćni i slabi koje su ostali Arapi odbacili.' O Adijj, poznaješ li Hiru (ime grada u Iraku)?" "Nisam je vidio, ali sam čuo za nju", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, Allah će ojačati ovu vjeru tako da će žena na devi, bez ičije zaštite, doći iz Hire da obavi tavaf oko Kabe", tj. islam će ojačati do te mjere da će muslimanka koja krene na hadž iz Hire do Meke doći samo sa mahremom i neće trebati nikoga da bi je štitio. Proći će pokraj stotine plemena, a niko neće smjeti da je napadne ili otme njen imetak, jer će muslimani imati snagu i ulijevati strahopoštovanje do te mjere da niko neće smjeti napasti muslimana iz straha da će mu ostali muslimani priteći u pomoć. Kada je to Adijj čuo, počeo je u sebi zamišljati tu situaciju. Žena će krenuti iz Iraka do Meke, to znači da će proći sjeverom poluotoka, tj. brdima Tai, teritorijom njegovog naroda. Adijj se začudio i pomislio u sebi šta će biti sa zlikovcima plemena Tai koji su palili gradove?! Zatim Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Bit će osvojene i riznice Kisre, sina Hurmuzovog." "Riznice sina Hurmuzovog?", upita Adijj. "Da, Kisre, sina Hurmuzovog i njegova bogatstva će biti utrošena na Allahovom putu. A ako tvoj život potraje, vidjet ćeš čovjeka koji će izvaditi punu šaku zlata ili srebra i tražiti ko će to uzeti od njega, ali ga neće naći", tj. bit će mnogo imetka, bogataš će hodati uokolo sa sadakom, a neće naći siromaha kojem će je dati. Potom je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, počeo savjetovati Adijja i podsjećati ga na ahiret: "Svako

od vas će sresti Allaha i na dan kad Ga sretne, između njega i Allaha neće biti prevodioca. Gledat će sa svoje desne strane i vidjet će samo Džehennem, pa će pogledati sa svoje lijeve strane i vidjet će samo Džehennem.” Adijj je šutio i razmišljao. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ga iznenada upita: ”O Adijj, šta te sprečava da primiš islam? Da li znaš nekog boga koji je veći od Allaha?” Adijj reče: ”Ja sam pravovjerni musliman, svjedočim da je samo Allah bog i da je Muhammed Njegov rob i poslanik.” Poslanikovo, sallallahu ‘alejhi ve sellem, lice zablista od sreće i radosti. Adijj ibn Hatim je kasnije pričao: ”Evo sada žena na devi dođe iz Hire i obavi tavaf bez ičije zaštite. Bio sam i među onima koji su osvojili Kirsine riznice, a, tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moj život, desit će se i ono treće, jer je tako Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, kazao.”

Razmisli o tome kako je Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pridobio naklonost Adijja i o srdačnosti kojom ga je dočekaao i koju je Adijj osjetio. Razmisli kako je sve to povuklo Adijja da prihvati islam. Kada bismo s ovakvom ljubavlju postupali prema ljudima, ovladali bismo njihovim srcima, kakvi god oni bili.

”Blagošću, vještinama ophođenja sa ljudima i uvjerljivošću možemo postići ono što želimo.”

Uživaj u vještinama

Vještine su osjetilni užitak i ne smatram ih samo ahiretskom nagradom. Ne, one su užitak i radost koje istinski osjećaš. Zato uživaj u njima i praktikuj ih prema svim ljudima, starim i mladim, bogatim i siromašnim, bliskim i dalekim. Prema svim ovim praktikuj ove vještine, da bi se sačuvao neugodnosti s njihove strane, da bi stekao njihovu ljubav ili popravio njihovo stanje. Da, radi popravljavanja njihovog stanja.

Alij ibn el-Džehm je bio rječiti pjesnik, ali je bio surovi beduin, koji je od života poznavao samo ono što je viđao u pustinji. U to vrijeme je halifa Mutevekkil čvrsto vladao i imao je sve što

poželi. Alijj ibn el-Džehm jednog dana dođe u Bagdad i neko mu reče: "Onaj koji umije hvaliti halifu postat će mu blizak i dobiti mnoge darove, zato budi radostan, o Alijj!" On se zaputio prema halifinom dvorcu i ušao kod Mutevekkila. Vidio je pjesnike kako recituju stihove i dobijaju darove, a Mutevekkil je bio onaj isti: autoritet, strahopoštovanje i moć. Onda je on počeo hvaliti halifu stihovima čiji je početak glasio:

*"O Halifo!
Ti si poput psa u čuvanju ljubavi,
Kao jarac boriš se sa nedaćama,
Ti si poput bunara, kojeg ne želim lišen biti,
Jedan od velikih bunara sa mnogo velikih kofa."*

Nastavio je halifu porediti sa jarcem, kozom, bunarom i zemljom, nakon što je bio poređen sa Suncem, Mjesecom i brdima! Halifa se razbjesnio, čuvari su skočili, dželat je isukao sablju, prostrt je prostirač za pogubljenja i sve je bilo spremno za smaknuće. Halifa je dokučio da je kod Alijja ibn el-Džehma nadvladala njegova priroda, pa je odlučio da je promijeni. Naredio je da ga smjeste u visoki dvorac i da mu najljepše robinje donose sve što mu je slatko i prijatno. Alijj ibn el-Džehm je uživao u blagodatima i naslonjen na jastucima slušao najbolje pjesnike i književnike koji su najljepše skladali o ljubavi. Ostao je tako sedam mjeseci. Jedne noći halifa je priredio sijelo i sjetio se Alijja ibn el-Džehma. Upitao je za njega i oni su ga pozvali da dođe pred halifu. Kad je došao, halifa mu reče: "Da čujem stihove, Alijj ibn el-Džehm!" Alijj je počeo recitovati stihove:

*"Oči antilopa između 'Rusafe i Džisra
Privukoše ljubav odakle znam i ne znam,
Vratiše mi staru čežnju i to me ne utješi,
Već dodaše žar na žar."*

Nastavio je buditi emocije najsuptilnijim riječima, a onda je počeo halifu opisivati kao Sunce, Mjesec i sablju.

Pogledaj kako je halifa uspio promijeniti narav Ibn el-Džehma. Koliko se osjećamo neprijatno zbog naravi naše djece ili prijatelja, a jesmo li nastojali da je promijenimo i uspjeli u tome?

Najpreče je da budeš u stanju da promijeniš svoju narav, pa da namrštenost zamijeniš osmijehom, srdžbu blagošću, škrtost darežljivošću. Ovo nije teško, ali ti je potrebna čvrsta odluka i snaga. Zato budi junak. Onaj koji razmišlja o životu Muhammeda, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidjet će da se on ophodio prema ljudima moralnim sposobnostima kojima je osvojio njihova srca. On nije glumio ove osobine pred ljudima, a da se, kada bi se osamio u svojoj kući, blagost pretvarala u srdžbu, a nježnost u grubost. Ne, on nije bio nasmijan s ljudima, a namršten sa svojim ukućanima, niti darežljiv prema svim ljudima osim prema svojoj djeci i ženi. Njegove osobine bile su njegova priroda kojom je činio ibadet Uzvišenom Allahu, kao što je to činio sa duha-namazom i noćnim namazom. Smatrao je svoj osmijeh načinom približavanja Allahu, svoju blagost ibadetom, a opraštanje i nježnost dobrim djelima. Onaj koji smatra lijep ahlak ibadetom okiti se njime u svim svojim stanjima: ratu i miru, gladi i sitosti, zdravlju i bolesti, čak i svojoj radosti i tuzi. Koliko ima supruge koje slušaju o ahlaku svoga muža, njegovoj širokogrudnosti, vedrini i darežljivosti, ali one od toga nisu ništa vidjele, jer je on u svojoj kući loše naravi, uskogrudan, namršten, vrišti i proklinje, škrtari i prigovara. A Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je taj koji je kazao: "Najbolji među vama je onaj koji je najbolji prema svojoj porodici." Dobro pogledaj kako se on odnosio prema svojoj porodici. Esved ibn Jezid kaže: "Pitao sam Aišu, r. a., šta je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, radio u svojoj kući? Ona je odgovorila: 'Radio je kućne poslove, a kada bi nastupilo vrijeme namaza, uzeo bi abdest i otišao da obavi namaz.'" Isto možeš reći i za odnos prema roditeljima. Koliko ima onih za koje slušamo o njihovom lijepom ahlaku, darežljivosti, ljubaznosti, lijepom odnosu prema drugima, ali prema njima najbližim osobama i onima koji polažu najviše prava kod njih, prema roditeljima, supruzi i djeci, oni su grubi i odbojni. Da, najbolji među vama su oni koji su najbolji prema svojoj porodici, prema svojim roditeljima, svojem bračnom drugu, slugama i djeci. Jednog dana Ebu-Lejla, r. a., dođe kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kad se pojavi Hasan ili Husejn, koračajući prema Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, te ga on uze i stavi ga na svoj stomak. Dječak tada

poče mokriti po stomaku Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ebu-Lejla kaže: "Tako da sam vidio kako njegova mokraća teče po Poslanikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem, stomaku. Mi skočismo prema njemu, a on reče: 'Pustite mog sina, nemojte ga plašiti.' Kada je dijete obavilo nuždu, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zamoli da mu donesu vode i njom opru stomak." Divan li je on, kako se navikao na ovakav ahlak! Zato nije ni čudno da je osvojio srca i mladih i starih.

"Umjesto da grdiš tamu, pokušaj popraviti svjetiljku."

Sa siromasima

Jedan broj ljudi danas ima trgovačku etiku, pa tako su samo šale bogataša smiješne i smiju se kada ih čuju, a njihove greške su male, pa ih zanemaruju, dok su šale siromaha neumjesne, on ih ismijava kada ih čuje, a njihove greške su krupne i na njih više kada pogriješe. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pokazivao jednake simpatije i prema bogatom i siromašnom. Enes, r. a., priča: "Bio je jedan čovjek iz pustinje po imenu Zahir ibn Hiram. Nekada bi dolazio u Medinu zbog nekog posla i donio bi Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, nešto iz pustinje, poput sira ili masla, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi njemu pripremio hurmi ili nešto slično kada bi krenuo nazad svojoj porodici. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je volio i govorio je: 'Zahir je naša pustinja, a mi smo njegovi građani.' Zahir nije bio lijepog izgleda. Jednog dana Zahir je krenuo iz pustinje i došao kući Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, međutim, nije ga našao kod kuće. Imao je nešto robe za trgovinu, pa je otišao na pijacu. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, saznao za njegov dolazak, otišao je na pijacu da ga traži. Našao ga je kako prodaje svoju robu, znoj je curio s njega, a njegova odjeća je bila prava beduinska, svojim izgledom i mirisom. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je zagrlio s leđa tako da ga on nije vidio, niti je znao ko ga drži. Zahir se

uplaši i reče: 'Pusti me! Ko je to?!' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio. Zahir je pokušavao da se oslobodi iz zagrljaja i počeo se okretati iza sebe. Onda je vidio Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa se smirio i straha je nestalo. Počeo je svoja leđa prislanjati uz Poslanikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, prsa kada ga je poznao. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se počeo šaliti sa njim, pa povika ljudima: 'Ko će kupiti roba? Ko će kupiti roba?' Zahir razmisli o svom stanju: bio je ubogi siromah, nije imao ni imetka, ni ljepote. Onda reče: 'U tom slučaju, tako mi Allaha, vidjet ćeš da sam ti ja bezvrijedna roba, Allahov Poslaniče.' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: 'Ali ti kod Allaha nisi bezvrijedan, kod Allaha ti si izuzetno skup.'"

Stoga nije neobično da su se srca siromaha vezala za njega, jer ih je osvajao svojim ahlakom. Veliki broj siromaha možda neće prigovoriti bogatima zato što su škrti prema njima u pogledu imetka i hrane, ali će im zamjeriti zbog njihove škrtosti u ljubaznosti i lijepom ophođenju. Koliko ima siromaha koje dočekaš s osmijehom na licu i pokažeš im da oni imaju svoju vrijednost i zaslužuju poštovanje, pa oni podignu svoje ruke u tami noći učeći dovu i tražeći da se milost Allahova spusti na tebe. Koliko ima neurednih, prašnjavih, koji imaju samo dva dronjka, koje otjeravaju od vrata i ne osvrću se na njih, a kada bi oni od Allaha nešto tražili, On bi im to ispunio. Zato budi uvijek prijatan sa ovim nemoćnima.

"Možda će te samo jedan osmijeh u lice siromaha kod Allaha uzdići za mnogo deredža."

žene

Moj djed je često citirao staru poslovicu: ko se odmakne od svoje koze, doći će joj drugi jarac. Ovo bi značilo da ona koja ne nađe kod svog bračnog druga zadovoljenje svojih emocionalnih potreba i ne zasiti svoju dušu, može pomisliti da se odazove drugome čiji je govor sladak. Smisao ove poslovice nije da uporedi

muškarca i ženu sa jarcem i kozom. Bože sačuvaj! Žena je sestra muškarcu. Ako je Allah muškarcu dao jako tijelo, ženi je dao jake emocije. Koliko smo vidjeli vladara muškaraca i njihovih junaka koji su bili nemoćni pred emocionalnom snagom žene. Jedna od vještina ophođenja sa ženom jeste da upoznaš ključ pomoću kojeg možeš utjecati na nju, a to je emocionalnost. Onda se protiv nje možeš "boriti" njenim oružjem.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ti je oporučivao da lijepo postupaš prema ženi i uvažavaš njene emocije, kako bi bio sretan sa njom. Ocu je oporučio da lijepo postupa prema svojim kćerkama, pa kaže: "Ko bude izdržavao dvije kćerke dok ne postanu punoljetne doći će na Sudnji dan, a ja i on ćemo biti ovako", pa je sastavio svoje prste. Također je oporučio djeci da lijepo postupaju prema svojoj majci. Kada ga je neki čovjek upitao: "Ko je najpreči da prema njemu lijepo postupam?", Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Tvoja majka, pa majka, pa opet majka, a onda otac." Oporučio je muškarcu da lijepo postupa prema svojoj supruzi i prekorio onoga koji izaziva svoju suprugu ili loše postupa prema njoj. Pogledaj kada je stao na Oproštajnom hadžu, a pred njim je bilo stotinu hiljada hadžija, među kojima je bilo crnih i bijelih, starih i mladih, bogatih i siromašnih, pa je povišenim glasom pred svima njima rekao: "Lijepo postupajte prema ženama, lijepo postupajte prema ženama!" Jednog dana Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, žene je okružio veliki broj žena koje su se žalile na svoje muževe. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, saznao za to, ustao je i rekao ljudima: "Muhammedovoj porodici došle su mnoge žene i žalile se na svoje muževe. Takvi nisu među vašim najboljim." Također je kazao: "Najbolji među vama su oni koji su najbolji prema svojim porodicama, a ja sam najbolji od vas prema svojoj porodici."

Ukazivanje časti ženi od strane vjere bilo je na takvom nivou da su ratovi počinjali, lobanje lomljene i glave letjele zbog časti samo jedne žene. Jevreji su živjeli sa muslimanima u Medini. Bilo su uzrujani zbog dolaska naredbe o hidžabu i pokrivanju muslimanki. Pokušavali su da posiju nemoral i otkrivanje među muslimankama, pa im to nije pošlo za rukom. Jednog dana neka muslimanka je došla na pijacu jevreja iz plemena Benu-Kajnuka'.

Bila je čestita, pokrivena. Došla je kod jednog njihovog zlatara. Jevreji su bili uzrujani zbog njene pokrivenosti i čestitosti i voljeli bi da su se mogli naslađivati gledanjem u njeno lice, ili dodirivanjem, ili izigravanjem sa njom, kao što su to radili prije nego što je počašćena islamom. Pokušavali su je nagovoriti da otkrije svoje lice i navoditi je da skine hidžab, ali je ona odbila i ostala čvrsta pri svom stavu. Tada joj je zlatar skrenuo pažnju dok je sjedila i uzeo kraj njene haljine s donje strane, te ga svezao za kraj zara koji se spuštao na njena leđa. Kada je ustala, njena haljina se podigla straga i otkrili su se dijelovi njenog tijela. Jevreji joj se počеше smijati. Tada ova čestita muslimanka počе vikati i zvati u pomoć. Voljela je da su je ubili, a da joj se nije otkrilo tijelo. Kada je to vidio jedan musliman, isukao je svoju sablju, skočio na zlatara i ubio ga. Tada jevreji navališe na njega i ubiše ga. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, saznao za to, te da su jevreji prekršili ugovor i napali muslimanke, stavio ih je pod opsadu sve dok se nisu predali i prihvatili njegov sud. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, htio da ih kazni radi udara na čast čestite muslimanke, došao mu je jedan od šejtanovih vojnika, kojeg nije bilo briga za čast muslimanki, za zaštitu časnih žena, već je njihova briga samo zadovoljstvo stomaka i polnog organa. Ustao je vođa licemjera Abdullah ibn Ubejj ibn Selul i rekao: "O Muhammede, lijepo postupi prema mojim saveznicima jevrejima", a oni su bili njegovi pomagači u džahilijetu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenuo od njega i odbio to. Jer, kako će tražiti oprost za ljude koji žele da se šire bestidne glasine o vjernicima? Licemjer ustade i drugi put, pa reče: "O Muhammede, lijepo postupi prema njima." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga nije htio slušati, čuvajući čast muslimanki i štiteći čestite i poštene žene. Licemjer se naljuti, stavi svoju ruku u džep Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, oklopa i povuče ga, ponavljajući: "Lijepo postupi prema mojim saveznicima, lijepo postupi prema mojim saveznicima!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se naljuti, okrenu se prema njemu i povika: "Pusti me!" Tada on počе moliti Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da odustane od njihovog ubijanja. Na kraju se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenu prema njemu i reče: "Tvoji

su!" i tako odustade od njihovog ubijanja. Međutim, protjerao ih je iz Medine i primorao da napuste svoje domove. Da, slaba i nezaštićena žena zaslužuje i više od toga.

Havla bint Sa'lebe, r. a., bila je jedna od čestitih sahabijki. Njen muž Evs ibn Samit bio je u dubokoj starosti i brzo bi ga obuzimala srdžba. Jednog dana je ušao kod nje vraćajući se sa skupa sa svojim narodom. On joj je nešto kazao, a ona mu je na to odgovorila i njih dvoje se posvađale. On se naljuti i reče: "Ti si za mene poput leđa moje majke!", a zatim izađe srdit. Ova rečenica, ako bi je muž rekao svojoj supruzi, u džahilijetu je značila razvod, a što se tiče islama, Havla nije znala kakav je njegov propis. Kada se Evs vratio svojoj kući, njegova žena ga je izbjegavala i reče mu: "Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci život Huvejle, nećeš mi prići – a rekao si ono što si rekao – sve dok nam Allah i Njegov Poslanik ne presude." Onda je Havla otišla do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i ispričala mu šta joj je učinio njen muž i počela mu se žaliti šta doživljava od njega i kako loše postupa prema njoj. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, joj je preporučivao strpljenje, govoreći: "O Huvejla, tvoj muž je u dubokoj starosti i boj se Allaha u vezi s njim." Ona se borila da ne zaplače i reče: "O Allahov Poslaniče, uzeo mi je moju mladost, rodila sam mu mnogo djece, a kada sam ostarila i prestala rađati, razveo se od mene. Allahu moj, Tebi se žalim!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je čekao da Allah spusti Svoj propis o njihovom slučaju. Dok je Havla još bila kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, Džibril se spustio s neba sa ajetima u kojima se nalazi propis za nju i njenog muža. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu prema njoj i reče: "O Huvejla, Allah je objavio ajete o tebi i tvom mužu", a zatim je proučio: "Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala – a Allah čuje razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi...", pa do kraja ajeta koji govore o ovoj temi na početku sure El-Mudžādele. Nakon toga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, joj reče: "Naredi mu da oslobodi roba." Ona odgovori: "O Allahov Poslaniče, on nema nikoga koga bi mogao osloboditi." "Neka onda posti dva mjeseca bez prekida", reče Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Tako mi

Allaha", odgovori ona, "on je oronuli starac, nije u stanju postiti." "Neka onda nahrani šezdeset siromaha veskom¹ hurmi." "On to nema, Allahov Poslaniče", reče ona. "Mi ćemo ga pomoći sa jednom korpom hurmi", reče Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Tako mi Allaha, i ja ću ga pomoći sa još jednom korpom, Allahov Poslaniče", reče ona. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, onda reče: "Ispravno si postupila i dobro si učinila. Idi i udijeli sadaku za njega, a onda lijepo postupaj prema svom mužu."

Slavljen neka je Onaj Koji mu je podario nježnost i strpljivost prema svima, pa je čak učestvovao sa njima u rješavanju njihovih privatnih problema! I sâm sam probao ophoditi se nježno sa kćerkom i suprugom, a prije toga sa majkom i sestrom, i vidio sam u tome veliku djelotvornost, koju može zamisliti samo onaj koji to praktikuje. Prema ženi može plemenito postupati samo plemeniti, a ponižavati je samo pokvarenjak.

*"Žena će možda trpjeti siromaštvo, ružnoću i
zaokupljenost svoga muža, ali će veoma rijetko trpjeti
njegovu lošu narav."*

Djeca

Koliko je samo situacija koje su nam se desile u djetinjstvu i koje su ostale urezane u našim memorijama do današnjeg dana, svejedno bile radosne ili tužne. Vрати se svojim sjećanjem u dane djetinjstva, sigurno ćeš se sjetiti nagrade koju si dobio u školi ili pohvale koju ti je neko izrekao na nekom javnom skupu. To su situacije čija se slika ureže u memoriji i gotovo se ne može zaboraviti. S druge strane, neprestano se sjećamo tužnih situacija koje su nam se desile u djetinjstvu: učitelj koji nas je udario, svađa sa drugovima u školi, situacija kad smo bili izloženi poniženju od strane svoje porodice ili kad smo tome bili izloženi od maćehe i sl. Koliko je samo lijepo postupanje prema djeci način djelovanja ne samo na njih, već i na njihove očeve, porodice i stjecanje

¹ Vesk je mjera za masu i iznosi 60 sa'ova, a sa' iznosi 3,34 kg (op. prev.)

ljubavi svih njih. Često se dešava učitelju u osnovnoj školi da ga nazove roditelj nekog od učenika i pohvali ga i zavoli zbog ljubavi djeteta prema njemu i zbog njegovog čestog spominjanja po dobru. Nekada ta osjećanja oni iskažu kratkom posjetom, poklonom ili pismom. Prema tome, nemoj potcjenjivati osmijeh upućen djetetu, osvajanje njegovog srca i praktikovanje lijepog ophođenja prema njemu.

Jednog dana sam držao predavanje o namazu osnovcima u školi, pa sam ih pitao o hadisu koji govori o značaju namaza. Jedan od njih odgovori: "Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je kazao: 'Između čovjeka i kufra ili širka je ostavljanje namaza.'" Njegovoj odgovor me je zadivio i od velikog oduševljenja skinuo sam sat sa ruke i dao mu ga. U biti, to je bio običan sat, poput satova koje nosi radnička klasa! Ova situacija je podstakla tog dječaka da još više zavoli nauku i okrene se ka memorisanju Kur'ana i osjeti njegovu vrijednost. Prošli su dani, čak i godine od tada. Iznenadio sam se kada sam bio u jednoj džamiji i vidio da je imam onaj dječak. Sada je to bio mladić koji je diplomirao na fakultetu islamskih nauka i radio u pravosuđu. Nisam ga se sjetio, već se on sjetio mene. Pogledaj, kako se u njegovoj memoriji urezala ljubav i poštovanje zbog situacije koju je doživio prije mnogo godina. Sjećam da sam jedne noći bio pozvan na jednu gozbu i tamo sam sreo mladića blistava lica, koji me toplo poselamio i podsjetio na lijepo iskustvo koje je doživio sa mnom prilikom predavanja koje sam održao u njegovoj školi, dok je on bio mali dječak. Koliko puta vidiš ljude koji lijepo postupaju prema djeci kada izlaze iz džamije, pa malo dijete vuče za ruku svog oca kako bi došao do tog čovjeka, nazvao mu selam i iskazao mu ljubav svog djeteta prema njemu. Ovakva situacija se može desiti i na velikoj gozbi ili svadbi na kojoj se nalazi veliki broj zvanica. Neću ti sakriti da možda malo pretjerujem u pokazivanju pažnje prema djeci i ljubaznosti prema njima, čak i slušam njihove slatke razgovore, iako su, uglavnom, nebitni. Ponekad i povećam svoju ljubaznost prema nekima kako bih iskazao poštovanje prema njihovom ocu i stekao njegovu ljubav. Nekada bih susretao jednog svog prijatelja dok je bio sa svojim malim djetetom, pa bih bio veseo i ljubazan sa djetetom. Ovaj

moj prijatelj me sreo jednog dana na jednom velikom skupu, pride mi sa svojim djetetom da me poselami i reče: "Šta si uradio mom djetetu? Njihov učitelj ih je pitao prije nekoliko dana o njihovim željama u budućnosti. Neko je kazao da želi biti ljekar, neko inženjer, a moj sin je rekao: 'Bit ću Muhammed el-Arifi.'"

Možeš primijetiti raznolikost ljudi u odnosu prema djeci kada čovjek dođe na neki skup i ide oko prisutnih rukujući se, a njegovo dijete ide za njim i radi isto. Ima ljudi koji zanemaruju dječaka, neko se rukuje sa njim dijelom šake, a neko mu protrese ruku nasmijan i ponavlja: "Dobro došao, junače! Kako si, majstore?" Prema ovoj osobi se ureže ljubav u srcu djeteta, čak i u srcu njegovog oca i majke.

Prvi odgajatelj, sallallahu 'alejhi ve sellem, je imao najljepše ophođenje prema djeci. Enes ibn Malik je imao malog brata. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se volio šaliti sa njim i dao mu je nadimak Ebu-Umej. Dječak je imao malu pticu s kojom se igrao i ona je uginula. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi se šalio sa njim kada bi ga sreo i govorio mu: "O Ebu-Umeje, šta je uradila ptičica?" Bio je osjećajan prema djeci i igrao se sa njima. Igrao se sa Zejnebom, kćerkom Ummu-Seleme i govorio joj: "Zejnebice, o Zejnebice." Kada bi prolazio pokraj djece koja su se igrala, nazvao bi ih selam. Posjećivao je ensarije i nazivao selam njihovoj djeci i pomilovao bi ih po glavi. Kada bi se vraćao iz bitke, djeca bi ga dočekivala i on bi ih stavio da jašu sa njim. Kada su se muslimani vraćali sa Mu'te, vojska je krenula prema Medini, pa ih je dočekaio Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i muslimani. U susret su im izašla i djeca trčeći. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidio djecu, rekao je: "Uzmite djecu i nosite ih. Meni dajte Džaferovog sina." Donijeli su mu Abdullaha, sina Džaferovog i on ga je uzeo i nosio. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je jednog dana uzimao abdest i došao je Mahmud ibn er-Rebi', dječak koji je imao pet godina, pa je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nasuo vode u svoja usta i onda je poprskao po njegovom licu, šaleći se sa njim.

Općenito, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio nasmijan i volio se šaliti s ljudima, unosio je radost u njihova srca, bio je prijatan sa svima i nikome ne bi dosadilo druženje sa njim.

Tako mu je jednog dana došao neki čovjek i tražio jahalicu na kojoj će putovati ili ići u rat. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče, šaleći se: "Ponijet ćemo te na mladunčetu deve." Čovjek se začudi kako će jahati na maloj devi koja ga ne može nositi, pa reče: "O Allahov Poslaniče, šta da radim sa devinim mladunčetom?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Zar deve rađaju išta drugo osim deva?" Time je htio da kaže da će mu dati veliku devu, ali je i nju, bez sumnje, rodila deva. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, jednog dana reče Enesu u šali: "O ti koji imaš dva uha." Jednom mu je došla neka žena koja se žalila na svog muža i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, joj reče: "Da li je tvoj muž onaj u čijim očima je bjelina?" Žena se prepala i pomislila da je njen muž oslijepio, kao što je Allah kazao za Jakuba, a. s.: "... a oči su mu bile pobijeljele od jada" (Jūsuf, 84.), tj. oslijepio je. Uplašena se vratila svom mužu i počela se pažljivo zagledati u njegove oči, a on je upita šta joj je? Ona mu odgovori da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao kako se u njegovim očima nalazi bjelina. On joj kaza: "Ženo, zar ti nije rekao da u njima ima više bjeline nego crnine", tj. u svačijim očima ima i bjeline i crnine.

Kada bi se neko šalio sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, i on bi se šalio sa njim, smijao i osmjehivao. Jednom prilikom mu je došao Omer, r. a., a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio ljut na svoje žene kada su tražile od njega da im poveća izdatke. Omer reče: "Allahov Poslaniče, dok smo bili skupina Kurejšija, vladali smo ženama, kada bi od nekog od nas njegova žena tražila neki izdatak, odsjekao bi joj glavu. Kada smo došli u Medinu, sreli smo narod kojim vladaju žene i naše žene su počele učiti od njihovih." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se nasmiješio. Omer je nastavio pričati, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se još više nasmiješio iz ljubaznosti prema Omeru, r. a. Čitao si u hadisima da bi se on nasmijao tako da su mu se ukazali kutnjaci. Prema tome, bio je ljubazan u ophođenju i prijatan u društvu. Kada bismo se navikli na ovakvo ophođenje prema ljudima, uistinu bismo osjetili slast života.

"Dijete je mehka ilovača koju oblikujemo načinom ophođenja prema njemu."

Robovi i sluge

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je na lijep način dospijevao do njihovih srca. Kada je preselio Poslanikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, amidža, povećalo se uznemiravanje od strane Kurejšija. Zato je on otišao u Taif nastojeći da dobije od Sekifa pomoć i zaštitu od svog naroda, nadajući se da će prihvatiti od njega ono što im donosi od Uzvišenog Allaha. Otišao im je sam. Kada je stigao u Taif, uputio se prema tri osobe, koje su bile prvaci i uglednici plemena Sekif. Bila su to tri brata: Abdu Jalil, Mesud i Habib, sinovi Amra ibn Umejra. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sjeo sa njima, pozvao ih Allahu i kazao im da je došao kako bi ga pomogli u širenju islama i bili uz njega protiv njegovih protivnika iz njegovog naroda. Njihov odgovor je bio ružan. Prvi je rekao da će poderati ogrtač Kabe ako ga je Allah poslao. Drugi reče: "Zar Allah nije našao nekog drugog pored tebe da ga pošalje?!" Treći kaza, filozofirajući: "Tako mi Allaha, nikada s tobom neću razgovarati! Ako si poslan od Allaha kao što tvrdiš, opasniji si od toga da ti odgovorim na tvoje riječi, a ako lažeš na Allaha, ne treba ni da razgovaram s tobom." Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, saslušao ovaj njihov ružan odgovor, ustao je od njih, izgubivši nadu u dobro Sekifa. Uz to se još pobojavao da će Kurejšije saznati za odgovor Sekifa, pa će ih to ohrabriti da ga još više napadaju, te im reče: "Ako ste već uradili to što ste uradili, nemojte onda razglašavati ovaj moj dolazak." Međutim, nisu tako postupili, već su navratili svoje maloumne i robove da ga vrijeđaju i viču na njega. Ljudi su se skupili oko njega i satjerali ga do zida Utbe ibn Rebi'a i Šejbe ibn Rebi'a, a njih dvojica su bila unutra. Kada su od njega otišli maloumnici Sekifa koji su ga gonili, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se sklonio u hlad vinove loze i tu sjeo. Sinovi Rebi'e su

ga posmatrali i gledali šta ga je snašlo od strane maloumnika iz Taifa. Vidjevši sve što se događalo, u njima je proradio rodbinski osjećaj prema njemu. Pozvali su svog slugu po imenu Addas, koji je bio kršćanske vjere, i rekli mu: "Uberi jedan grozd iz vinograda i stavi ga u ovaj tanjir, a onda otidi do onog čovjeka i reci mu da to pojede." Addas je to učinio, donio je grožđe, stavio ga pred Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao mu da jede. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pruži svoju ruku prema grožđu i reče: "U ime Allaha", a zatim počeo jesti. Addas ga je posmatrao. Reče: "Tako mi Allaha, ove riječi ne govore stanovnici ovih krajeva." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga upita: "Odakle si ti, Addas? Koja je tvoja vjera?" "Kršćanin sam", odgovori, "i ja sam iz Ninive". Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Iz mjesta dobrog čovjeka Junusa ibn Mettaa?" Onda Addas upita: "A kako ti znaš za Junusa ibn Mettaa?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "To je moj brat. Bio je vjerovjesnik, a i ja sam vjerovjesnik." Addas se nagnu prema Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, ljubeći njegovu glavu, ruke i noge. Dvojica Rebi'inih sinova su ih posmatrali i jedan od njih reče drugome: "Upropastio ti je slugu!" Kada se Addas vrati svome gazdi, vidno uzbuđen zbog viđenja Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i slušanja njegovog govora, njegov gazda mu reče: "Teško tebi, Addas! Šta ti bi da ljubiš glavu ovog čovjeka, njegove ruke i stopala?" On mu odgovori: "Na zemlji nema niko bolji od ovoga, kazao mi je nešto što samo vjerovjesnik može znati." Gazda mu reče: "Teško tebi, Addas, nemoj da te odvрати od tvoje vjere, jer je tvoja vjera bolja od njegove."

Možemo li mi danas da se prefinjeno odnosimo prema svima, kojem god sloju pripadali?

"Odnosi se prema svim ljudima na osnovu toga da su ljudi, ne na osnovu njihovog izgleda, ili imetka, ili položaja..."

Sa suparnicima

Poslanik' sallallahu 'alejhi ve sellem' se pravedno odnosio prema nevjernicima. Na putu pozivanja nevjernika u islam i popravljavanja njihovog stanja izlagao se smrtnoj opasnosti, podnosio njihova uznemiravanja i zanemarivao njihove ružne postupke. Kako da ne postupa tako' kad mu je njegov Gospodar rekao: **"a tebe smo samo kao milost svjetovima poslali."** (El-Enbijā' 107.) Kome? Samo vjernicima? Ne' nego "kao milost svjetovima poslali". Razmisli o stanju jevreja: vrijeđali su ga i iskazivali neprijateljstvo. I pored toga, bio je blag prema njima. Od Aiše' r. a.' se prenosi da je kazala: „Jevreji su prolazili pokraj Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem' kuće i govorili: 'Essamu alejkum (Dabogda pomrli)'. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je odgovarao: 'Ve alejkum (I vama isto).'" Aiša nije mogla otrpjeti ono što je čula' pa im reče: "Dabogda pomrli' neka je na vas Allahovo prokletstvo i srdžba!" Poslanik' sallallahu 'alejhi ve sellem' reče: 'Polahko, Aiša. Budi blaga' nemoj biti gruba i neodmjerena., Ona reče: 'Pa zar nisi čuo šta su rekli?' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem' odgovori: "Zar ti nisi čula šta sam ja rekao? Odgovorio sam im i meni će se uslišati, a njima se neće uslišati protiv mene.'" Naravno, zbog čega na vrijeđanje uzvraćati vrijeđanjem? Zar mu Allah nije rekao: **"a ljudima lijepe riječi govorite"**?

Jednom je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sa svojim ashabima otišao u bitku. Na povratku su zastali u jednoj dolini sa mnogo drveća. Ashabi su se smjestili pod drveće i zaspali. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je otišao do jednog drveta' okačio svoju sablju o granu, prostro svoj ogrtač i zaspao. Čitavo vrijeme ih je pratio jedan mušrik. Kada je vidio da je Poslanik' sallallahu 'alejhi ve sellem, usamljen, prikrao mu se, uzeo sablju sa grane i onda povikao najglasnije što je mogao: "O Muhammede' ko će te spasiti od mene?!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem' se probudio' a čovjek je stajao iznad njegove glave i u ruci držao sablju s koje je sijala smrt. Poslanik' sallallahu 'alejhi ve sellem' je bio sam, na sebi je imao samo običnu odjeću, a njegovi ashabi su bili raštrkani i spavali. Čovjek je bio obuzet zanosom moći i pobjede i ponavljao je: "Ko će te spasiti od mene? Ko će te spasiti od mene?"

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, potpuno uvjereno odgovori: "Allah." Čovjek zadrhta i sablja mu ispade iz ruku. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ustade, uze sablju i reče: "Ko će tebe spasiti od mene?" Čovjeka obuze strah i poče moliti Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, za milost i govoriti: "Niko, budi onaj koji najljepše postupa prema zarobljenicima!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga upita: "Hoćeš li primiti islam?" "Ne", odgovori on, "ali se neću boriti protiv tebe." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu oprost i lijepo postupi prema njemu. Ovaj čovjek je bio vladar u svome narodu. Otišao im je i pozvao ih u islam i oni su ga primili. Da, lijepo postupaj prema ljudima i bit ćeš gospodar njihovih srca. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je čak i prema najžešćim neprijateljima veličanstveno postupao, pridobijajući time njihove duše, upućujući njihova srca i rušeći njihovo nevjerstvo.

Kada se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pojavio sa svojom misijom među ljudima, Kurejšije su pokušavale da mu se suprotstave na svaki način. Od stvari koje su činili jeste da su konsultirali svoje velikane kako da se odnose prema misiji Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i takmičenju ljudi u njenom prihvaćanju. Rekoše im: "Pogledajte ko je najučeniji među vama u magiji, vraćanju i poeziji, pa neka dođe ovaj čovjek koji je razdvojio našu zajednicu, razbio naše jedinstvo, osramotio našu vjeru, neka mu se obrati i neka pogleda kako će mu on odgovoriti..." "Ne znamo nikog takvog osim Utbe ibn Rebi'a", rekoše. "Onda si to ti, Ebul-Velide", kazaše mu. Utbe je bio razuman gospodin. On im reče: "Skupino Kurejšija, šta mislite da odem do ovog čovjeka i razgovaram sa njim i izložim mu neke stvari, možda će prihvatiti nešto od toga." "Svakako, Ebul-Velide", rekoše. Utbe je ustao i krenuo kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ušao je kod njega, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sjedio potpuno smiren. Kada je Utbe stao ispred njega, reče mu: "O Muhammede! Jesi li bolji ti ili Abdullah?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio iz poštovanja prema svom ocu. "O Muhammede, jesi li bolji ti ili Abdul-Muttalib?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je opet šutio iz poštovanja prema svom djedu Abdul-Muttalibu. Utbe zatim reče: "Ako tvrdiš da su ovi bolji od

tebe, oni su obožavali bogove koje ti kudiš. A ako smatraš da si ti bolji od njih, onda progovori da čujemo šta govoriš." Prije nego što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kazao ijednu riječ, Utbe se razbjesnio i kazao: "Tako mi Allaha, nismo vidjeli tek rođeno janje da je zloslutnije za svoj narod od tebe! Razdvojio si našu zajednicu, razbio naše jedinstvo, osramotio našu vjeru i ponizio nas među Arapima. Među njima kruži glasina da se među Kurejšijama pojavio mađioničar, vračar. Tako mi Allaha, čekamo samo nešto poput vriska trudnice i da dignemo sablje jedni na druge sve dok se ne istrijebimo." Utbe je bio uznemiren, ljut, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio, slušajući s punim poštovanjem. Utbe je potom počeo iznositi primamljive prijedloge kako bi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ostavio svoju misiju. On reče: "Čovječe, ako ovo što radiš, radiš zbog imetka, skupit ćemo ti toliko da ćeš biti najbogatiji čovjek među Kurejšijama. Ako je tvoj motiv ljubav prema vlasti, smotat ćemo ti svoje bajrake i bit ćeš vođa sve dok si živ. Ako su žene ono što želiš, izaberi Kurejšijke koje želiš, oženit ćemo te sa deset! Ako je ovo što ti dolazi vizija od strane džina i ne možeš to otkloniti od sebe, naći ćemo ti lijeka, utrošit ćemo u tu svrhu svoje imetke sve dok te ne izliječimo od toga, jer džin nekada može obuzeti čovjeka, pa se mora liječiti od toga." Utbe je nastavio obraćati se Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, na ovaj ružan način, iznositi mu prijedloge i pokušavati da ga obmane, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je potpuno smireno slušao. Kada je nestalo prijedloga: vlast, imetak, žene, lijek od općinjenosti džinima, Utbe je zašutio, smirio se i čekao odgovor. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je podigao svoj pogled ka njemu i potpuno smireno rekao: "Jesi li završio, Ebul-Velide?" Utbeta nije iznenadila ova uljudnost iskrenog i povjerljivog, pa je ukratko odgovorio: "Jesam." Onda Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Poslušaj me." "Slušam", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "**Hā Mīm. Objava je od Milostivog, Samilosnog, Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi, Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju, vjesnik radosnih vijesti i opomena – pa opet većina njih glavu okreće, neće ni da čuje...**" (Fussilet, 1.–4.) Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je nastavio sa

učenjem ajeta, a Utbe je slušao. Iznenada je Utbe sjeo na zemlju, tijelo mu je zadrhtalo, stavio je ruke iza leđa i naslonio se na njih. Slušao je i slušao... Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je učio i učio, sve dok nije stigao do riječi Uzvišenog: **"A ako glave okrenu, ti reci: 'Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda.'"** (Fussilet, 13.) Utbe je zadrhtao zbog prijetnje patnjom koju je čuo. Skočio je kako bi stavio ruke preko Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, usta i zaustavio učenje Kur'ana. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je nastavio učiti ajete sve dok nije stigao do ajeta u kojem se nalazi sedždei-tilavet i onda je učinio sedždu. Zatim je podigao glavu sa sedžde, pogledao ka Utbi i rekao: "Jesi li čuo, Ebul-Velide?" "Jesam", odgovori on. "To ti je odgovor", reče Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Utbe je ustao i krenuo svojim drugovima koji su ga s nestrpljenjem iščekivali. Kada im je prišao, jedni drugima rekoše: "Tako nam Allaha, došao vam je Ebul-Velid drugačijeg izraza lica od onoga s kojim je otišao." Nakon što je sjeo kod njih, rekoše mu: "Šta je bilo, Ebul-Velide?" "Tako mi Allaha", odgovori on, "čuo sam riječi kakve nikad nisam čuo. Tako mi Allaha, to nije poezija, niti magija, niti vraćanje... Skupino Kurejšija, poslušajte me i prepustite stvar meni. Ostavite ovog čovjeka i ono što radi. Tako mi Allaha, čuo sam od njega riječi koje će biti velika vijest. Narode! Proučio je: 'U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Hā Mīm. Objava je od Milostivog, Samilosnog... A ako glave okrenu, ti reci: 'Opominjem vas munjom onakvom kakva je pogodila Ada i Semuda'¹, pa sam mu zatvorio usta i molio sam ga zbog rodbinske veze da prestane. Poznato vam je da, kada Muhammed nešto kaže, on ne laže, pa sam se pobojavao da vas ne snađe kazna." Potom je Ebul-Velid kratko zašutio, razmišljajući. Njegovi sunarodnjaci su ga pažljivo posmatrali i sami zamišljeni. On dalje reče: "Tako mi Allaha, njegov govor ima slatkoću, dražestan je, njegov najviši dio je rodan, a najniži je plodan, on sve nadvisuje, a njega ništa ne može nadvisiti. On ruši sve što je ispod njega. Ovo nisu riječi čovjeka! Ovo nisu riječi čovjeka!" Rekoše: "Ovo je poezija, Ebul-Velide." On odgovori: "Tako mi Allaha, nema čo-

¹ Pogledati suru Fussilet, 1.-13. (op. prev.)

vjeka koji bolje poznaje poeziju od mene, niko bolje od mene ne poznaje redžeze i kaside, niti stihove džina. Tako mi Allaha, ovo što govori ne liči ničemu od ovoga." Utbe se nastavio raspravljati sa svojim narodom oko Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Tačno je da on nije prihvatio islam, ali se njegova duša smekšala prema vjeri. Razmisli kako su ovaj veličanstveni moral i vještina lijepog slušanja utjecali na Utbu, iako je bio jedan od najžešćih neprijatelja islama.

Drugom prilikom sastale su se Kurejšije i izabrale Ebu-Imrana Husajna ibnul-Munzira el-Huza'ija, koji je bio otac poznatog i velikog ashaba Imrana ibn Husajna, da raspravlja sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, i odvрати ga od njegove misije. Ebu-Imran je došao kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, oko kojeg su bili njegovi ashabi i ponavljao mu ono što su Kurejšije stalno ponavljale: razdvojio si našu zajednicu i razbio naše jedinstvo. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je ljubazno slušao. Kada je ovaj završio, on, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga, s punim poštovanjem, upita: "Jesi li završio, Ebu-Imrane?" "Da", odgovori on. "Onda mi odgovori na ono što ću te pitati", reče mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Reci, slušam", reče Ebu-Imran. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "O Ebu-Imrane, koliko bogova obožavaš sada?" "Sedam", odgovori on, "šest na Zemlji i jednog na nebu!" "Kojem se obraćaš u nadi i strahu?", upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Onome na nebu", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, potpuno ljubazno kaza: "O Husajne, kada bi primio islam, naučio bih te dvije rečenice koje bi ti koristile." Husajn nije mogao da ne primi islam istog momenta. On reče: "O Allahov Poslaniče, nauči me te dvije rečenice koje si mi obećao." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Reci: 'Allahu moj, uputi me na ono što je dobro za mene i spasi me zla moje duše.'" Ah, kako je samo lijep ovaj prefinjeni odnos! Kako samo ostavlja jak utjecaj na ljude prilikom druženja sa njima! Ovaj islamski, misionarski odnos koristi u pozivanju nevjernika i njihovom privlačenju ka dobru.

Jedan mladić je otputovao u Njemačku radi studiranja. Našao je stan, a u stanu koji se nalazio do njegovog živio je jedan mladi Nijemac. Među njima nije bilo nikakvog kontakta, ali su

bili komšije. Nijemac je iznenada otputovao. Distributer novina je svaki dan ostavljao novine ispred njegovih vrata. Junak naše priče je primijetio mnoštvo novina. Upitao je za svoga komšiju i saznao da je on na putu. Sakupio je novine i stavio ih u poseban svitak. Tako ih je skupljao svaki dan i slagao. Kada se njegov komšija vratio nakon dva ili tri mjeseca, mladić ga je pozdravio i izrazio zadovoljstvo zbog njegovog sretnog povratka, a zatim mu je dao novine i rekao: "Pobojao sam se da ne pratiš neku rubriku ili učestvuješ u nekoj nagradnoj igri, pa sam htio da te to ne zaobiđe." Komšija ga je posmatrao začuđen ovom pažnjom, a zatim reče: "Hoćeš li naknadu ili nešto slično za ovo što si uradio?" "Ne", odgovori mladić, "već naša vjera nam naređuje da lijepo postupamo prema komšijama. Ti si moj komšija i moram prema tebi lijepo postupati." Naš junak je tako nastavio s lijepim postupanjem prema svom komšiji sve dok ovaj nije primio islam. Ovo je, tako mi Allaha, istinska slast života. Da osjećaš kako imaš svoju vrijednost i da si uradio nešto korisno u životu, da činiš ibadet Allahu u svemu, pa i svojim ahlakom. Koliko je mnogo nevjernika od prihvatanja islama udaljilo ophođenje jedne grupe muslimana prema njima, tako što su im činili zulum kao radnici, varali ih kao trgovci, uznemiravali ih kao komšije... Zato počnimo ispočetka sa njima.

"Najbolji misionar je onaj koji poziva svojim djelima prije nego svojim riječima."

Odnos prema životinjama

Lijepe vještine koje su postale navike kod nekoga, pretvaraju se u narav koja se pomiješa sa njegovom krvlju i razumom i nikad ga ne napušta. Zato ga uvijek vidiš ljubaznog, prijatnog, blagog, strpljivog, saosjećajnog prema svakome, pa čak i prema životinjama.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je jednom bio na putu i otišao je obaviti nuždu. Neko od ashaba je vidio crvenoglavu

pticu sa dva ptičeta i uzeo ih. Ona doletje i poče kružiti oko njih, mašući svojim krilima. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, došao i vidio je, okrenuo se prema ashabima i upitao: "Ko je uznemirio ovu pticu zbog njenog ptića? Vratite joj ga!" Drugom prilikom je vidio spaljen mravinjak, pa je upitao: "Ko je ovo uradio?" Neko od ashaba reče: "Ja sam." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se naljuti i reče: "Samo Gospodar vatre ima pravo da kažnjava vatrom."

Primjer Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, samilosti ogleda se i u tome da bi on, kada bi uzimao abdest i došla mu mačka, nagnuo posudu da se ona napije, a onda bi uzimao abdest ostatkom vode. Jednog dana je prošao pokraj čovjeka koji je oborio ovcu na zemlju da je zakolje. Stavio joj nogu na vrat, čvrsto je držeći i oštrio nož, a ona je upirala svog pogled u njega. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se naljutio zbog toga što je vidio, pa reče: "Zar hoćeš da je usmrtiš dva puta?! Zašto nisi naoštrio svoj nož prije nego što si je oborio na zemlju?" Jednom prilikom je naišao pored dva čovjeka koji su razgovarali. Obojica su sjedili na svojim devama. Kada ih je vidio, osjetio je sažaljenje prema devama i zabranio je da se životinje koriste kao sjedeljke. Znači, nemoj jahati životinju osim kada je to potrebno, a kad ta potreba prestane, siđi i pusti je da se odmara. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je, također, zabranio da se životinje obilježavaju (žigošu) po licu.

Među najzanimljivijim predajama jeste i ona koja govori o tome da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, imao devu koja se zvala Adba' (Deva razrezanog uha). Neka skupina mušrika nasrnula je na deve muslimana koje su bili na ispaši u predgrađu Medine i odveli ih, a među njima je bila i Adba'. Zarobili su i jednu muslimanku koju su odveli sa sobom. Kada bi se odmarali tokom puta, odvezivali bi deve kako bi pasle oko njih. Idući tako ulogoriše se na jednom mjestu i zaspase. Žena je, kada je pala noć, pokušala pobjeći od njih. Prišla je devama kako bi uzjahala neku od njih. Ali, kada god bi prišla nekoj od njih, ona bi zarikala najglasnije što može, pa ju je ostavljala iz straha da se mušrici ne probude. Tako je išla od deve do deve dok nije došla do Adba'e. Dotaknula ju je i vidjela da je poslušna i pitoma deva. Žena

ju je potom uzjahala i upravila prema Medini. Adba' se brzo kretala. Kada je žena osjetila da je spašena, silno se obradovala i rekla: "Allahu moj, ja Ti se zavjetujem da ću je, ako me spasiš na ovoj devi, zaklati (kao kurban)." Tako je stigla u Medinu i ljudi su prepoznali Poslanikovu, sallallahu 'alejhi ve sellem, devu. Žena je otišla svojoj kući, a devu su odveli Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kasnije je žena došla da traži devu kako bi je zaklala. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, joj reče: "Ružno si je nagradila", tj. ružno ju je nagradila tako što se zavjetovala da će je zaklati ako je Allah spasi preko nje. Zatim reče: "Ne treba se ispuniti zavjet u kojem je neposlušnost Allahu ili u onome što čovjek ne posjeduje."

Zašto ne pretvoriš svoje vještine ophođenja, kao što su blagost, vedrina i plemenitost, u narav koja će biti s tobom u svim tvojim stanjima, u svemu s čim dolaziš u dodir, čak i sa životinjama, pa i drvećem?

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je ustajao petkom da bi održao govor ljudima i pri tome bi naslanjao svoja leđa na panj koji je uspravno stajao u džamiji. Neka ensarijka mu reče: "O Allahov Poslaniče, hoćeš li da ti napravim nešto na čemu ćeš sjediti, imam sina koji je stolar?" On odgovori: "Ako želiš." Ona mu je napravila minber. Kada je došao petak, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se popeo na minber koji je za njega napravljen. Kada je sjeo na minber, panj je zarikao poput vola, tako da se gotovo rascijepio. Džamija se uzburkala. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sišao i prigrlio panj koji je počeo jecati poput djeteta koje se ušutkava, sve dok se nije smirio. Tada Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci Muhammedov život, da ga nisam prihvatio, ostao bi ovako sve do Sudnjeg dana."

"Allah je odlikovao čovjeka, međutim, to mu ne daje za pravo da ugnjetava ostala stvorenja..."

Stotinu načina za osvajanje ljudskih srca

Svako onaj, kojeg nešto interesuje, pronalazi različite načine kako će ostvariti to što želi. Zaljubljenik u imetak smišlja načine njegovog gomilanja i povećavanja, nastoji da nauči vještine trgovine i ostvarenja profita. Satelitski kanali smišljaju načine kako će pridobiti gledaoce kreiranjem različitih programa i korištenjem novih metoda, treniranjem voditelja programa u vještinama kojima će privući ljude. To isto možeš reći za sredstva informisanja, kako štampu, tako i radio i televiziju. Isto ovo rade i propagatori različitih proizvoda, svejedno bili oni halal ili haram. Svi oni teže perfekciji u vještinama koje će im koristiti na polju kojeg vole. Osvajanje ljudskih srca je jedno od umijeća koje ima svoje metode i načine. Zamisli da si došao na neki skup na kojem je prisutno četrdeset ljudi, pa kreneš od jednog do drugog da se rukuješ. Prvom pružiš ruku i nazivaš selam, a on ti pruža dio šake i hladno govori: "Dobrodošao, dobrodošao." Drugi je bio zaokupljen sporednom pričom i iznenadio si ga selamom. Odgovara ti, također, hladno i rukuje se s tobom i ne pogledavši te. Treći je razgovarao telefonom i pruža ti ruku ne progovarajući riječi dobrodošlice i ne pokazujući ti niti najmanju pažnju, a četvrti je, kada te vidio, ustao, spremajući se za prihvatanje selama. Kada se tvoj pogled susreo s njegovim, nasmiješio se i pokazao zadovoljstvo zbog susreta s tobom. Srdačno se rukovao s tobom, obradovao se tvom dolasku, a ti ga ne poznaješ, a ni on tebe. Potom završiš sa nazivanjem selama i sjedneš. Tako ti Allaha, zar nećeš osjetiti u svom srcu simpatiju prema ovom čovjeku? Naravno, osjetit ćeš simpatiju prema njemu, iako ga ne poznaješ, ne znaš kako mu je ime, čime se bavi i gdje živi. Ali, i pored toga, on je uspio osvojiti tvoje srce. Međutim, nije to učinio svojim imetkom, položajem, ugledom ili porijeklom, već svojim vještinama ophođenja. Prema tome, srca se ne mogu osvojiti silom, imetkom, ljepotom, zanimanjem, već se stječu nečim što je manje i lakše od toga. Uprkos tome, malo je onih koji ih mogu osvojiti. Sjećam se da je jedan moj student na fakultetu obolio od mentalne bolesti. Bila je to neka teška vrsta depresije. Njegov otac je bio oficir sa visokim činom. Nekoliko puta je dolazio na

fakultet, susretao se sa mnom i zajedno smo radili na izlječenju njegovog sina. Nekada bih odlazio njihovoj kući i vidio bih visoki dvorac, uljudno sijelo puno gostiju, tako da gotovo ne možeš naći prazno mjesto. Bio sam iznenađen ljubavlju ljudi prema ovom čovjeku i zanimanjem za njega. Prošle su godine i mladićev otac je otišao u penziju. Otišao sam mu u posjetu. Ušao sam u dvorac, a zatim i u sobu za prijem u kojoj je bilo više od pedeset stolica. Tu sam zatekao samo njega kako prati neki program na televiziji i slugu koji mu je posluživao kahvu i čaj. Malo sam posjedio sa njim, a kada sam izašao, počeo sam se prisjećati njegovog stanja dok je obnašao svoju funkciju i porediti ga s njegovim trenutnim stanjem. Šta je to što je ranije okupljalo ljude? Šta je to što je bilo uzrok da se oni skupljaju oko njega, praveći mu društvo i umiljavajući mu se? Tada sam shvatio da ovaj čovjek nije osvojio ljude svojim ahlakom, ljubaznošću i lijepim ophođenjem, već svojim položajem, ugledom i mnoštvom veza. Kada je nestalo položaja, s njim je nestala i ljubav. Zato uzmi pouku od ovog našeg prijatelja. Ophodi se prema ljudima pomoću vještina koje će učiniti da te oni vole zbog tebe samog, da vole razgovore s tobom, tvoje osmišle, blagost i lijepo druženje s tobom. Neka vole kod tebe to što prelazi preko njihovih grešaka i što si uz njih kada ih nađu nedaće. Nemoj da njihova srca budu vezana za tvoju fotelju i džep. Onaj koji obezbjeđuje svojoj djeći i supruzi imetak, hranu i piće nije osvojio njihova srca, već njihove stomake. Onaj koji obilno troši imetak na porodicu, a ružno se odnosi prema njima, nije osvojio njihova srca, već samo njihove džepove. Zato se nemoj čuditi kada naiđeš na mladića koji se susretne sa nekim problemom, pa se požali svom prijatelju, imamu ili profesoru, a ne svome ocu, jer njegov otac nije osvojio njegovo srce, nije porušio pregrade među njima, dok je ovo srce osvojio profesor ili prijatelj, a možda i zlobni neprijatelj. Ima još jedna bitna stvar. Zar ne primjećuješ, zajedno sa mnom, da se za neku osobu, kada dođe na skup kojem prisustvuje veliki broj ljudi, te se počne okretati tražeći mjesto na koje će sjesti, oni koji sjede otimaju i svako je poziva da sjedne do njega? Zašto? Jesi li ikada bio pozvan na večeru koja je organizovana na način švedskog stola, gdje svako uzme hranu u tanjir i sjedne za neki od okruglih

stolova. Zar nisi vidio da nekog čovjeka, čim napuni svoj tanjir hranom, doziva mnogo ljudi i pokazuju mu na prazno mjesto, kako bi sjeo sa njima? S druge strane, neki drugi napuni svoj tanjir hranom i okreće se, ali ga niko ne poziva i ne prilazi mu, sve dok ga njegova stopala ne povedu do nekog od stolova. Zašto su ljudi obazrivi prema prvome, a ne i prema drugome? Zar ne osjećaš kako srca ljudi naginju nekom čovjeku, gdje god bio, kao da u ruci ima magnet kojim ih privlači? Čudno! Kako su svi ovi uspjeli osvojiti ljude? To su inteligentne metode kojim osoba može uloviti srca.

"Naša sposobnost osvajanja srca drugih ljudi i stjecanja njihove iskrene ljubavi daruje nam veliki dio zadovoljstva životom."

Učini nijet lijepim... neka bude radi Allaha

Počeo sam razmišljati o načinu ophođenja nekih osoba. Proveo sam sa njima mnogo godina, a ne sjećam se da sam ikada vidio njihov osmijeh, pa čak ni iz kurtoazije, smijanjem na neku došjetku ili reakciju na priču sagovornika. Mislio sam da su takvi odrasli i da ne mogu drugačije. Zatim sam se iznenadio kada sam ih vidio u određenim okolnostima i sa nekim ljudima, da budem precizan, sa bogatim i utjecajnim, kako se umiju smijati i biti ljubazni. Dokučio sam da to rade samo iz interesa, zbog čega ih zaobilazi velika nagrada. Jer, vjernik čini ibadet Uzvišenom Allahu svojim ahlakom i vještinama ophođenja prema svim ljudima, ne zbog položaja ili imetka, ne zbog hvale ljudi, ne zbog braka ili plaćanja unaprijed, već zbog toga da ga Allah voli i učini dragim Svojim stvorenjima. Da, onaj koji smatra lijep ahlak ibadetom, ophodit će se najljepšim vještinama prema bogatom i siromašnom, direktoru i poslužitelju. Kada bi ti nekada prošao pokraj radnika koji čisti ulice, pa ti on pruži ruku da se rukuje, a drugi put dođeš kod nekog visokog funkcionera i on ti pruži ruku – da li bi bili jednaki u pogledu tvog dočeka, osmijeha i vedrine? Ne znam. Što se tiče Poslanika, sallallahu 'alejhi

ve sellem, on bi ih dočekaao na isti način, uz radost, iskrenost i samilost. Šta znaš, možda je onaj koga potcjenjuješ i smatraš se boljim od njega kod Allaha bolji od čitave Zemlje onih koji su poput onoga kojem iskazuješ čast i pažnju. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je kazao: "Najdraži meni i najbliže meni sjedit će na Sudnjem danu onaj koji je najljepšeg ahlaka."¹ Ešedždžu ibn Abdi-Kajsu je rekao: "Ti imaš dvije osobine koje vole Allah i Njegov Poslanik." Koje su to dvije osobine? Namaz noću i post danju? Ešedždž, r. a., se obradova i upita: "Koje su to dvije osobine, Allahov Poslaniče?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Blagost i smirenost."² Jednom prilikom je upitan o dobročinstvu, na što on reče: "Dobročinstvo je lijep ahlak."³ Upitaše ga i o tome šta će najviše uvoditi ljude u Džennet, na što on odgovori: "Bogobožnost i lijep ahlak."⁴ Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je, također, rekao: "Najsavršenijeg imana su oni vjernici koji su najljepšeg ahlaka, koji su blagi, koji se druže i s kojima se druži, a nema dobra kod onoga koji se ne druži i s kojim se drugi ne druže."⁵ "Ništa nije teže na mizanu (vagi) od lijepog ahlaka."⁶ "Uistinu, čovjek svojim lijepim ahlakom postigne deredžu onoga koji klanja noću i posti danju."⁷

Onaj koji je lijepog ahlaka postići će uspjeh na oba svijeta. Ako želiš, pogledaj slučaj Ummu-Seleme, r. a., kada je sjela sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, prisjetila se ahireta i onoga što je Allah pripremio na njemu, pa je rekla: "Allahov Poslaniče, žena koja bude imala dva muža na dunjaluku, pa umre, a i njih dvojica umru i svi uđu u Džennet, čija će ona biti?" Šta je on odgovorio? Bit će onoga koji je viši? Ili možda onoga koji je više postio? Ili onoga koji je bio učeniji? Ne, već je kazao: "Bit će onoga koji je ljepšeg ahlaka." Ummu-Selema se začudila. Kada je vidio njenu začuđenost, Poslanik, sallalla-

¹ Bilježi Tirmizi. Hadis je sahih.

² Bilježe Ahmed i Muslim

³ Bilježi Muslim

⁴ Bilježi Tirmizi. Hadis je sahih.

⁵ Bilježi Tirmizi. Hadis je sahih.

⁶ Bilježi Ebu-Davud. Hadis je sahih.

⁷ Bilježi Tirmizi. Hadis je sahih.

hu 'alejhi ve sellem, reče: "O Ummu-Selema, lijep ahlak donosi dobro i dunjaluka i ahireta." Da, donosi dobro i dunjaluka i ahireta. Dobro dunjaluka je ljubav u srcima stvorenja prema njemu, a dobro ahireta je velika nagrada. Koliko god čovjek nastojao da učini puno dobrih djela, ona mogu biti upropaštena ako je on loše naravi. Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, je spomenuta neka žena, rekoše mu da mnogo klanja, posti, daje sadaku i čini mnogo dobrih djela, ali svojim jezikom uznemirava komšije, tj. bila je loše naravi, pa Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ona će u Džehennem."

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio lijep uzor u svakoj pohvalnoj osobini. Bio je najplemenitiji čovjek, najhrabriji, najblaži, bio je stidljiviji od djevice u njenom šatoru, bio je povjerljiv i iskren. To su mu svjedočili nevjernici prije nego vjernici i grješnici prije nego dobri, pa je Hatidža, r. a., kada je Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, prvi put došla objava i kada je vidjela njegovu uznemirenost, rekla: "Tako mi Allaha, On te nikad neće poniziti." Zašto? Zato što "ti održavaš rodbinske veze, prema svima si strpljiv, pomažeš siromašne, počastiš goste, pomažeš u nedaćama, govoriš istinu i ispunjavaš emanet." Čak mu je Allah izrekao pohvalu koju ćemo učiti sve do Sudnjeg dana, kada kaže: "...jer ti si, zaista, najljepše čudi." (El-Kalem, 4.) Njegova čud je bio Kur'an. Da, njegova čud je bio Kur'an. Kada bi učio: "i dobro činite – Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine" (El-Bekare, 195.), činio bi dobro. Da, činio je dobro i starom i mladom, i bogatom i siromašnom, i uglednim i neuglednim, i velikim i običnim ljudima. Kada bi čuo riječi: "vi oprostite i preko toga pređite" (El-Bekare, 109.), činio bi tako. Kada bi pročitao: "a ljudima lijepe riječi govoriti" (El-Bekare, 83.), govorio je samo najljepše riječi. Sve dok je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naš uzor i njegov put je naš put. Zato razmisli o njegovom životu i o tome kako se ophodio prema ljudima, kako je ispravljao njihove greške i podnosio neugodnosti s njihove strane, kako se zamarao radi njihovog rahatluka i trudio se radi njihovog pozivanja! Jednog dana si ga mogao vidjeti kako ide da udovolji potrebi nekog siromaha, drugog dana kako rješava spor među muslimanima, trećeg dana kako poziva nevjernike, sve dok nije

ostario i dok mu kosti nisu smekšale. Aiša, r. a., opisuje njegovo stanje, pa kaže: "Nakon što je ostario, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je najčešće klanjao sjedeći." Zašto? Zato što su ga ljudi slomili. Da, ljudi su ga slomili.

*"Kada su duše velike tijela se zamore
radi njihovih želja."*

Njegovo nastojanje da bude lijepog ahlaka bilo je tako snažno da je molio Allaha, govoreći: "Allahu moj, kao što si mi dao lijep i skladan lik, daj mi i lijep ahlak."¹ Također je učio dovu: "Allahu moj, uputi me najljepšem ahlaku, jer najljepšem ahlaku samo Ti možeš uputiti. Otkloni od mene ružan ahlak, jer samo ga Ti od mene možeš otkloniti."² Nama je potrebno da ga slijedimo u njegovom ahlaku u našem ophođenju sa muslimanima, kako bismo ih pridobili i vratili vjeri, kao i sa nevjernicima, kako bi oni spoznali suštinu islama.

*"Učini nijet lijepim kako bi vještine tvog ophođenja
prema ljudima bile ibadet kojim ćeš se približavati
Allahu."*

Upotrijebi odgovorajući ukus

Ljudi se, po svojoj prirodi, slažu oko nekih stvari i svi ih vole i raduju im se, kao što se slažu oko nekih drugih stvari i niko ih ne voli. Oko nekih stvari stavovi se razlikuju, pa ih neko voli, a nekome su dosadne. Svi ljudi, naprimjer, vole da ih susretneš s osmijehom, a ne vole namrštenost i potištenost. S druge strane, neko voli razdraganost i šalu, a neko to ne podnosi; neko voli da ga ljudi posjećuju i pozivaju, a neko je povučen u sebe; neko voli razgovore i da se mnogo priča, a neko to mrzi. Svakome se, uglavnom, dopada onaj koji se slaže s njegovom prirodom. Zašto

¹ Bilježi Ahmed. Hadis je sahih.

² Bilježi Muslim

se onda ne bi prilagodio prirodi svih ljudi kada si u njihovom društvu i odnosio se prema svakome onako kako njemu odgovara, da bi se on osjećao ugodno s tobom? Priča se da je neki čovjek vidi sokola kako leti pokraj gavrana. Začudio se kako kralj ptica leti sa gavrantom i bio je siguran da među njima ima nešto zajedničko što je učinilo da se slažu. Pratio ih je svojim pogledom. Kada su se umorili od letenja i sletjeli na zemlju, vidio je da su obojica šepavi. Zato, ako dijete zna da njegov otac voli šutnju i ne voli puno priče, neka se tako odnosi prema njemu, da bi ga otac volio i osjećao se ugodno u njegovoj blizini. Ako žena zna da njen suprug voli šalu, neka se šali sa njim, a ako zna da on to ne voli, neka se tada kloni toga. To isto možeš reći i za odnos osobe prema kolegama, komšijama, braći. Nemoj misliti da svi ljudi imaju istu narav, jer su naravi toliko raznolike da ih ne možeš pobrojati. Sjećam se da je jedna dobra starica, majka jednog našeg prijatelja, mnogo hvalila jedno svoje dijete i radovala se kada je posjeti ili razgovara sa njom, iako su joj i ostala djeca bila dobra i lijepo postupala prema njoj. Međutim, njeno srce je naginjalo tom djetetu. Pokušavao sam dokučiti kakva se tajna krije u tome. Tako sam jednom sjedio sa njim i pitao ga o tome, a on mi reče: "Problem je što moja braća ne poznaju narav moje majke i kada sjede sa njom postanu joj naporni." Rekoh mu u šali: "Da li je vaša ekselencija otkrila njenu narav?" Moj prijatelj se nasmija i reče: "Da, kazat ću ti u čemu je tajna. Moja majka je poput ostalih starica, voli priče vezane za žene, vijesti o tome koja se udala, razvela, koliko neka ima djece, koje od njih je najstarije, kada se taj i taj oženio tom i tom, kako se zove njihovo prvo dijete, kao i druge priče koje ja smatram beskorisnim, ali ona pronalazi radost u njihovom ponavljanju, osjeća vrijednost informacija koje spominje, jer ih nećemo pročitati u knjizi ili čuti na nekom audio zapisu, a sigurno ih nećeš naći ni na internetu. Tako moja majka osjeća, kada je pitam o tome, da ona iznosi nešto što niko prije nije učinio i to joj pričinjava zadovoljstvo i radost. Kada si u njenom društvu i potakneš ove teme, ona se oraspoloži i vrijeme prolazi dok ona priča. Moja braća ne podnose slušanje ovakvih priča i zaokupljaju je pričama koje nju ne interesuju i, shodno tome, njoj je dosadno sa njima, a raduje se mom društvu. To je

sva priča." Da, ako upoznaš prirodu onoga koji je pred tobom, šta voli i ne voli, možeš osvojiti njegovo srce.

Onaj ko razmisli o odnosu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, prema ljudima, vidjet će da se on prema svakoj osobi odnosio onako kako odgovara njenoj naravi. U odnosu prema svojim ženama, prema svakoj se odnosio na način koji njoj odgovara. Aiša je bila otvorena osoba i on se sa njom šalio i zabavljao. Jednom je sa njim krenula na put. Kada su se vraćali s puta i približavali Medini, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče ljudima: "Idite ispred nas." Ljudi su otišli ispred njega i on je ostao sa Aišom. Ona je bila mlada i vitalna. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu prema njoj i reče: "Hajde da vidimo ko je brži." Ona je pristala da se takmiči sa njim. Trčala je i trčala, sve dok ga nije pobijedila. Nakon nekog vremena krenula je opet sa njim na put. Ali, ovaj put je bila starija i bila se udebljala. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče ljudima: "Idite naprijed." Oni su prošli naprijed. On zatim reče Aiši: "Hajde da vidimo ko je brži." Pristala je na utrku i on je pobijedio. Kada je to vidio, počeo se šaliti sa njom, tapšati je po leđima i govoriti: "Ovo ti je za ono, ovo ti je za ono." Prema Hatidži se drugačije odnosio, jer je bila starija od njega petnaest godina. U odnosu prema svojim ashabima je, također, bio pažljiv. Tako Ebu-Hurejru nije odjenuo Halidovim plaštom, prema Ebu-Bekru se nije odnosio kao prema Talhi. Prema Omeru je imao poseban odnos, povjeravao mu je stvari koje nikome drugom nije povjeravao. Pogledaj ga kada je krenuo sa svojim ashabima na Bedr. Kada je čuo da su Kurejšije krenule u bitku, saznao je da će neki od njih doći na bojno bolje protiv svoje volje i da se neće boriti protiv muslimana. Stao je pred svoje ashabe i rekao: "Saznao sam za neke ljude iz Benu-Hašima i još neke druge da su povedeni protiv svoje volje. Oni se ne žele boriti protiv nas. Ko od vas sretne nekoga od Benu-Hašima, neka ga ne ubija, ko sretne Ebul-Bahterija ibn Hišama, neka ga ne ubija, ko sretne Abbasa ibn Abdul-Muttaliba, amidžu Allahovog Poslanika, neka ga ne ubija, jer je on krenuo protiv svoje volje." Pripovijeda se da je Abbas bio musliman, da je krio svoje primanje islama i prenosio informacije o Kurejšijama Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Zato Poslanik, sallallahu 'alejhi

ve sellem, nije želio da ga muslimani ubiju, a, također, ni da se obznani njegovo primanje islama. Ovo je bila prva bitka između dvije skupine: muslimana i nevjernika iz plemena Kurejš. Muslimani su bili pod velikim pritiskom, jer se nisu pripremali za rat i moraju se boriti protiv svoje rodbine, djece i očeva, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, im zabranjuje da neke ubiju. Utbe ibn Rebi'a je bio jedan od kurejšijskih velikana i njihovih ratnih vođa. Njegov sin Ebu-Huzejfe ibn Utbe ibn Rebi'a je bio na strani muslimana. Ebu-Huzejfe nije mogao otpjeti i reče: "Zar ćemo ubijati naše očeve, sinove i braću, a ostaviti Abbasa?! Tako mi Allaha, ako ga sretnem, posjeći ću ga sabljom!" Njegove riječi dospješe do Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. On se okrenu i vidje oko sebe više od tri stotine junaka i odmah usmjeri svoj pogled prema Omeru, ne obazirući se ni na koga drugog, i reče: "O oče Hafsin, zar će lice amidže Allahovog Poslanika biti posječeno sabljom?!" Omer pripovijeda: "To je bilo prvi put da me Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, oslovljava sa 'oče Hafsin'." Omer je dobro razumio Poslanikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, išaret. Znao je da su na bojnom polju i da nema prostora za toleranciju u ophođenju prema onome koji se suprotstavlja naredbi komandanta ili iskazuje svoje neslaganje pred vojskom. Omer je izabrao oštar odgovor, pa reče: "Allahov Poslaniče, dopusti mi da mu posiječem glavu sabljom!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu to nije dopustio, smatrajući da je ova prijetnja dovoljna za smirivanje situacije. Ebu-Huzejfe je bio dobar čovjek. Kasnije je govorio: "Ne osjećam se sigurnim zbog riječi koje sam rekao na taj dan. Još uvijek strahujem zbog njih, osim ako mi Allah to ne izbriše šehidskom smrću." I preselio je kao šehid, neka je Allah zadovoljan sa njim, na dan Jemame. Ovo je bio Omer. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je znao kakvu će vrstu djela njemu povjeriti. Situacija nije zahtijevala skupljanje dobrovoljnih priloga, pomirenje posvađanih ili učenje neukoga, već su se nalazili na bojnom polju i bio je potreban ozbiljan i odlučan čovjek. Zbog toga je izabrao Omera i razdražio ga riječima: "Zar će lice amidže Allahovog Poslanika biti posječeno sabljom?!" Drugom prilikom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je krenuo na Hajber. Kratko se borio se njegovim stanovnicima jevrejima, a onda je došlo do

primirja i on je ušao u Hajber. Postavio im je uslov da ne smiju sakriti ništa od imetka, da ne smiju ništa skloniti, da neće sakriti zlato, niti srebro, već da će sve to pokazati i da će se donijeti presuda o tome. Zaprijetio im je da, ako nešto sakriju, neće imati zaštitu i neće se pridržavati ugovora. Huzej ibn Ahtab je bio jedan od njihovih vođa. Došao je iz Medine sa štavljenom jarećom kožicom, sašivenom i napunjenom zlatom i nakitom. Huzej je umro i ostavio imetak iza sebe, a jevreji su ga sakrili od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita amidžu Hujeja ibn Ahtaba: "Šta je bilo sa kožicom punom zlata koju je donio od Nedira?" "Potrošila se na izdatke i ratove", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je razmišljao o odgovoru. Huzej je umro nedavno, imetak je bio velik, a nije bilo ratova u bliskoj prošlosti koji su ih mogli primorati da ga potroše. On tada reče: "To je bilo nedavno i imetak niste mogli potrošiti." Jevrej odgovori: "Sav imetak i nakit je otišao." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je shvatio da on laže. Pogledao je prema svojim ashabima, a bilo ih je mnogo pred njim. Svi su samo čekali njegov išaret. On se okrenu prema Zubejru ibn Avvamu i reče: "Zubejre, kazni ga!" Zubejr odlučno krenu prema njemu i jevrej zadrhta. Vidio je da je situacija ozbiljna, pa reče: "Vidio sam Hujeja kako kruži oko ove ruševine", pokazavši na staru porušenu kuću. Otišli su, pretražili je i našli su imetak skriven u kući. Ovako je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, postupio prema Zubejru. Dao je luk onome koji oštri strijelu.

Na temelju ovoga, ashabi su se ophodili jedni prema drugima. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio u smrtnoj bolesti, kada se bol pojačao i on nije mogao da ustane kako bi predvodio namaz ljudima, rekao je: "Prenesite Ebu-Bekru da predvodi namaz ljudima." Ebu-Bekr je bio jako osjećajan čovjek. Bio je drug Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, za vrijeme njegovog života, bio je njegov prijatelj u džahilijetu i islamu, te otac Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, supruge Aiše. U prsima je nosio ogromnu tugu zbog Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, bolesti. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio da prenesu Ebu-Bekru da predvodi namaz ljudima, neki koji su bili prisutni kod Poslanika, sallallahu 'alej-

hi ve sellem, rekoše: "Ebu-Bekr je jako osjećajan čovjek, kada stane na tvoje mjesto, neće moći predvoditi namaz zbog velike tuge." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je znao da je Ebu-Bekr takav, da je osjećajan čovjek kojeg savladaju suze, naročito u ovakvoj situaciji. Međutim, htio je da ukaže na to da je Ebu-Bekr najpreči da bude halifa poslije njega, tj. ako ja nisam tu, neka Ebu-Bekr preuzme odgovornost. Zato je ponovio naredbu: "Prenesite Ebu-Bekru da predvodi namaz ljudima." Ebu-Bekr je tako i učinio. Iako osjećajan, Ebu-Bekr je bio autoritativan i posjedovao je, kada je to potrebno, oštrinu i srdžbu koje bi ga zaodjenule strahopoštovanjem. Omer, r. a., je pazio na tu njegovu stranu. Pogledaj ih obojicu, neka je Allah zadovoljan njima, kada su se skupili u šatoru Benu-Saide, nakon Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, preseljenja, da bi se složili oko toga ko će biti halifa. Skupili su se muhadžiri i ensarije, a Omer je otišao do Ebu-Bekra, pa su zatim zajedno otišli do šatora. Omer pripovijeda: "Došli smo kod njih. Nakon što smo sjeli, govornik ensarija je donio šehadet, izrekao zahvalu Allahu onako kako Mu priliči, a zatim rekao: 'Mi smo pomagači Allahove vjere, vojnici islama, a vi ste, skupino muhadžira, jedna naša grupa, skupina vas se iselila među nas i sada želite da nam uskratite naše pravo i oduzmete ono što nam pripada.' Kada je zašutio, htio sam da govorim i bio sam u sebi pripremio govor koji mi se dopadao, a kojeg bih kazao prije Ebu-Bekra. Znao sam da nekada zna biti oštar. Ebu-Bekr reče: 'Polahko, Omere!' Nisam htio da ga naljutim. Onda je on govorio. Bio je učeniji od mene i poštovaniji. Tako mi Allaha, nije izostavio nijednu riječ koja mi se dopala od riječi koje sam bio pripremio, a da je nije izgovorio bez premišljanja, ili je rekao slično ili bolje, sve dok nije prestao govoriti. Ebu-Bekr je rekao: 'Vi ste dostojni zasluga koje ste spomenuli da vam pripadaju. Ali, Arapi neće priznati ovu stvar osim ovoj skupini iz Kurejša, oni su centar, kako po svom porijeklu, tako i u pogledu boravišta. Zadovoljan sam da prihvatite jednog od ove dvojice ljudi i dajte prisegu kojem hoćete od njih dvojice.' Potom uze za ruku mene i Ebu-Ubejda ibn el-Džerraha, koji je sjedio između nas. Sve što je rekao dopalo mi se, osim tih riječi. Tako mi Allaha, da budem poveden i da mi se posiječe glava,

a da me to neće približiti grijehu, draže mi je nego da budem vođa narodu u kojem je Ebu-Bekr. Ljudi su šutjeli. Onda neko od ensarija reče: 'Ja sam onaj od koga ljudi traže savjete i bit ću nepristrasan. Neka od nas bude jedan emir i od vas jedan, skupino Kurejšija!' Diže se galama, podigoše se glasovi i ja se pobjah razdora. Rekoh: 'Pruži ruku, Ebu-Bekre!' On je pruži i ja mu dadoh prisegu. Onda mu prisegu dadoše muhadžiri, pa ensarije."

Svako od ljudi ima ključ kojim možeš otvoriti vrata njegovog srca, steći njegovu ljubav i ostaviti utjecaja na njega. Ovo možeš primijetiti u životima ljudi. Zar nisi nekada čuo radne kolege kako govore: "Ključ za direktora je taj i taj, ako želite nešto, pustite tog i tog da za vas traži ili ubijedi direktora u to." Zašto ne učiniš svoje vještine ključevima ljudskih srca, pa da budeš glava, a ne rep? Da, budi poseban. Traži ključ srca svoje majke, oca, supruge i djeteta. Upoznaj ključ srca svog šefa na poslu i svojih kolega. Upoznavanje ovih ključeva učinit će da primaju naš savjet upućen njima, ako budemo znali dati savjet na prikladan način, jer ne treba sve ljude savjetovati na isti način, niti na isti način ukazati na grešku ako je učine. Pogledaj Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada je jednom sjedio u svom blagoslovljenom skupu i obraćao se svojim ashabima. Dok je on tako govorio, ušao je neki čovjek u džamiju. Okrenuo se desno i lijevo i, umjesto da dođe i sjedne u halku sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, otišao je u ćošak džamije i počeo skidati odjeću. Čudno! Šta li će uraditi?! Podigao je kraj svoje haljine sprijeda, potpuno smireno čučnuo i počeo mokriti! Ashabi su prvo bili iznenađeni, a onda bijesni. On obavlja malu nuždu u džamiji! Poskočiše da bi krenuli prema njemu, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ih počeo smirivati, gasiti njihovu srdžbu i reče: "Nemojte ga prekidati, nemojte ga požurivati. Nemojte ga prekidati u obavljanju nužde." Ashabi su se okretali prema njemu, a on možda nije ni bio svjestan njihovog prisustva. I dalje je mokrio. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je gledao taj prizor, obavljanje male nužde u džamiji i smirivao svoje ashabe. Ah, kako je samo blag! Kada je beduin obavio nuždu i ustao, oblačeći svoju haljinu, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga pozva. Be-

duin pride i kada je stao ispred njega, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu blagim glasom reče: "Ove džamije nisu sagrađene zbog toga, već su sagrađene zbog namaza i učenja Kur'ana." To je bilo sve. Kratki savjet. Čovjek je to razumio i otišao. Kada je došlo vrijeme namaza, došao je taj beduin i klanjao sa njima. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je, donoseći tekbir, počeo namaz sa svojim ashabima. Učio je na namazu i onda učinio ruku'. Kada se podigao sa ruku'a, proučio je: "Allah čuje onoga koji Ga hvali (Semi'allāhu limen hamideh)". Klanjači su proučili: "Gospodaru naš, Tebi hvala. (Rabbenā lekel-hamd)", osim ovog čovjeka, koji je to isto proučio, a nakon toga još dodao: "Allahu moj, smiluj se meni i Muhammedu i nikom više sa nama!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je čuo. Kada je završio namaz, okrenuo se prema njima i upitao ih ko je izgovorio one riječi, pa pokazaše na njega. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je pozvao. Kada je čovjek stao ispred njega, vidio je da je to onaj isti beduin. Ljubav prema Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, toliko je obuzela njegovo srca da je želio da Allahova milost snađe samo njih dvojicu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče, podučavajući ga: "Ograničio si na sebe ono što je prostrano." Htio je da mu kaže da milost Uzvišenog Allaha obuhvata svaku stvar i sve ljude, i da je ne treba ograničavati samo na njih dvojicu. Pogledaj kako je osvojio njegovo srce, jer je znao kako će postupati s njim. Pred njim je bio beduin koji je došao iz pustinje, nije bio tako učen poput Ebu-Bekra i Omera, ili Mu'aza i Ammara i zato mu se ne može zamjerati kao drugima. Ako hoćeš, pogledaj Muaviju ibn el-Hakema, r. a. Bio je jedan od običnih ashaba. Nije živio u Medini, nije bio u društvu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, već je imao ovce u pustinji s kojima je tražio zelenilo. Jednog dana Muavija je došao u Medinu, ušao u džamiju i sjeo do Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovih ashaba. Slušao ga je kako priča o kihanju. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je, između ostalog, učio ashabe da, kada musliman čuje svog brata kako kihne i zahvali se Allahu, treba mu reći: "Allah ti se smilovao (jerhamukellāh)." Muavija je to zapamtio i otišao. Nakon nekoliko dana, došao je u Medinu zbog neke potrebe, ušao u džamiju i zatekao Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako klanja sa

ashabima, te im se priključio u namazu. Dok su bili u namazu, neki čovjek je kihnuo. Gotovo nije bio ni izgovorio "el-hamdu lillāh", a Muavija se sjetio da je naučio kako muslimanu, kada kihne i kaže "el-hamdu lillāh", njegov brat treba reći: "Allah ti se smilovao." Muavija je tako, prije nego što je čovjek koji je kihnuo bilo šta rekao, visoko podižući glas, rekao: "Allah ti se smilovao!" Klanjači su se uznemirili. Počeli su se okretati, negodujući zbog onoga što je uradio. Kada je vidio njihovo čuđenje, Muavija se uznemirio i rekao: "Teško meni! Zašto gledate u mene?" Počeli su udarati rukama po svojim stegnima kako bi ušutio. Kada je vidio da oni hoće da ga ušutkaju, ušutio je. Nakon što se namaz završio, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenuo prema ljudima. Čuo je njihovu galamu i glasove, čuo je glas onoga koji je govorio, ali je to bio novi glas, na kojeg nije bio naviknut i nije ga mogao poznati. Zato ih upita: "Ko je govorio?" Pokazali su na Muaviju i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga pozva sebi. Muavija mu je prišao sa strahom, nije znao šta ga očekuje, a on je taj koji ih je zaokupio tokom njihovog namaza i prekinuo im njihovu skrušenost. Muavija, r. a., pripovijeda: "I oca i majku bih žrtvovao za njega. Tako mi Allaha, nisam vidio učitelja, ni prije ni poslije njega, da je ljepše podučavao od njega. Nije me grubo odbio, ni udario, niti izgrdio, već je samo rekao: 'O Muavija, u namazu nije dozvoljeno ništa od govora ljudi, već je on samo tesbih (slavljenje Allaha), tekbir (veličanje Allaha) i učenje Kur'ana.'" I to je to. Kratki savjet. Muavija ga je razumio, osjetio olakšanje i srce mu se smirilo. Potom je počeo pitati Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o svojim privatnim stvarima, pa reče: "Allahov Poslaniče, skoro sam napustio džahilijet i Allah je poslao islam. Među nama ima ljudi koji idu gatarima koji tvrde da znaju nevidljivo i pitaju ih o nevidljivom." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Ti im nemoj odlaziti", tj. ti si musliman, nevidljivo zna samo Allah. Muavija nastavi: "Među nama ima ljudi koji vjeruju u loše predznake gledajući u ptice." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "To je nešto što oni osjećaju u svojim prsima i neka ih to ne odvraća", tj. neka ih to ne sprečava da se zapute tamo gdje su naumili, jer to ne donosi nikakvu korist, niti štetu. Ovakav je bio Poslanikov, sallallahu

‘alejhi ve sellem, odnos prema beduinu koji je mokrio u džamiji i čovjeku koji je pričao u namazu. Ophodio se prema ljudima vodeći računa o njihovim stanjima, jer greška od strane ljudi poput ovih beduina nije nešto čemu se treba čuditi.

Mu‘az ibn Džebel je bio jedan od najbližih ashaba Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, jedan od onih koji su nastojali da nauče što više, tako da je Poslanikov, sallallahu ‘alejhi ve sellem, odnos prema njegovim greškama bio drugačiji od odnosa prema greškama nekog drugog. Mu‘az je klanjao jaciju sa Poslanikom, sallallahu ‘alejhi ve sellem, a onda se vraćao i predvodio jaciju-namaz svome narodu u njihovom mesdžidu, tako da je taj namaz njemu bio nafil, a njima farz. Jedne noći Mu‘az se vratio svom narodu, ušao u njihov mesdžid i donio tekbir, otpočinjući namaz kao njihov imam. Došao je neki mladić iz njegovog naroda i priključio mu se u namazu. Kada je Mu‘az pročitao suru El-Fātiha i izgovorio "ve led-dāllīn", oni rekoše "āmīn", nakon čega Mu‘az otpočne učiti suru El-Bekare!¹ Ljudi su tih dana bili umorni od posla na svojim njivama i od čuvanja stoke po čitav dan, tako da bi jedva klanjali jaciju prije nego što odu u svoje postelje. Ovaj mladić je stao na namaz, a Mu‘az je učio, i učio... Kada se namaz otegao mladiću, on ga dovrši sam, izađe iz džamije i ode kući. Mu‘az je završio sa namazom i neki ljudi mu rekoše: "Mu‘aze, taj i taj se priključio našem namazu, a onda ga prekinuo kada mu se oduljio." Mu‘az se naljutio i rekao: "Ovaj kod sebe sigurno ima licemjerstva. Obavijestit ću Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, o ovome što je uradio." Onom mladiću prenesoše šta je Mu‘az rekao i on reče: "I ja ću obavijestiti Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, o onome što je on uradio." Oni poraniše kod Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i Mu‘az mu ispriča šta je mladić uradio, a mladić reče: "Allahov Poslaniče, dugo ostane kod tebe i onda se vraća i odulji nam namaz. Tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, mi kasnimo na jaciju zbog toga koliko nam Mu‘az odulji namaz." Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, upita Mu‘aza: "Šta učiš?" Mu‘az mu ispriča da uči suru El-Bekare i počeo nabrajati duge sure. Poslanik, sallal-

¹ Sura El-Bekare je najduža sura u Kur'anu i broji 50 stranica (op. prev.)

lahu 'alejhi ve sellem, se naljuti kada vidje da ljudi kasne na namaz zbog oduljivanja i kako im je namaz postao težak, okrenu se Mu'azu i reče: "Jesi li ti smutljivac, Mu'aze?!", tj. zar hoćeš da ljude dovedeš u iskušenje i omrzneš im vjeru. "Uči ves-semā'i vet-tārik, ves-semā'i zātil-burūdž, veš-šemsi ve duhāhā, vel-lejli izā jagšā."¹ Zatim se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenu prema mladiću i reče mu ljubazno: "Sine mog brata, šta ti učiš kada klanjaš?" On odgovori: "Proučim suru El-Fātiha, tražim od Allaha Džennet i molim Ga da me spasi od Vatre." Onda se mladić sjeti da je viđao Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako uči dovu i dugo se zadržava, a i Mu'aza je viđao da tako čini. Na kraju reče: "Ja ne znam ono što ti i Mu'az učite", tj. ne znam učiti duge dove kao vas dvojica. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ono što ja i Mu'az učimo vezano je za te dvije stvari", tj. i mi tražimo ono što ti tražiš vezano za Džennet i zaštitu od Vatre. Mladić je bio uznemiren zbog Mu'azove optužbe za licemjerstvo, pa reče: "I znat će Mu'az kad neprijatelj dođe" – a čuli su vijest da neprijatelj stiže – "šta ću učiniti (u borbi na Allahovom putu). Pokazat će se Mu'azu moj iman, a on me je nazvao lice-mjerom!" Nakon nekoliko dana desila se bitka. Mladić se borio u njoj i poginuo, neka je Allah zadovoljan njime. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, saznao za njega, reče Mu'azu: "Šta uradi moj i tvoj parničar?", tj. onaj kojeg si optužio za licemjerstvo, Mu'aze. Mu'az odgovori: "Bio je iskren prema Allahu, a ja sam lagao. Poginuo je kao šehid." Zato razmisli o razlici među ljudskim naravima i njihovim nivoima, kako je ona utjecala na različito ophođenje Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, prema njima. Pogledaj njegov odnos prema Usami ibn Zejdu, koji je bio miljenik Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i koji je odrastao u njegovoj kući. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je poslao svoje ashabe na neke ogranke plemena Džehine. Među borcima koji su sačinjavali vojsku bio je i Usame ibn Zejd, r. a. Borba je počela ujutro. Muslimani su ostvarili pobjedu, a neprijateljski vojnici su pobjegli. Među neprijateljskom vojskom

¹ Tj. uči sure Et-Tārik, El-Burūdž, Eš-šems i El-Lejl koje su kratke sure (op. prev.)

bio je jedan čovjek koji se borio. Kada je vidio svoje saborce poražene, bacio je oružje i počeo bježati. Za njim su krenuli Usame i jedan ensarija. Čovjek je trčao, a oni su trčali za njim. Kada su naišli na drvo, čovjek se sakrio iza njega. Usame i ensarija mu priđoše jedan s jedne, a drugi s druge strane i podigoše sablje na njega. Kada je čovjek vidio dvije sablje kako se presijavaju iznad njegove glave i osjetio smrt kako navaljuje na njega, zadrhtao je, skupio ono pljuvačke što je ostalo u njegovim ustima i preplašen počeo ponavljati: "Svjedočim da nema boga osim Allaha i svjedočim da je Muhammed Njegov rob i poslanik!" Ensarija i Usame su bili u nedomici, da li je čovjek stvarno primio islam ili je to lukavstvo kojeg se dosjetio? Bili su na bojnom polju i stvari su bile zbrkane. Okretali su se oko sebe i vidjeli samo isječena tijela, odsječene ruke, koje su se međusobno pomiješale. Krv je tekla i duše su podrhtavale. Gledali su u čovjeka pred sobom. Moraju brzo donijeti odluku. Svakog trenutka može doletjeti zalutala strijela ili ona koja nije zalutala i oboriti ih mrtve. Nije bilo prostora za smireno razmišljanje. Ensarija je vratio svoju sablju u korice, a Usame je mislio da je to lukavstvo, te udari čovjeka sabljom i ubi ga. Vraćali su se u Medinu i zanos pobjede je zapljuskivao njihova srca. Usame je stao pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i pričao mu o dešavanjima u bici i obavijestio ga o onom čovjeku i šta se desilo sa njim. Kazivanje o bici je govorilo o pobjedi muslimana i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je slušao oduševljen. Međutim, Usame tada reče: "Onda sam ga ubio." Poslanikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem, raspoloženje se promijenilo i on reče: "Rekao je: 'Lā ilāhe illallāh', i onda si ga ubio?!" "Allahov Poslaniče", odgovori Usame, "nije to rekao iz srca, već je to rekao da bi se spasio oružja." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Rekao je: 'Lā ilāhe illallāh', a onda si ga ubio?! Jesi li to otvorio njegovo srce tako da znaš da je to rekao da bi se spasio oružja?!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga oštro pogleda i počeo ponavljati: "Rekao je: 'Lā ilāhe illallāh', a onda si ga ubio?! Rekao je: 'Lā ilāhe illallāh', a onda si ga ubio?! Onda si ga ubio?! Šta ćeš sa 'lā ilāhe illallāh' kada dođe da se raspravlja s tobom na Sudnjem danu?!" Nastavio je to ponavljati

Usami. Usame je pričao: "Nastavio je to ponavljati tako da sam zaželio da sam tek tog dana primio islam."

"Nemoj misliti da su svi ljudi isti, naprotiv, ljudi imaju raznolike naravi koje ne možeš ni pobrojati."

Odaberi odgovarajuće riječi

Na već rečeno nadovezuje se, također, način obraćanja ljudima i vrsta razgovora koje započinješ sa njima. Kada si u društvu sa nekim, odaberi za razgovor teme koje mu odgovaraju. Ovo spada u ljudsku prirodu. Tako se teme razgovora koje započinješ sa mladićem razlikuju od razgovora sa starcem, razgovor sa učenicom razlikuje se od razgovora sa neukim, razgovor sa suprugom razlikuje se od razgovora sa sestrom. Ne mislim na potpunu različitost, tako da priču koju pričaš sestri ne možeš pričati supruzi, ili da priču koju spominješ mladiću ne može slušati starac. Ne, već mislim na malu razliku u načinu pričanja priče, mada nekada treba odabrati i potpuno drugačiji sadržaj. Kroz primjer će biti jasno ono što se želi reći. Kada si u društvu sa gostima koji su stariji ljudi, koji imaju više od osamdeset godina i koji su došli u posjetu tvom djedu, da li je prikladno da im pričaš, nasmijan i veseo, kako si išao u prirodu sa svojim prijateljima, kako je neko dao gol dok ste se igrali fudbala, kako je primio loptu glavom i onda je udario koljenom? Nema sumnje da to nije prikladno. Također, kada bi razgovarao sa malom djecom, ne bi bilo prikladno da im pričaš o temama vezanim za odnos muškaraca prema svojim suprugama. Mislim da se slažemo oko toga. Prema tome, jedan od načina približavanja ljudima jeste odabir tema koje oni vole i njihovo poticanje. Naprimjer, neki otac ima sina koji postiže izvanredne rezultate i prikladno je da ga pitaš o njemu, jer on se, bez sumnje, ponosi njime i voli da ga stalno spominje. Ili, ako je neki čovjek otvorio radnju i dobro zaradio na tome, prikladno je da ga pitaš o njegovoj radnji i zanimanju ljudi za nju, jer ga ovo raduje i, shodno tome, zavoljet će te i zavoljet će druženje s tobom. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem,

je vodio računa o tome, tako da se njegov razgovor sa mladićem razlikovao od razgovora sa starcem, ženom ili djetetom.

Otac Džabira ibn Abdullaha, r. a., velikog ashaba, poginuo je u Bici na Uhudu i iza sebe je ostavio devet kćerki za koje se nije imao niko drugi brinuti osim Džabira. Također je ostavio i veliki dug na plećima ovog mladića koji je bio u cvijetu svoje mladosti. Zato je Džabir uvijek bio zamišljen, zaokupljen brigom o svojoj vjeri ili sestrama, a oni kojima je dugovao tražili su ga ujutro i navečer. Džabir je krenuo sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, u pohod Zatur-rika'. Zbog svoje neimaštine nije mogao kupiti snažnu devu, pa je išao na iscrpljenoj i slaboj devi, koja se jedva kretala. Ljudi su ga prestizali i on je osta na začelju povorke. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji je išao na začelju vojske, sustiže Džabira, kojeg je njegova deva nosila gotovo pužući, pa ga upita: "Šta je s tobom, Džabire?" On odgovori: "Allahov Poslaniče, usporila me ova moja deva." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Natjeraj je da klekne." Džabir to učini. Onda i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, natjera svoju devu da klekne, pa reče: "Daj mi svoj štap!" ili je rekao: "Otkini mi granu sa drveta!" Džabir mu dodade štap. Deva je sjedila na zemlji iscrpljena i klonula, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, joj priđe i blago je udari. Deva ustade i krenu puna živosti. Džabir se uhvati za nju i uzjaha je. Išao je pokraj Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, radostan. Njegova deva je živnula i žurila je naprijed. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenuo prema Džabiru i htio je da razgovara sa njim. Kakve je to teme razgovora izabrao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, da ih započne sa Džabirom? Džabir je bio mladić, a želje mladića, uglavnom, kruže oko ženidbe i traženja opskrbe. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Džabire, jesi li se oženio?" "Da", odgovori Džabir. "Djevojkom ili ženom koja je bila udavana?", upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Ženom koja je bila udavana", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se začudio kako se mladić koji se prvi put ženi oženio ženom koja je bila udavana, pa ga upita: "Zašto nisi oženio djevojku, pa da se s njom zabavljaš, kao i ona s tobom?" Džabir odgovori: "Allahov Poslaniče, moj otac je poginuo na Uhudu i ostavio je devet kćerki

za koje se nema ko drugi osim mene brinuti. Nisam želio da se oženim djevojkom poput njih, pa da se među njima često dešavaju razmirice. Oženio sam se ženom koja je starija od njih da im bude poput majke." Ovo je značenje njegovih riječi. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je vidio da je pred njim mladić koji je žrtvovao svoje lično zadovoljstvo radi svojih sestara, pa je htio da se našali sa njim riječima prikladnim za mladića. Reče mu: "Možda ćemo se, kada se približimo Medini, odmoriti u Siraru, a tvoja supruga će čuti za naš dolazak i prostrijeti ti jastuke", tj. iako si se oženio udavanom ženom, ona je još uvijek nevjesta, radovat će ti se kad dođeš, prostrijeti svoju postelju i poredati jastuke na njoj. Džabir se sjetio u kakvom siromaštvu živi sa svojim sestrama, pa reče: "Jastuke?! Tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, mi nemamo jastuke." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Imat ćete jastuke, ako Bog da." Zatim su nastavili dalje. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je htio dati Džabiru nešto imetka, pa se okrenu prema njemu i reče: "Džabire!" "Odzivam ti se, Allahov Poslaniče", odgovori on. "Hoćeš li mi prodati svoju devu?", upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Džabir razmisli i vidje da mu je deva sav kapital. To mu je bila dok je bila slaba i iscrpljena, a pogotovo nakon što je postala snažna i čvrsta. Međutim, vidio je da nema prostora za odbijanje Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, zahtjeva, pa reče: "Reci, Allahov Poslaniče, koliko daješ?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Dirhem." Džabir reče: "Dirhem?! Zar hoćeš da me zakineš, Allahov Poslaniče?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Dva dirhema." "Ne, zakinuo bi me, Allahov Poslaniče", reče Džabir. Tako su oni nastavili povećavati njenu cijenu, sve dok nisu stigli do četrdeset dirhema, oka zlata. Džabir reče: "Ali uz uslov da ostanem na njoj sve dok ne stignemo u Medinu." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Uredu." Kada su stigli u Medinu, Džabir je otišao svojoj kući, skinuo svoje stvari sa deve i otišao da klanja sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, a devu je svezao kod džamije. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izašao, Džabir mu reče: "Allahov Poslaniče, ovo je tvoja deva." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "O Bilale, daj Džabiru četrdeset dirhema i dodaj još", što Bilal i učini. Džabir ponese taj

novac i poče ga prebirati svojim rukama, razmišljajući o svojoj situaciji. Šta da uradi sa ovim novcem? Hoće li njime kupiti devu, ili će kupiti stvari koje su mu potrebne za kuću, ili... Iznenada se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenuo Bilalu i rekao: "Bilale, uzmi devu i daj je Džabiru." Bilal je uzeo povodac deve i poveo je Džabiru. Kada mu je doveo devu, Džabir se začudio. Da li je to trgovina raskinuta? Bilal reče: "Uzmi devu, Džabire." Džabir upita: "Šta se desilo?", a Bilal odgovori: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mi je naredio da ti dam devu i novac." Džabir je otišao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i pitao ga o tome, rekavši: "Zar ne želiš devu?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Zar smatraš da sam se cjenkao s tobom kako bih uzeo tvoju devu?", tj. nisam tražio od tebe da spustiš cijenu kako bih kupio devu, već da procijenim koliko ću ti dati novca da te pomognem u tvojim potrebama. Kako je samo veličanstven ovaj ahlak! Odabirao je govor koji je odgovarao mladiću, a zatim je, kada je htio da mu učini dobro i udijeli mu sadaku, obavio to s ljubaznošću i uljudnošću.

Jednog dana sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sjedio mladić po imenu Džulejbib. Bio je jedan od najboljih mladića među ashabima, ali je bio ubogi siromah i ružnog izgleda. Sjedio je tako kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i šta mislite o kakvim će temama Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, razgovarati sa njim? Mladić u cvijetu mladosti, neoženjen. Hoće li razgovarati sa njim o rodoslovima Arapa ili o pijacama i propisima o kupoprodaji? Ne, jer je ovaj mladić imao specifičnu temu za razgovor, kojoj je davao prednost nad drugim. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je započeo sa njim razgovor o temi braka. S obzirom da se mladić obradovao ovoj temi, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu je predložio da ga oženi. Mladić reče: "U tom slučaju, vidjet ćeš da nisam vrijedan." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Ali ti kod Allaha nisi bezvrijedan." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je neprestano tražio prilike da oženi Džulejbiba. Jednog dana dođe neki ensarija nudeći svoju udavanu kćerku Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, da se oženi njome. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Uredu, oženi me svojom kćerkom." "Naravno,

naravno, Allahov Poslaniče", reče čovjek. Zatim Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ali, ja nju ne želim za sebe." "Nego za koga?", upita čovjek. "Za Džulejbiba", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Čovjek iznenađen reče: "Džulejbib?! Džulejbib, Allahov Poslaniče?! Ne mogu ti dati odgovor dok ne obavim razgovor sa njenom majkom." Čovjek dođe svojoj ženi i reče: "Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, hoće da isprosi tvoju kćerku." "Da, da, udaj je za Allahovog Poslanika", reče ona. "Ali, on je ne želi za sebe", reče čovjek. "Nego za koga?", upita ona. "On je želi za Džulejbiba", odgovori on. Žena je bila zatečena time da se njena kćerka uda za siromašnog i ružnog čovjeka. "Halka za Džulejbiba?! Ne, tako mi Allaha, kako da je udam za Džulejbiba, a odbila sam mnoge druge?!" Njen otac je bio tužan zbog toga. Ustao je da ide kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kad kćerka iz svoje odaje upita: "Ko je tražio moju ruku od vas?" "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem", odgovoriše. "Zar ćete odbiti želju Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem?", upita ona. "Vodite me Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, on me neće upropastiti." Ona kao da je tim riječima otklonila njihovu brigu i oni se smiriše. Njen otac ode kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, prepuštamo je tebi i udaj je za Džulejbiba." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ju je udao za Džulejbiba i proučio im dovu: "Allahu moj, daj im dobra u izobilju i nemoj im život učiniti teškim i napornim." Nakon nekoliko dana od dana njihovog vjenčanja, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je krenuo u pohod. Sa njim je krenuo i Džulejbib. Kada se bitka završila, ljudi su počeli tražiti jedni druge. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ih upita: "Nedostaje li neko?" "Taj i taj", odgovoriše. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je kratko šutio, a potom ponovo upita: "Nedostaje li neko?" Zatim je opet kratko šutio, pa upita: "Nedostaje li neko?" "Nedostaje nam taj i taj", odgovoriše, na što on reče: "Ali meni nedostaje Džulejbib." Oni krenuše da ga traže među ubijenima i ne nađoše ga na bojnom polju, već ga nađoše blizu tog mjesta pokraj sedmerice mušrika koje je ubio, prije nego je i sam ubijen. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je stajao i posmatrao njegovo tijelo, a onda reče: "Ubio je sedmericu

i onda su njega ubili, ubio je sedmericu i onda su njega ubili. On je moj i ja sam njegov." Zatim ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponese na svojim rukama i naredi da mu iskopaju kabur. Enes pripovijeda: "Dok smo kopali kabur, Džulejbibova postelja su bile Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, ruke. Kada smo završili s kopanjem, on ga je spustio u njegov kabur." Enes kaže: "Tako mi Allaha, kod ensarija nije bilo udovice koja je bila bolje nafake od nje (Džulejbibove žene)", tj. svi muškarci su se takmičili ko će je zaprositi nakon Džulejbiba.

Vidimo da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, za svaku osobu birao temu za razgovor koja njoj odgovara, kako joj ne bi bilo dosadno u njegovom društvu. Sjedio je jednog dana sa svojom suprugom Aišom – a koje su to teme prikladne za razgovor među supružnicima? Da li joj je pričao o pohodu na Bizantince ili o vrsti oružja koje je korišteno u borbi? Ne, jer ona nije Ebu-Bekr. Da li joj je govorio o neimaštini nekih muslimana i njihovim potrebama? Ne, jer ona nije Osman. Kazao joj je o supružničkim osjećanjima: "Znam kada si zadovoljna sa mnom i kada si ljuta." "Kako", upita ona. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Kada si zadovoljna, kažeš: 'Ne, tako mi Muhammedovog Gospodara', a kada si ljuta, kažeš: 'Ne, tako mi Ibrahimovog Gospodara.'" Ona reče: "Da, tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, samo izbjegavam spomenuti tvoje ime." Da li mi danas vodimo računa o ovome?

*"Razgovaraj sa ljudima o onome što oni uživaju slušati,
a ne o onome što ti uživaš pričati."*

Budi ljubazan prilikom prvog susreta

Nekada davno, u nekim mjestima u Egiptu je bio raširen običaj da mladoženja prije svadbene noći sakrije u svojoj sobi mačku i, kada uvede svoju suprugu u sobu u kojoj je bračni krevet, pomakne stolicu da izađe ta mačka. Kada ona izađe, mladić počne pokazivati svoju snagu pred suprugom, zgrabi jednu mačku, a

onda je zadavi i podere! Znaš li zašto? Kako bi od prvog susreta urezao sliku straha i poštovanja prema njemu u glavi svoje supruge. Sjećam se da me, kada sam diplomirao na fakultetu i kada sam imenovan za asistenta na jednom fakultetu, moj stari učitelj savjetovao: "Kada budeš držao prvo predavanje studentima, budi strog prema njima i gledaj ih ljutitim pogledom da bi te se bojali i nametni im snagu svoje ličnosti od samog početka." Sjetio sam se ovoga dok sam pisao ovo poglavlje i bio sam siguran da u utvrđene stvari kod većine ljudi spada i to da prvi susret, u većini slučajeva, formira više od 70% slike o tebi. To se zove mentalna slika. Sjećam se da je jedna grupa oficira otputovala u Ameriku na obuku. Obuka je bila o profesionalnom odnosu. Prvog dana su poranili u salu. Počeli su razgovarati i upoznavati se. Iznenada im je došao profesor i oni su zašutjeli. Profesorov pogled je zastao na studentu na čijem se licu još uvijek nalazio osmijeh i on povika na njega: "Zašto se smiješ?!" "Izvinite, nisam se smijao", odgovori on. "Da, smijao si se!" Zatim ga počeo grditi: "Ti si neozbiljan, trebaš se vratiti svojoj porodici prvim letom. Nije mi čast da predajem nekom poput tebe." Jadni student je promijenio boju lica, gledao je u profesora, a zatim se okretao prema svojim kolegama pokušavajući sačuvati ono što mu je ostalo od dostojanstva. Profesor ga onda, namršten, oštro pogleda, pokaza prema vratima i reče: "Izlazi!" Student je uznemiren ustao i izašao. Profesor pogleda ostale studente i reče: "Ja sam doktor taj i taj, predavat ću vam taj i taj predmet, međutim, prije nego što počnem sa predavanjem, želim da popunite ovaj formular bez pisanja imena." Potom im je podijelio formular vrednovanja profesora na kojem je bilo pet pitanja:

1. Šta misliš o naravi svog profesora?
2. Šta misliš o načinu njegovog izlaganja?
3. Prihvata li mišljenje drugoga?
4. Koliko želiš da ponovo učiš kod njega?
5. Raduješ li se susretu sa njim izvan instituta?

Kod svakog pitanja je bilo više mogućih odgovora: odličan, dobar, dovoljan, slab. Studenti su popunili formular i vratili mu

ga. Stavio ih je na stranu i počeo pojašnjavati utjecaj umijeća ophođenja na profesionalnu atmosferu i onda reče: "Zašto vašeg kolegu onemogućujemo da se okoristi?" Otišao je do njega, rukovao se sa njim, nasmiješio se i uveo ga u salu, a zatim rekao: "Izgledalo je da sam se maloprije naljutio na tebe bez pravog razloga, međutim, suočavam se sa privatnim problemom što me je navelo da izlijem svoju srdžbu na tebe. Izvinjavam ti se, ti si vrijedan student, dovoljan dokaz tvoje marljivosti jeste to da si ostavio svoju ženu, djecu i došao ovdje. Zahvaljujem se tebi, kao i svima vama, na vašoj marljivosti. Jedna od najvećih časti koja mi se mogla ukazati jeste da predajem nekome poput vas." Nastavio se ljubazno ophoditi prema njima i kratko se nasmijao, a onda je uzeo novu skupinu formulara i rekao: "S obzirom da je vaš kolega propustio popuniti formular, šta mislite da ga svi ponovo popunite?" Podijeli im listove koje oni popuniše, a zatim mu ih vratiše. On potom izvadi formule koje su popunili na početku i počeo ih upoređivati sa ovim drugim i vidje da je bilo puno označenih polja "slab" kod prvog popunjavanja, a kod drugog nijedno polje "slab" ili "dovoljan" nije bilo označeno. Nasmija se i reče im: "Ovo što ste vidjeli bio je praktični dokaz utjecaja lošeg ophođenja na radnu atmosferu između šefa i njegovih službenika. Ono što sam uradio sa vašim kolegom bila je predstava koju sam htio da izvedem pred vama, ali je jadnik bio žrtva. Pogledajte kako se vaše mišljenje promijenilo samom promjenom mog odnosa prema vama. Ovo je u čovjekovoj prirodi i treba voditi računa o tome, naročito prema onima koje sretnoš samo jedanput."

Prvi učitelj, sallallahu 'alejhi ve sellem, je osvajao srca od prvog susreta. Nakon osvajanja Meke i učvršćivanja islama, delegacije su se utrkvale koja će prije doći ka Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, u Medinu. Tako mu je došla delegacija Abdul-Kajsa. Kada ih je vidio, dok su još bili na jahalicama i prije nego su sišli s njih, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ih dočeka riječima: "Dobro došli, narode, nećete biti poniženi, niti se pokajati (zbog vašeg dolaska)." Oni se obradovaše, poskakaše sa svojih jahalica i priđoše mu, takmičeći se ko će mu prije nazvati selam, a zatim rekoše: "Allahov Poslaniče, između nas i tebe je ova teritorija koja pripada mušricima iz plemena Mudar,

tako da ti možemo doći samo u svetom mjesecu, kada prestane ratovanje. Zato nam kaži nešto lijepo što će nas uvesti u Džennet ako to budemo radili i čemu ćemo pozivati one koji su ostali iza nas." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Naređujem vam četiri stvari i zabranjujem vam četiri. Naređujem vam da vjerujete u Allaha, a znate li šta je vjerovanje u Allaha?" "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju", rekoše. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Svjedočenje da nema boga osim Allaha, obavljanje namaza, davanje zekata i da dajete petinu plijena. Zabranjujem vam četiri stvari: upotrebu posuda od suhe tikve, kace od palminog panja, posuda od gorkih divljih tikvica i posuda premazanih smolom."

Drugom prilikom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je putovao noću sa svojim ashabima. Te noći su dugo putovali i kada je nastupio njen zadnji dio, zastali su pored puta da bi odspavali. San ih je savladao sve dok nije sunce izašlo i odskočilo. Prvi koji se probudio iz svog sna je bio Ebu-Bekr, a zatim se probudio Omer. Ebu-Bekr sjeo pokraj Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, glave i počeo donositi tekbir i podizati glas sve dok se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije probudio. Ustao je i klanjao sa njima sabah-namaz. Kada je završio namaz, okrenuo se i vidio da jedan čovjek nije klanjao sa njima, pa upita: "Šta te spriječilo da klanjaš sa nama?" "Snašao me džunupluk, a nema vode", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu naredi da uzme tejemum zemljom i onda obavi namaz. Potom naredi ashabima da krenu. Sa sobom nisu imali vode i jako ožednješe, a nisu mogli naći bunar ili vodu. Imran ibn Husajn priča: "Dok smo tako išli, sreli smo ženu na devu koja je imala dvije mješine za vodu. Upitismo je: 'Gdje ima vode?' 'Nema vode', odgovori ona. 'Koliko ima između tvoje porodice i vode?', upitismo, a ona odgovori: 'Dan i noć.' Mi joj rekosmo: 'Otiđi do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem.' 'A šta je to Allahov Poslanik?', upita žena. Tada smo je povelili sa nama, nadajući se da će nas odvesti do vode. Kada smo je doveli Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, upitao ju je o vodi i ona mu reče isto što i nama, osim što mu se požalila da je majka siročadi. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uze njenu

mješinu, prouči bismillu i potra je, a zatim poče sipati iz njenih mješina u naše posude. Nas četrdeset je pilo dok nismo utalili žeđ i napunili svaku mješinu koju smo imali, a onda smo ostavili njene dvije mješine koje su bile pune, da ne mogu biti punije. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: 'Dajte sve što imate', misleći na hranu. Skupili smo joj komadiće hljeba i hurme i on joj reče: 'Nosi ovo sa sobom svojoj djeci i znaj da nismo ništa uzeli od tvoje vode, već nas je Allah napojio.' Potom žena uzjaha svoju devu radosna zbog hrane koju je pronašla. Kada se vratila svojoj porodici, pričala je: 'Srela sam najvećeg čarobnjaka ili je vjerovjesnik, kako tvrde.' Njen narod se začudio njenoj priči o susretu sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem i nije prošlo puno vremena, a ona i njen narod su primili islam."¹ Da, bila je zadivljena njegovim ophođenjem i plemenitošću od prvog susreta.

Jednog dana došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i tražio od njega imetka. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu je dao stado ovaca. Čovjek se vratio svom narodu i pričao: "Narode moj, primite islam. Uistinu, Muhammed daje kao čovjek koji se ne boji oskudice." Enes, r. a., pripovijeda: "Dolazio bi čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, želeći samo dunjaluk, a ne bi omrknuo, a da mu njegova vjera nije bila milija i draža od dunjaluka i svega na njemu."²

"Prvi susret formira 70% slike o tebi. Zato se odnosi prema svakom čovjeku kao da je to vaš prvi i posljednji susret."

Ljudi su kao rude u zemlji...

Ako razmisliš o ljudima, vidjet ćeš da imaju karakteristike poput karakteristika zemlje. Neko je nježan i mehak, neko tvrd i grub,

¹ Muttefekun 'alejhi

² Bilježi Muslim

neko plemenit kao plemenita zemlja iz koje niče bilje, a neko je škrt kao neplodna zemlja koja niti zadržava vodu, niti daje da niče rastinje. Prema tome, ljudi ima različitih vrsta. Ako razmisliš, vidjet ćeš da prilikom rada sa različitim vrstama zemlje moraš paziti na stanje zemlje i njene karakteristike. Tako se tvoj način hoda po tvrdoj zemlji razlikuje od načina hoda po mehknoj zemlji. U prvom slučaju si oprezan i polahko ideš, a u drugom si opušten i smiren. Tako je i sa ljudima. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Uzvišeni Allah je stvorio Adema od šake ilovače koju je uzeo sa čitave Zemlje. Tako su sinovi Ademovi došli spram zemlje, pa među njima ima crvenih, bijelih, crnih, kao i onih koji su između toga, te jednostavnih, tužnih, pokvarenih i dobrih."¹ Zato prilikom ophođenja sa ljudima obrati pažnju na ovo, svejedno da li se ophodio prema bližnjem, kao što su otac, majka, supruga ili dijete, ili prema daljnjem, kao što je komšija, kolega ili trgovac. Možda si primijetio da naravi ljudi utječu na njih, pa čak i prilikom donošenja odluka. Da bi bio potpuno siguran u to, provedi ovaj eksperiment: ako dođe do problema između tebe i tvoje supruge, posavjetuj se sa nekim od svojih kolega za koga znaš da je krut i grub. Reci mu: "Supruga mi pravi puno problema, slabo me poštuje, daj mi neki savjet." Kao da gledam kako ti govori: "Sa ženama se može samo strogo. Razbij joj nos! Neka tvoja ličnost bude jača od nje! Budi muško!" Nakon ovih riječi ti se možeš naljutiti i zbog njih uništiti porodicu. Dovrši eksperiment. Otiđi drugom prijatelju za kojeg znaš da je blag, nježan i ljubazan i reci mu ono što si rekao prvom. Vidjet ćeš da će ti, zasigurno, kazati: "Brate, ovo je majka tvoje djece, nema braka u kojem nema problema. Strpi se prema njoj, pokušaj da podneseš njeno ponašanje, kakvo god bilo, ona je tvoja supruga i tvoja životna saputnica." Pogledaj kako narav osobe utječe na njena razmišljanja i odluke. Zbog toga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranio sudiji da donosi presudu između dvojice dok je žedan, gladan ili se suzdržava od male ili velike nužde, jer ove stvari mogu utjecati na njegovo psihičko stanje i, shodno tome, mogu utjecati na njegovo donošenje presude.

¹ Bilježe Ebu-Davud i Tirmizi. Hadis je hasen-sahih.

Među prijašnjim narodima je bio jedan krvnik. Da, krvnik. Nije ubio jednog čovjeka ili dvojicu, niti desetericu, već je ubio devedeset i devet osoba. Ne znam kako se spasio od ljudi i njihove osvete. Možda je bio zastrašujući do te mjere da niko nije imao hrabrosti da mu se približi, ili se krio u pustim predjelima i pećinama. Ne znam to tačno, bitno je to da je počinio 99 zločina ubistva! Počeo je razmišljati o pokajanju. Pitao je za najučenijeg čovjeka na Zemlji i uputiše ga nekom pobožnjaku koji je živio u svojoj isposničkoj ćeliji i koji gotovo nije napuštao mjesto obavljanja namaza. Vrijeme je provodio u plaču i dovi. Bio je blag, nježan i veoma osjećajan. Ovaj čovjek dođe kod ovog pobožnjaka, stade ispred njega i ošinu ga riječima: "Ubio sam devedeset i devet osoba, ima li pokajanja za mene?" Smatram da bi ovaj pobožnjak, da je slučajno ubio jednog mrava, proveo ostatak svog dana u plaču i žalosti, pa kako će glasiti njegov odgovor ovom čovjeku koji je svojom rukom ubio 99 ljudi? Pobožnjak je zadrhtao. Nije mogao zamisliti 99 tijela ispred sebe koje je izmasakrirao ovaj čovjek koji stoji pred njim. Povikao je: "Nema pokajanja za tebe! Nema pokajanja za tebe!" Nemoj se čuditi da ovakav odgovor dođe od pobožnjaka koji nema puno znanja i koji sudi o stvarima na osnovu svojih emocija. Kad je čuo ovakav odgovor, ubica, koji je bio grub i surov čovjek, naljuti se, oči mu pocrveniše, izvuče nož i počeo ga zabadati u tijelo pobožnjaka sve dok ga nije isjekao. Nakon toga srdit izađe iz ćelije. Dani su prolazili i on je ponovo počeo razmišljati o tevbi. Ponovo je upitao za najučenijeg čovjeka na Zemlji i oni ga uputiše na jednog učenjaka. Išao je sve dok nije došao do tog učenjaka. Kada je došao pred njega, vidio je staložena čovjeka kojeg je krasilo dostojanstvo učenosti i bogobojaznosti. Ubica mu priđe i potpuno hrabro ga upita: "Ubio sam stotinu osoba, ima li pokajanja za mene?" Učenjak mu odmah odgovori: "Slava neka je Allahu! Ko se može isprijediti između tebe i pokajanja?" Izvrstan odgovor. Uistinu, ko se može isprijediti između njega i pokajanja? Koja sila na svijetu se može isprijediti između tebe i Stvoritelja na nebu, vraćanja Njemu i poniznosti pred Njim? Zatim učenjak, koji je svoje stavove zasnivao na znanju i objavi, a ne na svojoj naravi i osjećanjima, ili emocijama i doživljajima, reče: "Međutim, ti se nalaziš među lošim ljudima."

Čudno! Kako je to znao? Spoznao je to na osnovu težine njegovih zločina i malobrojnosti onih koji su mu se suprotstavljali i negodovali na njegova djela. Zaključio je da se u tom mjestu raširilo ubijanje i zulum do te mjere da niko nije tražio pravdu za one kojima je učinjena nepravda. Reče: "Ti se nalaziš među lošim ljudima. Otiđi u to i to mjesto, u njemu žive ljudi koji robuju Allahu, pa i ti sa njima robuj Allahu." Čovjek je krenuo pješice, kajući se Allahu, ali umre prije nego što je stigao u to mjesto kojem se zaputio. Došli su meleki milosti i meleki kazne. Meleki milosti su govorili: "Došao je kajući se Allahu", a meleki kazne su govorili: "Nikada nije dobra uradio." Onda im je Allah poslao meleka u liku čovjeka da presudi među njima. Presuda je bila da izmjere razdaljinu između ta dva mjesta, mjesta pokornosti i mjesta griješenja, pa kojem bude bliže, njemu i pripada. Allah je naredio mjestu milosti da se približi, a mjestu griješenja da se udalji, pa je čovjek bio bliži mjestu milosti, te ga uzeše meleki milosti.

Nekada i one koji daju šerijatsko-pravna rješenja savladaju emocije. Sjećam se da je jedan moj komšija imao često nesporazume sa svojom ženom. Jednog dana nesporazum se pooštrio i on ju je pustio, a onda je vratio. Nakon toga opet je došlo do svađe i on ju je drugi put pustio i onda je opet vratio. Kada god bih ga sreo, opominjao sam ga i savjetovao, podsjećao ga na njegovu malu djecu, govorio mu o važnosti njihovog uzimanja u obzir i brizi o njima i ponavljao mu: "Možeš je još samo jednom pustiti (treći put) i ako to učiniš, neće ti biti dopuštena sve dok se ne uda za drugoga i on je ne pusti. Zato se boj Allaha i nemoj rušiti svoju porodicu." Došao mi je jednog dana uzbuđen i rekao: "Šejhu, posvađali smo se i pustio sam je treći put!" Ove njegove riječi nisu bile čudne, već je bilo čudno ono što je rekao nakon toga: "Znaš li nekog dobrog šejha koji će mi dati fetvu da je vratim?" Začudio sam se njegovim riječima, a onda sam razmislio o situaciji i otkrio ono što se maloprije istaklo, a to je da se kod mnogo ljudi način razmišljanja, a možda i donošenje šerijatsko-pravnih rješenja, razlikuju usljed utjecaja njihovih emocija i naravi. Za neke ljude znaš da po svojoj naravi mnogo vole imetak, zato se nemoj čuditi ako takvog vidiš kako se ponižava pred bogatašima,

kako zanemaruje svoju djecu i kuću zbog gomilanja imetka i kako škrtari prema onima koje izdržava. Nemoj se čuditi, jer je on pohlepan. Čak se i njegove odluke i uvjerenja zasnivaju, u većini slučajeva, na ovoj naravi. Kada želiš da sarađuješ sa njim ili da tražiš nešto od njega, imaj na umu prije nego progovoriš da on voli imetak i pokušaj da ne oponiraš ovoj njegovoj naravi kako bi postigao ono što želiš. S obzirom da su primjeri ključevi shvatanja, navedimo jedan primjer: zamislimo da si bio u posjeti u bolnici i da si slučajno sreo starog prijatelja, tvog kolegu iz vremena studiranja, pa ga pozoveš na ručak i on pristane da dođe. Potom odeš na pijacu i pokupuješ potrebne stvari, nakon čega se vratiš kući da se pripremiš. Zatim putem telefona pozoveš neke vaše prijašnje kolege da prisustvuju ručku i vide se sa vašim prijateljem. Među ovima ima i jedan prijatelj koji je škrt, jedan od onih čija je srca obuzela ljubav prema imetku. Nazvao si ga i on ti je izrazio dobrodošlicu i pozdravio te. Kada si mu rekao za ručak, on odgovori: "Ah, kamo sreće da mogu doći i vidjeti ga, međutim, vezan sam za veoma bitan posao. Prenesi mu moj selam, valjda ću ga vidjeti drugom prilikom." Zaključio si na osnovu tvog poznavanja njegove naravi da se on boji da dođe i bude primoran da pozove goste svojoj kući i pripremi im ručak koji će ga koštati, a on želi da štedi, i kažeš mu: "Ustvari, ovaj gost neće ostati u gradu, otputovat će odmah nakon ručka", na što on odgovori: "U tom slučaju, odgodit ću svoj posao i doći da ga vidim." Neko od ljudi s kojima se susrećeš društvena je i porodična osoba, voli svoju porodicu, ne može izdržati da je rastavljen od njih. Traži od njega bilo šta, osim da se udalji od svoje porodice zbog puta ili nečeg sličnog, pa ga nemoj opterećivati onim što ne može podnijeti. Tako je i sa drugim vrstama ljudske naravi. Divim se onoj osobi koja posjeduje umijeće osvajanja svih srca. Kada putuje sa škrtima, umjereno troši tako da ih ne dovede u nezgodnu situaciju, pa ga oni zavole. Ako je u društvu sa emocionalnim osobama, poveća intenzitet svojih osjećanja, pa ga i oni zavole. Ako je u društvu sa osobama koje vole šalu i smijeh, smije se i šali i ljubazno se ophodi prema njima, pa ga i oni zavole. Prilagodi se svakoj situaciji, ugodnoj i neprijatnoj.

Prisjeti se nakratko sa mnom primjera Allahovog Poslanika,

sallallahu 'alejhi ve sellem, kada je krenuo sa svojim jedinicama u osvajanje Meke. Ebu-Sufjan je izašao pred Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, prije nego je on ušao u Meku i primio islam. Kazivanje je dugo, a pouka iz njega jeste ta da je Abbas, kada je Ebu-Sufjan primio islam, rekao: "Allahov Poslaniče, Ebu-Sufjan je čovjek koji voli čast, pa učini nešto prema njemu u tom pogledu." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Da. Ko uđe u kuću Ebu-Sufjana, bit će siguran. Ko ostane u svojoj kući, bit će siguran. Ko uđe u Džamiju, bit će siguran." Kada je Ebu-Sufjan krenuo za Meku, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je pogledao i prisjetio se da je on taj koji je pokrenuo Kurejšije u rat protiv njega na Bedru, pa na Uhudu, a zatim i na Hendeku. Kako je Ebu-Sufjan bio tek primio islam, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je htio da mu pokaže snagu islama, pa pozva Abbasa koji reče: "Odazivam ti se, Allahov Poslaniče." "Zadrži Ebu-Sufjana u tjesnacu doline, u podnožju brda, da pored njega prođu Allahovi vojnici i da ih on vidi", tj. zaustavi ga na putu kojim prolazi vojska dok bude ulazio u Meku. Abbas je izašao sa Ebu-Sufjanom i zastao sa njim kod tjesnaca u dolini, gdje su se poput bujice u Meku slijevale jedinice muslimanske vojske. Jedinice su počele prolaziti pokraj njega noseći svoje zastave. Kada je naišla prva jedinica, on upita: "Abbase, ko su ovi?" Abbas odgovori: "Sulejm." "Šta ja imam sa Sulejmom?!", reče Ebu-Sufjan. Potom je naišla druga. "Abbase, ko su ovi?", upita ponovo. "Muzejne", odgovori on. "Šta ja imam sa Muzejnom?!", reče Ebu-Sufjan. Tako su prošle sve jedinice. Nije prošla nijedna jedinica, a da nije pitao Abbasa za nju. Kada bi mu odgovorio, on bi govorio: "Šta ja imam sa tim i tim?!" Tada je naišao Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sa svojom zelenom jedinicom u kojoj su bili muhadžiri i ensarije. Na tijelima su imali oklope tako da su im se samo oči vidjele. Ebu-Sufjan reče: "Subhanallah! Abbase, ko su ovi?" Abbas odgovori: "Ovo je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sa muhadžirima i ensarijama." On reče: "Ovo je crvena smrt! Tako mi Allaha, niko se ovima ne može suprotstaviti!" Zatim reče: "Tako mi Allaha, Ebul-Fadle, vlast tvog bratića je postala velika!" Abbas odgovori: "O Ebu-Sufjane, to je poslanstvo." Ebu-Sufjan odgovori: "Naravno." Kada su ih

prošli konjanici, Abbas mu povika: "Požuri svom narodu!" Ebu-Sufjan žurno ode u Meku i poče vikati: "O skupino Kurejšija, evo vam dolazi Muhammed sa nečim čemu se ne možete suprotstaviti. Ko uđe u kuću Ebu-Sufjana, on je siguran!" Povikaše: "Allah te ubio! Šta će nam koristiti tvoja kuća?!" On reče: "Ko ostane u svojoj kući, on je siguran. Ko uđe u Džamiju, on je siguran." Ljudi se razidoše svojim kućama i u Džamiju. Divan li je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako je utjecao na dušu Ebu-Sufjana onim što je prikladno za njega. Ono što je bitno jeste to da poznaješ narav i karakter osobe prije nego što razgovaraš sa njom, jer poznavanje njene prirode i onoga što joj odgovara koristi ti prilikom ophođenja ili razgovora.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je krenuo na Hudejbiju sa muhadžirima i ensarijama, te Arapima koji su im se priključili. Bilo ih je hiljadu i četiri stotine. Povelili su sa sobom i životinje za kurbane i obukli ihrame za umru, kako bi ljudi znali da su krenuli samo kako bi posjetili Kabu i iskazali joj poštovanje. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sa sobom poveo sedamdeset deva za kurbane u Časnom hramu. Stigli su do Meke i Kurejšije su im spriječile ulazak u nju. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se utaborio sa svojim ashabima u mjesto koje se zvalo Hudejbija. Kurejšije su mu slale čovjeka za čovjekom kako bi pregovarali sa njim. Prvo su mu poslali Mekreza ibn Hafsa. On je bio jedan od Kurejšija, ali se nije pridržavao ugovora i bio je nepošten i varalica. Kada ga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidio da dolazi, reče: "Ovaj je varalica." Kada je došao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, razgovarao je sa njim onako kako to priliči nekom poput njega. Kazao mu je da nije došao zbog rata, već da obavi umru i nije sa njim napisao nikakav ugovor, jer je znao da on nije dostojan toga. Mekrez se vratio Kurejšijama kako je i otišao, bez ikakva rezultata. Onda su mu poslali Hulejsa ibn Alkamu, prvaka Abesinaca. Oni su bili jedna skupina Arapa koji su nastanili Meku iz poštovanja prema Haremu i kako bi se brinuli o Kabi. Kada ga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidio, reče: "Ovaj je iz pobožnog naroda, pa povedite kurbane u susret njemu kako bi ih vidio." Kada je vidio kurbane; deve i ovce, kako idu prema njemu širom doline sa svojim ogrlicama

i konopcima, pripremljeni da se zakolju u Haremu, te kako su grizli svoju dlaku zbog dugog zadržavanja, iscrpljeni od gladi i žeđi, prvak Abesinaca se uzrujao i nije se susreo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, pogođen onim što je vidio. Kako je moguće da se onima koji žele obaviti umru spriječi prilazak Svetom hramu?! Vratio se Kurejšijama i rekao im to, a oni mu rekoše: "Sjedi, ti si beduin koji nema znanja!" Hulejs se naljuti i reče: "Skupino Kurejšija, tako mi Allaha, nismo vam se na ovo zakleli i nismo vam se na ovo zavjetovali, zar da se od Allahove Kuće udaljava onaj koji je došao da joj iskaže poštovanje?! Tako mi Onoga u Čijoj Ruci je Hulejsova duša, omogućit ćete Muhammedu da obavi umru zbog koje je došao ili će svi Abesinci otići!" Oni mu rekoše: "Polahko! Pusti nas da nađemo rješenje s kojim ćemo biti zadovoljni." Onda su odlučili da pošalju časnog čovjeka i izabrali su Urve ibn Mes'uda es-Sekafija, pa on reče: "Skupino Kurejšija, vidio sam kako dočekujete onoga kojeg pošaljete Muhammedu kada vam dođe s grubim i teškim riječima i znate da ste vi roditelji, a ja sam dijete." Rekoše: "Istinu si kazao." Bio je vladar u svom narodu, imao je ugled i položaj i uzdizao se nad ljudima. Kada je došao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, sjeo je pred njega, a zatim rekao: "Muhammede! Zar si skupio rulju i onda ih doveo do svojih kako bi ih pomoću njih razbio?! To su Kurejšije, sa njima su izašle deve s obiljem mlijeka, obukli su kože tigrova i Allahu se zakleli da im silom nikada nećeš ući. Tako mi Boga, kao da gledam ove oko tebe kako će te sutra napustiti." Ebu-Bekr je stajao iza Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa reče: "Bijedniče! Zar ćemo mi pobjeći od njega?!" Urve je bio iznenađen ovim riječima, jer nije bio navikao na nešto takvo, ali mu je trebao ovakav napitak koji će uništiti oholost koja se nalazila u njegovoj glavi. On, uzbuđen, reče: "Ko je ovaj, Muhammede?" "To je Ibn Ebi-Kuhafe", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Tako mi Allaha, da mi kojim slučajem nisi izašao u susret, zašto ti se još uvijek nisam revanširao, odgovorio bih ti istom mjerom, ali neka ovo bude za ono." Nakon toga je Urve počeo koristiti ljubaznije izraze, obraćao se Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i dodirivao njegovu bradu. Mugire ibn Šu'be es-Sekafi je stajao iza glave Poslanika, sallalla-

hu 'alejhi ve sellem, lica prekrivenog kacigom i kada god bi Urve primakao svoju ruku bradi Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, Šu'be bi je udario krajem svoje sablje. Ovaj je pružio ruku drugi put, a Šu'be ga je ponovo udario po ruci krajem sablje. Kada ju je pružio treći put, Šu'be reče: "Odmakni svoju ruku od lica Allahovog Poslanika prije nego ti je odsiječem!" Urve reče: "Teško tebi, kako si samo grub i surov! Ko je ovaj, Muhammede?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se osmjehnu i reče: "Ovo je tvoj bratić Mugire ibn Šu'be es-Sekafi." Urve reče: "Kakva izdaja, zar još jučer nisam saprao tvoju sramotu?!"¹ Nakon toga Urve ode od Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i vrati se Kurejšijama. Poslušaj šta je rekao: "Skupino Kurejšija, tako mi Boga, vidio sam Kisru, Cezara i Negusa. Tako mi Boga, nisam vidio vladara kojeg njegovi sljedbenici tako poštuju kao što Muhammedovi sljedbenici poštuju Muhammeda." U srca Kurejšija je ušao strah kao nikada do tada. Kurejšije tada poslaše Suhejla ibn Amra i on ode Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada ga je vidio, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Vaš posao će biti lahak." Onda međusobno dogovoriše primirje na Hudejbiji.

Ovo je jedan aspekt Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, poznavanja vrsta ljudi i korištenja adekvatnog ključa u ophođenju prema svakom. Ove vrste ljudskih naravi primjećuješ kod njih čak i prilikom držanja govora ili spominjanja kazivanja iz prošlosti. Dokaz za to možeš i sam vidjeti. Pokušaj da ispričaš neku tužnu priču pred skupinom ljudi i posmatraj njihove različite reakcije. Sjećam se da sam jednog dana držao hutbu u kojoj sam spomenuo kazivanje o ubistvu Omera, r. a. Kada sam stigao do toga kako je Ebu-Lu'lu el-Medžusi ranio Omera, r. a., rekao sam povišenim tonom: "Iznenada Ebu-Lu'lu izađe iz mihraba pred Omera i ubode ga tri puta: prvi je bio u prsa, drugi u stomak, a onda je skupio svu svoju snagu i ubo ga nožem ispod pupka, pa je povukao nož tako da mu je izašao jedan dio crijeva." Primijetio sam, gledajući u lica ljudi, da se oni razlikuju u na-

¹ Urve je isplatio krvarinu za trinaest ljudi koje je Mugire ubio prije svog prelaska na islam i tako spriječio krvoproliće (op. ured.)

činu reagovanja. Neko je iznenada zatvorio oči kao da vidi zločin pred sobom, neko je plakao, a neko je slušao bez ikakve reakcije, kao da sluša priču prije spavanja! Isto to možeš kazati kada bi ispričao priču o Hamzi, r. a., kada je poginuo kao šehid u Bici na Uhudu, kako su mu razrezali stomak i izvadili jetru, odsjekli oba uha i odrezali nos, a on je prvak svih šehida i lav Allahov i Njegovog Poslanika. Općenito, život me naučio da među ljudima uvijek ima neko ko je neodmjeren i glup, koji ne zna birati izraze i ljubazno se odnositi prema slušaocima. Sjećam se da je jedan čovjek, koji pripada ovoj grupi, jednom prilikom sjeo na nekom javnom skupu i počeo pričati svoj doživljaj sa jednim prodavcem i na početku svoje priče reče: "Ovaj prodavac je bio jako krupan kao da je magarac", a onda reče: "Liči na Halida!", te pokaza na čovjeka do sebe! Ne znam kako je došao do toga da je počeo porediti Halida s magarcem!

Prije kraja izlaganja, treba spomenuti jedno važno pitanje: možeš li promijeniti svoju narav kako bi se prilagodio naravi onoga s kim dolaziš u kontakt? Da. Omer, r. a., je bio poznat među ljudima po svojoj snazi i oštrini. Jednog dana neki čovjek se posvađao sa svojom ženom i došao je da pita Omera kako će se ophoditi prema njoj. Kada je stao pred Omerovom kućom i pružio ruku da pokuca na vrata, čuo je Omerovu ženu kako viče na njega, a on je šutio, nije galamio. Čovjek nije pokucao, okrenuo se od vrata i začuđen krenuo nazad. Omer je čuo neki šum kod vrata, pa je izašao i pozvao čovjeka: "Šta želiš?" On odgovori: "Vođo pravovjernih, došao sam da ti se požalim na svoju ženu, pa sam čuo tvoju ženu kako viče na tebe." Omer odgovori: "Čovječe, ona je moja žena, s njom liježem u postelju, priprema mi hranu, pere odjeću, zar da ne osaburim i na nečemu ružnom s njene strane?" Općenito, za neke ljude nema lijeka i zato im se moraš prilagoditi. Neko mi se požali na veliku srdžbu svoga oca, ili škrtost svoje supruge i sl., pa mu ukažem na neke metode liječenja, na što mi kaže da ih je sve isprobao i nisu koristile, pa šta je rješenje? Rješenje je da osaburi na njihovom ahlaku, da potopi njihove ružne osobine u more lijepih i da se prilagodi stvarnosti koliko je to moguće. Za neke probleme nema rješenja.

"Tvoje poznavanje naravi osobe s kojom si u kontaktu učinit će te sposobnim da stekneš njenu ljubav..."

Muavijina dlaka

Predavao je matematiku učenicima završne godine srednje škole. Kod nekih od učenika je primjećivao nemar i nepažnju, pa je htio da odgojno djeluje na njih. Ušao je jednog dana u učionicu i samo što je sjeo na svoju stolicu, iznenadio ih je rekavši: "Neka svako ostavi knjigu na stranu i neka izvadi list i olovku!" "Zbog čega, profesore?", upitaše učenici. On odgovori: "Test, nenajavljeni test." Učenici su negodujući počeli izvršavati ono što je tražio i mrzovoljno se došaptavali. Među njima je bio učenik velikog rasta, kratke pameti, svadljiv i problematičan, lahko se srdio i bio je nagao. On povika profesor: "Ne želimo test! Jedva odgovaramo kada smo se spremali, a kako tek ako se nismo spremali?!" Učenik je to rekao oštrim tonom. Profesor se uzbudio i naljutio, pa reče: "Neće biti po tvom. Radit ćeš test, makar ti se to ne svidjelo! Je li jasno?! Ako ti se ne sviđa, izađi van!" Učenik se naljuti i povika: "Ti si onaj koji će van!" Profesor je krenuo prema učeniku vičući i ponavljajući: "Bezobrazniče neodgojeni..." i sve se više približavao. Učenik je ustao. Onda se desilo ono što se desilo, neću to spominjati, pretpostavi da je bilo loše i ne pitaj kako! Slučaj je stigao do uprave škole. Učenik je kažnjen sa smanjenjem vladanja za dvije ocjene i pismenom izjavom da će se pridržavati pristojnog ponašanja. Tako su o profesoru svi pričali i navodili ga kao primjer. Bio je tema priča učenika u čitavoj školi. Išao bi njenim hodnicima i slušao komentare i sašaptavanja. Na kraju je prešao u drugu školu. Istovremeno se jedan drugi profesor našao u istoj situaciji, ali se znao nositi sa njom. Ušao je kod svojih učenika i iznenadio ih riječima: "Izvadite list i olovku. Iznenadni test." Među njima je bio učenik poput onog učenika. Povikao je: "Profesore! Neće biti po vašem!" Profesor je dobro procijenio situaciju. Znao je da se nervoznom ne treba

suprotstavljati nervozom. Nasmijao se i pogledao u učenika, a zatim rekao: "To znači, Halide, da ne želiš raditi test?" "Ne", povika učenik. Profesor potpuno smireno reče: "Uredu. Onaj koji ne želi da radi test, postupat ćemo prema njemu u skladu sa procedurom. Pišite, momci. Prvo pitanje: pronađi rješenje za ovu jednačinu..." i nastavi sa diktiranjem pitanja. Svadljivi učenik nije mogao otpjeti, pa reče: "Kažem ti, neću da radim test!" Profesor ga pogleda i reče potpuno smireno: "Da li te ja tjeram da radiš test? Ti si odrasla osoba i odgovoran si za svoje postupke." Učenik nije našao nešto što bi još više pojačalo njegovu srdžbu. Smiri se, te izvadi papir i olovku i poče pisati pitanja sa svojim kolegama. Nakon toga je kažnjen zbog nepristojnog ponašanja od strane uprave škole. Sjetio sam se ove zamišljene priče i razlike u sposobnosti ophođenja sa situacijama dok sam razmišljao o vještinama ljudi u raspirivanju vatre i njenom gašenju. Ophođenje nervozom sa nervoznim vodi eskalaciji situacije i rasplamsavanju sukoba. Općeprihvaćena stvar kod razumnih jeste da onaj koji se vatri suprotstavlja vatrom povećava joj plamen i žestinu. S druge strane, vidiš nekada nekoga ko se uvijek hladnoći suprotstavlja hladnoćom, ne može nikako da stvari postavi na pravi način. Neka tvoja veza sa ljudima bude "Muavijina dlaka". Muavija, r. a., je upitan: "Kako si mogao da kao emir vladaš ljudima dvadeset godina, a onda i kao halifa dvadeset godina?" On odgovori: "Stavio sam između sebe i njih jednu dlaku, jedan kraj je bio u moj ruci, a drugi u njihovim rukama, kada bi oni zategli sa svoje strane, ja bih popustio sa svoje da ne pukne, a kad bi oni olabavili sa svoje strane, ja bih zategao sa svoje." Istinu je kazao, neka je Allah zadovoljan s njim, a kako je samo bio mudar! Smatram da je od općeprihvaćenih stvari u našem životu to da je nemoguće da dva supružnika koja su oba živčana i jako srdita uživaju u životu, kao što ne može da potraje veza dvojice prijatelja ako su obojica takvi. Sjećam se da sam jednom prilikom održao predavanje u jednom zatvoru. Pretpostavljao sam da će predavanje biti u odjeljenju namijenjenom samo za počinioc ubistva. Kada sam završio predavanje, zatvorenici su se razišli po svojim ćelijama, a jedan od njih mi je prišao zahvaljujući se, upoznavajući me sa sobom i rekavši da je on odgovoran za kulturne aktivnosti u

odjeljenju. Pitao sam ga o razlogu zbog kojeg je većina ovih ljudi počinila ubistvo, a on mi reče: "Srdžba. Tako mi Allaha, šejhu, neki od njih su počinili ubistvo zbog šake rijala oko kojih su se posvađali sa radnikom u prodavnici ili na benzinskoj pumpi." Tada su mi naumpale riječi Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Nije jak onaj koji svakoga obara na zemlju (u hrvanju), već je jak onaj koji vlada sobom prilikom srdžbe."¹ Da, nije junak onaj snažnog tijela, koji savlada svakoga s kim se pohrve. Ne, jer da je to mjerilo junaštva, životinje i divlje zvijeri bi imale više prava da se ponose nego ljudi. Junak je onaj pametni, koji zna kako će se vješto odnositi u svim situacijama, koji se odnosi prema svojoj supruzi, djeci i prijateljima, a da ih ne izgubi. U hadisu se kaže: "Neka sudija ne sudi dok je ljut."² Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je naredio da se navikavamo na blagost, pa je rekao: "Blagost se postiže nastojanjem da se bude blag."³ Da, nastojanjem da se bude blag. To znači da ćeš se kod gutanja srdžbe prvi put umoriti 100%, ali ćeš se drugi put umoriti 90%, treći put 80% i tako sve dok se ne navikneš i dok blagost i smirenost ne postanu tvoja narav. Jednu od najčudnijih priča o srdžbi čuo sam kada sam jednog dana otišao do grada Emledž, 300 km južno od Džide, kako bih održao predavanje. Među prisutnim je bio jedan mladić koji se brzo srdio i bio jako živčan. Jednom je ovaj mladić putovao svojim autom. Išao je polahko. Za njim je žurilo neko auto i tražilo da mu oslobodi put. On je još više usporavao. Rukom im je pokazivao da uspore. Vozač u drugom autu više nije mogao trpjeti našeg prijatelja, brzo ga preteče i skrenu prema njemu sa svojim autom da mu očita lekciju. Onda je produžio i niko od njih dvojice nije imao nikakve štete. Naš prijatelj se uzrujao, a uzrujavao se i za mnogo manje stvari. Počeo je vikati i svirati, pokazivati im nekoliko puta svjetlima na autu da stanu. Bacio je svoju mahramu na stranu i uzeo komad željeza. Ustvari, to je bio odvijač za odvrtnje šarafa na točkovima u slučaju nužde. Izašao je iz svog auta i krenuo prema njima. Srdžba se jasno

¹ Muttefekun 'alejhi

² Bilježe Ebu-Davud i Tirmizi. Hadis je hasen-sahih.

³ Bilježi Darekutni u *El-Efradu*. Hadis je hasen.

vidjela na njemu i u ruci je držao komad željeza. Ali, iz drugog auta su počela izlaziti tri mladića čiji su mišići zatezali njihovu odjeću, a ruke se udaljavale od bokova zbog širine njihovih pleća. Trčali su uzrujani prema njemu, jer su ga vidjeli kako se sprema za tuču! Kada ih je vidio, uznemirio se i progutao pljuvačku. Oni su gledali u njega i u ono što mu je u ruci. Kada je primijetio da pažljivo gledaju u komad željeza koji je držao, podiže ga i ljubazno reče: "Izvinite. Htio sam da vas upozorim da vam je ovo ispalo!" Jedan od njih ljutito uze odvijač, a zatim krenuše nazad prema svom autu, dok im je on mahao rukom, ispraćajući ih.

"Živčan + živčan = eksplozija."

Ključevi srca

Svaka vrata imaju ključ. Ključ kojim se otvaraju srca ljudi jeste poznavanje njihove naravi. Rješavanje problema kod ljudi, popravljanje njihovih međusobnih odnosa, ostvarivanje koristi od njih, izbjegavanje njihovih zala – u svemu ovome možeš biti izvanredan, ako upознаš njihove naravi. Zamisli da je između nekog mladića i njegovog oca došlo do nesuglasice. Nesuglasica se pogoršala u tolikoj mjeri da ga je otac otjerao od kuće. Sin je nekoliko puta pokušavao da se vrati, ali se otac zainatio i bio nepokolebljiv. Došao si da izgadiš njihove odnose. Ocu iznosiš stavove Šerijata, plašiš ga grijehom prekidanja rodbinskih veza, ali se on ne osvrće na tebe. Jako je srdit. Pokušavaš da primijeniš druge metode kako bi popravio odnose. Spoznao si na osnovu očeve naravi da je jako emocionalan. Dođeš mu i kažeš: "Čovječe, zar ti nije žao djeteta, legne na zemlju i pokrije se nebom?! Ti jedeš i piješ, a jadnik omrkne i osvane gladan. Zar se ne sjećaš kada si podizao komad hljeba do njegovih usta? Zar se ne sjećaš njegovog hodanja po vrelini sunca? Zar se ne sjećaš kada si ga kao malog nosio i prislanjao uz svoja prsa, mirisao ga i ljubio? Zar ćeš dopustiti da traži od ljudi pored živog oca?!" Vidjet ćeš

da će se emocije oca uzburkati zbog ovih riječi i bit će bliži ponovnom susretu i pomirenju. A ako je njegov otac škrt i voli imetak, reći ćeš mu: "Čovječe, trgni se, nemoj sebe uvaljivati u probleme! Vрати dijete pod svoj nadzor i kontrolu. Bojim se da će ukrasti ili počiniti razbojništvo, pa će tebe sud primorati da nadoknadiš što je ono uzelo i popraviš što je ono pokvarilo. Ti si njegov otac u svakom slučaju. Trgni se!" Vidjet ćeš da će škrti otac početi da revidira svoje stavove. S druge strane, ako su tvoje riječi usmjerene sinu koji je pohlepan i voli imetak, reci mu: "Mladiću, niko ti osim tvog oca neće pomoći. Sutra ćeš htjeti da se oženiš, ko će ti platiti mehr? Ako ti se auto pokvari, ko će platiti za njegov popravak? Ako se razboliš, ko će platiti liječenje? Tvoja braća imaju koristi kako hoće. Džeparac, pokloni, a ti sjediš tako. Šta će ti štetiti da sve to ispraviš jednim poljupcem u čelo svog oca ili riječima izvinjenja koje ćeš šapnuti u njegovo uho?" Kada bi pokušao da pomiriš muža i ženu isto bi uradio. Otvorio bi vrata srca svakoga od njih odgovarajućim ključem. Isto važi i ako bi htio da dobiješ dopuštenje za odsustvo od svog šefa na poslu i znaš da se on ne osvrće na emocionalne i socijalne stvari, već ga samo interesuje posao. Reci mu: "Treba mi tri dana odmora kako bih osvježio svoju aktivnost i povratio svoju živahnost. Osjećam da moja produktivnost s pritiskom posla postepeno opada. Daj mi priliku da odmorim glavu samo tri dana kako bih se vratio aktivniji i sposobniji." Ako je socijalan tip i primjećuješ u njegovim ophođenjima da se brine oko porodice i familije, reci mu: "Želim slobodne dane da vidim svoje roditelje i djecu. Osjećam da su oni u jednoj, a ja u drugoj dolini..." Usavrši ove vještine i sutra ćeš čuti ljude kako govore: "Nismo vidjeli vještijeg od tog čovjeka u sposobnosti ubjeđivanja!"

"Svaki čovjek ima ključ... Poznavanje naravi osobe dovest će te do spoznaje odgovarajućeg ključa za nju."

Obraćanje pažnje na psihičko stanje

Ljudska raspoloženja u njihovom životu variraju između tuge i radosti, zdravlja i bolesti, bogatstva i neimaštine, staloženosti i uznemirenosti. Shodno tome, razlikuju se i načini njihovog prihvatanja nekih vrsta ophođenja ili njihovog odbijanja, već prema stanju njihovih osjećanja u tom trenutku. Neko će prihvatiti tvoju šaljivu priču i dosjetku, prihvatit će šalu kada je staložen i smiren, ali to neće prihvatiti kada je tužan. Tako je neprikladno da se grohotom nasmiješ na komemoraciji, ali je to prihvatljivo na izletu u prirodu. Ovo je prihvaćeno od strane svih razumnih ljudi. Cilj mojih riječi ovdje jeste obraćanje pažnje na psihička stanja i lična osjećanja prilikom razgovora ili postupanja sa ljudima. Pretpostavi da je neku ženu njen muž pustio, a ona nema oca, niti majku, jer su već umrli, pa je počela skupljati svoje stvari da bi živjela sa svojim bratom i njegovom ženom. Dok se ona tako pakuje, dolazi joj ranim jutrom komšinica u posjetu. Razvedena žena joj izražava dobrodošlicu i iznosi joj kahvu i čaj. Komšinica počinje tražiti riječi kojima će je utješiti, a razvedena žena je upita: "Vidjela sam vas jučer kako izlazite iz kuće." Komšinica odgovara: "Da. Moj muž je insistirao da večeramo izvan kuće, pa sam izašla sa njim. Onda smo prošli pijacom i kupio mi je haljinu za sestrinu svadbu. Zatim je stao kod zlatare, izašao i kupio mi narukvicu koju ću nositi na svadbi. Kada smo se vratili kući, vidio je djecu kako se dosađuju i obećao im je da će ih povesti na putovanje krajem sedmice." Jadna puštenica je to slušala i zamišljala sebe ubrzo u kući žene svoga brata! Pitanje je da li je prikladno započeti ovakvu vrstu razgovora sa ženom čiji brak nije uspio? Šta misliš hoće li se ljubav puštenice prema njenoj komšinici povećati, da li će željeti da stalno bude sa njom u društvu i hoće li osjećati radost zbog njene posjete? Svi ćemo se složiti oko odgovora kojeg ćemo izgovoriti povišenim glasom: "Ne!" Naprotiv, njeno će se srce ispuniti zlobom i kaharom. Pa šta je onda rješenje? Hoće li joj lagati? Ne, ali će skratiti priču. Može kazati: "Imali smo nekih poslova koje smo obavili" i onda skrenuti razgovor na drugu temu kojom će joj učvršćivati sabur u njenoj nesreći.

Još jedan primjer: zamisli da su dva prijatelja imala ispite na kraju srednje škole. Jedan od njih je uspio i maturirao s visokim ocjenama, a drugi je pao iz nekoliko predmeta, ili je maturirao sa slabim prosjekom koji mu ne omogućuje prijem ni na jedan fakultet. Smatraš li prikladnim da onaj koji je ostvario natprosječan uspjeh, kada posjeti svog prijatelja, opširno govori o fakultetu na koji je primljen i pogodnostima koje će dobiti? Bez sumnje, svi ćemo odgovoriti: "Ne." Ali, šta je rješenje? Rješenje je da priča o općenitim stvarima, pa će mu se, naprimjer, požaliti na velike gužve na fakultetima, mali broj onih koje primaju, strah velikog broja onih koji se žele upisati da neće biti primljeni i tako olakšati svome prijatelju njegovu bol, pa će on još više željeti da se druži sa njim, osjećati ljubav prema njemu i spokoj kada je u njegovoj blizini, te kako je blizak njegovom srcu. Isto važi i kada bi se susrela dva mladića, otac jednog od njih je darežljiv i daje sinu mnogo novca, a otac drugoga je škrt, jedva mu daje ono što je najnužnije. Neprikladno je da sin darežljivoga priča o velikodušnosti oca prema njemu i mnogo novca koje ima, jer će zbog ovakvih riječi biti neugodno njegovom prijatelju i podsjećat će ga na neprilike koje ovaj ima sa svojim ocem, zbog čega će mu biti teško družiti se sa njim i osjećat će da je on daleko od njegovog problema. Zbog toga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ukazivao na obraćanje pažnje prema osjećanjima drugih i njihovim psihičkim stanjima, pa je rekao: "Nemojte zadržavati pogled na gubavcu."¹ Gubavac je ona osoba koju je pogodila bolest koja je vidljiva na njenoj koži i učinila je ružnim. Zato je neprikladno da se ljudi, kada gubavac prođe pokraj njih, zagledaju u njegovu kožu, jer ga to podsjeća na njegovu nedaću i rastuži se.

Jednom prilikom Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pokazao krajnju pažnju i ljubaznost u odnosu prema ocu Ebu-Bekra, r. a. Kada se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, približavao sa muslimanskom vojskom Meki da je osvoji, Ebu-Kuhafe, otac Ebu-Bekra, r. a., koji je bio sijedi i slijepi starac, rekao je svojoj kćerkici: "Povedi me do brda Ebi-Kubejs da vidim je li istina

¹ Bilježi Ibn-Madže. Hadis je sahih.

ono što govore da je došao Muhammed?" Njegova kćerkica ga dovede do vrha brda, a on upita: "Kćerkice, šta vidiš?" "Vidim veliku skupinu kako dolazi", odgovori ona. "To su konjanici", reče on. "I vidim nekog čovjeka kako ide ispred te skupine, malo krene naprijed, pa se vraća nazad", reče ona. "Kćerkice, to je vojskovođa koji komanduje konjanicima i predvodi ih", reče on. Zatim ona reče: "Tako mi Allaha, oče, skupina se raširila", a on kaza: "Tako mi Allaha, onda su konjanici krenuli u napad i stigli su u Meku. Brzo me povedi kući, jer govore da će onaj koji ostane u svojoj kući biti siguran." Djevojčica se brzo sa njim spustila sa brda. Ipak, muslimanska konjica ih sustiže prije nego su njih dvoje stigli kući. Ebu-Bekr mu pride radostan, a onda ga uze za ruku i povede ga Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, u Džamiju. Kada ga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ugledao, vidio je sijedog starca, iznemoglog tijela, slabih kostiju, kome se smrt približila. Ebu-Bekr je gledao u svog oca kojeg je ostavio prije mnogo godina, zaokupljen služenjem ovoj vjeri. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu Ebu-Bekru i, da ga oraspoloži i ukaže mu na njegovo visoko mjesto kod njega, reče: "Zašto nisi ostavio starca u njegovoj kući, pa da ja njemu dođem?" Ebu-Bekr je znao da su u ratu, da je njihov komandant Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i da je njegovo vrijeme popunjeno, a njegove obaveze su suviše brojne da bi našao slobodnog vremena i otišao kući nekog starca, te ga pozvao u islam. Ebu-Bekr, zahvaljujući mu, reče: "Allahov Poslaniče, preče je da on dođe tebi, nego da ti ideš njemu." Onda Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče Ebu-Kuhafi, glasom ispunjenim ljubaznošću i nježnošću, da sjedne ispred njega, a zatim potra njegova prsa i reče: "Primi islam." Lice Ebu-Kuhafe zablista i on reče: "Svjedočim da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik." Ebu-Bekr skoči na noge oduševljen i radostan, dunjaluk mu je bio mali zbog njegove radosti. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je posmatrao lice starca i vidje kako mu je kosa potpuno posijedila, pa reče: "Obojite mu kosu, samo ne u crno." Da, obraćao je pažnju na različita psihička stanja u svom ophođenju s drugima.

Kada je ulazio u Meku, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je

podijelio vojsku u nekoliko jedinica. Zastavu jedne jedinice dao je velikom ashabu i junaku Sa'du ibn Ubadi, r. a. Zastava je bila stvar ponosa za onoga koji je nosi, ali ne samo za njega, već i za i njegov narod. Sa'd je posmatrao Meku i njene stanovnike. To su bili oni koji su se borili protiv Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, činili mu neugodnosti i odvrćali ljude od njega, oni su bili ti koji su ubili Sumejju i Jasira, mučili Bilala i Habbaba. Uistinu su zaslužili su dobiju lekciju. Sa'd je zamahnuo zastavom govoreći: "Danas je dan krvavog boja! Danas neće biti zabranjenog!" Kurejšije su čule njegove riječi, pa im je to teško palo i osjetili su tegobu u dušama. Bojali su se da će ih sve poubijati. Neka žena izađe pred Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, dok je išao i požali mu se na njihov strah od Sa'da, kazujući stihove:

*"O Vjerovjesniče upute,
Kurejšije traže utočište kod tebe,
Ali je kasno za to
Kada im je Zemlja
Tijesna postala
I protiv njih je Bog na nebu.
Sa'd hoće da pobije
Stanovnike Hadžuna i Batha'e,
Hazredžija koji bi, kad bi mogao,
Od srdžbe nas bacio orlu i psu.
Spriječi ga od toga, on je lav,
Lav koji pije krv!
Ako uzme zastavu i poviče:
'O zaštitnici zastave i njeni nosioci!',
Dolina Kurejšija će biti
Tamnocrvena dolina u rukama robinja.
Isukao je mač iz korica i hoće ih pobiti,
Udara prodorno kao gluha zmija."*

Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čuo ove stihove, obuzela ga je samilost i sažaljenje prema njima. Želio je da ne iznevjeri nadu ove žene koja mu se obratila, a nije želio naljutiti

Sa'da tako što će mu uzeti zastavu nakon što ga je počastio njom. Naredio je Sa'du da preda zastavu svome sinu, Kajsu ibn Sa'du, koji je sa njom ušao u Meku, a njegov otac Sa'd je išao pored njega. Žena se smiri, kao i Kurejšije, kad vidje da zastava više nije u Sa'dovoj ruci. Sa'd se nije naljutio, jer je on ostao komandant, ali je bio pošteđen tereta nošenja zastave koju je, umjesto njega, ponio njegov sin.

Kako je samo lijepo da "ulovimo više vrabaca jednim kamenom..." Nastoj da nikoga ne izgubiš. Budi uspješan i pridobij sve, makar se i međusobno suprotstavljali njihovi zahtjevi.

"Mi se ophodimo prema srcima, a ne prema tijelima..."

Obraćaj pažnju na druge

Svi ljudi, općenito, vole da osjećaju kako su vrijedni i zato ih vidiš kako nekada čine neke stvari samo da bi skrenuli pažnju na sebe. Možda i izmisle neke priče i junaštva kako bi ljudi obratili pažnju na njih ili im se više divili.

Zamisli da se neki čovjek, nakon posla, umoran vratio kući. Kada je ušao u kuću, vidio je svako od svoje četvero djece u zasebnoj situaciji. Najstarije od njih je pratilo neki program na televiziji, drugo je jelo neko jelo koje je bilo pred njim, treće se igralo sa svojim igračkama, a četvrto je pisalo po svojim sveskama. Otac je glasno nazvao selam: "Esselamu alejkum!" Niko se nije okrenuo prema njemu: prvo je bilo zadubljeno u svoj program, drugo je bilo zauzeto svojim igračkama, treće hranom, osim četvrtog – ono se okrenulo i vidjelo oca, ostavilo svoje sveske i prišlo mu, radujući se njegovom dolasku i smijući se. Poljubilo je ruku svom ocu i onda se vratilo svojim sveskama. Koje će od ovo četvero djece biti najdraže ocu? Potpuno sam siguran da će naš odgovor: najdraže mu je četvrto. To nije zato što ih ono nadmašuje ljepotom ili inteligencijom, već zato što je stavilo do znanja svom ocu da je on za njega bitna osoba. Što više pokažeš pažnje ljudima, sve više će te voljeti i poštovati. Prvak svih

stvorenja, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je vodio računa o tome u odnosu prema ljudima. Stavljao je do znanja svakom čovjeku da je njegov lični problem i Poslanikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, problem, a da je njegova lična briga i Poslanikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, briga.

Jednog dana Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se popeo na minber i držao govor ljudima. Na vrata džamije je ušao neki čovjek, pogledao Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao: "Allahov Poslaniče, čovjek hoće da pita o svojoj vjeri, ne zna ništa o svojoj vjeri!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu prema njemu i vidje da je to beduin koji možda nije spreman čekati da se završi hutba i da mu se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, posveti kako bi mu pričao o njegovoj vjeri i koji će, možda, izaći iz džamije i neće se više vratiti. Situacija je kod ovog čovjeka bila izuzetno važna, čak do te mjere da je prekinuo Poslanikovu, sallallahu 'alejhi ve sellem, hutbu kako bi pitao o propisima svoje vjere. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je razmišljao sa stanovišta drugoga, a ne samo sa svog vlastitog stajališta. Sišao je sa svog časnog minbera, naredio da donesu stolicu i sjeo ispred tog čovjeka, a zatim ga je počeo podučavati i pojašnjavati mu propise vjere sve dok mu nisu bili jasni. Potom je ustao, vratio se na svoj minber i dovršio hutbu. Ah, kako je samo velik i blag!

Ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, bili su odgajani u njegovoj školi, pa su pokazivali pažnju i srdačnost prema drugima i dijelili su sa njima i radost i žalost. Primjer toga je i postupak Talhe, r. a., prema Ka'bu ibn Maliku, r. a. Ka'b ibn Malik je izostao iz bitke na Tebuku, a to je bila zadnja bitka u kojoj je učestvovao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je obznanio polazak na put, htio je da se ashabi pripreme za pohod i skupio je od njih sredstva za opremanje vojske, tako da je broj vojnika dosezao trideset hiljada. Bilo je to vrijeme velikih vrućina, put je bio dug, a neprijatelj snažan i uporan. Broj muslimana je bio veliki. Ka'b pripovijeda: "Bio sam tada imućniji nego ikad. Nabavio sam dvije deve, a bio sam sposoban za džihad, sposobniji nego ikad. Međutim, zabavio sam se hladovinom i slasti plodova i

ostao sam tako sve dok Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije otišao rano ujutro. Rekoh: 'Sutra ću otići na pijacu i kupiti što mi je potrebno i pridružiti im se.' Krenuo sam sutradan na pijacu, ali su iskrsele neke stvari i ja sam se vratio. Rekoh opet: 'Vratit ću se sutra, ako Bog da, i priključiti im se', međutim, opet se nešto isprijecilo. Zatim sam ponovo rekao: 'Vratit ću se sutra, ako Bog da.' Tako sam ostao sve dok nije prošlo nekoliko dana i izostadoh iza Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Išao sam trgovima i kružio Medinom i vidio sam samo čovjeka za kojeg se sumnjalo da je munafik ili čovjeka koji je s opravdanjem izostao." Da, Ka'b je ostao u Medini, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je otišao sa trideset hiljada svojih ashaba. Kada je stigao na Tebuk, pogledao je lica svojih ashaba i vidio da nedostaje jedan čestit čovjek koji je prisustvovao prisegi na Akabi. Upitao je: "Šta je sa Ka'bom ibn Malikom?" Neki čovjek odgovori: "Allahov Poslaniče, zadržao ga je njegov ogrtač i gledanje u njegova dva kraja." Mu'az ibn Džebel reče: "Ružno je to što si rekao! Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, samo ga po dobru znamo." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio. Ka'b dalje pripovijeda: "Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okončao pohod na Tebuk i krenuo nazad prema Medini, počeo sam razmišljati kako da se spasim od njegove srdžbe. Tražio sam pomoć u tome od umnih ljudi iz moje porodice. Kada je stigao u Medinu, znao sam da se mogu samo iskrenošću spasiti."

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je ušao u Medinu i prvo je otišao u džamiju i klanjao u njoj dva rek'ata. Nakon toga je sjeo pred ljude, pa su mu počeli dolaziti oni koji su izostali iz pohoda i počeli iznositi opravdanja i zaklinjati mu se. Bilo ih je osamdeset i nekoliko ljudi. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je prihvatao ono što su iznosili i tražio oprosta za njih, prepuštajući Allahu ono što u dušama kriju. Došao mu je i Ka'b ibn Malik. Kada mu je nazvao selam, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je pogledao i osmjehnuo se osmijehom ljuta čovjeka. Ka'b je nastavio da ide prema njemu. Kada je sjeo ispred njega, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Šta te zadržalo, zar nisi bio kupio devu za jahanje?" Ka'b odgovori: "Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, kada bih sjeo sa nekim drugim čovjekom, vidio

bi da bih se spasio njegove srdžbe opravdanjem, ali, tako mi Allaha, kada bih ti danas izrekao laž kojom bih učinio da budeš zadovoljan sa mnom, bojao bih se da te Allah ne učini srditim na mene, a ako ti kažem istinu zbog koje ćeš se naljutiti na mene, nadam se da će mi time Allah oprostiti. Tako mi Allaha, nikada nisam bio sposobniji i jači nego onda kada sam izostao za tobom." Nakon ovih riječi Ka'b je ušutio. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenuo svojim ashabima i rekao: "Ovaj vam je rekao istinu. Ustani i čekaj da ti Allah presudi." Ka'b je ustao i jedva hodao. Izašao je iz džamije zabrinut i potišten, jer ne zna kako će mu Allah presuditi. Kada su to njegovi sunarodnjaci vidjeli, neki od njih su krenuli za njim i počeli ga koriti i govoriti: "Tako nam Allaha, ne znamo da si ikad pogriješio prije ovoga! Ti si pjesnik, zar nisi mogao da izneseš opravdanje Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao što su to učinili i drugi?! Zašto mu ne bi iznio opravdanje kojim će biti zadovoljan tobom i onda tražiti oprosta za tebe, pa da ti Allah oprosti?!" Ka'b pripovijeda: "Nastavili su da mi prigovaraju sve dok nisam pomislio da se vratim i sam sebe u laž utjeram. Onda sam upitao: 'Da li je još neko osim mene doživio ovo isto?' 'Da', rekoše, 'dva čovjeka su rekla isto što i ti, pa je i njima rečeno isto što i tebi.' Upitah: 'Ko su oni?' Oni odgovoriše: 'Mirare ibn Rebi'a i Hilal ibn Umejje.' Bila su to dva dobra čovjeka koja su učestvovala u Bici na Bedru i koja su mi bila uzor. Tada rekoh: 'Tako mi Allaha, neću mu se nipošto vratiti i neću sam sebe u laž utjerivati!'" Nakon toga, Ka'b je otišao tužan i potišten i zatvorio se u svoju kuću. Nije prošlo puno vremena, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je zabranio ljudima da kontaktiraju sa Ka'bom i dvojicom njegovih drugova. Ka'b pripovijeda: "Ljudi su nas izbjegavali i pokazivali odbojnost prema nama. Nekada bih izašao na pijacu i niko sa mnom ne bi progovorio. Ljudi su se promijenili u odnosu prema nama, tako da to nisu bili oni koje smo poznavali, zidovi su bili drugačiji i nisu bili oni koje smo poznavali, a i zemlja je bila drugačija, nije to bila ona koju smo poznavali. Moja dva druga su boravila u kućama i plakala. Počeli su danonoćno plakati, nisu podizali svojih glava i predali su se ibadetu, kao da su bili isposnici. Ja sam bio najmlađi i najčvršći među njima i izlazio

sam napolje i prisustvovao namazu sa ostalim muslimanima. Kružio bih trgovima, a niko mi se nije obraćao. Došao bih u džamiju i ušao, pa bi došao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, i nazivao bih mu selam. Govorio bih u sebi: 'Da li je pomakao svoje usne odgovarajući mi na selam ili ne?' Onda sam klanjao blizu njega i kradom ga gledao. Kada bih stupio u namaz, on bi se okrenuo prema meni, a kada bih se okrenuo prema njemu, on bi se okretao od mene."

Tako su Ka'bu prolazili dani, bolovi su rađali nove bolove. On je bio ugledan čovjek u svom narodu, čak je bio jedan od najrječitijih pjesnika, poznavali su ga vladari i emiri, a njegovi stihovi su kružili među velikanima tako da su oni željeli susresti se sa njim. A sad, on je u Medini među svojim narodom i niko ne kontaktira sa njim, niti ga gleda. Kada se otuđenost pojačala i tuga ga pritisla, stiglo ga je novo iskušenje. Dok je jednoš dana hodao trgov, pojavio se neki kršćanin koji je došao iz Sama i pitao: "Ko će me uputiti na Ka'ba ibn Malika?" Ljudi su počeli da mu pokazuju na Ka'ba. On mu pride i predade mu pismo od vladara Gassana. Nevjerovatno! Od vladara Gassana?! Znači vijest o njemu je stigla do predjela Šama, pa je vladar Gassanida pokazao interesovanje za njega. Nevjerovatno! I, šta to želi vladar? Ka'b je otvorio pismo u kojem je pisalo: "Ka'b ibn Malik, preneseno mi je da se tvoj vladar grubo ponio prema tebi i udaljio te od sebe. Ti znaš da nisam kuća propasti i poniženja, priključi nam se, mi ćemo se pobrinuti za tebe." Kada je pročitao pismo, Ka'b reče: "Allahu pripadamo, nevjernici me žele kod sebe!" Ovo je, također, bilo iskušenje i zlo. Odmah je bacio pismo u peć i spalio ga, ne osvrćući se na primamljiv poziv vladara. Da, bila su mu otvorena vrata palača vladara i dvoraca velikana, pozivali su ga da mu ukažu čast i ponude mu svoje društvo, a sva Medina oko njega ga je napadala i svuda je bio dočekivan namrštenim licima. Nazivao bi selam, ali mu ne bi bio uzvraćen, pitao je, ali nije dobio odgovora. Ipak, i pored toga, nije se osvrnuo na nevjernike. Šejtan nije uspio da ga poljulja ili da ga potčini njegovog strasti. Bacio je pismo u vatru i spalio ga.

Dani su prolazili, prošao je čitav mjesec dana, a Ka'b je bio u ovom stanju. Izolacija je postajala sve nesnosnija, tegoba sve

teža, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije ništa činio, niti je dolazila objava sa presudom. Kada se napunilo četrdeset dana, Ka'bu je došao izaslanik Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i pokucao na vrata. Ka'b je izašao, nadajući se da je došao sa radosnom viješću. Međutim, izaslanik mu reče: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ti naređuje da se udaljiš od svoje žene." On upita: "Da se razvedem od nje?" "Ne", odgovori izaslanik, "već se udalji od nje i nemoj joj se približavati." Ka'b uđe kod svoje supruge i reče: "Idi kod svojih i budi kod njih sve dok Allah ne presudi o ovoj stvari." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je poručio to isto i dvojici Ka'bovih drugova, pa je došla žena Hilala ibn Umejje i rekla: "Allahov Poslaniče, Hilal ibn Umejje je sijedi, oronuli starac. Dopuštaš li mi da ga služim?" On odgovori: "Da, ali neka ti se nipošto ne približava." Žena odgovori: "Allahov Vjerovjesniče, njega ništa ne pokreće i od kada se desilo ono što se desilo neprestano je tužan i danonoćno plače."

Teški su bili dani za Ka'ba. Otuđenost mu je postajala sve teža, tako da je počeo preispitivati svoje vjerovanje. Obraćao se muslimanima, a oni nisu htjeli da pričaju sa njim, nazivao je selam Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, ali nije čuo odgovor, pa gdje da ide i od koga da traži savjet? Ka'b, r. a., pripovijeda: "Kada je moj belaj potrajao, otišao sam kod Ebu-Katade, koji je bio moj amidžić i meni najdraži čovjek. Bio je u svom vrtu i ja se popeh preko zida i uđoh kod njega. Nazvah mu selam i, tako mi Allaha, ne odvrati mi na selam. Rekoh: 'Zaklinjem te Allahom, Ebu-Katade, da li ja volim Allaha i Njegovog Poslanika?!' On je šutio. Opet upitah: 'Ebu-Katade, da li ja volim Allaha i Njegovog Poslanika?!' Šutio je. Ponovo upitah: 'Zaklinjem te Allahom, Ebu-Katade, da li ja volim Allaha i Njegovog Poslanika?!' On odgovori: 'Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju.'" Ka'b je čuo ovaj odgovor od svog amidžića i najdraže osobe. Nije znao da li je vjernik ili ne! Nije mogao podnijeti ono što je čuo i iz očiju mu potekoše suze. Zatim izađe iz vrta, ode svojoj kući i sjede tamo, razgledajući po zidovima kuće. Nije bilo supruge koja bi mu pravila društvo, niti nekoga bliskog da ga utješi. Već je bilo prošlo pedeset noći od kako je Poslanik,

sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranio ljudima da komuniciraju sa njim. Pedesete noći, u njenoj prvoj trećini, objavljeni su ajeti o primanju njihove tevbe. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je tu noć bio kod Ummu-Seleme, r. a. Proučio je te ajete, pa Ummu-Selema reče: "Allahov Vjerovjesniče, hoćemo li obradovati Ka'ba ibn Malika?" On odgovori: "Onda će vas ljudi smoriti i uskratiti vam san u ostatku noći." Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, klanjao sabah-namaz, obznanio je ljudima da je Allah oprostio onoj trojici i ljudi su krenuli da im prenesu radosnu vijest. Ka'b pripovijeda: "Obavio sam sabah-namaz na krovu jedne naše kuće. Dok sam tako sjedio u stanju kojeg je spomenuo Uzvišeni Allah, bilo mi je tijesno u duši, bila mi je tijesna Zemlja koliko god da je široka i najveća briga mi je bila da ću umrijeti, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mi neće klanjati dženazu ili će on umrijeti, a ja ću ostati u tom položaju kod ljudi, pa niko od njih neće razgovarati sa mnom i neće mi klanjati dženazu. Dok sam bio u tom stanju, čuo sam glas koji je vikao sa brda Sel': 'O Ka'b ibn Malik! Raduj se!' Pao sam na sedždu i znao sam da je došao oprost od Allaha. Prišao mi je čovjek na konju, a drugi je vikao sa brda i glas je bio brži od konja. Kada mi je došao onaj čiji sam glas čuo i donio mi radosnu vijest, skinuo sam svoju odjeću i odjenuo je njome zbog radosne vijesti koju mi je donio, a tako mi Allaha, nisam imao druge. Pozajmio sam odjeću, obukao je i otišao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ljudi su me u skupinama dočekivali i čestitali mi na oprost, govoreći: 'Blago tebi što ti je Allah oprostio.' Ušao sam u džamiju, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sjedio sa svojim ashabima. Tako mi Allaha, kada su me vidjeli, niko od njih mi nije prišao, osim Talhe ibn Ubejdullaha. On je ustao, zagrlio me i čestitao mi, a onda se vratio na svoje mjesto. Tako mi Allaha, neće to zaboraviti Talhi. Nastavio sam dalje sve dok nisam stao pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i nazvao mu selam. Njegovo lice je blistalo od sreće. Kada je bio veseo, lice bi mu sjalo kao Mjesec. Kada me je ugledao, reče: 'Raduj se svom najboljem danu od kako te majka rodila.' Upitah: 'Da li je to od tebe, Allahov Poslaniče, ili je od Allaha?' On odgovori: 'Ne od mene, nego od Allaha.' Zatim je proučio ajete koji su mu objavljeni. Sjeo sam ispred njega i rekao:

'Allahov Poslaniče, ja sam se u tevbi zakleo da ću sav svoj imetak dati Allahu i Njegovom Poslaniku.' On reče: 'Ostavi sebi nešto od svog imetka, to ti je bolje.' Odgovorih: 'Allahov Poslaniče, Allah me je spasio samo zbog iskrenosti i u tevbi sam se zarekao da ću govoriti samo istinu sve dok sam živ.'"

Da, Allah je oprostio Ka'bu i dvojici njegovih drugova i objavio je o tome ajete: "Allah je oprostio Vjerovjesniku, i muhadžirima i ensarijama, koji su ga u teškom času slijedili, u vrijeme kada se srca nekih od njih zamalo nisu pokolebala; On je poslije i njima oprostio, jer je On prema njima blag i milostiv, a i onoj trojici koja su bila izostala, i to tek onda kad im je zemlja, koliko god da je bila prostrana, postala tijesna, i kad im se bilo stisnulo u dušama njihovim i kada su uvidjeli da nema utočišta od Allaha nego samo u Njega. On je poslije i njima oprostio da bi se i ubuduće kajali, jer Allah, uistinu, prima pokajanje i milostiv je." (Et-Tevbe, 117.–118.) Pouka iz ove priče jeste ta da je Talha, r. a., kada je vidio Ka'ba, prišao, zagrlio ga i čestitao mu, a Ka'bova ljubav prema njemu se povećala, tako da je govorio nakon Talhine smrti, pričajući svoju priču mnogo godina nakon toga: "Tako mi Allaha, neću to zaboraviti Talhi." Šta je to Talha uradio, pa je osvojio Ka'bovo srce? Iskoristio je jednu dodatnu vještinu. Ukazao mu je pažnju. Pridružio mu se u njegovom veselju i tako postigao njegovu blagonaklonost.

Posvećivanje pažnje ljudima i dijeljenje njihovih osjećanja osvaja njihova srca. Kada bi bio zaokupljen ispitima i dođe ti poruka u kojoj stoji napisano: "Obraduj me lijepim vijestima o tvojim ispitima. Tako mi Allaha, mislim na tebe i učim ti dove. Tvoj prijatelj Ibrahim.", zar ovo ne bi povećalo tvoju ljubav prema ovom prijatelju? Kada bi tvoj otac bio u bolnici i ti ostaneš sa njim u sobi, pa te nazove neki prijatelj, upita te za njega i kaže: "Treba li ti pomoć? Stojimo ti na usluzi", pa mu se ti zahvališ, a onda te opet nazove navečer i upita: "Ako tvoja porodica treba bilo šta da im kupim, obavijesti me", pa mu se ti ponovo zahvališ i uputiš dovu za njega – zar ne osjećaš kako bi tvoje srce još više osjetilo naklonost prema njemu? Istovremeno, ako bi te nazvao neko drugi i rekao: "Idemo na izlet na more. Hoćeš li ići sa nama?", a ti mu odgovoriš: "Tako mi Allaha, otac mi je

bolestan, ne mogu", pa on, umjesto da prouči dovu za njega i izvine se što nije pitao za njega, kaže: "Znam da je bolestan, ali je on u bolnici i sa njim su bolničari i neće se okoristiti od tvog boravka. Hajde sa nama, uživaj, plivaj...", govori to i šali se s tobom i smije, kao da ga bolest tvog oca ne interesuje – kakvo će biti tvoje mišljenje o njemu? Nema sumnje da će njegovo mjesto u tvom srcu opasti, jer nije pokazao obzir prema tvojim brigama. Jedna od najneugodnijih situacija za mene desila se kada sam putovao u Džidu na nekoliko dana. Bio sam jako zauzet. Tokom tog putovanja stigla mi je poruka na telefon od mog brata Mesuda u kojoj je pisao: "Neka ti Allah da lijepu utjehu zbog smrti našeg amidžića tog i tog, umro je u Njemačkoj." Nazvao sam brata i kazao mi je da je ovaj naš rođak, koji je bio sijedi starac, otišao prije dva dana u Njemačku zbog liječenja srca. Umro je prilikom operativnog zahvata i njegovo tijelo će ubrzo stići na aerodrom u Rijadu. Proučio sam mu dovu, zamolio Allaha da mu se smiluje i završio razgovor. Dva dana poslije toga okončao sam svoje poslove u Džidi i otišao sam na aerodrom, čekajući vrijeme svog polaska u Rijad. Za ovo vrijeme pokraj mene je prošlo nekoliko mladića. Kada bi me vidjeli, prepoznali bi me i prilazili, nazivajući selam. Nekada su to bili adolescenti i imali su neobične frizure, ali, i pored toga, ja sam se šalio sa njima i iznosio im svoje komentare pažljivo i ljubazno. Zaokupio sam se nekim telefonskim razgovorom. Kada sam ga okončao, ispred mene je bio mladić obučen u pantalone i košulju i prišao mi je, nazivajući selam i rukujući se. Izrazio sam mu dobrodošlicu i rekao u šali: "Kakva je ovo elegancija! Danas izgledaš kao da si mladoženja", ili sam rekao nešto slično ovim riječima. Mladić je kratko šutio, a onda reče: "Nisi me prepoznao? Ja sam taj i taj. Upravo sam stigao iz Njemačke sa tijelom svog oca i idem sada za Rijad prvim letom." Kao da je na mene prosuo bačvu hladne vode. Bilo mi je jako neugodno. Otac mu je umro, njegovo tijelo je sa njim u avionu, a ja se šalim sa njim i smijem. Nevjerovatno! Kratko sam šutio, a onda rekoh: "Žao mi je, nisam te prepoznao. Ovdje sam već nekoliko dana. Neka ti Allah da lijepu utjehu i neka oprostí tvom ocu." Iako sam imao opravdanje što ga nisam prepoznao, jer sam ga susretao jako rijetko i viđao sam ga u tra-

dicionalnoj nošnji i mahrami, a kada je obukao pantalone i došao mi iznenada u masi mladića iz Džide, nisam ni pomislio da je on taj i taj. Prema tome, u pokazivanje pažnje prema ljudima spada i učestvovanje u njihovom osjećanjima i stavljanje do znanja da je njihova briga i tvoja briga i da im ti želiš dobro. U tom smislu, vidiš da napredne kompanije imaju administraciju za odnose s javnošću čija je zadaća slanje čestitki u posebnim prigodama, slanje poklona i sl. Kada god ljudima staviš do znanja da su vrijedni i pokažeš pažnju prema njima, ovladaš njihovim srcima i zavole te. Evo nekoliko kratkih primjera iz realnog života. Kada bi neki čovjek došao na mjesto na kojem je prisutno mnogo ljudi, pa ne nađe mjesto da sjedne, a ti se malo pomjeriš, napraviš mu mjesto i kažeš: "Izvolite!", osjetio bi tvoju pažnju i ljubav. Ili, kada biste bili na nekoj večeri i on prišao, noseći hranu i okretao se, tražeći sto na kojem ima prazno mjesto, pa mu pripremiš stolicu i kažeš: "Allah te poživio, izvoli ovdje", također bi osjetio tvoju pažnju. Općenito, pokaži ljudima da vrijede, voljet će te. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je jako mnogo posvećivao pažnje tome. Pogledaj kada je ustao da drži hutbu sa svog minbera u petak, pa je iznenada beduin ušao u džamiju. Prešao je preko safova, posmatrao je Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i povikao: "Allahov Poslaniče, čovjek ne poznaje svoju vjeru, poduči ga njevoj vjeri!", pa je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sišao sa minbera i krenuo prema čovjeku, zatim je zatražio da mu donesu stolicu i sjeo je na nju, nakon čega je počeo razgovor sa ovim čovjekom i objašnjavao mu vjeru sve dok on nije shvatio. Kada je završio, vratio se na minber. To je vrhunac pažnje prema ljudima. Ko zna, možda bi čovjek, da ga je zanemario, izašao i ostao neznalica o svojoj vjeri sve do smrti. Kada bi razmislio o Poslanikovim, sallallahu 'alejhi ve sellem, lijepim osobinama, vidio bi da je jedna od njih i to da, kada bi se neko rukovao sa njim, on nikada ne bi prvi povukao svoju ruku, sve dok to ovaj s kojim se rukuje ne učini, a kada bi mu se neko obratio, okrenuo bi mu se čitavim tijelom, tj. okrenuo bi mu se svojim licem i tijelom, slušao i šutio.

*"Kada god ljudima staviš do znanja da su vrijedni
i pokažeš pažnju prema njima, osvojiš njihova srca
i oni te zavole."*

Pokaži im da im želiš dobro

Što je više tvoje srce ispunjeno ljubavlju i odanošću prema drugima, to više postaješ iskren u svojim vještinama ophođenja sa njima. Kada god ljudi osjete tvoju ljubav prema njima, i njihova ljubav prema tebi i prihvatanje se, također, povećaju. Privatna ordinacija jedne doktorice je uvijek bila puna, bolesnice su rado dolazile kod nje i svaka od njih je osjećala da je ova doktorica njena prijateljica. Ona je prakticala nekoliko vještina kojima je očaravala srca drugih. Jedna od njih je ta da se dogovorila sa svojom sekretaricom da ona, kada nazove neka bolesnica i želi da razgovara sa doktoricom ili je pita o nečemu vezanom za bolest, upita za njeno ime, izrazi joj dobrodošlicu i zamoli je da nazove nakon pet minuta. Potom bi sekretarica uzela dosije ove bolesnice, odnijela ga doktorici koja bi pročitala informacije o bolesnici, pogledala u njen lični karton i pune informacije, kao što su, npr., njeno zanimanje i imena njene djece. Kada bolesnica nazove, doktorica joj izrazi dobrodošlicu i pita je za njenu bolest, za njeno malo dijete, situaciju na poslu i sl., tako da bolesnica ima osjećaj da je ova doktorica voli do te mjere da pamti imena njene djece, sjeća se njene bolesti i da nije zaboravila mjesto na kojem ona radi. Zbog toga uvijek rado dolazi kod nje. Zar ne vidiš da je osvajanje srca veoma lahko? Nema ništa loše u tome da iskažeš svoju ljubav prema drugima potpuno jasno, svejedno da li se radilo o ocu, majci, supruzi, djeci ili kolegama i komšijama. Nemoj skrivati svoja osjećanja prema njima. Reci onome koga voliš: "Volim te. Ti si drag mom srcu i sl." Makar bio i grješnik, reci: "Draži si mi od mnogih ljudi." Nisi slagao, jer ti je draži od miliona Jevreja. Zar nije tako? Budi inteligentan.

Sjećam se da sam jednom otišao da obavim umru. Tokom ta-
vafa i sa'ja učio sam dovu za sve muslimane da ih Allah čuva,

pomogne i učvrsti. Kazao sam: "Allahu moj, oprosti meni i oprosti mojim prijateljima!" Nakon što sam obavio obrede, zahvalio sam se Allahu na tome što mi je omogućio i olakšao obavljenje umre. Zatim sam našao hotel u kojem ću prenoćiti. Kada sam spustio glavu na jastuk, napisao sam poruku (SMS) u kojoj sam spomenuo: "Sada sam završio umru, sjetio sam se svojih prijatelja, a i ti si jedan od njih, pa te nisam zaboravio u dovi. Neka te Allah čuva i podari ti uputu." Kraj poruke. Poslao sam je na brojeve koje sam imao memorisane u memoriji telefona. Bilo ih je pet stotina. Nisam mogao zamisliti začuđujući utjecaj ove poruke na srca drugih. Neko mi je poslao poruku: "Tako mi Allaha, plakao sam dok sam čitao tvoju poruku. Zahvaljujem ti se što si me se sjetio u svojoj dovi." Drugi je napisao: "Tako mi Allaha, Abdur-Rahmane, ne znam kako da ti se odužim! Neka te Allah nagradi!" Treći je napisao: "Molim Allaha da usliša tvoju dovu. Tako mi Allaha, nećemo ni mi tebe zaboraviti!"

Mi, u biti, trebamo s vremena na vrijeme podsjetiti ljude da ih volimo i da mnoštvo dunjalučkih poslova nije učinilo da ih zaboravimo. Nema ništa loše da to bude i putem ovakvih poruka. Možeš napisati svojim prijateljima: "Učio sam dovu za vas između ezana i ikameta ili u posljednjim trenucima petka." Ako je tvoj nijet ispravan, neće ovo biti isticanje djela ili licemjerstvo, već povećavanje prisnosti i ljubavi među muslimanima.

Sjećam se da sam održao predavanje na jednom ljetnom, misionarskom kampu u gradu Taif, u brdima Šifa. To je izletišta na kojem se iskupi veliki broj mladića. Većina prisutnih su bili od onih mladića na kojima se vidi dobro i čestitost, a oni drugi mladići su ostali pored parkova, zaokupljeni igrom i veseljem. Predavanje se završilo. Prišla je jedna grupa mladića da se poselame. Među njima je bio mladić neobične frizure. Na sebi je imao tijesne farmerke. Prišao je da se rukuje i zahvali, pa sam se srdačno poselamio sa njim. Zahvalio sam mu se na prisustvu, protresao sam mu ruku i rekao: "Tvoje lice je lice da'ije." Nasmejao se i otišao. Dvije sedmice nakon toga, iznenadio sam se pozivu i glasu koji je govorio: "Zar me nisi prepoznao, šejhu? Ja sam onaj kome si rekao: 'Tvoje lice je lice misionara.' Tako mi Allaha, bit ću misionar, ako Bog da." Potom mi je počeo opisivati

svoja osjećanja nakon tih riječi. Zar ne vidiš kako na ljude iskrena riječ i ljubav ostavljaju traga?

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je osvajao srca ljudi ljepotom svog ahlaka i sposobnošću iskazivanja iskrene ljubavi prema njima. Ebu-Bekr i Omer, neka je Allah zadovoljan sa njima, bili su najbolji ashabi i njih dvojica su se stalno takmičila u dobru. Uglavnom bi Ebu-Bekr pobjeđivao. Tako bi, ako bi Omer poranio na namaz, zatekao Ebu-Bekra kako je došao prije njega, ako bi nahranio siromaha, vidio bi da je to Ebu-Bekr prije učinio, ako bi proveo u namazu neku noć, uvjerio bi se da je to Ebu-Bekr ranije učinio. Jednog dana Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je naredio ljudima da donesu sadaku zbog iznenadne situacije koja je snašla muslimane. Baš u to vrijeme Omer je imao kod sebe puno imetka, pa reče: "Ako ikada pretekнем Ebu-Bekra, bit će to danas." Omer je otišao, donio pola svog imetka i dao ga Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Šta je prvo rekao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, Omeru kada je vidio imetak? Da li ga je pitao o količini imetka? Ili ga je pitao o vrsti: zlato ili srebro? Ne. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidio veliki imetak, rekao je riječi iz kojih je Omer mogao zaključiti da ga Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, voli. Rekao mu je: "Šta si ostavio svojoj porodici, Omere?" Omer odgovori: "Allahov Poslaniče, ostavio sam im isto ovoliko." Omer sjede kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, u zanosu, čekajući Ebu-Bekra. Ebu-Bekr, r. a., dođe sa mnogo imetka i predade ga Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Omer je stajao na svom mjestu, posmatrao je darovani imetak i slušao dijalog. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, prije nego se osvrnuo da vidi šta mu treba od imetka, upita Ebu-Bekra: "Ebu-Bekre, šta si ostavio svojoj porodici?" Da, on voli Ebu-Bekra i njegovu porodicu i ne bi volio da budu oštećeni. Ebu-Bekr odgovori: "Allahov Poslaniče, ostavio sam im Allaha i Njegovog Poslanika, a imetak sam sav donio." Nije donio polovinu ili četvrtinu, već sve! Omeru, r. a., nije ostalo ništa drugo nego da kaže: "Nema sumnje, nikad te neću prestići, Ebu-Bekre."

Ljudi su osjećali da ih Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, voli, pa su i oni njega voljeli punim srcem. Jednom prilikom je

klanjao namaz sa njima i kao da je malo požurio sa namazom, tako da je izgledao kraći nego inače. Kada se namaz završio, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je vidio začuđenost kod svojih ashaba, pa im reče: "Možda se čudite što sam skratio namaz?" "Da", odgovoriše. On reče: "Čuo sam plač djeteta, pa sam se sažalio na njegovu majku." Vidiš li kako je volio druge i pokazivao im ovu ljubav kroz svoje ophođenje?

"Pokaži svoje emocije, budi jasan: 'Volim te, radujem se susretu s tobom, ti si drag mom srcu. . .'"

Zapamti imena

I ovo spada u ukazivanje pažnje ljudima. Kako je lijepo da slučajno sretnoš čovjeka, npr. ispred banke, u avionu, javnom banketu i sl., te saznaš njegovo ime, a onda ga vidiš drugom prilikom i prideš mu, govoreći: "Dobro došao!", zovnuvši ga njegovim imenom. Nema sumnje da će to utisnuti u njegovo srce ljubav i poštovanje prema tebi. Pamćenje imena osobe koja je pred tobom je kao razlika između nastavnika koji pamti imena svojih učenika i onoga koji ne pamti. Tvoje riječi: "Ustani, ti i ti!", ljepše su od: "Ustani, učenice!" Čak i u odgovoru na telefonski poziv, šta ti je draže: da ti onaj koga zoveš odgovori sa: "Da?" ili: "Halo?", ili da ti srdačno kaže: "Dobro došao, Halide!", "Izvoli, Abdullah!?" Nema sumnje da će slušanje svog imena odzvanjati u srcu prije nego u uhu.

Ustaljena praksa je da se, nakon javnih tribina, neki mladići okupe oko mene kako bi se rukovali i zahvalili. Nastojao sam da uvijek ponovim riječi: "Koje je vaše poštovano ime? Allah te poživio, kako se zoveš, brate?" Govorio sam to da iskažem svoju pažnju i svako bi mi radosno odgovarao: "Tvoj brat Zijad, tvoj brat Jasir..." Sjećam se jednog dana da se, nakon što sam se poselamio sa velikim brojem njih i nakon što su otišli, jedan od njih vratio da nešto upita. Čim mi je prišao, rekao sam mu: "Allah te poživio, Halide." On se oraspoložio, pa reče: "Mašallah, znaš moje ime!"

Ljudi, općenito, vole da se dozivaju svojim imenom. Poznato je da oficiri stavljaju malu pločicu sa svojim imenom na prsa. Tako se sjećam da sam jednom održao predavanje u jednom vojnom kampu i većina slušalaca se okupila oko mene da se poselame nakon predavanja. Jedan od njih se približavao i udaljavao, kao da se htio poselamiti, ali se stidio da se gura sa drugima. Okrenuo sam se prema njemu, pročitao njegovo ime koje je stajalo napisano na pločici i pružio mu ruku, govoreći: "Dobro došao", zovnuvši ga po imenu. Izraz njegovog lica se promijenio i bio je začuđen. Pružio je ruku da se rukuje, osmjevujući se i govoreći: "Ah! Kako si znao moje ime?" Rekoh mu: "Brate, moramo znati imena onih koje volimo." Ovo je jako utjecalo na njega.

Dosta ljudi je svjesno ovoga i željeli bi da pamte imena drugih ljudi. Uzroci da se imena ne pamte su mnogobrojni. To su svakako: nedovoljno obraćanje pažnje na osobe prilikom susreta, zaokupljenost nečim prilikom upoznavanja, nepažnja prilikom slušanja imena, stav prema osobi s kojom se susreće (kao da si ubijeđen da se nećeš više sresti sa njom, pa kažeš u sebi: "Nema potreba da mu pamtim ime"), ili se radi o običnom čovjeku koji ti nije interesantan, ili ne čuješ ime dobro i osjećaš neugodnost da tražiš da ga ponovi i sl. Ovo su uzroci zbog kojih ljudi ne pamte imena. Lijek za pamćenje imena je višestruk: ubjeđenje u važnost pamćenja imena i osjećaj da ćeš nekoliko minuta nakon njegovog slušanja biti upitan za njega; obraćanje pažnje na lice osobe tokom slušanja njegovog imena; nastoj da dobro pratiš osobu s kojom se susrećeš, način njegovog govora, osmijeh, kako bi se to urezalo u tvoje pamćenje; tokom razgovora sa čovjekom, nekoliko puta ga zovni njegovim imenom: "Je li tako, ti i ti? Jesi li čuo... Pratiš li me..." i sl. Ponovi to više puta. Ovo je bitno. Ako razmisliš o kur'anskim ajetima, vidjet ćeš da Allah, Silni i Uzvišeni, doziva Svoje poslanike njihovim imenima. **"O Ibrahime, prođi se toga."** (Hūd, 76.) **"O Nuhu, on nije čeljade tvoje."** (Hūd, 46.) **"O Davude, Mi smo te namjesnikom na Zemlji učinili."** (Sād, 26.)

*"Pokaži svoju pažnju prema meni pamćenjem mog imena
i zovi me njime da bih te zavolio."*

Budi obazriv

Mnoge stvari koje činimo u životu, činimo radi ljudi, a ne radi nas samih. Kada si pozvan na svadbu i obučeš svoju najljepšu odjeću, činiš to da bi skrenuo pažnju ljudi i izazvao njihovo divljenje, a ne da bi privukao svoju pažnju. Raduješ se kada primijetiš da su zadržani ljepotom tvog izgleda ili blistavošću tvoje odjeće. Kada namještaš sobu u kojoj primaš goste i uložiš velika sredstva na njeno dekorisanje i dotjerivanje, to, također, radiš samo zbog pogleda ljudi, a ne zbog svog pogleda. U prilog tome govori i činjenica da se više brineš oko primaće sobe, nego oko dnevnog boravka ili kupatila svoje djece! Kada pozoveš svoje prijatelje na ručak, zar ne primjećuješ da se tvoja supruga, a možda i ti, trudi oko pripremanja i raznolikosti hrane više nego obično? Naravno! Što su ovi prijatelji važniji, povećava se pažnja u pogledu hrane. Koliko smo samo sretni kada neko pohvali našu odjeću, ili dekor naše kuće, ili ukus naše hrane. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je kazao: "Neka dođe ljudima onako kako bi volio da oni njemu dođu", tj. odnosi se prema ljudima onako kako bi volio da se oni odnose prema tebi. Kako? Vidio si na svom prijatelju lijepu odjeću, primijeti to, pohvali je. Neka čuje lijepe riječi od tebe. "Mašallah! Kakva je ovo ljepota! Danas si kao mladoženja!" Dođe ti jednog dana čovjek i osjetiš sa njegove odjeće lijep miris. Pohvali ga! Pokaži reakciju na to! Budi obazriv, jer on je stavio miris samo zbog tebe! Ponavljaj lijepe riječi: "Kakvi su ovo mirisi? Kako samo imaš lijep ukus!" Neko te pozove na objed. Pohvali njegovu hranu, jer znaš da je njegova majka, ili supruga, ili sestra nekoliko sati stajala u kuhinji zbog tebe, ili zbog pozvanih općenito, a ti si jedan od njih, ili se on, u najmanju ruku, namučio dok ju je donio iz restorana ili slastičarne... Zato mu reci riječi koje će učiniti da osjeća kako cijeniš ono što je uradio za tebe i da

njegov trud nije uzaludan. Ušao si u kuću nekog svog prijatelja i vidio si lijep namještaj. Pohvali namještaj i istančan ukus, ali budi obazriv, nemoj pretjerati da ne bi izgledalo kako je to ismijavanje. Prisustvovao si nekom javnom skupu i čuo si Ahmeda kako govori sa prisutnima, kako je oživio sijelo i usrećio prisutne. Pohvali ga! Uzmi ga za ruku kad ustanete i reci mu: "Mašallah! Kakva sposobnost! Otvoreno da ti kažem, društvo nije ukrasilo ništa drugo nego tvoje prisustvo!" Probaj, učini to i voljet će te. Vidio si jedan lijep gest djeteta prema svom ocu. Poljubilo mu je ruku, donijelo obuću. Pohvali dijete! Budi obazriv! Obukao je lijepu odjeću. Pohvali ga! Budi obazriv! Posjetio si svoju sestru. Vidio se njenu brigu za svoju djecu. Budi obazriv! Pohvali je! Vidio si brigu svog prijatelja za svoju djecu ili ljepotu dočekivanja gostiju. Nemoj se ustručavati, budi obazriv! Pohvali ga! Pokaži svoje divljenje prema njemu koje osjećaš u sebi! Sjeo si sa nekim u njegovo auto, ili si uzeo taksu. Primijetio si čistoću njegovog auta i lijepu vožnju. Budi obazriv! Pohvali ga! Možda ćeš reći: "Ovo su obične stvari." Tačno, ali imaju efekta. Lično sam to isprobao i praktikovao sam ove vještine sa mnogim ljudima, starijima i mlađima, običnim radnicima i profesorima, čak sam to praktikovao sa osobama koje obnašaju visoke funkcije i vidio sam kako je to na njih ostavljalo začuđujući utjecaj, naročito u stvarima koje ljudi očekuju od tebe. Kako? Mladoženja, kada si ga vidio sedmicu dana nakon njegove svadbe, čovjek koji je stekao visoko zvanje, čovjek koji se nastanio u novoj kući – svi oni, sigurno, očekuju od tebe neke riječi. Budi onakav kakvog očekuju.

Abdul-Medžid, moj amidžić, bio je u srednjoj školi. Kada je maturirao, zatražio je od mene da sa njim odem na fakultet i upišem ga tamo. Nazvao sam ga tog jutra i naišao pokraj njegove kuće sa svojim autom da bi sa mnom otišao do fakulteta. Osjećanja su se gomilala u njegovom srcu, prelazio je u novu fazu i razmišljao o fakultetu na koji će ga primiti. Čim je ušao u moje auto, osjetio sam miris njegovog parfema. Miris je bio izuzetno jak, izgleda da je tog dana ispraznio čitavu bočicu po svojoj odjeći. Da budem otvoren, gušio me je mirisom. Otvorio sam prozore da bih mogao disati. Osjetio sam da se jadnik namu-

čio oko dotjerivanja i uljepšavanja svoje odjeće. Okrenuo sam se prema njemu, osmjehnuo se i rekao: "Mašallah! Kako lijep miris! Bojim se da će dekan fakulteta, čim osjeti ovaj lijepi miris, povikati: 'Primljen!'" Ne možeš ni zamisliti kakva je sreća obuzela njegovo srce i kakva razdraganost se pojavila na njegovom licu. Okrenuo se prema meni i, pun entuzijazma, rekao: "Hvala ti, Ebu-Abdur-Rahmane. Hvala ti. Tako mi Allaha, to je skupocjen miris. Stalno ga koristim, a ljudi ga ne primjećuju." Onda ga počeo mirisati sa kraja svoje mahrame i reče: "Tako ti Allaha, imam li dobar ukus?" Ah, prošlo je od ovog događaja više od petnaest godina. Abdul-Medžid je diplomirao na univerzitetu i dobio posao prije mnogo godina, ali te riječi kao da su još uvijek odzvanjale u njegovim ušima. Nekada bi me, prilikom nekih susreta, u šali podsjetio na to. Da, budi obazriv.

Vladanje emocijama ljudi i stjecanje njihove ljubavi je veoma lahko, međutim, u mnogim situacijama zanemarujemo prakticiranje običnih vještina kojim ćemo ih osvojiti. Nemoj se čuditi ako kažem da je Nositelj veličanstvenog morala, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, praktikovao sve ove vještine. U prvim godinama islama, kada su u Meki muslimani bili uznemiravani zbog svoje vjere, učinili su hidžru u Medinu, ostavivši svoje kuće i imetke. Abdur-Rahman ibn Avf je također bio od onih koji su učinili hidžru u Medinu. U Meki je on bio jak trgovac, ali je u Medinu došao kao siromah, bez ičega. Kao brzo rješenje za problem, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pobratimio muhadžire i ensarije. Abdur-Rahmana ibn Avfa je pobratimio sa Sa'dom ibn Rebi'om el-Ensarijem. Duše su bile čestite i srca čista, pa Sa'd reče Abdur-Rahmanu: "Brate, ja sam najbogatiji u Medini. Podijelit ću svoj imetak na dva dijela, ti uzmi jednu polovinu, a jednu ostavi meni." Onda se Sa'd pobojavao da Abdur-Rahman ima želju da se oženi, a ne može naći suprugu, pa mu predloži da ga oženi. Abdur-Rahman reče: "Neka ti Allah da bereket u tvojoj porodici i imetku. Pokaži mi put do pijace." Abdur-Rahman je ostavio svoj imetak u Meki i nevjernici su ga uzeli, ali on je bio inteligentan i imao je veliko iskustvo u trgovini. Sa'd mu je pokazao put do pijace i on je otišao i kupio neke stvari, zatim ih prodao i zaradio, tj. kupio je neku robu s odgođenim plaćanjem,

onda je prodao i ostvario kapital s kojim je mogao trgovati. Bio je jako vješt u kupoprodaji i cjenkanju. Tako je skupio nešto imetka i oženio se. Zatim je otišao kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a na njemu se osjećao trag ženskog mirisa. Ništa neobično, bio je mladoženja. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio liječnik duša. Bio je obazriv. Pazio je na prilike u kojima će uloviti srca. Čim ga je vidio, primijetio je ovu promjenu, pogledao je u trag mirisa, pa reče: "Ima li šta novo kod tebe?" Abdur-Rahman se oraspoloži i reče: "Allahov Poslaniče, oženio sam se jednom ensarijkom." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se začudio kako se mogao oženiti, a samo što je učinio hidžru! Upita ga: "Šta si joj dao kao vjenčani dar?" On odgovori: "Zlata čija je masa koliko pet dirhema." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je htio da poveća njegovu radost, pa reče: "Priredi gozbu, makar sa jednom ovcom", tj. priredi nam gozbu povodom svog vjenčanja. Zatim mu je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, proučio dovu za bereket u njegovom imetku i trgovini i bereket ga je i snašao. Abdur-Rahman priča, opisujući svoju zaradu i trgovinu: "Vidio bi me da, kada bih podigao kamen, nadao bih se da ću naći zlato i srebro."

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio obazriv i prema slabima i siromašnima, pokazivao im je njihovu vrijednost. Činio je da osjećaju kako im posvećuje svoju pažnju, da su mu oni bitni i da uvažava njihova djela koja čine, koliko god ona bila skromna. Kada bi bili odsutni, spominjao bi ih po dobru, isticao njihova djela i podsticao druge da čine isto. U Medini je živjela jedna crkinja, čestita vjernica. Čistila je džamiju. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi je ponekad viđao i divio se njenoj revnosti. Prolazili su dani, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je nije viđao, pa upita za nju. Rekoše mu: "Umrkla je, Allahov Poslaniče." On upita: "Zar mi niste mogli javiti?!" Oni su potcjenjivali njenu vrijednost, smatrajući da je ona nepoznati siromah i da ne zaslužuje da se vijest o njenoj smrti prenosi do Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Također, rekoše: "Umrkla je navečer, pa te nismo htjeli buditi." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je želio da joj klanja dženazu, jer je njeno djelo, iako ga ljudi smatraju malim, kod Allaha veliko. Međutim, kako će joj

klanjati dženazu, a ona je umrla i već je ukopana? Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Pokažite mi njen kabur!" Zatim su krenuli i odveli Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, do njenog kabura gdje joj je klanjao dženazu, a potom rekao: "Uistinu su ovi kaburovi tmina za njihove stanovnike i Uzvišeni i Silni Allah ih obasjava nurom mog namaza za njih." Tako ti Allaha, kakvo je bilo osjećanje onih koji su ga vidjeli kako primjećuje sitno djelo ove siromašne žene?! Kakav će biti njihov entuzijizam da čine djela poput njenog ili veća od njega?! Da ti šapnem: mi živimo u društvu koje nekada ne cijeni ovakve vještine, pa budi oprezan! Neka tvoj entuzijizam ne ugasi grupa odvratnih i grubih, onih na koje, koliko god zapažao njihove lijepe stvari i pohvaljivao ih lijepim i milozvučnim riječima, to ne ostavlja utjecaja, ili ti na tvoju ljubaznost uzvraćaju pogrdnim i neprijatnim riječima, koje nemaju ni ukus, ni boju, ni miris! U jednoj anegdoti, koja govori o ovakvima, neki mladić, kojeg poznajem, pozvan je na veliku gozbu na kojoj će prisustvovati važne osobe. Idući putem, prošao je pijacom i ušao u prodavnicu mirisa, pokazujući kao da želi nešto kupiti. Trgovac ga je srdačno dočekaio i prskao ga raznim mirisima, koji su bili skupocjeni i lijepi, kako bi između njih izabrao onaj koji mu odgovara. Kada se odjeća našeg prijatelja napunila mirisima, ljubazno je rekao prodavaču: "Hvala ti, ako mi se nešto od toga dopadne možda se vratim kod tebe." Brzo je otišao na gozbu kako bi sačuvao miris prije nego nestane. Sjeo je za večerom pokraj svoga prijatelja Halida. Halid nije primijetio miris i nijednom riječi nije prokomentarisao. Naš prijatelj mu u čudu reče: "Ne osjećaš trag lijepog mirisa?" Halid odgovori: "Ne." Tada naš prijatelj reče: "Sigurno ti je nos začepljen!" Halid odmah odgovori: "Da mi je nos začepljen, ne bih osjetio smrad tvog znoja!"

"Koliko god je čovjek uspješan, on ostaje samo čovjek i raduje se pohvali."

Budi oprezan: opažaj samo ono što je lijepo

Neko od ljudi se jako trudi da bude obazriv, gotovo da nikada ne izostavlja da iskaže zapažanje i pohvalu. Međutim, davno je kazano da, kada neka stvar pređe mjeru, prelazi u svoju suprotnost; ko požuri neku stvar prije njenog vremena, biva kažnjen njenim uskraćivanjem. Zato opažaj lijepe stvari kod osobe, one čije je opažanje raduje i za koje ona očekuje pohvalu i raduje se riječima divljenja zbog njih. S druge strane, one stvari kojih se ona stidi i ne želi da budu primijećene, nastoj da ne primjećuješ. Naprimjer, ušao si u kuću svog prijatelja i vidio si da su stolice stare, pazi da ne budeš od onih odvratnih koji se ne sustežu od davanja sugestija koje niko od njih nije tražio. Budi oprezan da tvoj jezik ne pretjera riječima: "Zašto ne promijeniš stolice? Pola svetiljki ti ne radi! Zašto ne kupiš nove svjetiljke? Boja na zidovima je stara, zašto ih ne obojiš novim bojama?!" Brate, on od tebe nije tražio prijedloge, ti nisi stručnjak za dekor, pa da se s tobom dogovorio kako bi se okoristio od tvojih mišljenja. Nemoj ništa govoriti, jer možda on nije u mogućnosti da ih promijeni, možda se nalazi u finansijskoj krizi, možda... Ništa nije teže ljudima nego kada ih neko dovodi u neugodnu situaciju gledajući u ono čega se stide, a onda se počne interesovati za to i komentarisati. Slično tome, ako bi njegova odjeća bila stara ili klima-uređaj u njegovom autu bio pokvaren, reci ono što je dobro ili šuti!

Priča se kako je neki čovjek posjetio svog prijatelja i on mu iznese hljeba i maslinova ulja, pa gost reče: "Kada bi uz ovaj hljeb bilo i začina od majčine dušice!" Domaćin uđe u drugu sobu i zatraži od svoje supruge majčine dušice za gosta, ali je nisu mogli naći. Onda on izađe da je kupi, ali nije imao novca, a trgovac odbi da mu proda na veresiju. On se vrati, uze posudu koju su koristili za uzimanje abdesta i odnese je trgovcu kao zalog, tako da, ako mu ne plati cijenu majčine dušice, trgovac može prodati tu posudu i namiriti cijenu. Potom uze majčinu dušicu i ponese je svom gostu i on je pojede. Kada je gost završio sa jelom, reče: "Hvala Allahu koji nas je nahranio, napojio i učinio zadovoljnim onim što nam je dao." Domaćin tužno uzdahnu i u sebi reče: "Da

te je Allah učinio zadovoljnim onim što ti je dao, moja posuda ne bi bila založena!"

Ako bi posjetio bolesnika, nemoj mu ponavljati: "Uh, lice ti je žuto, oči su ti pomućene, koža ti je suha." Čudno! Jesi li ti njegov doktor?! Reci ono što dobro ili šuti!

Priča se da je neki čovjek posjetio jednog bolesnika i malo sjeo kod njega, pa ga onda upitao o njegovoj bolesti i bolesnik mu reče o čemu se radi. Bila je to veoma opaka bolest. Posjetilac povika: "Ta bolest je pogodila jednog mog prijatelja i umro je od nje. Od nje se razbolio i prijatelj moga brata i ostao je nepokretan sve dok nije umro, a snašla je i komšiju mog zeta, pa je i on umro." Bolesnik ga je slušao i gotovo eksplodirao. Kada je posjetilac završio sa pričom i htio da krene, okrenuo se bolesniku i rekao: "Treba li ti nešto?" Bolesnik odgovori: "Da. Kada izađeš, nemoj mi više dolaziti, a kada budeš posjetio bolesnoga, nemoj mu spominjati umrle."

Priča se da je neka starica imala prijateljicu, također staricu, koja se razboljela. Ova starica je zatražila od svojih sinova da je odvedu toj bolesnici da je posjeti, a oni su iznalazili izgovore i opravdanje, da bi na kraju jedan od njih jedva pristao. Odvezao ju je svojim autom. Kada su stigli do kuće bolesnice, njegova majka je izašla, a on je ostao da je čeka u autu. Ušla je kod bolesnice i vidjela da ju je bolest savladala. Nazvala joj je selam i proučila dovu. Dok je izlazila, prošla je pokraj kćerki bolesnice koje su plakale u dnevnom boravku, pa im potpuno mirno reče: "Ne mogu vam doći kad god poželim, vaša majka je bolesna i čini mi se da će umrijeti, pa neka vam Allah da lijepi utjehu od sada!"

Zato budi oprezan, o razumni! Opažaj ono što raduje i veseli, ne ono što rastužuje!

"Ako si primoran da opaziš nešto ružno, kao prljavu odjeću ili neugodan miris, skreni pažnju na lijep način, budi ljubazan i pametan."

Nemoj se miješati u ono što te se ne tiče

"Znak lijepog islama kod čovjeka je da se kloni onoga što ga se ne tiče." Kako je samo lijepa ova rečenica dok je slušaš iz plemenitih i čistih usta, usta plemenitog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Tačno, ostavljanje onoga što se čovjeka ne tiče. Koliko je onih odvratnih koji te uznemiravaju miješanjem u ono što ih se ne tiče! Zaokupi te kada vidi tvoj sat: "Koliko si ga platio?" Odgovoriš: "Dobio sam ga kao hediju." On upita: "Hedija?! Od koga?" Odgovoriš: "Od jednog prijatelja." On upita: "Od prijatelja sa fakulteta, iz ulice – odakle?" Odgovoriš: "Tako mi Allaha, od prijatelja sa fakulteta." On opet pita: "Lijepo, a kojim povodom?" Ti odgovaraš: "Povodom sjećanja na studentske dane." On opet pita: "Povodom čega? Diplomiranja, ili si bio na ekskurziji, ili..." i nastavi te ispitivati oko trivijalne stvari! Tako ti Allaha, zar ti ne naumpada da mu povičeš: "Ne miješaj se u ono što te se ne tiče!" Stvar može biti gora kada bi te doveo u nezgodnu situaciju postavljanjem pitanja na nekom javnom skupu. Sjećam se da sam bio na nekom skupu sa nekoliko kolega nakon akšam-namaza. Zazvonio je telefon jednog od njih, koji je sjedio pored mene. Odgovorio je: "Da?" S druge strane je bila njegova supruga: "Halo, gdje si ti, magarac?!" Govorila je tako glasno da sam čuo njene riječi. On reče: "Dobro sam, Allah te sačuvao!" Izgleda da joj je obećao da će je nakon akšam-namaza odvesti kući njenih roditelja, a zadržao se s nama. Supruga je bila ljuta: "Allah te ne sačuvao! Ti se veseliš sa svojim prijateljima, a ja čekam! Tako mi Allaha, ti si vo!" On odgovori: "Allah bio zadovoljan tobom. Doći ću po tebe poslije jacije-namaza." Primijetio sam da se njegov govor ne slaže sa njenim govorom i shvatio sam da to čini kako sebe ne bi doveo u nezgodnu situaciju. Njegov razgovor je bio gotov. Okrenuo sam se prema prisutnima i zamislio šta bi bilo kada bi ga neko od njih upitao: "S kim si razgovarao? Šta hoće od tebe? Zašto se promijenio izraz tvog lica nakon razgovora?" Ali, Allah mu se smilovao, jer niko se nije umiješao u ono što ga se ne tiče.

Kada bi posjetio nekog bolesnika i pitao ga o njegovoj bolesti i on ti odgovorio uopćeno: "Hvala Allahu, nije to ništa, mala

bolest" i završio, ili upotrijebi slične izraze koji ne sadržavaju direktan odgovor, nemoj ga dovoditi u neugodnu situaciju insistiranjem na detaljima: "Izvini, o kakvoj se bolesti tačno radi? Pojasni mi malo? Šta misliš pod tim?" i tome slično. Čudno! Zašto ga uznemiravati?! Znak lijepog islama kod čovjeka je da se kloni onoga što ga se ne tiče. To znači, sačekaj da ti on kaže: "Bolujem od toga i toga, ili imam rane tu i tu, ili..." Pošto ti je odgovorio uopćeno, nema potreba da insistiraš na detaljima. Pod ovim ne mislim da bolesnika ne treba pitati o njegovoj bolesti, već mislim da ne trebaš zapitkivati o detaljima.

Sličan navedenom je i slučaj onoga koji dozove studenta na nekom javnom skupu i glasno ga upita: "Ahmede! Jesi li položio ispit?" On dogovara: "Da." On ga zatim opet upita: "Koliki ti je prosjek ocjena? Koje mjesto si zauzeo u svom odjeljenju?" Ako si iskren u svojoj brizi za njega, pitaj ga o tome nasamo. Nema potrebe za detaljisanjem. Koliki ti je prosjek ocjena? Zašto se nisi pripremao? Zašto nisi primljen na fakultet? Ako si spreman da ga pomogneš, stani sa njim postrani i razgovaraj o onome što želiš, a nemoj "iznositi njegov veš" pred ljude.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Znak lijepog islama kod čovjeka je da se kloni onoga što ga se ne tiče." Budi oprezan! Nemoj pridavati temi više značaja nego što joj pripada. Putovao sam u Medinu prije nekog vremena. Bio sam zaokupljen sa nekoliko predavanja. Dogovorio sam se sa jednim vrijednim mladićem da odvede moje sinove Abdur-Rahmana i Ibrahima nakon ikindiye-namaza na halku učenja hifza ili ljetno odmaralište i vrati ih nakon jaciye-namaza. Abdur-Rahman je imao deset godina. Pobojavao sam se da mu taj mladić, časkajući, ne bude postavljao suvišna pitanja: "Kako se zove tvoja majka? Gdje vam je kuća? Koliko imaš braće i sestara? Koliko ti novca daje otac?" Upozorio sam Abdur-Rahmana i rekao: "Ako ti postavi neprikladno pitanje, reci mu: 'Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je kazao: 'Znak lijepog islama kod čovjeka je da se kloni onoga što ga se ne tiče.'" Ponovio sam mu hadis nekoliko puta kako bi ga on zapamtio. Ušli su u auto s mladićem. Abdur-Rahman je bio napet i strašljiv. Mladić mu ljubazno reče: "Allah te poživio, Abdur-Rahmane." On mu odlučno odgovori: "Neka i tebe Allah

poživi." Mladić je htio da uljepša atmosferu, pa reče: "Šejh ima predavanje danas?" Abdur-Rahman je pokušao da se sjeti hadisa, ali memorija ga nije služila, pa povika: "Ne miješaj se u ono što te se ne tiče!" Mladić odgovori: "Nije mi to bila namjera, već sam htio da prisustvujem i okoristim se." Abdur-Rahman je pomislio da hoće da ga nadmudri, pa ponovo odgovori: "Ne miješaj se u ono što te se ne tiče!" Mladić reče: "Izvini, Abdur-Rahmane, mislio sam...", a Abdur-Rahman opet povika: "Ne miješaj se u ono što te se ne tiče!" Tako su njih dvojica nastavili sve dok se nisu vratili! Abdur-Rahman mi je s ponosom ispričao čitavu priču, a ja sam se nasmijao i ponovo mu objasnio stvar.

"Borba sa sobom da se oslobodiš miješanja u tuđe stvari je zamor na početku, ali je odmor na kraju."

Kako ćeš se odnositi prema onima koji se miješaju u tuđe stvari?

Neki ljudi nekada bez dopuštenja uzimaju tvoj telefon i čitaju poruke koje se nalaze u njemu. Jedan moj prijatelj je bio na večeri kod jednog sudije. Svi prisutni su bili poznati šejhovi. Moj prijatelj je sjeo sa njim i razgovarao. Smetao mu je telefon koji se nalazio u njegovom džepu, pa ga je izvadio i stavio na sto koji se nalazio pokraj njega. Šejh koji je bio pokraj njega učestvovao je u razgovoru sa njim. Iz navike, šejh je uzeo mobitel i podigao ga. Kada je pogledao u njega, njegovo lice se promijenilo i vratio ga je na njegovo mjesto. Moj prijatelj je skrio osmijeh. Kada je izašao, ušao sam s njim u auto. Njegov mobilni telefon je stajao pokraj mene i ja sam ga podigao, kao što je to uradio onaj šejh. Kada sam pogledao u njega, zasmijao sam se. Znaš li zbog čega? Neki ljudi su imali običaj da napišu nešto na ekranu: svoje ime, ili "Spominji Allaha!" i tome slično. Međutim, moj prijatelj je napisao: "Vrati telefon, o ti koji se baviš onim što te se ne tiče!"

Mnogo je ovakvih ljudi koji se miješaju u tuđe privatne stvari. Njima je sasvim normalno da sjednu u tvoje auto i onda otvore

ladicu ispred sebe i gledaju šta ima unutra! Slična je situacija i sa ženom koja otvara tašnu druge žene da bi uzela ruž za usne ili sjenilo za oči. Možda će te takav nazvati i pitati gdje si, pa mu odgovoriš: "Idem negdje", a on upita: "Gdje? Ko je s tobom?" Jedna grupa ljudi s kojima se družimo ophodi se prema nama na ovakav način, pa kako da se mi ophodimo prema njima? Najbitnije je da ga ne izgubiš. Pokušaj izbjeći da dođe do sudara sa njim. Nastoj da se niko ne naljuti na tebe. Budi pametan u iznalaženju izlaza iz situacije tako da ne dođe do problema. Nemoj biti nemaran u pogledu stjecanja neprijatelja i gubljenja prijatelja, kakvi god bili razlozi. Jedan od najboljih načina za ophođenje prema nametljivcima jeste odgovoriti na pitanje pitanjem ili u potpunosti preći na drugu temu, tako da on zaboravi svoje prvo pitanje. Naprimjer, kada bi te pitao: "Koliko zarađuješ mjesečno?", reci mu ljubazno i s osmijehom: "Zbog čega, jesi li mi našao neki zanimljiv posao?" Reći će: "Ne, samo želim da znam." Reci: "Plate su postale problem ovih dana, čini sa da je to zbog rasta cijena goriva." Kazat će: "Kakve veze ima gorivo?" Ti mu onda reci: "Gorivo upravlja cijenama, zar ne vidiš da se ratovi vode zbog njega?" Kazat će: "Ne, nije tačno. Ratovi imaju druge uzroke. Svijet je danas pun ratova..." i zaboravit će prvo pitanje. Šta misliš? Zar se nisi pametno izvukao iz situacije? Isto tako postupi i kada bi te pitao o tvom poslu, ili gdje ćeš putovati i sl. Pitaj ga: "Zašto, hoćeš li i ti putovati sa mnom?" Kazat će: "Ne znam, ali me obavijesti." Ti reci: "Ali ako budeš putovao sa mnom, ti ćeš platiti kartu." Tada će ući u temu o karti i zaboravit će prvobitnu temu. Na taj način možemo izaći iz ovakvih situacija bez nastajanja problema između nas i drugih.

"Ako si iskušan sa onim koji se miješa u ono što ga se ne tiče, budi bolji od njega, lijepo nađi izlaz iz situacije, a da ga ne povrijediš."

Nemoj kritikovati

Ušao je u auto svog prijatelja i prva riječ koju je rekao bila je: "Ah! Kako ti je samo auto staro!" Kada je ušao u njegovu kuću i vidio namještaj, reče: "Uh, zar nisi promijenio namještaj?!" Kada je vidio njegovu djecu, reče: "Mašallah, fina su, ali zašto im ne obučeš odjeću bolju od ove?" Kada mu je njegova supruga pripremila hranu, a jasnica je satima stajala u kuhinji, vidje različita jela, pa reče: "O Allahu, zašto nije pripremila rižu? Uh, nije dovoljno slano! Nisam želio ovo jelo!" Ušao je u prodavnicu da kupi voća. Prodavnica je bila puna različitih vrsta voća. Upita: "Nemate mango?" Vlasnik prodavnice reče: "Ne, to imamo samo ljeti." Zatim ponovo upita: "Imate li lubenicu?" "Ne", odgovori vlasnik. Njegov izraz lica se promijeni, pa reče: "Nemaš ništa, zašto si uopće otvorio prodavnicu?!" Potom izađe napolje. Zaboravio je da u radnji ima više od četrdeset vrsta voća.

Da, neki čovjek te uznemiri stalnim kritikama, gotovo da mu se ništa ne dopada. U ukusnoj hrani vidi samo dlaku koja je slučajno pala u nju, na čistom odijelu vidi samo kap tinte koja je greškom tu kapnula, a u korisnoj knjizi vidi samo štamarsku grešku nastalu nepažnjom. Gotovo niko se ne može spasiti od njegove kritike. Stalno ima neke primjedbe i detaljiše oko krupnih i sitnih stvari. Znam jednog čovjeka s kojim sam dugo bio zajedno tokom srednje škole i studija na fakultetu, a još uvijek održavamo kontakt, ali se ne sjećam da je on ikada išta pohvalio. Upitam ga za knjigu koju sam napisao, a već su je ljudi pohvalili i štampana je u stotine hiljada primjeraka, a on hladno odgovori: "Tako mi Allaha, dobra je, ali u njoj ima jedna priča koja je neprikladna, promjer pisma mi se nije dopao, kvalitet štampe je, također, loš..." Jednog dana sam ga pitao o hutbi koju je jedan imam održao i gotovo da ništa lijepo nije spomenuo, tako da mi je postao teži od brda, pa sam ga prestao pitati za mišljenje o bilo čemu, jer ga poznajem od ranije. To isto možeš reći za onoga koji traži od svih ljudi da budu idealni, pa tako želi od svoje supruge da joj kuća bude savršeno čista 24 sata. Od nje, također, želi da djeca budu čista i ukrašena tokom čitavog dana, ako ga posjete gosti zahtijeva da pripremi najljepšu hranu, a ako je sa

njom u društvu želi da mu se obraća najljepšim riječima. Takav je i sa svojom djecom, želi od njih savršenstvo u svakoj stvari, a takav je i sa svojim kolegama i sa svakim koji dolazi u kontakt sa njim na ulici, pijaci... Ako neko od ovih ne ispuni njegova očekivanja, pojede ga svojim jezikom i mnogo ga kritikuje, ponavlja primjedbe sve dok se ljudi ne umore od njega, jer on na bijelom listu vidi samo crno. Onaj ko je ovakav, u biti, kažnjava sam sebe, zamrze ga njemu najbliži ljudi i teško im je biti u društvu sa njim.

*"Ako se mnogo puta ne napiješ mutne vode,
Ostat ćeš žedan.*

*A ko od ljudi pije samo ono što je čisto?
Ako u svim stvarima prigovaraš svom drugu,
Nećeš naći nekoga kome ćeš prigovarati."*

Subhanallah! Allah kaže: "...i kad govorite, da krivo ne govorite..." (El-En'ām, 152.) Naša majka Aiša, r. a., opisujući Poslanikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, odnos prema svojoj porodici, kaže: "Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije nikada kudio hranu. Ako mu se dopadala, jeo bi, u suprotnom, ostavljao bi je."¹ Da, nije pravio problem od svake stvari. Enes, r. a., kaže: "Služio sam Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, devet godina i ne znam da je za bilo šta što sam uradio rekao: 'Zašto si uradio tako i tako?' Nikada me nije kudio. Tako mi Allaha, nikada nije rekao ni 'Uh!'" Takav je bio, a takvi bismo i mi trebali biti. Ja ovim ne pozivam na ostavljanje prakse upućivanja savjeta ili na prešućivanje grešaka, već da ne budeš sitničav u svakoj stvari, naročito u ovosvjetskim stvarima. Navikni se da pređeš preko nekih stvari.

Zamisli da ti na vrata pokuca gost, ti mu izraziš dobrodošlicu i uvedeš ga u gostinsku sobu. Donio si mu čaj i uzeo je jedan findžan. Kada je pogledao u čaj koji se nalazi u njemu, reče: "Zašto nisi napunio findžan?" Ti odgovoriš: "Da dodam?" On kaže: "Ne, ne, dovoljno je." Onda zatraži vode i ti mu doneseš čašu vode koju on popije. Kada završi, kaže: "Voda vam je topla."

¹ Muttefekun 'alejhi

Potom se okrene klima-uređaju i kaže: "Vaš klima-uređaj ne rashlađuje!" Zatim se počne žaliti na toplotu itd. Zar ne osjećaš težinu ovog čovjeka i želiš da izađe iz tvoje kuće i ne vrati se? Prema tome, ljudi ne vole mnogo prigovaranja. Međutim, ako si primoran na to, upakuj to u lijep omot i onda ga uputi drugima. Uputi ga u vidu prijedloga ili na indirektan način, uopćenim izrazima. Kada bi primijetio neku grešku kod nekoga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu ne bi to u lice kazao, već bi govorio: "Šta misle ljudi koji rade to i to?", tj. na tebe mislim, pa poslušaj!

Jednog dana dođoše tri vrijedna mladića u Medinu. Željeli su saznati kako Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čini ibadet i namaz. Pitali su supruge Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o njegovim djelima u privatnosti i one im kazaše da nekada posti, a nekada ne, da jedan dio noći spava, a u jednom dijelu klanja. Onda oni rekoše jedni drugima: "Ovo je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, njemu su oprošteni svi grijesi." Potom svako od njih donese odluku za sebe. Jedan reče: "Ja se neću ženiti", tj. ostat ću neženja i posvetiti se samo ibadetu. Drugi reče: "Ja ću stalno postiti, svakog dana." Treći reče: "Ja neću nikako noću spavati", tj. čitavu noć ću provoditi u ibadetu. Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, je preneseno šta su rekli, pa se on pope na minber, zahvali se Allahu, a onda reče: "Šta misle ljudi (upotrijebivši uopćen izraz, ne spominjući nikoga po imenu) koji su rekli to i to? Ja klanjam i spavam, postim i mrsim i stupam u bračne odnose, pa ko ostavlja moj sunnet, nije moj."¹

Drugom prilikom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je primijetio da neki od onih koji klanjaju sa njim podižu poglede ka nebu prilikom namaza. Ovo je greška, jer je pravilo da se gleda u mjesto sedžde. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Šta misle oni koji podižu svoje poglede ka nebu u toku svog namaza..." Međutim, oni nisu prestali s tom praksom. On ih nije osramotio i spomenuo po njihovim imenima, već je samo rekao: "Ili će prestati s tim, ili će ostati bez vida."²

¹ Muttefekun 'alejhi

² Bilježi Buhari

Berira je bila djevojka robinja u Medini. Htjela je da se oslobodi ropstva i zatražila je to od svog vlasnika. On je to uslovio određenim dijelom imetka koji će mu isplatiti. Onda je Berira došla Aiši da traži od nje da je pomogne s nešto imetka. Aiša reče: "Ako hoćeš, dat ću tvom vlasniku tvoju cijenu i bit ćeš slobodna, ali će vela¹ pripasti meni." Djevojka je obavijestila svog vlasnika o tome i on se nije složio. Htio je dobiti dvije stvari: cijenu njenog oslobađanja, kao i vela! Aiša je pitala Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i on se začudio njihovoj pohlepi za imetkom i uskraćivanju slobode toj jadnici! Zatim reče Aiši: "Kupi je, pa je oslobodi, a vela' pripada onome ko ju je oslobodio", tj. vela' pripada tebi sve dok si ti ta koja je dala imetak i ne osvrći se na njihove uslove, jer su nepravedni. Potom se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, popeo na minber i rekao: "Šta je nekim ljudima pa traže uslove kojih nema u Allahovoj Knjizi? Ko traži neki uslov kojeg nema u Allahovoj Knjizi, nema pravo na to, makar postavljao stotinu uslova."

Da, pokaži štapom iz daljine, a nemoj udarati! Šta je ljepše od toga da kažeš svojoj supruzi koja zanemaruje čistoću svoje kuće: "Jučer smo večerali kod tog mog prijatelja i svi su hvalili čistoću njegove kuće." Ili, da kažeš svom djetetu koje zapostavlja namaz u džamiji: "Čudim se tom i tom, sinu našeg komšije! Nismo zapazili da je ikada izostao sa namaza u džamiji!", tj. na tebe mislim, pa slušaj! Imaš pravo da pitaš zbog čega ljudi ne vole prigovaranje? Odgovaram da je to zato što im ono daje osjećaj manjkavosti, a svi ljudi vole savršenstvo...

Priča se da je jedan prost čovjek htio da ima nešto vlasti, pa je uzeo dvije boce za vodu, jedna je bila zelene boje, a druga crvene, napunio ih je vodom, sjeo na put kojim prolaze ljudi i počeo vikati: "Besplatna hladna voda!" Žedan čovjek bi mu prilazio, uzimao čašu da sebi naspe vode i pio. Kada bi ga naš prijatelj vidio kako je krenuo prema zelenoj boci, rekao bi mu: "Ne, pij iz crvene!", pa bi on pio iz crvene. Kada bi došao drugi i htio da pije iz crvene, rekao bi mu: "Ne, pij iz zelene!" Kada bi se

¹ Vela': Kada neka osoba oslobodi roba njoj pripada vela', tj. ulazi među nasljednike tog roba nakon njegove smrti.

neko suprotstavio i pitao: "U čemu je razlika?", on bi odgovarao: "Ja sam odgovoran za vodu i ima da ti se sviđa ovaj sistem ili nađi sebi vodu!" To je stalna čovjekova potreba za uvažavanjem i pažnjom.

"Budi kao pčela koja pada na ono što je ugodno, a prelazi preko neugodnog, a nemoj biti kao muha koja traži rane!"

Nemoj se ponašati kao naredbodavac

Napravi usporedbu između trojice očeva, svaki od njih je vidio svoje dijete kako sjedi ispred televizora za vrijeme ispita. Prvi reče svom djetetu: "Muhammede, ponavljaj svoje lekcije!" Drugi kaže: "Madžide, ako ne budeš ponavljao lekcije, tako mi Allaha, udarit ću te i uskratit ću ti džeparac!" Treći kaže: "Salih, da ponavljaš svoje lekcije bolje ti je od televizije, zar ne?" Koji od njih ima bolju metodu? Nema sumnje, to je onaj treći, jer je on svoju naredbu izložio u formi prijedloga. Isto ovo važi i u odnosu prema svojoj supruzi: "Sara, kada bi napravila čaj." "Hind, volio bih da danas ručam ranije." Također, kada neko pogriješi, ispravi njegovu grešku na način da misli kako je ideja njegova. Ako tvoje dijete izostaje sa namaza u džamiji, reci mu, naprimjer: "Sa'de, zar ne želiš da uđeš u Džennet? Kako da ne! Onda čuvaj svoj namaz."

Jednog dana u šatoru nekog beduina u pustinji počela je jaukati žena u porođajnim bolovima. Njen muž je stajao pored njene glave i čekao dolazak djeteta. Porođajni bolovi žene su se pojačali, da bi na kraju prestali i ona je rodila dijete. Međutim, rodila je crno dijete! Čovjek pogleda u sebe, pa u svoju ženu i vidje da su oboje bili bijeli. Onda se začudio kako je dijete moglo biti crno! Šejtan mu je počeo došaptavati: "Možda ovo dijete nije tvoje, možda je počinila blud sa crnim čovjekom i zanijela je sa njim! Možda..." Čovjek se uznemirio. Otišao je u Medinu i ušao kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a s njim su

bili njegovi ashabi. Čovjek reče: "Allahov Poslaniče, moja žena je na mojoj postelji rodila crno dijete! U našoj porodici nikada nije bio niko crn!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je pogledao. Mogao mu je održati predavanje o lijepom mišljenju prema drugima i neoptuživanju svoje žene, ali je htio da sa njim u rješavanju problema primijeni drugu metodu. Htio je da čovjek sam riješi svoj problem. Počeo je da mu navodi primjer kojim će mu približiti odgovor. Kakav je to primjer bio prikladan za njega? Hoće li mu navesti primjer s drvećem? Ili možda s palmama? Ili sa Perzijancima i Bizantincima? Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je pogledao i vidio je na njemu tragove pustinje. Čovjek je bio uznemiren, u glavi su mu se rojile misli oko njegove žene. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Imaš li deva?" "Da", odgovori čovjek. "Kakve su boje?", upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, a čovjek odgovori: "Crvene." "Ima li među njima neka crne boje?", ponovo upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, a čovjek odgovori: "Ne." "Ima li među njima neka siva?", upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Da", odgovori čovjek. Zatim Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita: "A kako je to moglo biti?!", tj. ako su sve crvene, i mužjaci i ženke i među njima nema druge boje, kako je onda crvena deva rodila devčice čija se boja razlikuje od njene boje i boje mužjaka? Čovjek je malo razmislio, pa reče: "Možda mu je to naslijeđena osobina", tj. možda je neko od njegovih predaka bio siv i ta karakteristika se prenosila, da bi se pojavila u ovom devčetu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada reče: "Možda i tvoj sin ima naslijeđenu osobinu."¹ Čovjek je poslušao ovaj odgovor. Malo je razmislio i vidio da je to njegov odgovor i njegova ideja. Prihvatio je to s čvrstim uvjerenjem i otišao svojoj ženi.

Drugom prilikom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio sa svojim ashabima i počeo im pričati o vratima dobra. Između ostalog, rekao je: "U intimnom odnosu nekoga od vas je sadaka", tj. kada neko od vas ima odnos sa svojom ženom, ima za to nagradu. Ashabi se začudiše i rekoše: "Allahov Poslaniče, neko od nas zadovolji svoju strast i ima za to nagradu?" Poslanik, sal-

¹ Bilježe Muslim i Ibn-Madže

lallahu 'alejhi ve sellem, im je dao odgovor za koji su osjećali da je to njihova ideja i nemaju potrebe za raspravom da bi ga prihvatili. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Šta mislite, kada bi to uradio na nedozvoljen način, da li bi mu to bio grijeh?" "Da", rekoše, na što Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Isto tako, kada to uradi na dozvoljen način ima nagradu."

Kada vodiš dijalog s drugim, počni sa savjetovanjem postepeno, od stvari oko kojih se obojica slažete. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je krenuo u Meku da obavi umru sa hiljadu i četiri stotine svojih ashaba, ali im Kurejšije spriječiše ulazak u Meku. Desili su se događaji iz poznatog kazivanja o Hudejbiji. Posljednjeg dana, nakon dugih pregovora između Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i Kurejšija, dogovorili su se oko primirja. Onaj koji je postigao dogovor oko tački primirja sa strane Kurejšija bio je Suhejl ibn Amr. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se složio sa Suhejlom oko više tačaka, a neke od njih su:

- da se muslimani vrate nazad u Medinu bez obavljanja umre,
- ko od stanovnika Meke primi islam i htjedne učiniti hidžru u Medinu, muslimani u Medini ga neće primiti,
- ko ostavi islam i htjedne otići mušricima u Meku, bit će prihvaćen...

Bilo je tu još tačaka koje su na prvi pogled izgledale kao poraz za muslimane i poniženje za njih. Kurejšije su se, u biti, bojale ovog velikog broja muslimana i znali su da muslimani, ako budu htjeli, mogu osvojiti Meku. Zbog toga su bile primorane na ljubaznost i pretvaranje. Kao da ih gledam, nisu mogli ni sanjati da će postići ni četvrtinu ovih tačaka. Većina ashaba nije bila zadovoljna tačkama sporazuma, ali kako su se mogli suprotstaviti, a onaj koji je pisao sporazum i sprovodio ga je čovjek koji ne govori po svom hiru?! Omer, r. a., je bio u pripravnosti, gledao je desno i lijevo, želio je da nešto uradi. Nije se mogao strpiti. Skočio je i otišao Ebu-Bekru, r. a., i htio je da sa njim prodiskutuje. Od njegove mudrosti bilo je to da nije počeo sa suprotstavljanjem, već je počeo sa stvarima oko kojih se slažu. Počeo je Ebu-Bekra pitati pitanja čiji je odgovor bio: "Naravno,

da, tačno". Upitao je: "Ebu-Bekre, zar on nije Allahov Poslanik?" "Naravno", odgovori Ebu-Bekr. "A zar mi nismo muslimani?", upita Omer. "Naravno", ponovo odgovori Ebu-Bekr. "Zar oni nisu mušrici?", upita Omer. "Jesu", odgovori Ebu-Bekr. "Zar mi nismo na istini?", upita Omer. "Svakako", odgovori Ebu-Bekr. "Zar oni nisu na neistini?", upita Omer. "Da", odgovori Ebu-Bekr. "Pa zbog čega se onda ponižavamo u našoj vjeri?!", upita Omer. Ebu-Bekr odgovori: "Omere, zar on nije Allahov Poslanik?" "Naravno", odgovori Omer. "Onda ga slijedi, jer ja svjedočim da je on Allahov Poslanik", tj. slijedi ga i nikad mu se nemoj suprotstavljati. Omer reče: "I ja svjedočim da je on Allahov Poslanik", a zatim ode. Pokušao je da se strpi, ali nije mogao i ode Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa reče: "Allahov Poslane, zar ti nisi Allahov poslanik?!" "Jesam", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Zar mi nismo muslimani?", upita Omer. "Jesmo", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Zar oni nisu mušrici?", upita Omer. "Jesu", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Pa zbog čega se onda ponižavamo u našoj vjeri?", upita Omer. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Ja sam Allahov rob i Njegov poslanik, neću prekršiti Njegovu naredbu i On neće dopustiti da budem upropašten." Omer je zašutio i ugovor je sklopljen. Muslimani su se vratili u Medinu. Prošlo je neko vrijeme i Kurejšije su prekršile ugovor. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je krenuo u osvajanje Meke da bi očistio Sveti hram od kipova. Omer je shvatio da nije bio u pravu onda kada se opirao i govorio je, neka je Allah zadovoljan s njim: "Neprestano postim, dijelim sadaku, klanjam i oslobađam robove zbog onoga što sam učinio na taj dan, iz straha zbog riječi koje sam tada kazao, nadajući se da će to na dobro izaći." Kako li je samo divan Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem! Kako li je samo divan Omer! Kako ćemo se okoristiti o ove vještine? Ako se tvoje dijete ne bi interesovalo za memorisanje Kur'ana i želiš da mu povećaš želju, počni sa onim stvarima oko kojih se obojica slažete. "Zar ne želiš da te Allah voli? Zar ne želiš da se uspneš na dženetskim deredžama?" Sigurno će ti odgovoriti: "Naravno." Onda uputi savjet u formi prijedloga: "Šta misliš, da prisustvuješ halki memorisanja Kur'ana?" Tako i ti, sestro, ako vidiš ženu

koja ne vodi računa o svom hidžabu, počni sa njom od stvari oko kojih se slažete: "Ja znam da si ti muslimanka i nastojiš da činiš dobro." Odgovorit će: "Tačno." "Hvala Allahu. I čestita si žena koja voli Allaha", a ona će odgovoriti: "Da, tako mi Allaha." Tada joj uputi savjet u formi prijedloga: "Kada bi samo još malo više pvela računa o svom hidžabu i pokrivanju tijela." Tako možemo postići kod ljudi ono što želimo, a da to oni ne osjete.

"Možeš jesti med, a da ne uništiš košnicu."

Uzmi štap na polovini

"Zahvaljujem ti se na odabiru profesije podučavanja, Allah ti je dao lijep metod, učenici te mnogo vole, međutim, volio bih da ne kasniš na predavanja ujutro." "Lijepa si i kuća je uredna, ne sporim da su djeca naporna, međutim, volio bih da se više brineš o njihovoj odjeći." Ovo je lijep pristup ljudima. Onome koji je pogriješio spominju se prvo lijepe stvari, a onda se upozorava na njegove greške, kako bi bio pravedan. Dakle, kada upućuješ kritiku, nastoj da uvijek spomeneš lijepe strane onoga koji je pogriješio prije onih drugih. Uvijek nastoj da onome koji je pred tobom staviš do znanja da imaš pozitivno mišljenje o njemu i da, kada ga upozoravaš na njegove greške, to ne znači da je njegov ugled opao u tvojim očima, da si zaboravio njegove lijepe osobine i da spominješ samo njegove loše osobine. Ne, stavi mu do znanja da se tvoje primjedbe upućene njemu utapaju u moru njegovih lijepih osobina.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio omiljen među svojim ashabima i praktikovao je izvanredne metode u ophođenju prema njima. Jednom je bio među njima i pogledao je ka nebu, kao da je razmišljao ili nešto očekivao, a onda reče: "Ovo je vrijeme kada će znanje nestati kod ljudi i kada ništa od njega neće imati", tj. ljudi će ostaviti Kur'an i njegovo proučavanje, okrenut će se od znanja o vjeri i neće se truditi oko njega, niti će ga razumijevati, pa će znanje biti podignuto od zemlje. Tada ustade

veliki ashab Zijad ibn Lebid el-Ensari i, pun entuzijazma, reče: "Allahov Poslaniče, kako će biti uzeto od nas, a učimo Kur'an? Tako mi Allaha, učit ćemo ga i podučavati njemu naše žene i djecu!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga pogleda i vidje da je to mladić pun entuzijazma i ljubavi prema vjeri. Htio je da mu ukaže na njegovo shvatanje, pa reče: "Jadna ti majka, Zijade. Ubrajao sam te u učenjake među stanovnicima Medine." Ovo je pohvala Zijadu, da mu Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže pred ljudima da je on jedan od učenjaka stanovnika Medine. Spomenuo je Zijadove lijepe i blistave strane, a zatim reče: "Evo i Tevrat i Indžil su kod jevreja i kršćana, pa šta im koriste?!"¹, tj. nije poenta, Zijade, u postojanju Kur'ana, već je poenta u njegovom učenju, razumijevanju njegovog značenja i sprovođenju njegovih propisa. Vidimo da je Poslanikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, odnos prema njima bio izvanredan.

Drugom prilikom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je obilazio neka arapska plemena i pozivao ih u islam. Birao je najljepše izraze kako bi ih potakao da mu se odazovu i prihvate islam. Došao je do jednog plemena koje se zvalo Benu-Abdillah. Pozvao ih je Allahu, predstavio im se i počeo im govoriti: "O sinovi Abdullahovi, Allah je dao lijepo ime vašem ocu (tj. niste sinovi Abdul-Uzzaa ili sinovi Abdul-Lata, već ste sinovi Abdullaha), u vašem imenu nema širka, pa prihvatite islam."

Od njegovih vještina bilo je i to da je slao indirektne poruke ljudima u kojima bi spomenuo svoje simpatije prema njima i to da im želi dobro. Kada bi im stigle ove poruke, ostavljale bi traga na njih možda i više nego direktni pozivi. Halid ibn Velid, r. a., je bio junak. Nije bio obični junak, već je bio neustrašiv junak prema kojem si morao biti krajnje oprezan. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je priželjkivao da Halid primi islam, međutim, kako da se to desi, a Halid nije propustio niti jednu bitku protiv muslimana? Čak je bio jedan od najvećih uzroka njihovog poraza u Bici na Uhudu! Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, jednog dana reče za njega: "Kada bi nam došao, ukazali bismo mu čast i dali mu prednost nad drugima." Kakav je bio efekat tih

¹ Bilježe Tirmizi i Hakim. Hadis je sahih.

rijeći? Poslušaj priču od početka. Halid je bio jedan od najžešćih nevjernika i jedan od njihovih vođa. Gotovo da nije propuštao priliku da se bori protiv Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ili je čekao priliku za to. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, došao sa muslimanima na Hudejbiju i kada su htjeli da obave umru, Halid je izašao sa konjicom mušrika i sreli su Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegove ashabe kod mjesta koje se zove Asfan. Halid je stao blizu njih, vrebajući priliku da Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pogodi strijelom ili udari sabljom. Čekao je. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je klanjao podne-namaz sa svojim ashabima pred njima. Htjeli su da ih napadnu, ali nisu uspjeli. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kao da je znao šta smjeraju, pa je klanjao sa svojim ashabima ikindiju-namaz onako kako se klanja namaz prilikom straha od neprijatelja. Podijelio je svoje ashabe u dvije grupe. Jedna grupa je klanjala sa njim, a druga je čuvala stražu. To je ostavilo dojam na Halida i njegove drugove, te on reče u sebi: "Ovaj čovjek je sačuvan od nas", tj. ima neko ko ga štiti i sprečava da ga zadesi zlo! Zatim je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, krenuo sa svojim ashabima. Krenuli su putem koji nije vodio pokraj Halida i njegovih drugova. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je stigao na Hudejbiju. Dogovorio se sa Kurejšijama da obavi umru sljedeće godine i vratio se u Medinu. Halid je vidio da ugled Kurejšija među Arapima sve više opada iz dana u dan, pa reče u sebi: "Šta je preostalo? Kuda da idem? Negusu? Ne, on slijedi Muhammeda i njegovi ashabi su sigurni kod njega. Da idem Heraklu? Ne, zar da ostavim svoju vjeru i prihvatim kršćanstvo ili judaizam i živim među strancima?" Dok je Halid razmišljao o svojoj situaciji i bio neodlučan, prolazili su dani i mjeseci i prođe čitava godina. Došlo je vrijeme obavljanja umre za muslimane koji krenuše iz Medine. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je ušao u Meku da obavi umru, a Halid nije mogao podnijeti da gleda muslimane kako su došli na sveta mjesta. Izašao je iz Meke i odsustvovao četiri dana, a to su bili dani koje je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, proveo u Meki. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je obavio umru i počeo je razgledati po putevima Meke i njenim kućama i evocirati uspomene. Sjetio

se junaka Halida ibn Velida, pa se okrenu Velidu ibn Velidu, Halidovom bratu, koji je bio musliman i koji je došao da obavi umru sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. Htio je da pošalje poruku Halidu, indirektno, u kojoj će ga potaknuti da primi islam. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita Velida: "Gdje je Halid?" Velid je bio iznenađen pitanjem, pa odgovori: "Allah će ga dovesti, Allahov Poslaniče." Tada Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Zar neko poput njega ne razumije islam? Kada bi svoju vještinu i žestinu stavio u službu muslimana bilo bi mu bolje." Zatim reče: "Kada bi nam došao, ukazali bismo mu čast i dali mu prednost nad drugima." Velid se obradovao, pa krenu tražiti Halida i tragati za njim po Meki, ali ga ne nađe. Kada su odlučili da se vrate u Medinu, Velid je napisao pismo svom bratu: "U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog. Ništa čudnije nisam vidio od tvog neprihvatanja islama, a tvoj razum je takav kakav jest. Zar bilo ko može ne shvaćati nešto poput islama?! Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, me pitao za tebe: 'Gdje je Halid?' Rekao sam: 'Allah će ga dovesti', a on reče: 'Zar neko poput njega ne razumije islam? Kada bi svoju vještinu i žestinu stavio u službu muslimana bilo bi mu bolje. Kada bi nam došao, ukazali bismo mu čast i dali mu prednost nad drugima.' Zato, brate, nadoknadi dobro koje te prošlo." Halid pripovijeda: "Kada mi je došlo pismo, osjetio sam volju da krenem, povećalo mi je želju za islamom i obradovalo me to što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pitao za mene. Onda sam vidio u snu kako sam bio u nekim tijesnim, neplodnim predjelima, pa sam izašao u zelene i prostrane predjele. Rekoh: 'Ovaj san je istina.' Kada sam odlučio da krenem Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekoh: 'S kim ću otići do Allahovog Poslanika?!' Onda sretoh Safvana ibn Umejje i rekoh: 'Ebu-Vehbe, zar ne vidiš u kakvoj smo situaciji? Mi smo kao kao kutnjaci, izjedamo jedni druge, a Muhammed je osvojio Arape i neareape. Šta misliš kada bismo otišli Muhammedu i slijedili ga, jer je Muhammedova slava i naša?' On je to žestoko odbio i reče: 'Kada bih samo ja ostao, nikada ga ne bih slijedio!' Razidosmo se i pomislih u sebi: 'Ovaj čovjek je ozlojeđen, brat i otac su mu poginuli u Bici na Bedru.' Zatim sretoh Ikrimu ibn Ebi-Džehla i rekoh mu isto ono što

i Safvanu, a i on meni odgovori isto što i Safvan. Rekoh mu: 'Ne-moj nikome govoriti da idem Muhammedu.' On odgovori: 'Neću to nikome spomenuti.' Otišao sam kući, naredio da mi pripreme devu i krenuo. Na putu sretoh Osmana ibn Talhu. Pomislih: 'Ovo mi je prijatelj, kada bih njemu spomenuo čemu se nadam.' Onda se sjetih njegovih rođaka koji su poginuli u našim bitkama protiv muslimana i ne htjedoh ga podsjećati, tj. ne moram mu kazati ovog momenta! Spomenuh mu na što su spale Kurejšije i rekoh: 'Mi smo poput lisice u svojoj jazbini, kada bi se na nju prosula velika kofa vode, izašla bi.' Rekoh mu isto ono što sam rekao drugoj dvojici mojih prijatelja. On se odmah odazvao i odluči da sa mnom krene u Medinu. Rekoh mu: 'Ja krećem danas i želim da stignem u Medinu, evo moje deve spremne za put.' Dogovorili smo se da se nađemo na mjestu koje se zove Je'džidž, pa ako on prije dođe, čekat će mene, a ako ja prije dođem, čekat ću njega. Izašao sam iz svoje kuće u posljednjem dijelu noći, iz straha da Kurejšije na saznaju za naš odlazak. Sastali smo se kod Je'džidža prije nego je nastupila zora. Ranim jutrom smo krenuli i stigli do Hede i tu smo sreli Amra ibn Asa koji je jahao na svojoj devi. On reče: 'Dobrodošli, skupino. Kuda idete?' Upitismo: 'Šta je tebe navelo da kreneš?' On upita: 'A šta je vas navelo?' Odgovorismo: 'Prihvatanje islama i slijeđenje Muhammeda.' On odgovori: 'I mene je to navelo na put.' Krenuli smo skupa i stigosmo u Medinu. Deve smo zaustavili u predjelu Harre. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio obaviješten o našem dolasku i obradovao nam se. Obukao sam svoje najljepše odijelo i krenuo ka njemu, sallallahu 'alejhi ve sellem. Na putu me susretnu moj brat i reče: 'Požuri, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je obaviješten o tebi, obradovao se tvom dolasku i iščekuje vas!' Mi požurismo. Prišao sam Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada me vidio iz daljine, osmjehnuo se i neprestano mi se osmjehivao sve dok nisam stao pred njega. Nazvao sam mu selam, prihvatajući njegovo poslanstvo i on mi odgovori na selam vedra lica. Onda rekoh: 'Svjedočim da nema boga osim Allaha i da si ti Allahov Poslanik.' On reče: 'Hvala Allahu Koji te uputio. Vidio sam da imaš razum i očekivao sam da će te odvesti samo dobru.' Rekoh: 'Allahov Poslaniče, svjestan sam situacija u kojim sam se borio

protiv tebe i suprotstavljao se istini, pa zamoli Allaha da mi oprost.' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: 'Islam briše ono što je bilo prije njega.' Rekoh: 'Allahov Poslaniče, zatraži oprost za mene!' On reče: 'Allahu moj, oprost Halidu i on Velidu sve ono što je učinio odvrćajući od Tvoga puta.'" Nakon toga, Halid je bio jedan od vođa ove vjere. Njegovo prihvatanje islama bilo je putem indirektne poruke koja mu je stigla od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kako je samo Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio blag i mudar! Zato, slijedimo ove vještine utjecaja na ljude. Kada bi vidio neku osobu kako prodaje cigarete u prodavnici i ako bi htio da joj skreneš pažnju na to, prvo pohvali prodavnicu i njenu čistoću i prouči dovu za bereket u poslu, a onda joj skreni pažnju na važnost stjecanja halal-zarade, tako da ona osjeti kako je ne gledaš kao negativnu osobu, već si "uzeo štap na polovici", tj. pravedan si. Budi pаметan! Traži lijepe stvari i osobine kod onoga koji je pred tobom u koje ćeš potopiti ono ružno što se nalazi kod njega. Lijepo misli o drugima kako bi oni osjetili da si pravedan i kako bi te voljeli.

"Kada se ljudi uvjere da primjećujemo i njihove dobre strane, a ne samo loše, primit će naš savjet."

Učini ispravljanje greške lahkim

Ljudi prave različite greške, velike i male, ali koliko god greška bila velika, ona se može ispraviti. Da, možda izvinjenje neće popraviti u potpunosti ono što je pokvareno greškom, ali će, u najmanju ruku, popraviti veći dio. Veliki broj ljudi ne nastoji popraviti svoje greške zbog sumnje da ih uopće mogu popraviti. Nekada je naš način reagovanja na grešku sam po sebi dio greške. Moje dijete pogriješi i ja ga grdim, omalovažavam ga i uveličavam njegovu grešku tako da ono osjeća kako je palo u bunar iz kojeg nema izlaza, te gubi nadu u mogućnost popravljanja i ostaje pri onom na čemu je. Možda grešku načine moja supruga ili prijatelj, pa ako im stavim do znanja da su pogriješili, ali da postoji način

popravljanja, ispravljanje greške bit će lahko. Ukazati drugima da je vraćanje istini bolje od ustrajavanja na neistini imat će pozitivan utjecaj na njih. Došao je neki čovjek Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, da mu dâ prisegu na hidžru, pa reče: "Došao sam da ti dam prisegu na hidžru i ostavio sam svoje roditelje kako plaču." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije se grubo ponio prema njemu, omalovažio njegovo djelo ili potcijenio njegov razum, jer čovjek je došao sa lijepim nijetom, smatrajući da je uradio ono što je ispravnije. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu je stavio do znanja da je ispravljanje greške lahko, pa reče: "Vrati im se i razveseli ih onako kako si ih rasplakao."¹ I stvar je gotova! Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se ophodio prema ljudima metodama kojima je u njima razvijao težnju ka dobru i stavljao im do znanja da su oni bliži dobru, makar počinili i grešku. Ispričat ću ispočetka priču čija se poenta nalazi na kraju iz želje da iz nje izvučemo pouku. Kada bi htio da krene na put, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi bacao kocku između svojih žena i onu kojoj je sreća bila naklonjena poveo bi sa sobom. Kada je htio da krene u pohod na Benu-Mustalik, bacio je kocku među njima i Aiša je dobila priliku. Krenula je sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. To je bilo nakon objavljivanja propisa o hidžabu. Putovala je na nosiljci koja je bila pričvršćena na jednoj od deva. Kada bi ljudi zastali, sišla bi sa nosiljke i podmirila svoje potrebe, a kada bi htjeli da krenu, ponovo bi se popela na nosiljku. Nakon što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okončao svoj pohod, krenuo je nazad u Medinu. Kada je stigao nadomak Medine, zastao je na jednom mjestu i tu proveo dio noći, a zatim je ljudima obznanio polazak. Oni počеше skupljati svoje stvari pripremajući se za put, a Aiša izađe zbog neke svoje potrebe. Na vratu je imala ogrlicu od školjki. Kada je obavila svoju potrebu, ogrlica je skliznula sa njenog vrata i pala na zemlju, a ona to nije primijetila. Kada se vratila u logor i htjela da uđe u svoju nosiljku, dotakla je vrat i vidjela da nema ogrlice. Ljudi se već polahko kretali na put. Brzo se vratila na mjesto na kojem je obavila svoju potrebu i počela tražiti ogrlicu,

¹ Bilježe Ebu-Davud i Nesa'i. Hadis je sahih.

te se zadržala. Ljudi su došli i ponijeli njenu nosiljku, misleći da je ona unutra. Podigli su je i pričvrstili na devu, a onda su povelili devu i krenuli za vojskom koja je već bila u pokretu. Aiša priča: "Došla sam do šatorâ, a tamo nije bilo nikoga. Svi su već bili otišli. Potom krenuh prema svom šatoru, misleći da će ljudi primijetiti da me nema i vratiti se po mene. Ogrnuh se svojim džilbabom. Dok sam tako sjedila u svom šatoru, savladao me san i zaspala sam. Tako mi Allaha, dok sam ležala naišao je Safvan ibn Mu'attal, koji je zaostao za vojskom zbog neke svoje potrebe i nije prenoćio sa ostalima, i vidio nekoga kako spava. Prišao mi je i prepoznao me, jer me je vidao prije nego nam je propisan hidžab. Kada me je vidio, reče: 'Allahovi smo i njemu se vraćamo! Supruga Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem?!' Njegove riječi me probudiše, te prekrih svoje lice džilbabom. Tako mi Allaha, nije mi rekao niti jednu riječ i ništa drugo od njega nisam čula osim riječi: 'Allahovi smo i Njemu se vraćamo!' Zatim je naredio devi da klekne, te se ona spustila na svoje prednje noge i ja sam je uzjahala. On uze uzde deve i krenu brzo, tražeći ostale. Tako mi Allaha, nismo stigli ostale (niti su me oni tražili), sve dok nije već bilo svanulo i mi ih zatekosmo kako se odmaraju. Dok su se oni odmarali, pojavio se taj čovjek vodeći me na devi, te oni koji su me potvorili rekoše ono što su rekli. Vojska se uzburkala, a, tako mi Allaha, ja ništa o tome nisam znala. Stigli smo u Medinu. Nedugo zatim, razboljela sam se i imala jake bolove, a ništa od onoga što su ljudi pričali nije stizalo do mene. Priča je stigla do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i mojih roditelja, ali mi ništa o tome nisu spominjali. Jedino što sam primijetila bilo je to da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, manje ljubazan prema meni. Kada bih se razboljela, osjećao bi sažaljenje prema meni i bio posebno pažljiv, međutim, ovaj put nije pokazao ništa od toga. Čak bi, kada bi dolazio kod mene dok se moja majka nalazila kod mene i brinula se o meni, samo kratko upitao: 'Kako je ova?', ne dodavši ništa na ove riječi. Osjetila sam da nešto nije uredu. Kada sam uočila njegovu hladnoću prema meni, rekoh: 'Allahov Poslaniče, kada bi mi dopustio da odem kod svoje majke da se ona brine o meni.' On reče: 'Dopuštam ti.' Otišla sam kod svoje majke, ne znajući ništa

o onome što je bilo, sve dok se nisam oporavila, nakon dvadeset i nekoliko noći. Jedne noći izađoh radi neke svoje potrebe, a sa mnom je bila Ummu-Mistah, tetišna Ebu-Bekra, r. a. Dok je išla sa mnom, spotače se na svoj ogrtač, te pade ili gotovo da pade, pa reče: 'Dabogda propao Mistah!' Rekoh: 'Allaha mi, ružno je to što si rekla, proklinješ čovjeka koji je učestvovao u Bici na Bedru?!' Ona reče: 'Ah, štete za njega! Zar nisi čula šta je pričao? Zar ti o tome ništa ne znaš, kćerko Ebu-Bekrova?!' Upitah: 'O čemu je riječ?' Zatim mi ona ispriča šta su pričali oni koji su iznijeli potvoru. Upitah: 'Zar se to priča?' 'Da', odgovori ona, 'tako mi Allaha, tako se priča.' Allaha mi, nisam mogla ni obaviti svoju potrebu, nego se vratih i još više se razboljeh. Neprestano sam plakala tako da sam pomislila da će mi plakanje uništiti jetru. Rekoh svojoj majci: 'Neka ti Allah oprosti! Ljudi su pričali to što su pričali a ti mi ništa o tome nisi spomenula!' Ona reče: 'Kćer-kice moja, olakšaj sebi. Tako mi Allaha, malo je koja lijepa žena bila kod čovjeka koji je voli, a da njene suparnice nisu mnogo pričale o njoj, kao i ostali ljudi.' Rekoh: 'Subhanallah, zar su ljudi to prepričavali?!' Čitavu tu noć sam plakala, suze nisu prestajale teći, a nisam mogla ni zaspati, te sam i osvanula plačući." Ovo je bilo stanje Aiše. Bila je potvorena, a tada je imala više od petnaest godina. Optužena je za blud, a ona je čestita i časna žena, žena najčistijeg čovjeka, koja nije otkrila svoje tijelo i oskrnavila svoju čast. Ovo je njeno stanje, plakala je u kući svojih roditelja. A Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije bio ništa manje tužan i zabrinut od Aiše. Džibril nije dolazio, niti je nešto od Kur'ana spuštano. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je ostao u nedoumici, bilo mu je teško zbog optužbi licemjera i priča ljudi oko časti njegove žene. Kada je situacija potrajala, stao je pred ljude i održao govor. Zahvalio se Allahu i izrekao Mu pohvalu, a zatim rekao: "O ljudi, šta je nekim ljudima koji uznemiravaju moju porodicu i govore o njima ono što nije istina?! Tako mi Allaha, samo dobro znam o njima! Govore to i o čovjeku, a, tako mi Allaha, znam ga samo po dobru! Nikada nije ušao u neku moju odaju, a da nije bio sa mnom!" Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, rekao te riječi, ustade Usejd ibn Hudajr, koji je bio iz plemena Evs, i reče: "Allahov Poslaniče, ako su oni iz

Evsa, mi ćemo se pobrinuti za njih, a ako su od naše braće iz Hazredža, daj nam svoju naredbu, tako mi Allaha, zaslužili sa da budu smaknuti!" Kada je to čuo Sa'd ibn Ubade, koji je bio iz plemena Hazredž, ustade i reče: "Lažeš, tako mi Allaha! Ne trebaju biti smaknuti! Allaha mi, rekao si to samo zbog toga što znaš da su iz Hazredža! Da su iz tvog naroda, ne bi to rekao!" On je bio dobar čovjek, ali ga je bila ponijela ljutnja. Tada Usejd reče: "Lažeš! Tako mi Allaha, ubit ćemo ga, ali ti si licemjer koji brani licemjere!" Potom ljudi ustadoše jedni protiv drugih, te se gotovo sukobiše. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je stajao na minberu i smirivao ih, sve dok nisu prestali. Nakon toga, sišao je s minbera i otišao svojoj kući. Vidio je da se stvar ne može riješiti na ovaj način, pa je htio potražiti rješenje kod svojih ukućana i sebi najbližih ljudi. Pozvao je Aliju i Usamu ibn Zejda i posavjetovao se sa njima. Usame je izrekao pohvalu za Aišu i rekao: "Allahov Poslaniče, to je tvoja porodica, o njima znaš samo dobro. Ovo je laž i obmana." Alija je rekao: "Allahov Poslaniče, žena ima mnogo i u mogućnosti si da je zamijeniš. Pitaj sluškinju, ona će ti kazati istinu." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pozva Beriru i upita je: "Berira, jesi li vidjela nešto sumnjivo kod Aiše?" Berira odgovori: "Ne, tako mi Onoga Koji te poslao kao vjerovjesnika s istinom. Tako mi Allaha, znam samo dobro. Nemam Aiši ništa prigovoriti, osim što je ona mlada djevojka i nekada bih zamijesila tijesto i rekla joj da ga čuva, a ona bi zaspala, pa bi došla ovca i pojela ga." Da! Kako da sluškinja vidi nešto sumnjivo kod Aiše, a ona je bila čestitâ, ona koju je odgojio povjerenik ovog ummeta, Ebu-Bekr es-Siddik i ona kojom se oženio nabolji čovjek?! Kako da ona učini nešto sumnjivo, ona, koja je bila najdraža osoba Allahovom Poslaniku – a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je volio samo ono što je dobro?! Ona je bila nevina, čista od optužbi, ali ju je Allah iskušao da bi postigla veliku nagradu i visok stepen. Dani su prolazili, bolovi su rađali nove bolove, a Aiša je ležala na bolesničkoj postelji, ne osjećajući zadovoljstvo ni u hrani, ni u piću. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pokušao problem riješiti obraćanjem ljudima, pa je gotovo izbio sukob među muslimanima. Pokušao ga je riješiti u svojoj kući, pa je pitao Aliju i Usamu za savjet, ali ni tada nije došao do rješenja.

Kada je to vidio, htio je da okonča stvar razgovorom sa Aišom. Aiša, r. a., priča: "Plakala sam taj dan, suze nisu prestajale teći i nisam mogla oka sklopiti. Zatim sam plakala i narednu noć, suze nisu stajale i oka nisam sklopila. Roditelji su mislili da će mi od plakanja pući jetra." Tada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, žureći, došao kući Ebu-Bekra, zatražio dozvolu da uđe i ušao kod nje. Sa njom su bili njen otac, majka i jedna ensarijka. To je bilo prvi put da je ušao u kuću Ebu-Bekra nakon što su ljudi počeli govoriti to što su govorili, tako da nije vidio Aišu gotovo mjesec dana, a ni objava u vezi sa njenim slučajem nije dolazila. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je ušao kod Aiše koja je ležala na postelji, iscrpljena od silnog plača i tuge. Plakala je, a i žena koja se nalazila kod nje plakala je s njom. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sjede, zahvali se Allahu, a zatim reče: "Aiša, preneseno mi je za tebe to i to." Spomenuo je potvoru i priču koja se širila. Potom je htio da joj objasni da, koliko god čovjek pogriješio, ispravljanje te greške nije teško, pa joj reče: "Ako si nevina, Allah, Uzvišeni i Silni, obznanit će tvoju nevinost, a ako si počinila grijeh, traži oprost od Allaha i pokaj Mu se!" Jer, kada rob prizna grijeh i pokaje se, Allah mu oprost. Tako se greška, ako je počinjena, lahko ispravlja, bez komplikovanja i otezanja. Aiša priča: "Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, završio svoj govor, moje suze prestaše teći, tako da više nisam osjetila nijednu kap. Čekala sam da moji roditelji odgovore Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, u moje ime, ali oni nisu ništa govorili. Rekoh svom ocu: 'Odgovori Allahovom Poslaniku na ono što je rekao!' On odgovori: 'Tako mi Allaha, ne znam šta da kažem Allahovom Poslaniku!' Onda rekoh majci: 'Odgovori u moje ime Allahovom Poslaniku!' Ona odgovori: 'Tako mi Allaha, ne znam šta da kažem Allahovom Poslaniku!' Allaha mi, ne znam nijednu porodicu koju je snašlo ono što je snašlo Ebu-Bekrovu porodicu tih dana. Kada ne mogu odgovoriti u moje ime, rastužih se i zaplakah, a onda rekoh: 'Ne, tako mi Allaha, neću se nikada pokajati Allahu za to što si spomenuo! Znam, tako mi Allaha, da ste to slušali sve dok se nije učvrstilo u vašim dušama i povjerovali ste u to! Ako vam kažem da sam nevina, a Allah zna da sam nevina, nećete mi vjerovati! A

ako vam to priznam, a Allah zna da sam čista od toga, onda ćete mi vjerovati! Ja, tako mi Allaha, prema vama ne mogu nikako drugačije postupiti osim onako kako je kazao Jusufov otac: 'i ja se neću jadatai, od Allaha ja tražim pomoć protiv ovoga što vi iznosite.'" Ona dalje priča: "Zatim sam se okrenula i legla na svoju postelju. Znala sam da Allah najbolje zna da sam nevina i da će On moju nevinost obznaniti. Ali, tako mi Allaha, nisam mislila da će u vezi sa mnom biti objavljeni ajeti koji će se učiti, jer nisam se smatrala vrijednom da o meni bude spuštена objava, nego sam se nadala da će Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidjeti san kojim će Allah ukazati na moju nevinost. Tako mi Allaha, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije ustao sa svog mjesta, niti je iko od ukućana izašao, a od Allaha ga snađe ono što ga je snašlo i Allah spusti objavu Svom Vjerovjesniku. Kada sam vidjela da mu dolazi objava, Allaha mi, nisam se uplašila niti zabrinula, jer sam znala da sam nevina i da mi Allah neće učiniti nepravdu. A što se tiče mojih roditelja, tako mi Onoga u Čijoj Ruci je Aišin život, mislila sam da će im duša izaći od straha da od Allaha neće doći potvrda onoga što su ljudi kazali. Kada se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, smirio, nasmiješio se i počeo brisati znoj sa svog čela. Prve riječi koje je kazao bile su: 'Raduj se, Aiša! Allah je objavio da si nevina!' Rekoh: 'Hvala Allahu!'" Uzvišeni Allah je objavio sljedeće ajete: **"Među vama je bilo onih koji su iznosili potvoru. Vi ne smatrajte to nekim zlom po vas; ne, to je dobro po vas. Svaki od njih bit će kažnjen prema grijehu koji je zaslužio, a onoga od njih koji je to najviše činio čeka patnja velika. Zašto, čim ste to čuli, nisu vjernici i vjernice jedni o drugima dobro pomislili i rekli: 'Ovo je očita potvora!' Zašto nisu četvericu svjedoka doveli? A pošto svjedoke nisu doveli, oni su onda kod Allaha lažljivci."** (En-Nūr, 11.–13.) Allah je zaprijetio onima koji su iznijeli potvoru riječima: **"One koji vole da se o vjernicima šire bestidne glasine čeka teška kazna i na ovome i na onome svijetu; Allah sve zna, a vi ne znate."** (En-Nūr, 19.) Potom je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izašao pred ljude i obratio im se, te im je proučio ajete koje mu je Allah objavio u vezi s tim slučajem. Nakon toga je izvršio kaznu

za potvoru nad onim koji je to učinio. Stoga, prema onome koji je pogriješio trebamo se ophoditi kao da je on bolesnik kojem treba lijek, a ne da pretjerujemo, ponižavajući ga i grubo se ophodeći prema njemu, jer on može pomisliti da se radujemo njegovoj grešci. Dobronamjeran ljekar više se brine o zdravlju svojih pacijenata nego oni sami. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je kazao: "Primjer mene i ljudi je kao primjer čovjeka koji je zapalio vatru. Kada je ona osvijetlila oko njega, počeli su leptiri i kukci padati u nju. On ih počne vaditi, a one se otimaju i padaju u nju. Ja vas odvraćam od vatre, a vi se bacate u nju."

"Nekada je način našeg ophođenja prema greškama gori od same greške."

Drugačije mišljenje

Kao što se ljudi razlikuju po svojim naravima i likovima, isto tako se razlikuju i po svojim stajalištima, ubjeđenjima i postupcima. Kada osjетиš da neko postupa neispravno, pa ga posavjetuješ i pokušaš ispraviti njegovu grešku, a on to ne prihvati, nemoj ga svrstavati među svoje neprijatelje nego budi širokogrudan koliko je to moguće. Ako bi pokušao da ispraviš nešto pogrešno kod svog prijatelja i on to ne prihvati, nemoj prijateljstvo pretvarati u neprijateljstvo, već nastavi s ljubaznim postupanjem, jer možda će on ostati pri toj svojoj grešci, ali neće činiti ništa gore od toga. A neka su zla manja od drugih. Ako se prema ljudima budeš ophodio pokazujući širokogrudnost i ne budeš se ljutio zbog svake sitnice, živjet ćeš sretno. Aiša, r. a., kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nikada se nije svetio zbog sebe, nikada nikoga nije udario svojom rukom, ni ženu, ni slugu, osim kada je bio u borbi na Allahovom putu. Nikada se ne bi svetio drugome ako bi mu taj učinio nešto nažao, osim ako bi se oskrnavilo nešto od Allahovih svetinja, tada bi kažnjavao radi Allaha."¹ Prema tome, on se srdio, ali je njegova srdžba bila radi

¹ Bilježi Muslim

Allaha, a ne radi sebe. Da bi shvatio razliku između dvije srdžbe, zamisli da je tvoje malo dijete došlo jednog jutra i zatražilo jednu ili dvije marke, da ima za školu. Potražiš u svom novčaniku i vidiš da imaš samo novčanicu od dvije stotine maraka, daš mu je i kažeš: "Ovo su dvije stotine maraka. Uzmi od toga dvije marke, a ostalo vrati!" To mu potcrtaš i ponoviš nekoliko puta. Kada se dijete vrati kući, kaže ti da je potrošilo sav novac. Šta ćeš uraditi? Kako ćeš iskaliti svoju srdžbu? Možda ćeš ga udariti, biti grub ili mu uskratiti džeparac nekoliko dana. Međutim, ako bi se nekada vratio sa ikindije-namaza i zatekao ga kako se igra za kompjuterom ili sjedi pred televizorom, a da nije obavilo namaz u džamiji, hoćeš li se naljutiti kao u prvom slučaju? Smatram da ćemo se složiti da bi naša srdžba u prvoj situaciji bila veća, trajala bi duže i ostavila više traga nego naša srdžba u drugoj situaciji. Što se tiče Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, njegova srdžba je bila radi Allaha. Nekada savjet koji bi uputio ne bi bio prihvaćen, ali bi on ostajao smiren, jer uputa je od Allaha.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je krenuo na Tebuk, koji se nalazio na granici Šama. Približio se bizantijskom carstvu i poslao je Dihje el-Kelbija, r. a., kao izaslanika Heraklu, vladaru Bizantinaca. Dihje, r. a., je stigao do Herakla, ušao je kod njega i predao mu pismo od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada je Herakl vidio pismo, pozvao je bizantijske svećenike i patrijarhe, izdvojio se s njima u jednu odaju i rekao: "Ovaj čovjek je došao tamo gdje znate i poslao mi je pismo u kojem me poziva na tri stvari: da slijedim njegovu vjeru, ili da mu dajemo porez na našu zemlju, a ona će ostati naša, ili da ratujemo protiv njega." Potom Herakl reče: "Tako mi Boga, vi znate na osnovu onoga što čitate iz knjiga da će on sigurno uzeti našu zemlju, pa zašto ne bismo slijedili njegovu vjeru ili mu davali porez?" Kada su svećenici to čuli i vidjeli da ih poziva da ostave svoju vjeru, rasrdiše se, poskakaše svi kao jedan, tako da im ogrtači popadaše s ramena, i rekoše: "Pozivaš nas da ostavimo kršćanstvo ili da budemo robovi beduinu koji je došao iz Hidžaza?!" Herakl je shvatio da je pogriješio i bi mu jasno da bi mogao imati nepri- lika zbog svog prijedloga – jer, svećenici su imali moć i veliku

podršku svijeta i mogli bi zbog ovoga okrenuti Bizantince protiv njega. Stoga ih poče smirivati, govoreći: "Rekao sam to samo da vidim koliko ste čvrsti u vašoj odluci."

Herakl je znao da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, onaj poslanik o kojem je radosnu vijest donio Isa, a. s., pa je htio da se uvjeri u to. Pozvao je nekog Arapina iz plemena Tudžejb, koji su bili kršćani, pa mu reče: "Pozovi mi čovjeka koji pamti govor i govori arapski jezik da ga pošaljem ovom čovjeku sa odgovorom na njegovo pismo." Čovjek iz plemena Tudžejb ode i dovede čovjeka iz plemena Benu-Tennuh, koji su također bili kršćani. Herakl je predao pismo ovom čovjeku da ga odnese Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i rekao mu: "Oduzi ovo moje pismo tom čovjeku. Od njegovog govora zapamti mi tri karakteristike: hoće li ikako spomenuti svoje pismo koje mi je poslao, hoće li spomenuti noć kada pročita moje pismo i da li ima šta neobično na njegovim plećima." Izaslanik krenu, napusti Šam i stiže na Tebuk. Našao je Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako sjedi među svojim ashabima pokraj vode. Stade pred njih i upita: "Gdje je vaš vođa?" Rekoše: "Evo ga." Zatim priđe, sjede pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i predade mu Heraklovo pismo. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uze pismo, stavi ga u svoje krilo, a zatim upita: "Kojem plemenu pripadaš?" "Ja sam iz Tennuha", odgovori čovjek. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Zašto ne bi primio islam, ispravnu vjeru, vjeru svog pretka Ibrahima?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je želio da ovaj čovjek primi islam; u bîti, nije postojalo nešto što bi ga spriječilo od slijeđenja istine, osim fanatične privrženosti vjeri svog naroda. On potpuno otvoreno reče: "Ja sam izaslanik naroda, slijedim vjeru svog naroda i neću je ostaviti sve dok se ne vratim njima." Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidio ovaj fanatizam, nije se naljutio, niti je od toga pravio problem, već se samo nasmijao i proučio ajet: "Ti, doista, ne možeš uputiti na Pravi put onoga koga ti želiš uputiti – Allah ukazuje na Pravi put onome kome On hoće, i On dobro zna one koji će Pravim putem poći." (El-Kasas, 56.) Zatim potpuno smireno reče: "Brate iz plemena Tennuh, poslao sam pismo Kisri i on ga je pocijepao, pa će i Allah pocijepati njega i njegovo kraljevstvo..."

a poslao sam pismo i tvom vladaru i on ga je prihvatio, pa će ljudi osjećati njegovu snagu sve dok bude dobra u životu." Čovjek se sjetio Heraklove oporuke i pomisli u sebi: "Ovo je jedna od tri stvari koje mi je oporučio moj vladar." Pobojavao se da će je zaboraviti, pa uze jednu strijelu iz svog tobolca i napisa ono što je čuo na kraju svoje sablje. Nakon toga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, predade pismo čovjeku sa svoje lijeve strane. Izaslanik upita: "Ko je ovaj čovjek koji vam čita pismo?" "Muavija", odgovoriše. Muavija počeo čitati pismo u kojem je Herakl pisao Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Pozivaš me Džennetu koji je prostran kao nebesa i Zemlja i koji je pripremljen za bogobojazne, pa gdje je onda vatra?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Subhanallah! Pa gdje je noć kada dođe dan?!" Izaslanik primijeti da je ovo druga stvar za koju mu je Herakl oporučio da pazi na nju, pa uze strijelu iz svog tobolca i zapisa je na koži koja se nalazila na njegovoj sablji. Kada je Muavija završio s čitanjem pisma, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu Heraklovom izaslaniku, koji nije primio savjet i nije prihvatio vjeru, pa mu ljubazno reče: "Ti imaš svoje pravo i ti si izaslanik. Da ima nešto kod nas čime bih te mogao nagraditi, učinio bih to, međutim, mi smo na putu i sjedimo na pijesku." Osman, r. a., reče: "Ja ću ga darovati, Allahov Poslaniče." Zatim ustade, otvori svoj tovar i donese nešto nakita i odjeće i stavi je u naručje izaslanika. Plemeniti Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita: "Ko će od vas ugostiti ovog čovjeka?" Jedan mladić od ensarija reče: "Ja ću!" Ensarija ustade, a ustade i izaslanik i krenu sa njim. Misli su mu bile zaokupljene trećom stvari koju mu je naredio Herakl da je provjeri, a to je pečat poslanstva koji se nalazio među Poslanikovim, sallallahu 'alejhi ve sellem, plećkama. Samo što je krenuo nekoliko koraka, začu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako ga glasno doziva: "Dođi, brate iz plemena Tennuh!" Čovjek žureći pride i stade pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. On razveza svoj turban, skide ogrtač sa svojih leđa tako da se ona otkriše pred izaslanikom, a zatim reče: "Ovdje je, izvrši ono što ti je naređeno!" Nakon toga, čovjek je pričao: "Pogledao sam u njegova leđa i vidio pečat na mjestu

nabora na njegovoj plećki koji je bio poput ogromnog biljega od puštanja krvi.”¹

”Cilj je da ljudi shvate svoje greške i nije uslov da ih isprave pred tobom, zato se nemoj ljutiti!”

Na ružno uzvratijepim

Kada se ophodiš prema ljudima, oni se prema tebi, uglavnom, ophode onako kako oni žele, a ne onako kako ti želiš. Neće svaki onaj koga susretneš na srdačnost uzvratiti istom. Neko će se možda naljutiti i pomisliti nešto ružno ili će te pitati: ”Šta se smiješ?!” Neće svaki onaj kome pokloniš nešto uzvratiti na isti način. Neko će te možda zbog toga ogovarati na sijelima i optuživati te za nerazboritost i rasipanje imetka. Neće svaki onaj s kim si razgovarao, ili si ga pohvalio, ili si mu se ljubazno obratio, uzvratiti na isti način, jer Allah je osobine učinio različitim baš kao što je različitim učinio i opskrbu. Božanska poruka glasi: **”Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvratij, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati.”** (Fussilet, 34.)

Za neke ljude nema rješenja niti popravljajja, osim da se prema njemu odnosiš onako kakav je, pa da ga trpiš ili da ga ostaviš. Priča se da je čovjek po imenu Eš’ab putovao sa nekim trgovcem koji je sâm činio sve što je trebalo uraditi: spuštao je tovar, požio životinje, te se na kraju jako umorio. Na povratku su odlučili zastati da ručaju, pa zaustaviše svoje deve i sidoše. Eš’ab se pružio po zemlji, a njegov saputnik je postavio prostirku i spustio tovar, nakon čega se okrenuo Eš’abu i rekao mu: ”Ustani i sakupi nam drva, a ja ću isjeći meso!” Eš’ab odgovori: ”Ja sam, Allaha mi, umoran od jahanja na devi.” Čovjek ustade i sakupi drva, a zatim reče: ”Eš’abe, ustani i naloži vatru!” Eš’ab odgovori: ”Dim me guši u prsima kada mu se približim.” Čovjek zapali vatru, a potom reče: ”Eš’abe, ustani da mi pomogneš isjeći meso!”

¹ Bilježi Ahmed u *Musnedu* sa lancem prenosilaca za koji Ibn-Kesir kaže da nije loš. Ibn-Kesir, *Sira*, 4:27.

Ovaj odgovori: "Bojim se da ruku ne posiječem nožem." Čovjek sam isiječe meso, a zatim reče: "Eš'abe, ustani i stavi meso u lonac i skuhaj ga!" Eš'ab odgovori: "Zamara me da dugo gledam u hranu prije nego je spremna za jelo." Čovjek preuze brigu o kuhanju i puhanju, sve dok hrana nije bila gotova. Bio je iscrpljen. Legao je na zemlju i rekao: "Eš'abe, ustani, postavi sofru za hranu i stavi hranu u sahan!" Eš'ab odgovori: "Tijelo mi je teško i nemam snage za to." Čovjek ustade, pripremi hranu i stavi je za sofru, a potom reče: "Eš'abe, ustani i pridruži mi se u jelu!" Na to Eš'ab odgovori: "Tako mi Allaha, postidio sam se zbog mojih brojnih izgovora, evo sad ću te poslušati!", te ustade i jede. Možda ćeš sresti nekoga ko je poput Eš'aba, pa nemoj tugovati i budi poput brda.

Prvi odgajatelj, sallallahu 'alejhi ve sellem, ophodio se prema ljudima prema svom razumu, a ne prema svojim emocijama. Podnosio je tuđe greške i bio blag prema ljudima. Pogledaj ga kako sjedi u svom blagoslovljenom društvu, okružen svojim ashabima, pa mu dolazi beduin tražeći pomoć u plaćanju krvarine za ubijenoga, tj. ovaj čovjek je ubio nekoga, pa je došao da traži od Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da ga on pomogne sa nešto imetka kojeg bi isplatio nasljednicima ubijenog. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu dade nešto imetka, pa ga ljubazno upita: "Jesam li ti učinio dobro?" Beduin odgovori: "Ne, nisi učinio dobro, niti si lijepo postupio!" Neki muslimani se naljutiše i htjedoše da se obračunaju sa njim, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pokaza rukom da se sustegnu. Zatim on, sallallahu 'alejhi ve sellem, krenu svojoj kući, pa pozva beduina da pođe s njim, rekavši: "Došao si nam i tražio od nas, pa smo ti udijelili i rekao si to što si rekao." Potom mu je dao još nešto imetka kojeg je našao u kući, nakon čega ponovo upita: "Jesam li ti učinio dobro?" Beduin odgovori: "Da, neka ti Allah dâ dobro u ime porodice i familije!" Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi drago da je čovjek zadovoljan, ali se bojao da u srcima ashaba ne ostane ružna misao prema ovom čovjeku, pa da ga neko od njih susretne na putu ili pijaci u takvom stanju. Htio je otkloniti ono što je bilo u njihovim prsima, pa zato reče čovjeku: "Došao si nam i udijelili smo ti, pa si rekao to što si rekao. U dušama

mojih ashaba ima nešto protiv tebe zbog toga, pa kada dođeš među njih, reci pred njima ono što si rekao preda mnom kako bi to nestalo iz njihovih prsa." Kada se beduin kasnije pojavio, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Vaš drug je došao i zatražio od nas, pa smo mu udijelili i onda je rekao ono što je rekao. Mi smo ga pozvali i udijelili mu i on tvrdi da je zadovoljan." Zatim se okrenuo beduinu i upitao: "Je li tako?" Beduin odgovori: "Da, i neka ti Allah dâ dobro u ime porodice i familije!" Kada je beduin odlučio da krene svojoj porodici, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je htio da svojim ashabima održi lekciju u osvajanju srca, pa reče: "Primjer mene i ovog beduina je kao primjer čovjeka koji ima devu i ona mu se otme, pa ljudi krenu za njom, a ona počne još više bježati, iz straha od njih. Tada vlasnik deve kaže: 'Pustite mene i moju devu, jer ja sam najblaži prema njoj i ja je najbolje poznajem!' Zatim krene prema njoj, uzme lišća sa zemlje i dozove je, te se ona odazove i dođe, pa on sveže na nju njen tovar i uzjaše je. Da sam vas ja poslušao kada je ovaj rekao ono što je rekao, ušao bi u Vatru!", tj. da ste ga otjerali, možda bi se on odmetnuo od vjere i ušao bi u Vatru. Kada god blagost bude u nekoj stvari, uljepša je, a kada bude povučena iz neke stvari, ta stvar postane ružna. **"Dobro i zlo nisu isto! Zlo dobrim uzvrat, pa će ti dušmanin tvoj odjednom prisni prijatelj postati."** (Fussilet, 34.)

Prenosi se da je Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada je on osvojio Meku i krenuo činiti tavaf oko Kabe, prišao Fudale ibn Umejr, čovjek koji se pokazivao kao musliman, i počeo činiti tavaf iza leđa Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, čekajući momenat njegove nepažnje pa da ga ubije. Kada se približio Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, on ga je primijetio, okrenuo mu se i upitao: "Je li to Fudale?!" "Da, Fudale je, Allahov Poslaniče", odgovori on. Zatim ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita: "O čemu si razmišljao?" "Ni o čemu", odgovori on, "spominjao sam Allaha." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se nasmija i reče: "Traži oprost od Allaha!" Fudale pripovijeda: "Tada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, stavio svoju ruku na moja prsa i moje srce se smirilo. Tako mi Allaha, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije podigao svoju ruku

sa mojih prsa, a već mi je bio draži od svega što je Allah stvorio." Nakon toga Fudale je krenuo nazad ka svojoj porodici, pa je prošao pokraj žene s kojom je sijelio i razgovarao. Kada ga je vidjela, reče: "Hajde da razgovaramo!" On odgovori: "Ne!", a potom spjeva sljedeći stih:

*"Reče mi: 'Hajde da razgovaramo!'
I odgovorih: 'Ne, Allah i islam su tebi uskraćeni!
Da si vidjela Muhammeda i njegovu skupinu
Kako pobjeđuju na dan kad su kipovi polomljeni,
Vidjela bi kako je Allahova vjera osvanula jasnom,
A lice mnogoboštva je prekrila tama!'"*

Nakon toga, Fudale je bio jedan od čestitih muslimana.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je osvajao srca ljudi opraštajući im. Podnosio je neugodnosti na putu vršenja utjecaja na njih i privlačenja ka dobru. Ebu-Talib je štitio Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, od mnogih neugodnosti od strane Kurejšija. Kada je Ebu-Talib umro, Kurejšije su vršile veliki pritisak na Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, u Meki i uznemiravali su ga kao nikada prije. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je počeo razmišljati o drugom mjestu u kojem bi potražio utočište, u kojem bi našao pomoć i podršku. Otišao je u Taif, tražeći od plemena Sekif pomoć i zaštitu. Ušao je u Taif i otišao trojici ljudi koji su bili prvaci i uglednici Sekifa. Bila su to tri brata: Abdu-Jalil ibn Amr i njegova braća Mes'ud i Habib. Sjeo je sa njima i pozvao ih Allahu. Kazao im je razlog zbog kojeg je došao, da mu pomognu u islamu i da ga podrže protiv neprijatelja iz njegovog naroda. Njihov odgovor bio je drzak. Jedan od njih reče: "Ja ću poderati ogrtač Kabe ako je Allah tebe poslao!" Drugi reče: "Zar Allah nije našao nekog drugog pored tebe da ga pošalje?!" Treći je, praveći se pametan, tražio izraz kojim će odgovoriti, nastojeći da bude rječitiji od svoje braće. On reče: "Tako mi Allaha, neću ti nikada odgovoriti! Ako si ti poslanik od Allaha, kao što tvrdiš, opasniji si od toga da ti odgovorim riječima, a ako lažeš na Allaha, ne treba da ti se obraćam!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je otišao od njih izgubivši nadu u dobro Sekifa. Pobjojao

se da Kurejšije ne saznaju da su ga oni odbili, pa da ga počnu još više uznemiravati, te im reče: "Ako ste već postupili onako kako ste postupili, nemojte to iznositi u javnost!" Međutim, ni to nisu poslušali, već su nahuškali svoje maloumnike i robove koji su potrčali za Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, vrijeđajući ga i vičući na njega. Zatim su formirali dva reda – a on je žureći išao između njih – i kad god bi podigao nogu da napravi korak, gađali bi je kamenjem. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pokušavao brže koračati, kako bi se sačuvao kamenja koje su bacali na njega. Njegova časna stopala bila su oblivena krvlju. Tada je imao više od četrdeset godina. Kada se udaljio od njih, usporio je hod. Koračao je sve dok nije bio na sigurnom, te je sjeo kako bi se odmorio u hladu jedne palme. Bio je jako zabrinut. Kako će ga Kurejšije primiti? Kako će ući u Meku? Podigao je pogled ka nebesima i rekao: "Allahu moj, Tebi se žalim zbog svoje nemoći i slabosti, i prezira s kojim me ljudi susreću. Najmilostiviji, Ti si Gospodar slabih i Ti si Gospodar moj! Kome me prepuštaš? Onome ko će me mrko gledati? Ili si me neprijatelju prepustio? Ali, ako Ti na mene ne budeš srdit, za ostalo i ne marim! Tvoja milost je meni dovoljna! Molim Te svjetlom Tvoga Lica kojim si tmine rastjerao i kojim dunjaluk i ahiret u redu opstoje, nemoj spustiti Svoju srdžbu i Svoj gnjev na mene! Tebi se klanjam, dok zadovoljan ne budeš! Snaga i moć samo su u Tebe!" Dok je on bio u tom stanju, natkrio ga je oblak u kojem je bio Džibril, a. s., koji ga je pozvao: "Muhammede, Allah je čuo ono što ti je tvoj narod rekao i kako su ti odgovorili. Poslao ti je meleka brdâ da mu narediš u vezi s njima šta želiš." Prije nego je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izustio i riječ, melek brdâ ga pozva i reče: "Es-selamu alejke, Allahov Poslanice! Muhammede, Allah je čuo ono što ti je tvoj narod rekao. Ja sam melek brdâ, tvoj Gospodar me poslao tebi da mi narediš šta želiš." I prije nego je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, progovorio, melek brdâ mu počeo predlagati, govoreći: "Ako želiš, sručit ću na njih ova dva velika brda sa strana Meke!" Nakon tih riječi, melek brdâ je čekao naredbu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bacio pod noge niske prohtjeve duše i žed za osvetom, te reče: "Bit ću strpljiv prema njima jer se nadam da će Allah

dati da od njihovih potomaka bude neko ko će Allahu robovati i neće Mu nikoga smatrati ravnim."

*"Ono što je između mene i moje
Braće i amidžića jako je različito:
Ako oni pojedu moje meso, ja njihovo sačuvam,
Ako sruše moju čast, ja njihovu podižem.
Ne žure kada mi je pomoć potrebna,
A ako oni mene u pomoć pozovu,
Žureći im dođem.
Ne nosim staru zlobu prema njima,
A vođa naroda nije onaj koji zlobu nosi."*

Ubijedi ga da je pogriješio kako bi prihvatio savjet

Neki ljudi zaokupljaju druge mnogim uputama i sugestijama tako da ih dovedu do stadija dosade i tjeskobe, naročito ako su savjeti i upute zasnovane na ličnim mišljenjima i ukusima. Primjer za to jeste onaj koji prigovara nakon gozbe na koju si pozvao ljude i namučio se oko njenog priređivanja, a s tobom se namučila i tvoja porodica, da bi ti ovaj "savjetodavac" rekao: "Brate, gozba nije bila prikladna, tvoj trud je otišao uzalud, mislio sam da će biti na većem nivou od ovoga." Ti upitaš: "Zašto?", a on odgovara: "Većina mesa je bila pečena, a ja volim kuhano meso. Salata je bila kisela zbog limuna, a ja to ne volim. Tako je isto i sa slatkim jelima, bila su ukrašena krēmom, a to čini njihov ukus neprihvatljivim." Zatim ti kaže: "U biti, većini ljudi, također, gozba nije bila ugodna i jeli su samo iz pristojnosti ili što su morali." Bez sumnje, na ovu osobu gledat ćeš s podozrenjem i odbojnošću, i nećeš prihvatiti njen savjet zasnovan na ličnom mišljenju i ukusu. Isto možeš kazati i za onoga koji savjetuje drugoga i grub je prema njemu zbog načina njegovog ophođenja prema svojoj djeci ili supruzi, ili načinu na koji je izgradio kuću, ili vrsti auta koje vozi, a sve na osnovu ličnog ukusa. Uvijek vodi računa o tome da savjeti i kritike koje upućuješ ne budu zasnovani na tvom ličnom ukusu.

Nekada, onaj kojega savjetuješ nije svjestan svoje greške i zato tvoj argument mora biti jak. Sjeo je neki beduin sa dobrim ljudima, pa su razgovarali o dobročinstvu prema roditeljima, a beduin je slušao. Jedan od njih se okrenu prema njemu i upita ga: "Kakvo je tvoje dobročinstvo prema majci?" Beduin odgovori: "Ja činim dobro prema njoj." Čovjek ga upita: "Koliko je tvoje dobročinstvo prema njoj?" Beduin odgovori: "Tako mi Allaha, nikada je nisam udario bičem!", tj. ako je moram udariti, udarim je rukom ili turbanom, ali bičem je ne udaram zbog velikog dobročinstva prema njoj! Jadnik nije posjedovao ispravno mjerilo pomoću kojeg bi mogao razlikovati između greške i ispravnog postupka. Zato budi blag i ljubazan tako da čovjek koji je pred tobom shvati svoju grešku.

Za vrijeme Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, jedna žena iz Benu-Mahzuma posuđivala je stvari od drugih žena, ali je bila nemarna u njihovom vraćanju. Kada bi posuđenu stvar zatražili od nje, ona je poricala da je bilo šta uzela. Kada se njeno poricanje i krađa više nisu mogli tolerisati, njen slučaj su iznijeli pred Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i on je presudio da joj se odsiječe ruka. Kurejšijama je ova presuda teško pala, jer, žena je pripadala jednom od najuglednijih kurejšijskih plemena. Stoga su htjeli pregovarati s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, da ublaži kaznu i preinači je u neku drugu, kao što je bičevanje ili novčana kazna i sl. Kad god bi neko od njih krenuo da razgovara sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, u putu bi se predomislio vratio nazad. Onda rekoše: "Niko nema hrabrosti da razgovara sa Poslanikom osim Usame ibn Zejda, miljenika Allahovog Poslanika i sina njegovog miljenika." Usame, kao i njegov otac, odrastao je u Poslanikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem, kući, tako da mu je bio poput vlastitog djeteta. Odlučiše se obratiti Usami. Usame je otišao kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji ga je lijepo dočekao i rekao mu da sjedne kod njega. Započeo je razgovor sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, zamolivši ga da ublaži kaznu onoj ženi i pojašnjavao kako je ona od uglednih ljudi. Usame je pričao, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je slušao. Pokušavao je Usame uvjeriti Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da prihvati

njegovo mišljenje, iznosio je argumente s punim ubjeđenjem, ne znajući da traži nešto što nije dopušteno. Poslanikovo, sallallahu 'alejhi ve sellem, raspoloženje se promijenilo i on se naljuti. Prva riječ koju je kazao bila je pojašnjenje Usamine greške. Reče: "Zar se zauzimaš oko izvršenja neke Allahove kazne, o Usame?!" Kao da je time htio objasniti Usami razlog svoje srdžbe i to da se za Allahove kazne, čije je izvršavanje On propisao Svojim robovima, nije dozvoljeno zauzimati. Usame je to shvatio, te odmah reče: "Traži oprosta za mene, Allahov Poslaniče!" Kada je nastupila noć, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ustade i obrati se ljudima. Zahvalio se Allahu onako kako Mu priliči, a zatim reče: "One prije vas uništilo je to što su onoga koji je ugledan među njima, ako bi ukrao, ostavljali da prođe nekažnjen, a kada bi krađu počinio neko ko među njima nije bio čovjek od ugleda, nad njim bi izvršili kaznu. Tako mi Onoga u Čijoj Ruci je moj život, kada bi Fatima, kćerka Muhammedova, ukrala, ja bih joj odsjekao ruku!" Zatim je naredio da se odsiječe ruka onoj ženi koja je ukrala. Aiša, r. a., pripovijeda: "Kasnije se iskreno pokajala i udala se. Nakon toga mi je dolazila i njene sam potrebe iznosila pred Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem."¹

Usame ibn Zejd pripovijeda sljedeći slučaj: "Poslao nas je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, u pohod protiv plemena Džuhejne, pa smo ih porazili i krenuli za njima. Ja i još jedan čovjek od ensarija bili smo u potjeri za jednim njihovim čovjekom koji se pokušava sakriti od nas na drvetu. Kada smo ga sustigli i podigli sablje na njega, on reče: 'Svjedočim da nema boga osim Allaha!' Ensarija, koji je bio sa mnom, spusti svoju sablju, a ja sam bio mišljenja da je to rekao da bi se spasio oružja, te ga udarih sabljom i usmrtilih ga. Zbog toga sam osjetio nešto u duši, pa sam došao Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i obavijestio ga o onome što se desilo, a on mi reče: 'Rekao je lā ilāhe illallāh (Nema boga osim Allaha) i onda si ga ubio?!' Rekoh: 'Nije to rekao iz srca, već da bi se spasio sablje!', a on mi ponovo reče: 'Rekao je lā ilāhe illallāh i onda si ga ubio?! Jesi li ti otvorio njegovo srce, pa da znaš da je to rekao samo kako bi se spasio

¹ Muttefekun 'alejhi

sablje?!' Usame je šutio, jer, uistinu, nije otvorio srce tog čovjeka, ali je bio na bojnem polju, a taj čovjek bio je neprijateljski vojnik. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu ponovi pitanje, negodujući: 'Zar je rekao lā ilāhe illallāh, a onda si ga ubio?! Usame, ubio si čovjeka nakon što je rekao lā ilāhe illallāh?! Šta ćeš učiniti sa tim 'lā ilāhe illallāh' na Sudnjem danu?!' Nastavio je to ponavljati tako da sam poželio da nisam primio islam prije tog dana."¹ Razmisli o tome kako mu je postepeno pojašnjavao grešku i uvjerio ga u to, a onda ga je poučio i posavjetovao.

Da bi onaj koga savjetuješ bio uvjeren u ono što govoriš, koristi kao argument njegove misli i načela kojim se rukovodi što više možeš. Da, razmišljaj o stvari sa njegovog stajališta. Dok je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio u svom blagoslovljenom društvu sa svojim čistim ashabima, u džamiju je ušao mladić i počeo se okretati desno i lijevo, kao da traži nekoga. Njegov pogled pade na Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i on mu pride. Bilo je za očekivati da će mladić sjesti u halku i slušati predavanje, međutim, nije to učinio. Mladić je pogledao u Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegove ashabe koji su ga okruživali, a onda smjelo rekao: "Allahov Poslaniče, dopusti mi da..." Šta to? Da stječem znanje? Ne, nije to rekao, a kamo sreće da jeste! Dozvoli mi da idem u džihad? Ne, ni to nije rekao. Znaš li šta je rekao? Rekao je: "Allahov Poslaniče, dozvoli mi da činim blud!" Nevjerovatno! Tek tako, olahko, potpuno otvoreno! Da, baš tako: "Dopusti mi da činim blud!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pogleda mladića. Mogao ga je posavjetovati ajetima koje bi mu proučio, ili kratkim savjetom kojim bi pokrenuo iman u njegovom srcu, međutim, poslužio se drugom metodom. Rekao mu je smireno: "Da li bi želio da to tvoja majka čini?" Mladić se stresao kada je pomislio da njegova majka čini blud, pa reče: "Ne, ne bih želio da to moja majka čini!" Zatim mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Pa isto tako ni drugi ljudi ne žele da to njihove majke čine." Zatim ga upita: "Da li bi želio da to čini tvoja sestra?" Mladić se ponovo stresao zamislivši svoju čestitu sestru kako čini blud, te bez razmišljanja

¹ Muttefekun 'alejhi

reče: "Ne, ne bih to želio svojoj sestri!", a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Isto tako ni drugi ljudi to ne žele svojim sestrama." Potom ga je upitao: "Da li bi to želio svojoj tetki po ocu ili majci?" Mladić je ponavljao: "Ne! Ne!" Tada Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Priželjkuj ljudima ono što želiš sebi, a mrzi da se drugim ljudima dogodi ono što mrziš da se dogodi tebi." Mladić je tada shvatio da je griješio, pa zamoli: "Allahov Poslaniče, moli Allaha da očisti moje srce!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je pozvao i mladić mu se počeo polahko približavati sve dok nije sjeo ispred njega. Zatim Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, stavi svoju ruku na mladićevo prsa i reče: "Allahu moj, uputi njegovo srce, oprosti mu grijehe i zaštiti ga od bluda!" Mladić je izašao govoreći: "Tako mi Allaha, ušao sam kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i nije mi bilo ničeg dražeg od bluda, a izašao sam od njega a ništa mi mrže nije bilo od bluda." Pogledaj kako je upotrijebio emocije: pozvao ga, stavio svoju ruku na njegova prsa i zamolio za njega. To znači: upotrijebi sve metode da popraviš onoga koji je pred tobom. Kada on uvidi pokvarenost djela i ostavi ga iz uvjerenja, možeš biti siguran da ga neće više nikada činiti.

"Kada onaj koji je pogriješio shvati grozotu svoje greške, bit će uvjeren da mu je potreban savjet, bolje će ga prihvatiti i bit će jačeg ubjeđenja."

Nemoj me koriti!

Neke osobe misle da drugima, kada im prigovaraju zbog njihovih grešaka, a koje se možda vide samo uz pomoć povećala, time postaju bliži ili misle kako time jačaju svoju ličnost. Istina je, pak, da nije pamet i oštroumnost u prigovaranju, već ga se trebaš kloniti što je više moguće i nastojati popraviti osobe metodama koje ih ne povređuju i koje ih ne dovode u neugodnu situaciju. Nekada se trebaš praviti da ne primjećuješ neke stvari, naročito kada se radi o ovosvjetskim stvarima ili ličnim pravima.

*"Glupak nije prvak u svom narodu
Već je prvak onaj koji se pravi da ne primjećuje."*

Za onoga kome se prigovara prigovor je poput oštrem strijele koja je odapeta ka njemu i to mu daje osjećaj manjkavosti. Osim savjeta da se za neke stvari treba pretvarati kako se one ne primjećuju, obrati pažnju i na drugi savjet koji glasi: kloni se savjetovanja u društvu što više možeš.

*"Savjetuj me nasamo
I ne čini mi to u društvu,
Jer je savjetovanje pred drugima
Vrsta prijekora koju ne želim slušati."*

Čak i kada se raširi neka ružna pojava i primoran si da uđutiš javni savjet, postupi po pravilu da se obraćaš indirektno: "Sta je nekim ljudima, pa rade to i to?!" Prema tome, prigovaranje je kao bič kojim onaj koji prigovara bičuje onoga kojem se prigovara. Neke osobe udaljavaju drugu od sebe zbog mnoštva prigovora, ili zbog prigovarivanja za stvari koje su prošle i na koje prigovor nikako ne može utjecati. Sjećam se da je neki siromah otišao od svoje porodice u drugi kraj i radio kao vozač kamiona. Jednog dana bio je umoran, ali je ušao u kamion i krenuo na dug put između dva grada. San ga je savlađivao tokom puta i on se borio sa njim. Malo je ubrzao vožnju i pretekao auto koje je bilo ispred njega, ne obraćajući pažnju na put. Iznenada, pred sobom je ugledao malo auto u kojem su bile tri osobe. Pokušao ga je izbjeći, ali nije uspio. Došlo je do direktnog sudara. Digla se prašina. Prolaznici su počeli zaustavljati auta i posmatrati udes. Vozač kamiona je izašao i pogledao auto s kojim se sudario. Pogledao je unutra i vidio da su sve tri osobe bile mrtve. Ljudi su ih izvadili van i pozvali hitnu pomoć. Vozač kamiona je sjedio i čekao dolazak hitne pomoći, razmišljajući o zatvoru i o krvarini koji ga čekaju nakon udesa. Razmišljao je i o svojoj maloj djeci i o ženi. Jadnik. Brige poput brda sručile su se na njega. Ljudi su mu počeli prilaziti i koriti ga. Nevjerovatno! Da li je ovo vrijeme za prijekor?! Zar se ne može malo odgoditi?! Jedan reče: "Zašto si žurio? Ovo

su posljedice žurbe!" Drugi reče: "Sigurno si bio pospan, ali si i pored toga nastavio s vožnjom, nisi zaustavio vozilo i odspavao!" Treći reče: "Trebalo bi da takvim kao što si ti ne izdaju vozačke dozvole!" Izgovarali su ove riječi oštrim tonom, vičući. Čovjek je bio zamišljen. Sjedio je na kamenu i šutio, naslonivši glavu na ruke. Iznenada, pao je na stranu i... Umro je! Ubili su ga svojim prigovorima! A da su se malo strpili, bilo bi bolje i za njega i za njih! Stavi sebe u položaj onoga koji je pogriješio i kome se prigovara, razmisli o stvari sa njegovog stajališta. Možda bi ti, da si bio na njegovom mjestu, počinio još veću grešku nego je bila njegova. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mnogo je vodio računa o tome. Kada je krenuo sa ashabima sa Hajbera, dugo su putovali i umorili su se. Noć je već bila pala, pa su zastali na jednom mjestu da odspavaju. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ko će ostati budan i probuditi nas u zoru, tako da ostali mogu spavati?" Bilal, r. a., se osjećao svježim, pa reče: "Ja ću, Allahov Poslaniče. Ja ću paziti da ne prespavate." Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, potom leže da spava, što učiniše i ostali ljudi i zaspashe. Bilal je klanjao sve dok nije osjetio umor, a već je bio umoran od dugog puta, pa sjede i nasloni se na devu da se odmori. Iščekivao je zoru, ali ga san savlada i on zaspao. Noć je prošla, došlo je jutro, a svi su spavali. Probudila ih je tek vreline sunca. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se probudio, a i ljudi se trgnuše iz sna. Kada su vidjeli sunce, uznemiriše se i diže se galama. Sve oči bile su uprte u Bilala. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenuo Bilalu i rekao: "Šta je bilo s tobom, Bilale?" Bilal je kratko odgovorio, ali je njegov odgovor u potpunosti pojašnjavao situaciju. Reče: "Allahov Poslaniče, snašlo me isto ono što je snašlo tebe." Drugim riječima kazano, ja sam čovjek, pokušavao sam boriti se sa snom, ali me on savladao, kao što je i vas savladao. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Istinu si rekao." Ništa na ove riječi nije dodao, jer, kakva je korist od prijekora u ovoj situaciji? Kada je vidio uznemirenost ljudi, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Krenite!" Krenuli su. Nisu dugo putovali, a on zastade, pa i oni zastadoše. On potom uze abdest što i oni učiniše, nakon čega je predvodio namaz ljudima. Kada je predao selam, okrenuo

se prema njima i rekao: "Kada zaboravite na namaz, klanjajte ga kada se sjetite." Kako li je samo divan Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako je samo oštrouman i mudar! Bio je škola za svakog vođu, za razliku od današnjih vođa iz čijih ruku gotovo ne izlazi štap prijekora i grđenja! Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se stavljao u poziciju onoga koji je ispred njega i razmišljao na način kako je on razmišljao; ophodio se sa srcima prije nego sa tijelima i znao je da su pred njim ljudi, a ne mašine!

Osme godine po Hidžri, Bizantinci su okupili vojsku koja je krenula iz pravca Šama da se bori protiv Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovih ashaba. Spominje se i to da je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, prije toga već bio pripremao vojsku za napad na njih. Sve u svemu, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je počeo pripremati vojsku koju će poslati u susret bizantijskoj vojsci. Neprestano je podsticao ljude na borbu, tako da je skupio tri hiljade vojnika i opremio ih oružjem i borbenim sredstvima koje je imao na raspolaganju. Rekao im je: "Vaš komandant je Zejd ibn Harise, pa ako nastrada Zejd, onda je to Džafer ibn Ebi-Talib, a ako i Džafer pogine, onda Abdullah ibn Revvaha." Zatim je izašao sa njima da ih isprati, a i ljudi su izašli, govoreći: "Neka Allah bude uz vas, neka vas čuva i neka nam vas zdrave vrati!" Abdullah ibn Revvaha je, čeznući za Džennetom, uzvratio stihom:

*"Ja od Milostivoga molim oprost
I udarac koji odjekuje i pjenu izbacuje,
Ili ubod čvrste ruke, kopljem opremljene,
Koje u unutricu i u jetru prodrije!
Nek' se kaže, kad se kraj kabura moga prođe:
'Upućen li je gazija kojeg Allah upućuje!'"*

Zatim je vojska krenula ka Mu'ti i ulogoriše se u Meanu, na području Šama. Stigla im je vijest da se Herakl ulogorio u dolini Belka sa stotinu hiljada Bizantinaca i da mu se od okolnih plemena pridružilo još stotinu hiljada, tako da je bizantijska vojska brojala dvije stotine hiljada vojnika. Kada su se muslimani uvjerali u to, ostali su u Meanu dvije noći, razmišljajući šta da rade.

Neki rekoše: "Pošaljimo pismo Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i obavijestimo ga o brojnosti našeg neprijatelja, pa neka nam pošalje još ljudi ili neka nam naredi šta želi da učinimo, pa da to izvršimo." Abdullah ibn Revvaha ustade i povika: "O narode! Ono čega se pribojavate je baš ono što ste krenuli tražiti: biti šehid na Allahovom putu. Zar bježite od toga?! Mi se nećemo boriti protiv njih ni brojem, ni snagom, niti mnoštvom, mi ćemo se boriti ovom vjerom kojom nas je Allah počastio! Zato, krenite! Ovdje se radi o jednom od dva dobra: pobjeda ili šehadet na Allahovom putu!" Ljudi su krenuli. Kada su se približili bizantijskoj vojsci u mjestu Mu'ta, vidjeli su brojnu vojsku, kojoj nije bilo ravne. Ebu-Hurejre priča: "Bio sam prisutan na dan Mu'te. Kada su nam su nevjernici približili, vidjeli smo nešto čemu se niko nije mogao suprotstaviti: ogroman broj vojnika, oružja, konja, brokata, svile i zlata iz Basre. Sabit ibn Erkam reče: 'Ebu-Hurejre, kao da vidiš velike skupine?!' 'Da', odgovorih. On reče: 'Nisi bio na Bedru sa nama, tada nismo pobijedili brojnošću!'" Ubrzo zatim vojske se sukobiše i poče ubijanje. Zejd ibn Harise se borio, noseći bajrak Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, sve dok nije kao šehid pao od mnogobrojnih uboda kopalja, neka je Allah zadovoljan njime. Bajrak je tada junački uzeo Džafer. Bacio se sa svog rideg konja i počeo se boriti protiv Bizantinaca, kazujući stihove:

*"O divan li je Džennet i blizina njegova,
U njemu su pića, hladna i ukusna.
Bizantinci, Bizantinci, kazna im se prikućila,
Dalekog roda, porijekla nevjerničkoga,
Na meni je, kada ih sretnem, da ih pobijem!"*

Džafer je uzeo bajrak desnom rukom i ona mu bi odsječena, nakon čega je bajrak prihvatio lijevom rukom, ali mu i ona bi odsječena. Tada on prigrli bajrak nadlakticama i nosio ga je tako sve dok nije ubijen. Imao je tada trideset i tri godine. Ibn-Omer pripovijeda: "Vidio sam Džafera tog dana nakon što je ubijen, na njemu sam izbrojao pedeset udaraca i uboda, a nijedan nije bio s leđa." Allah ga je za to nagradio sa dva krila u Džennetu,

pomoću kojih će letjeti kuda god poželi. Tog dana na Mu'ti jedan Bizantinac ga je udario sabljom i raspolovio ga. Kada je Džafer ubijen, bajrak je uzeo Abdullah ibn Revvaha. Istupio je naprijed, jašući na konju i htjede da siđe, ali zastade za trenutak i zamisli se, a onda reče:

*"Ja se zakleh dušo da ćeš sići!
Ili ćeš sići, il' na silu prići!
Kad borci poviču i čuje se zveket
Da ne želiš Džennet, zar to primijetih?!"*

Tada se sjetio svojih drugova Zejda i Džafera, pa reče:

*"O dušo, ako ne pogineš, ti ćeš umrijeti,
Ovo je glasnik smrti s kojim se srećeš,
Ono što si tražila dato ti je,
Ako postupiš kao i njih dvojica, upućena si!"*

Potom siđe sa svog konja. Kada je stao na noge, njegov amidžić mu donese komad mesa: "Osnaži se ovim, jer te ovih dana snašlo to što te snašlo!" On uze meso iz njegovih ruku i uze jedan zalogaj, ali tad začu lomljivinu iz pravca boraca, pa pogleda u komad mesa i reče: "Ti si na dunjaluku!" Baci meso iz ruke, uze sablje i krenu naprijed, boreći se sve dok ne bi ubijen. Bajrak je ležao u prašini. Priđe mu Sabit ibn Erkam, podiže ga i povika: "O skupino muslimana, ovo je bajrak, dogovorite se oko jednog čovjeka između vas!" Oni koji su ga čuli povikaše: "Ti, ti!" Sabit reče: "Ja to ne mogu!" Zatim pokazaše na Halida ibn Velida. Kada je uzeo bajrak, hrabro se borio, a kasnije je pričao: "Na dan Mu'te u mojoj ruci slomilo se devet sablji i ostao mi je samo široki jemenski mač." Potom se Halid povukao s vojskom, a i Bizantinci su se povukli u svoj logor. Halid se bojao da bi, ako se vojska te noći vrati u Medinu, Bizantinci mogli krenuti za njima. Zato je, kada su osvanuli, promijenio mjesta vojnicima, pa je vojnike koji su bili u prvim redovima poslao na začelje, a one sa začelja postavio naprijed; onima koji su se borili na desnom krilu naredio je da zauzmu položaj na lijevom, a onima s lijevog krila

da zauzmu položaj na desnom. Kada je borba počela i Biznatinci prišli, svaka njihova jedinica vidjela je nova lica. Uznemiriše se i pomisliše da je muslimanima u toku noći stiglo pojačanje. Među njima zavlada strah. Muslimani su ubili veliki broj njih, a od muslimana je poginulo svega dvanaest ljudi. Halid se povukao sa vojskom s bojnog polja krajem dana, a onda je nastavio put ka Medini. Kada su se približili Medini, dočekala su ih djeca koja su im trčala u susret. Dočekale su ih i žene i počele bacati prašinu u lica vojnika, govoreći: "O kukavice! Pobjegli ste iz borbe na Allahovom putu?!" Kada je to čuo Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem – a znao je da nisu imali drugog izbora i da su uradili ono što je bilo u njihovoj moći – on reče, braneći ih: "Oni nisu pobjegli, već su se povukli da bi ponovo napali, ako Bog da!" Da, oni su junaci i nisu zakazali. Ali, oni su samo ljudi i stvar je bila iznad njihovih mogućnosti.

Kada je stvar gotova, nema koristi od prigovaranja. Ovo je uvijek bila Poslanikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, metoda. Kada su nevjernici čuli da Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dolazi da osvoji Meku, obuzeo ih je strah. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, im je poslao čovjeka koji oglasi: "Ko uđe u svoju kuću i zatvori vrata, bit će siguran! Ko uđe u džamiju, bit će siguran! Ko uđe u kuću Ebu-Sufjana, bit će siguran!" Ljudi su počeli bježati pred Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. Nekoliko kurejšijskih konjanika se okupi i htjedoše se boriti, ali ih njihovi sunarodnjaci spriječiše. Jedna takva skupina okupila se na mjestu zvanom Handeme. Tu su bili Safvan ibn Umejje, Ikrime ibn Ebi-Džehl i Suhejl ibn Amr, te još neki ljudi. Hamas ibn Kajs je pripremao i popravljao oružje prije dolaska Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Njegova žena ga upita: "Za koga pripremaš to što vidim?" "Za Muhammeda i njegove ashabe", odgovori on. Ona tada reče: "Tako mi Allaha, ne mislim da se iko može suprotstaviti Muhammedu i njegovim ashabima!", na što će on: "Tako mi Allaha, ja se nadam da ću ti neke od njih dovesti kao sluge." Zatim, hvališući se, kaza:

*"Ako dođu danas, ja sam potpuno spreman,
Ovo je oružje savršeno i sigurno,
A mač sa dvije oštrice brzo se isuče!"*

Nakon toga otišao je ka mjestu gdje su se skupili njegovi saborci. Nedugo zatim susretoše ih muslimani predvođeni Allahovom sabljom, Halidom ibn Velidom. Borba započe i junaci nasrnuše. U jednom momentu bi ubijeno oko dvanaest ili trinaest nevjernika. Kada je Hamas to vidio, okrenuo se Safvanu i Ikrimi i vidio ih kako bježe svojim kućama, pa i on pobježe sa njima. Stigavši kući, počeo, prestrašen, vikati svojoj ženi: "Zatvori vrata za mnom, jer oni govore da će onaj koji uđe u svoju kuću i zatvori vrata biti siguran!" Ona upita: "Šta bi s onim što si govorio da ćeš ih pobijediti i neke od njih mi dovesti kao sluge?!" On reče:

*"Da si bila na dan Handeme,
Kada su pobjegli Safvan i Ikrime,
A Ebu-Jezid stajao kao žena,
I da si ih dočekala sa odloženim sabljama
Koje su sjekle svaku ruku i lobanju
I čuli se samo njihovi uzvici u borbi,
Ne bi nam ništa ružno rekla i gundala
I nijednom riječi ne bi nam prigovorila."*

Tačno, da je njegova žena vidjela onu žestinu borbe koju je on vidio, ne bi mu nijednom riječi prigovorila.

S druge strane, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je znao za veličanstvenost Svetog grada i nije htio voditi velike borbe u Meki, pa reče: "Uistinu je Allah učinio svetim ovaj grad kada je stvorio nebesa i Zemlju, a meni ga je dopustio samo jedan dio dana." Rekoše mu: "Allahov Poslaniče, ti zabranjuješ ubijanje, a Halid ibn Velid sa svojom jedinicom ubija svakog mušrika kojeg sretnu!," Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ustani ti i ti, i otiđi Halidu ibn Velidu, pa mu reci neka prestane s ubijanjem!" Ovaj čovjek je pogrešno razumio iz ovih Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem, riječi da treba ubiti svakog onog koji mu se nađe na putu, sve dok ne bude potrebe za ubijanjem, te ode Halidu i

povika: "Halide, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ti naređuje: 'Ubij koga možeš!'" Halid poubija sedamdeset mušrika. Neki čovjek dođe Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, Halid ubija ljude!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se začudio: kako ubija ljude, a on mu je to zabranio?! Poslao je poruku Halidu tražeći od njega da mu dođe i on dođe. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita: "Zar ti nisam zabranio ubijanje?" Halid se začudi i reče: "Allahov Poslaniče, došao mi je taj i taj i rekao da ubijem koga mogu." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredi da mu dovedu tog čovjeka. Čovjek dođe i vidje Halida. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga upita: "Zar nisam rekao da se sustegne od ubijanja?" Čovjek je shvatio svoju grešku, ali je stvar bila gotova. Reče: "Allahov Poslaniče, htio si jedno, a Allah je htio drugo i Allahova volja je bila iznad tvoje. Nisam mogao drugačije učiniti nego onako kako je bilo." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je na to šutio i nije mu ništa odgovorio.

Onaj koji razmišlja o toku života, vidjet će ovu stvar jasno. Nekada čovjek postupi najbolje što može. Vozio sam se u autu s jednim mladićem i primijetio sam da lijepo i pažljivo vozi. Znao sam da je imao udes prije sedam dana i pitao sam ga: "Primjećujem da lijepo voziš, pa kako se desilo da si imao udes prije sedam dana?" On odgovori: "Moralo je tako biti!" Rekoh: "Čudno." "Da", reče mladić, "morao sam imati udes. Znaš li zašto?" "Zašto?", upitah. On reče: "Došao sam sa autom do mosta i žurio sam. Kada sam se spuštao sa njega, ispred sebe vidjeh zaustavljene kolone auta. Nisam znao šta je razlog, da li se desila nezgoda negdje ispred kolone ili je u pitanju kontrolni punkt. Bitno je to da sam bio zatečen. Ispred mene su bile četiri trake pune auta i morao sam birati: ili da ih sve izbjegnem i sletim sa mosta, ili da pritisnem kočnice najjače što mogu, kada bi me auto ponijelo po cesti i izgubio bih kontrolu nad njim, ili treću opciju, koja je bila najmanje zlo." Rekoh: "A šta je to bilo?" On odgovori: "Da udarim u jedno od četiri auta koja su se našla ispred mene." Nasmijah se i rekoh: "I, šta si uradio?" On odgovori: "Smanjio sam brzinu koliko sam mogao, izabrao sam najjeftinije od četiri auta koja su bila ispred mene i... i... udario sam ga!" Zatim se

nasmijao, pa se i ja nasmijah zajedno s njim. Međutim, nakon toga sam razmišljao o onom što je rekao i vidio sam da mu se ne može puno prigovoriti, jer su mogućnosti koje su bile pred njim bile ograničene. To znači da za neke probleme nema rješenja. Neko ima živčanog oca, savjetovao ga je na sve moguće načine i nije bilo koristi. Šta da radi?

"Stavi sebe u poziciju onoga kome se prigovara, razmisli sa njegovog stanovišta i onda donesi sud o njemu!"

Uvjeri se u grešku prije upućivanja savjeta

Po tonu njegovog glasa bilo je jasno da je ljut i da obuzdava svoju srdžbu koliko može. Ovo nije ton na kojim sam navikao od Fahda. Osjetio sam da ga nešto muči. Počeo je razgovor govoreći o iskušenjima i o tome kako su im ljudi izloženi, a onda se njegov ton pooštrio, te počeo ponavljati: "Ti si daija, učenjak, i tvoja djela se uzimaju u obzir!" Rekoh: "O Ebu-Abdullah, zašto ne bi bio direktan?" Reče: "Predavanje koje si održao u tom i tom mjestu, rekao si to i to..." Začudio sam se. Upitah ga: "Kada je to bilo?" "Prije tri sedmice", odgovori on. Rekoh: "Nisam išao u taj kraj zadnjih godinu dana." On na to reče: "Jesi! I pričao si o tome i tome." Tada mi je postalo jasno da je do mog prijatelja stigla neka glasina, a on je povjerovao u nju i na temelju nje je formirao stav. Istina je da ga još uvijek volim, međutim, moje mišljenje o njemu malo se promijenilo, jer sam uvidio da je brzac i da, kako to narod kaže, "leti pred rudu."

Koliko je samo onih koji svoje stavove i mišljenja zasnivaju na glasinama! Mnogi od njih ti dolaze da te posavjetuju, da bi nakon toga otkrili kako su se povodili za glasinama. Kod mnogih se ove glasine urežu u srce i na osnovu njih formiraju sliku o tebi. Kada se raširi glasina da je taj i taj uradio to i to, provjeri vijest prije nego što nešto kažeš o njemu. To je metoda Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Došao je neki čovjek Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa kada ga on pogleda, te vidje da se radi o čovjeku

neugledne vanjštine i prašnjave kose. Htio je da ga posavjetuje da se malo sredi, ali se bojao da je čovjek siromah i da nema imetka, pa ga upita: "Imaš li imetka?" Čovjek odgovori: "Da." "Šta imaš?", upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Imam svega: deva, robova, konja, ovaca", odgovori čovjek. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada reče: "Kada ti je Allah dao imetak, neka se to vidi na tebi..."

U godini kada su dolazile delegacije, neki ljudi su dolazili kao muslimani i davali prisegu Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, a neki bi došli kao nevjernici, pa su primali islam ili sklapali ugovor. Jednog dana, dok je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio sa svojim ashabima, došla je delegacija Sadifa, koja se sastojala od desetak konjanika. Prišli su Poslanikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem, društvu i sjeli su, a nisu nazvali selam. On ih upita: "Jeste li vi muslimani?" "Da", odgovoriše. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Onda nazovite selam." Oni ustadoše i rekoše: "Neka je mir na tebe, Vjerovjesniče, Allahova milost i Njegovi blagoslovi." On odgovori: "Neka je i na vas mir. Sjedite." Oni sjedoše, a potom ga upitaše o namaskim vremenima.

Za vrijeme Omera, r. a., proširila se teritorija muslimanske države, pa Omer imenova Sa'da ibn Ebi-Vekkasa za namjesnika u Kufi. Stanovnici Kufe su tada bili neugodni za svoje namjesnike. Jedna njihova grupa posla pismo halifi Omeru u kojem su mu se žalili na Sa'da i spominjali mnoge njegove nedostatke, pa su čak kazali da ne zna ispravno klanjati! Kada je Omer pročitao pismo, nije požurio s donošenjem odluke, niti s pisanjem nasihata, već je poslao Muhammeda ibn Meslemu u Kufu sa pismom upućenim Sa'du, naredivši mu da zajedno sa Sa'dom zađe među ljude i upita ih o njemu. Muhammed ibn Mesleme je stigao i prenio Sa'du vijest, a potom su skupa otišli u džamiju da bi klanjali i da bi pitao ljude o Sa'du. Nije izostavio nijednu džamiju, a da u njoj nije pitao za Sa'da, pa su ljudi o njemu govorili samo dobro, sve dok nisu došli u džamiju Benu-Abes. Muhammed ibn Mesleme je ustao i pitao ljude o njihovom namjesniku Sa'du, pa oni kazaše samo lijepo o njemu. Muhammed reče: "Zaklinjem vas Allahom, da li o njemu znate nešto drugačije?" Oni rekoše: "Znamo samo dobro." On ponovi pitanje nekoliko puta, pa ustade neki čovjek

s kraja džamije, čije ime je bilo Usame ibn Katade, te reče: "Kad si nas već zakleo Allahom, onda čuj! Sa'd ne postupa ispravno i ne sudi pravedno!" Sa'd se iznenadi i reče: "Ja, takav?!" Čovjek reče: "Da." Tada Sa'd reče: "Tako mi Allaha, učit ću dovu za tri stvari: Allahu moj, ako je ovaj Tvoj rob lažac, i ako je ustao zbog pokazivanja i popularnosti, tada, Allahu moj, produži njegov život, povećaj mu siromaštvo i izloži ga iskušenjima!" Nakon toga, Sa'd izađe iz džamije, vrati se u Medinu i umrije nakon nekoliko godina. A što se tiče onog čovjeka, Sa'dova kletva ga je stalno stizala. Ostario je, kosti su mu oslabile, leđa se savila, život mu se odužio tako da mu je postao nesnosan, a i jako je osiromašio. Sjedio je nasred puta i prosio od ljudi. Obrve su mu pale preko očiju zbog duboke starosti. Kada bi pored njega prolazile žene, pružao bi svoju ruku i napastvovao ih! Ljudi su vikali na njega i grdili ga, a on je govorio: "Šta da radim?! Sijedi starac koji je doveden u iskušenje! Stigla me je kletva dobrog čovjeka, Sa'da ibn Ebi-Vekkasa."

*"Ružno li je čovjekovo oruđe, govore,
A dovoljno je čovjeku grijeha
Da priča sve ono što čuje!"*

Bičuj me nježno!

Ono što smo prethodno kazali ne znači da nikada ne treba upućivati prijekor. Naprotiv, nekad trebaš više puta ukoriti druge, svoje dijete, suprugu, prijatelja, ali se to može malo odgoditi ili se mogu koristiti blaže metode. Ostavi mogućnost onome kome se prijekor upućuje da sačuva svoje dostojanstvo. Nakon što je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osvojio Meku, i nakon što je porastao njegov ugled među Arapima, te su mnogi ušli u islam, krenuo je sa ljudima u pohod na Hunejn. Mušrici su zbili redove i zauzeli položaj. U pročelju su bili konjanici, potom borci, a zatim su iza njih bile žene, pa ovce i, na kraju, deve. Muslimani su bili mnogobrojni, njihov broj je dostizao dvanaest hiljada. Mušrici su u dolinu Hunejn došli prije muslimana

i njihove jedinice se sakriše među stijenama sa dvije strane doline. Ubrzo je počela bitka. Skupine muslimana su ušle u dolinu, kad ih iznenada nevjernici napadoše sa svih strana, gađajući ih kamenjem i strijelama. Nastade metež. Muslimanska konjica se pokušavala spasiti iza njihovih leđa, ali se ubrzo rasula. Prvi koji su počeli bježati bili su beduini. Nevjernici su ovladali situacijom i trijumfovali. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okretao i vidio kako skupine bježe, krv teče, a konji se sudaraju jedan s drugim. On naredi Abbasu da poviče: "Šta je s muhadžirima, šta je s ensarijama?!" Oni se vratiše i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ostade sa osamdeset ili stotinu ljudi. Nakon toga, Allah je dao pobjedu muslimanima. Bitka je završena. Kada je sakupljen plijen i donesen pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, oni koji su pobjegli iz borbe i prepali se kopanja i strijela bili su prvi koji su se okupili oko njega i tražili dio plijena! Beduini su okružili Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i govorili: "Daj nam naš dio plijena, daj nam naš dio plijena!" Čudno. Da vam dâ dio plijena?! Kada je to postao *vaš* plijen, kad niste učestvovali u borbi?! Kako tražite dio plijena, a on vas je pozivao da se vratite, pa se niste odazvali?! Međutim, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije sitničario oko ovakvih stvari, jer mu dunjaluk nije ništa značio. Oni su ga pratili i ponavljali: "Daj nam naš dio plijena!" Nastavili su navaljivati na njega, te mu prepriječise put i dovedoše ga do jednog drveta. Zbog velike gužve koja je nastala, Poslanikov, sallallahu 'alejhi ve sellem, ogrtač zakači jednu granu i pade sa njegovih pleća, tako da njegov stomak i leđa bijahu otkriveni. Ipak, nije se naljutio, već se samo okrenuo prema njima i potpuno smireno rekao: "O ljudi, vratite mi moj ogrtač! Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moj život, kada bih imao stoke koliko je stabala u Tihami, podijelio bih vam i vidjeli biste da nisam škrt, niti kukavica, niti lažov!" Naravno da je tako, jer, da je bio škrt, zadržao bi sav imetak za sebe, da je kukavica, pobjegao bi sa onima koji su pobjegli, a da je lažov, ne bi ga pomogao Gospodar svih svjetova.

Mnogo je situacija u kojima je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pokazao svoju veličinu. Jednom je išao sa svojim ashabima i naiđoše na ženu koja je plakala pokraj kabura svog djeteta, pa

joj Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Boj se Allaha i strpi se!" Žena je bila tužna i uplakana, tako da nije prepoznala Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa reče: "Idi od mene, šta se tebe tiče moja nesreća?!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, na to ništa ne reče, nego produži dalje, jer je obavio ono što je bila njegova obaveza, a i shvatio je da je ova žena u takvom psihičkom stanju da ne bi bilo prikladno da je savjetuje više od onoga što je učinio. Neki ashabi se okrenuše prema njoj i rekoše: "Ovo je Allahov Poslanik!" Žena se pokaja zbog onoga što je rekla, pa krenu da sustigne Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i tako stiže do njegove kuće. Na njegovim vratima nije bilo vratara, te ona glasno reče: "Allahov Poslaniče, nisam te poznala, sada ću se strpiti!", a on reče: "Strpljivost je kod prvog udarca."¹

*"Zaista je Allah propisao dobročinstvo u svemu. Zato kada ubijate, radite to na najljepši način, a kada koljete, činite to na najljepši način. Onaj koji od vas bude klao životinju, neka naoštri svoj nož i neka joj olakša."*²

Bježi od problema

Mislim da bi, kada bi uradio nalaze u najobičnijoj bolnici, otkrio u svom tijelu deset vrsta bolesti, od kojih su najbezazlenije pritisak i šećer! Jadnik je bio težak ljudima jer je od njih tražio potpunu idealnost. Vidio bi ga uvijek ljutitog na svoju suprugu jer je razbila novi tanjir, ili je zaboravila očistiti gostinjsku sobu, ili je spržila njegovu novu odjeću peglom... A njegova djeca – Halid još nije naučio tablicu množenja, Sa'd nije ostvario odličan uspjeh, a Sara..., a Hind... Ovakav je bio u svojoj kući, a među kolegama još gori. "Ebu-Abdullah je na mene ciljao kada je ispričao priču o onom škrtici! Jučer je Ebu-Ahmed mislio na mene kada je pričao o starim autima! Da, mislio je na moje auto!

¹ Muttefekun 'alejhi

² Hadis bilježi Muslim.

Da, gledao je u mene!", razmišljao je. Davno su kazali u poslo-
vici: ako vrijeme ne sluša tebe, slušaj ti njega. Sjećam se da je
jedan beduin, koji je bio moj prijatelj, ponavljao izreku koju
je zapamtio od svog djeda. Često bih je čuo od njega kada bih
mu počeo kazivati suviše informacija. Tada bi jako udahnuo, a
onda rekao: "O šejh, s onom rukom koju ne možeš oboriti (sa-
vladati), ti se rukuj!" Kada razmisliš o ovome, vidjet ćeš da je to
tačno. Ako se ne naviknemo na opraštanje i popuštanje u nekim
stvarima ili, drugim riječima, ako se ne budemo pravili da neke
stvari ne vidimo, te izbjegavali opširna pojašnjenja i povodenje
za pretpostavkama, mnogo ćemo se u životu namučiti.

*"Glupak nije prvak u svom narodu
Već je prvak onaj koji se pravi da ne primjećuje."*

Došao je neki mladić svom šejhu i zamolio ga da mu pomogne
oko izbora supruge koja će mu biti životni saputnik sve do smrti.
Šejh reče: "Koje su to karakteristike koje želiš da budu prisutne
kod tvoje supruge?" On reče: "Lijep izgled, visok stas, svilena
kosa, miris šafrana, ukusna hrana, sladak govor, kad pogledam
u nju, usreći me, a kad sam odsutan od nje, čuva moj obraz,
poslušna, da se ne bojim za nju lošeg, te da u srcu nosi vjeru koja
je uzdiže i mudrost koja joj koristi." Nastavio je nabrajati svojstva
savršenstva koja bi trebala odlikovati njegovu izabranicu, pa šejh,
kada mu je dojadilo, reče: "Sinko, imam ono što tražiš!" "Gdje?",
upita mladić. Šejh odgovori: "U Džennetu, ako Bog da. A što
se tiče dunjaluka, navikni se na opraštanje." Da, na dunjaluku
se navikni na opraštanje i nemoj sâm sebe mučiti traganjem
za problemima kako bi ih potaknuo i raspravljao oko njih, pa
da jednom vikneš u lice svom sagovorniku: "Na mene ciljaš
svojim riječima?!", drugi put povičeš u lice svog djeteta: "Želiš
da me rastužiš svojom ljenošću?", treći put zagalamiš u lice svoje
supruge: "Je l' to namjerno zanemaruješ kuću?!" Poslanikova,
sallallahu 'alejhi ve sellem, metoda, općenito, bila je praštanje,
i zato je uživao u svom životu. Nekada je ujutro dolazio gladan
kod svoje porodice i pitao ih: "Ima li kod vas šta za jelo?", a
oni bi odgovarali: "Ne." Tada bi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve

sellem, rekao: "Onda ću postiti."¹ Nije pravio probleme oko toga, nije govorio: "Zašto niste napravili nešto za jelo?! Zašto mi niste kazali da kupim?!" Ne, nego bi rekao: "Onda ću postiti."

Prema ljudima se ophodio s krajnjom velikodušnošću. Kulsum ibn Husajn, koji je bio jedan od najuzoritijih ashaba, kaže: "Išao sam sa Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, u pohod na Tebuk. Jedne noći sam išao sa njim kroz zelenu dolinu..." Zatim je Kulsum pričao priču u kojoj kazuje da su dugo išli, pa ga je počeo obuzimati san. Njegova deva se počela približavati devi Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a on bi se iznenada budio i udaljavao je iz straha da sedlo njegove deve ne udari nogu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Na jednom dijelu puta san ga je savladao i njegova deva se jako približila devi Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, tako da je njegovo sedlo zaista udarilo u nogu Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i nanijelo mu bol. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, od žestine bola reče: "Uh!" Kulsum se probudi i, uznemiren, reče: "Allahov Poslaniče, oprosti mi!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, blago reče: "Hajde, hajde." Naravno, hajde, nije pravio problem od toga. Nije povikao: "Zbog čega me uznemiravaš?! Pa put je širok! Što si se toliko primakao?!" Ne, nije to činio. Blagost je uvijek bila njegova metoda.

Jednog dana je sjedio sa svojim ashabima, pa mu dođe neka žena sa komadom tkanine i reče: "Allahov Poslaniče, ja sam ovo istkala svojim rukama da ti dam da obučeš." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, to uze, a bilo mu je potrebno, pa ustade i uđe u svoju kuću. Obuče poklonjenu tkaninu kao ogrtač i izađe pred svoje ashabe. Tada neko od prisutnih reče: "Allahov Poslaniče, daj da ga ja obučem!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Da." Zatim se vrati u svoju kuću, skide ogrtač i smota ga, te obuče stari ogrtač, a novi posla onom čovjeku. Ljudi rekoše tom čovjeku: "Nisi lijepo postupio, tražio si od njega, a znao si da on ne odbija onoga koji traži!" Čovjek odgovori: "Tako mi Allaha, tražio sam ga samo zato da mi on bude ćefin na dan kada umrem." I zaista, kada je umro, njegova porodica ga je

¹ Bilježi Muslim

umotala u taj ogrtač.¹ Kako je samo lijepo osvojiti ljude ovakvim postupcima!

Jednom je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, predvodio jaciju-namaz svojim ashabima, kad u džamiju uđoše dva dječaka, Hasan i Husejn, sinovi Fatime, r. a., i priđoše svom djedu, Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, dok je on klanjao. Kada bi pao na sedždu, oni bi se popeli na njegova leđa, a kada bi htio podići glavu, nježno bi ih prihvatio rukama iza svojih leđa i spustio ih na zemlju, pa bi sjeli sa strane. Kada bi ponovo učinio sedždu, oni bi se ponovo penjali na njegova leđa, sve dok Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije završio sa namazom. Zatim ih nježno uze i stavi ih da sjede u njegovom krilu. Ebu-Hurejre, r. a., ustade i upita: "Da ih vratim kući, Allahov Poslaniče?" On nije htio da ih požuruje, nego ih zadrža kod sebe još neko vrijeme, a zatim im reče: "Idite svojoj majci." Tada oni ustadoše i odoše svojoj majci.²

Drugom prilikom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je došao svojim ashabima na podne ili ikindiju-namaz noseći Hasana ili Husejna. Prošao je naprijed do mjesta na kojem je klanjao i spustio ga na zemlju. Potom je donio tekbir i otpočeo namaz sa ljudima. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pao na sedždu, jako se zadržao, tako da su se njegovi ashabi pbojali da mu se nešto desilo. Nakon nekog vremena, on se podigao sa sedžde, a ashabi ga po završetku namaza upitaše: "Allahov Poslaniče, u ovom namazu učinio si sedždu kao nikada do sada! Je li to nešto što ti je naređeno? Ili ti je možda dolazila objava?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Ništa od toga nije bilo, već se moj sin popeo na moja leđa i nisam htio da ga požurujem sve dok sam ne odluči da siđe."³

Jednog dana Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dođe kod Ummu-Hani, r. a., kćerke Ebu-Taliba, a bio je gladan, pa upita: "Imaš li nešto za jelo?" Ona odgovori: "Imam samo suhih komada hljeba i stidim se da ti to iznesem." On reče: "Donesi mi ih." Ona

¹ Bilježi Buhari

² Bilježi Ahmed, a Hejsemi kaže da su njegovi prenosioci pouzdani.

³ Bilježi Hakim. Hadis je sahih.

mu ih donese, pa ih on ih izdrobi u vodu, a zatim ona donese soli i posoli ih. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, poče jesti ovaj hljeb udrobljen u vodu, pa se okrenu Ummu-Hani i upita: "Imaš li kakvog priloga?" Ona odgovori: "Allahov Poslaniče, imam samo nešto malo sirćeta." "Donesi mi ga", reče on. Ona mu donese sirće, pa ga on posu po hrani i pojede. Zatim se zahvali Uzvišenom Allahu i reče: "Divan li je začín sirće!"¹ Da, živio je život onakav kakav jeste i prihvatao stvari onakvim kakve jesu.

Na putu na hadž, na koji je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, krenuo sa svojim ashabima, zastadoše na jednom mjestu da predahnu. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je otišao da obavi nuždu, a zatim je došao do korita sa vodom, uzeo abdest i stao da klanja namaz. Tada dođe Džabir ibn Abdullah, r. a., i stade sa njegove lijeve strane, te donese tekbir, pristupajući namazu sa njim. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je uzeo za ruku i postavio ga sa svoje desne strane, a zatim nastaviše namaz. Dok su još bili u namazu, dođe Džebbar ibn Sahr, r. a., uze abdest i stade sa lijeve strane Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Tada ih Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uze obojicu za ruke i postavi ih iza svojih leđa.²

Jednog dana Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, priđe žena sa tek rođenim dječakom da on, sallallahu 'alejhi ve sellem, sažvače hurmu i njome djetetu potare nepce, te da prouči dovu za njega. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uze dijete i stavi ga u svoje krilo. Nedugo zatim, dijete poče mokriti u Poslanikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem, krilu i smoči njegovu odjeću. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, samo reče da mu donesu vode i posu je po mjestu koje je zahvatila mokraća.³ I gotova stvar! Nije se ljutio i nije komplikovao stvari. Zašto onda mi komplikujemo i od muhe pravimo medvjeda? Ne mora sve ono što se dešava oko tebe biti u potpunosti na tvoje zadovoljstvo.

¹ Bilježi Taberani

² Bilježi Muslim

³ Bilježi Buhari

*"Ako nađeš nedostatak, ispravi ga!
A Uzvišen i Silan je Onaj
Koji nema nedostatka."*

Neki ljudi unište svoje živce i preuveličavaju probleme. Tako čine neki očevi i majke, a možda i neki nastavnici i nastavnice. Ne traži skrivene greške, budi širokogrudan u prihvatanju izvinjenja drugih ljudi, naročito prema onome koji ti se izvinjava kako bi očuvao vašu međusobnu ljubav, a ne zbog ličnih interesa.

*"Prihvati izvinjenja onoga ko ti se izvinjava,
Bio iskren prema tebi u onome što govori ili ne,
Jer, pokorava ti se onaj koji te udobrovoljava
Svojom vanjštinom,
A poštuje te onaj koji ti
Javno nije neposlušan."*

Pogledaj, jednog dana Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pope se na minber i održa govor svojim ashabima, pa podiže svoj glas tako da su ga čule starice u svojim kućama. Šta misliš, šta je rekao?! Rekao je: "O skupino onih koji su povjerovali svojim jezicima, a iman nije ušao u njihova srca! Nemojte ogovarati muslimane, nemojte istraživati njihove mahane, jer ko bude istraživao mahane svog brata, Allah će istražiti njegove mahane, a onaj kome Allah istraži njegove mahane, osramotit će ga, pa makar i u njegovoj kući."¹

Nemoj loviti greške i istraživati mahane, nego budi širokogrudan! Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je nastojao da uopće ne potiče probleme. Na jednom sijelu sa svojim ashabima, u kojem su duše bile čiste, a srca smirena, rekao je svojim ashabima: "Neka mi niko od vas ne prenosi ništa o nekome od mojih ashaba, jer ja želim da izađem pred vas čistih prsa."²

"Nemoj dizati prašinu na sebe kad ona miruje, a ako se digne, začepi svoj nos rukavom i uživaj u životu. . ."

¹ Bilježi Tirmizi. Hadis je sahih.

² Bilježe Tirmizi i Ebu-Davud. O ocjeni ovog hadisa postoje različita mišljenja.

Priznaj svoju grešku, ne budi ohol

Mnogi problemi zbog kojih neprijateljstvo traje po godinu, dvije, pa i cijeli život mogu se riješiti veoma jednostavno, tako što će jedna osoba kazati drugoj: "Pogriješio sam, izvinjavam se." Zakasnio si na neki sastanak, izrekao si neku neumjesnu šalu, ružnu riječ – požuri da ugasiš vatru prije nego li se rasplamsa. "Izvinjavam se, ti si u pravu." Iz ovakvog odnosa ostat će ti samo lijepe uspomene. Lijepo li je kad je čovjek skroman, ali i kad druge na to upućuje.

Jednom prilikom sukobiše se Ebu-Zerr i Bilal, r. a. Oba su bila ashabi, ali i oni su ljudi, pa se Ebu-Zerr naljuti i reče Bilalu: "Sine crnkinje!" Bilal se požali Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, na Ebu-Zerra, pa ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pozva i upita: "Jesi li mu spomenuo majku?" "Allahov Poslaniče, kada se neko svađa s ljudima, pri tome mu se spomenu majka i otac", odgovori Ebu-Zerr. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ti si čovjek u kojem ima džahilijeta." Ebu-Zerr upita: "Bez obzira na moju starost?!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori potvrdno, a zatim mu ponudi način kako da postupa s ljudima koji su nižeg društvenog statusa od njega: "Oni su uistinu vaša braća, Allah ih je vama podredio, pa ko ima takvoga, neka ga nahrani, obuče i ne obavezuje ga nečim što će mu biti teško. Ako, pak, i bude nečim opterećen, neka mu se pomogne." Šta je Ebu-Zerr, r. a., uradio nakon toga?! Otišao je da nađe Bilala, a zatim mu se izvinio. Sjede na zemlju ispred njega, sagnu se, spusti lice na tle i reče: "Bilale, izgazi me po licu."¹ Ovako su ashabi bili spremni ugasi iskre neprijateljstva prije nego se pretvore u vatru. A ako već postanu vatra, nastojali su je spriječiti da se ne rasplamsa.

Jednom prilikom Ebu-Bekr i Omer, r. a., uđoše u neku raspravu, pa Omer ode ljut. Kada to Ebu-Bekr vidje, pokaja se i reče: "Oprosti mi, Omere." Međutim, Omer se nije osvrtao na njegovo izvinjenje. Ebu-Bekr je išao za njim, dok Omer ne dođe do kuće, zatvori vrata, ne obazirući se za sobom. Ebu-Bekr se

¹ Bilježi Muslim

uputi ka Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, izdaleka ugleda potištenog, reče: "Vaš prijatelj nije svjestan u šta se upušta." Ebu-Bekr je sjedio i šutio. Ne prođe nekoliko trenutaka, a Omer se pokaja. Kako su samo imali dobru dušu, neka je Allah zadovoljan njima! Omer potom dođe kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, poselami ga, sjede kod njega i ispriča mu šta se desilo, te mu se požali kako nije primio Ebu-Bekrovo izvinjenje. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se naljuti. Kada to Ebu-Bekr vidje, poče govoriti: "Tako mi Allaha, Allahov Poslaniče, ja sam njemu nepravdu učinio." Branio je Omera i izvinjavao mu se. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Hoćete li ostaviti na miru moga prijatelja?! Hoćete li ga ostaviti?! Kada sam vam se obratio govoreći vam: 'Ljudi, ja sam poslan svima vama', povikali ste: 'Lažeš!', a Ebu-Bekr je rekao: 'Istinu govoriš.'"¹

Pazi da ne budeš od onih koji drugima koristi, a sebi štetu čini. Ne budi kao magarac koji vuče kamen na vodenici: drugima je od koristi, a sâm propada. Ako si u situaciji da si nekome nadređen, kao što je učitelj nadređen svojim učenicima, ili otac i majka svojoj djeci, znaj da si pod nadzorom, svi te prate. Nastoj se što ljepše ponašati. Isto važi i za međusobni odnos supružnika u njihovom bračnom životu.

Jednom prilikom Omer, r. a., podijeli neku odjeću ljudima, tako da svako dobi po onoliko platna koliko mu je bilo dovoljno da se ogrne ili obuče. Kada dođe petak, Omer im se na početku hutbe obrati riječima: "Allah nalaže da mi budete poslušni i pokorni." Tada ustade neki čovjek i reče: "Ne dolazi u obzir!" "Zašto?", upita Omer. "Zato što si na nas tolike podijelio nekoliko dijelova odjeće, a ti si sam uzeo i košulju i ogrtač. A vidimo da je oboje novo." Omer poče prelaziti pogledom po prisutnima, kao da nekoga traži, dok pogled ne zaustavi na svom sinu Abdullāhu i reče mu: "Ustani, Abdullah! Zar mi nisi ti dao svoju odjeću da u njoj održim hutbu?" "Da", odgovori on. Onaj čovjek koji se bio pobunio sjede, a zatim reče: "Sada ćemo te slušati i biti ti pokorni." Tako je problem riješen.

¹ Bilježi Buhari

Prijatelju moj, nemoj žuriti. Obojica smo složni u tome da način na koji se ovaj čovjek pobunio nije lijep. Međutim, sposobnost Omera, r. a., njegovo procjenjivanje situacije i način na koji je ugasio vatru zaslužuje divljenje. Ako želiš da drugi od tebe primaju sugestije, savjete, ma ko to bio – supruga, dijete, sestra – moraš i ti biti spreman da primiš savjet od drugih, bez ignorisanja.

Često bi suprug govorio: "Čuvaj djecu, dobro kuhaj, do kada ću ti govoriti da pospremiš spavaću sobu?!", a ona mu je uvijek odgovarala velikodušno: "Bit će sve uredu." Jednog dana ona njemu uputi jedan savjet: "Djeci je sezona ispita, trebalo bi da budeš s njima, pa nemoj kasniti kad iziđeš s prijateljima." Nije je ni pustio da završi, nego zagalami: "Nemam vremena za njih, a nije tvoja stvar hoću li zakasniti ili neću, nemaš pravo da se miješaš!" Pa, reci mi, tako ti Allaha, kako bi bio spreman da, nakon ovoga, od ovakvoga prihvatiš savjet?!

Pametan je onaj koji začepi sve otvore na zidu, kako ljudi ne bi mogli viriti – a to bi značilo da ne ostavljaš ljudima prostora da sumnjaju u tebe. Sjećam se kada je jedna organizacija za islamsku da'vu pozvala grupu misionara da održe predavanje u Albaniji. Na sastanak je došao i direktor Centra za islamsko misionarstvo u Albaniji. Pogledasmo ga, nema niti jedne dlake na licu. Začudoeno počesmo gledati jedni u druge. Bio je običaj, shodno praksi Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da islamski misionar nosi bradu, pa makar i kraću. Šta je sa ovim direktorom?! Kada je sastanak počeo, obrati nam se, smijući se: "Prisutni, ja sam golobrad, nije mi porasla brada, nemojte mi održati predavanje." Kada smo završili, nasmiješili smo se i zahvalili.

Sada ću ti navesti jedan primjer iz Medine, kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio u itikāfu u svojoj džamiji, u mjesecu ramazanu. Došla mu je u posjetu njegova supruga Safija bint Hajja, r. a. Nakon izvjesnog vremena, ona pođe kući, pa je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ne pusti samu po mrkloj noći, nego pođe da je isprati. Išao je s njom putem, kad pored njih prodoše neka dva čovjeka iz redova ensarija. Kada vidješe Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, sa ženom, ubrzaše

korak. "Polahko, to je Safija bint Hajja!", reče im Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Subhanallah! Pa zar bi bilo normalno, Poslaniče, da sumnjamo da si se ti osamio s tuđom ženom?!", rekoše oni. Na to im Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Šejtan u čovjeku kola kao njegova krv, pa se pobjah da kakvo zlo ne upadne u vaša srca."¹

"Nije hrabrost da ustrajavaš u svojim greškama, nego da ih priznaš i da ih više ne ponavljaš."

Ključ za popravljavanje grešaka

Odnositi se prema greškama je umjetnost. Svaka vrata imaju ključ, a svako srce ima staze koje do njega vode. Kada neko počini neku veliku grešku, vijest se o tome proširi među svijetom, pa ljudi čekaju šta ćeš učiniti. Zabavi ih nečim kako bi imao vremena da razmotriš situaciju, da se ne bi neko usudio učiniti sličnu grešku, ili naviknuti se da čini istu.

Dok se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odmarao sa svojim ashabima pri povratku iz Bitke Benu-Musta'lik, muhadžiri poslaše neko dijete čije je ime bilo Džahdžah ibn Mes'ud da im donese vode s bunara, a ensarije na vodu poslaše dječaka Sinana ibn Vebera el-Džuhenija. Djeca se poguraše na vodi, te jedan od njih udari drugoga u zadnjicu. Sinan poče dozivati ensarije, a Džahdžah muhadžire. Uznemiriše se obje strane, nastade sukob, a vraćali su se iz bitke i još uvijek su bili naoružani. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada ustade i smiri situaciju. Abdullah ibn Ubejj ibn Selul, vođa munafika, koji bijaše sa jednom grupom saplemenika, naljuti se i poče vikati: "Zar su već to uspjeli uraditi?! Postali su brojniji od nas u našoj zemlji! Boga mi, između nas i tih ubogih Kurejšija desilo se ono što je davno kazano: 'Nahrani psa, pojest će te, pusti ga da bude gladan, uznemiravat će te!'" Zatim Podmukli nastavi: "Kad se vratimo u Medinu, jači bi istjerali slabije!" Nakon toga pride

¹ Muttefekun 'alejhi

jednom čovjeku iz njegovog naroda, a koji je bio s njim, i reče mu: "Vi ste krivi za ovo što se desilo, dali ste im svoj grad, podijelili im svoj imetak. Da im niste ništa dali, otišli bi negdje drugdje!" Nakon toga Podmukli poče prijetiti, a licemjeri koji su bili sa njim počеше ga podržavati. S njima je sjedio i jedan dječak po imenu Zejd ibn Erkam. Dječak ode Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i kaza mu šta se zbilo. U tom trenutku kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sjedio Omer ibn Hattab koji se uzruja. Kako se ovaj munafik usuđuje ovako se odnositi prema Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem?! Smatrao je da zmiju treba ubiti dok još iz rupe izlazi, pa ako ubije Ibn-Selula, uništiti će smutnju još u njenom začetku. Ali, bolje bi bilo da ga ubije neko od ensarija, nego neko iz redova muhadžira. Omer, r. a., se obrati Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče: "Allahov Poslaniče, naredi Ubadu ibn Bišru da ga ubije!" Ali, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio mudriji. Vraćali su se iz rata, naoružani su, uzburkane su im strasti, pa nije pametno još više ih raspaljivati. "Kako to, Omere, pa da ljudi pričaju da je Allahov Poslanik ubio ashaba?! Ne, Omere, nego pozovi ljude da idemo." Ljudi su sjedili, odmarali se i čekali da zađe sunce. Otkud da im naredi da idu po ovoj vrućini?! Inače nije imao običaj da putuje po žegi. Podoše, a Ibn-Selul u međuvremenu ču da je Zejd ibn Erkam obavijestio Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, o onome što je on pričao. Dođe do Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, te se poče kleti da to nije rekao, da je dječak slagao. Ibn-Selul je zauzimao istaknuto mjesto među svojim narodom, bio je ugledan i poštovan. Počese ga braniti: "Allahov Poslaniče, možda se dijete zbunilo, možda nije tačno zapamtilo šta je Ibn-Selul govorio." Branili su ga, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je jahao na devi, ne osvrćući se.

Jedan od istaknutijih ljudi među ensarijama, Usejd ibn Hudajr, priđe Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče: "Poslaniče, pošao si u čudno vrijeme, nisi nikada putovao u ovo doba!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu: "Zar nisi čuo šta je tvoj prijatelj rekao?!" Usejd upita: "Koji prijatelj, Poslaniče?" "Abdullah ibn Ubejj", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Usejd upita: "Šta je rekao?" Poslanik, sallallahu 'alejhi

ve sellem, mu reče: "Smatra da će, ako se vrati u Medinu, oni jači istjerati slabije." Usejd se uzruja: "Pa ti, Poslaniče, možeš njega istjerati ako hoćeš, on je slab, a ti si onaj koji je jak." Zatim pokušava dobrovoljiti Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče: "Budi prema njemu blag. Allah te je nama poslao, a njegov narod se upravo bio pripremao da ga postavi za vladara. Oduzeo si mu vlast." Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio i nastavio put na svojoj devi. Neki su tada sakupljali svoje stvari, a neki su već bili na devama. Priča se počela širiti. Vojska počela zapitkivati: "Zašto smo pošli u ovo doba? Šta je rekao Ibn-Selul? Kako se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponio prema njemu?" Neki su tvrdili da je dijete istinu reklo, drugi da je slagalo. Glasine nisu prestajale. Vojska se uznemiri. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osjeti da se vojska počela cijepati. Htjede ih lišiti problema i spriječiti ih da uopće razgovaraju o njemu, jer su na taj način samo zaoštravali tenzije i raspaljivali smutnju između muhadžira i ensarija. Ljudi su očekivali da će malo zastati, okupiti se i razgovarati o problemima. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je insistirao da nastave put, uprkos velikoj vrućini. Sunce zađe. Mislili su da će sada zastati da klanjaju i da se malo odmore. Prekinuli su putovanje samo na nekoliko minuta, klanjali su, a zatim im je bilo naređeno da nastave put. Nisu prekidali putovanje sve do pred svanuće. Klanjali su sabah-namaz, nakon čega im je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio da pođu. Tako su cijelo jutro putovali, sve dok se nisu umorili i dok ih sunce nije iscrpilo. Kada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osjeti da su iznemogli, da su se umorili, da nemaju više snage da pričaju, naredio im je da zastanu. Polijegali su po zemlji i zaspali. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je to činio da bi im odvratio pažnju od onoga što se dogodilo. Nakon nekog vremena ih probudi, pa nastaviše putovati, sve dok ne stigoše u Medinu. Ljudi odoše svojim kućama, a Allah tada objavi suru El-Munāfikūn (Licemjeri): "Oni govore: 'Ne udjeljujte ništa onima koji su uz Allahova Poslanika, da bi ga napustili!' A blaga nebesa i Zemlje su Allahova, ali lice-mjeri neće da shvate. Oni govore: 'Ako se vratimo u Medinu, sigurno će jači istjerati iz nje slabijeg!' A snaga je u Allaha i

Poslanika Njegova i u vjernikā, ali licemjeri neće da znaju.”
(El-Munāfikūn, 7.–8.)

Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, prouči objavljene ajete, a zatim uze dječaka Zejda ibn Erkama za uho i reče: “Allah je potvrdio nevinost ovoga dječaka.”

Ljudi počеше koriti Ibn-Selula. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, se okrenu i reče: “Vidiš li, Omere, da sam ga ubio onog dana kad si to predložio, bilo bi onih koji bi se njemu priklonili, a kad bih im danas naredio da ga ubiju, učinili bi to.”

Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ušuti nakon toga, a Omer mu ništa na to ne odgovori.

Kada se u nekom društvu dogodi neka greška, moraš ukazati na nju, pa makar i pred ljudima.

Dok je jednom prilikom Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, sjedio sa svojim ashabima, a suša je uveliko bila zavladala, pa su zbog nedostatka kiše i usjevi bili umanjili, dođe mu jedan beduin i reče: “Allahov Poslaniče, klonuo sam, djeca su iznemogla, nestalo je hrane, goveda su iscrpljena, pa zamoli Allaha da nam dâ vodu. Preko tebe ćemo tražiti Allahovu naklonost, a preko Allaha ćemo tražiti naklonost kod tebe.”

Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, se namršti, pa reče: “A preko Allaha ćemo tražiti naklonost kod tebe?! Zauzimanje ide odozdo prema gore. Nije ispravno reći: ‘Allah se zauzima kod Svojih robova’, nego im naređuje. On je Uzvišeni! Teško tebi, znaš li ti šta si rekao?” Zatim poče govoriti: “Subhanallah! Subhanallah!” Slavio je i veličao Allaha dok ne vidje po licima ashaba da je to imalo utjecaja na njih, a zatim reče: “Teško tebi! Ne može se za Allaha zauzimati kod Njegovih robova, On je Uzvišeni i Njemu to nije potrebno. Znaš li ti ko je Allah?! Njegovo Prijestolje je na nebesima” – pa poče rukama kružiti ukazujući na kupolu...¹

Kako se ponašati prema nekoj osobi koja je počinila grešku?

Jedne noći Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, dođe Aišinoj, r. a., kući. Skide obuću i odjeću, a zatim leže u postelju. Ostao je tako sve dok ne pomisli da je Aiša, r. a., zaspala. Zatim ustade iz postelje, obuče odjeću i obuću, otvori polahko vrata, iziđe,

¹ Bilježi Ebu-Davud

pa ih opet polahko zatvori. Kada to Aiša, r. a., vidje, obuze je ljubomora svojstvena ženama, poboja se da je otišao nekoj drugoj od svojih žena. Potom ustade, obuče haljinu, stavi veo, te pođe da ga prati, a da je on ne primijeti. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je tako išao po mrkloj noći, sve dok ne stiže do mezarja Beki'. Zaustavi se i poče gledati mezare svojih ashaba koji su živjeli kao Allahu odani robovi, a umrli su kao borci i sad su pod zemljom, neka je Allah njima zadovoljan. Gledao je u mezare, razmišljajući o njima, a zatim podiže ruke i prouči dovu. Ponovo poče gledati po mezarju i prouči dovu po drugi put. Stajao je mirno neko vrijeme, a zatim podiže ruke i zamoli Allaha da im oprost. Dugo je stajao. Aiša, r. a., ga je posmatrala izdaleka. Kada primijeti da se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenuo i da se vraća, uplaši se da ju je možda primijetio. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je žurio, a i ona je žurila. On ubrza, a i ona poče još brže hodati. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, poče trčati, pa i ona to isto uradi, tako da dođe prije njega kući. Skinu haljinu i veo, te se ispruži po postelji, pretvarajući se da spava, sva zadihana... Kada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uđe u kuću, ču je zadihanu, pa je upita: "Aiša, šta ti je, zašto tako dišeš?!" "Nije mi ništa!", odgovori ona. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Hoćeš li mi reći ti, ili da mi kaže Sveznajući?" Ona mu ispriča kako je bila ljubomorna, pa ga je stoga pratila, da vidi gdje ide. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je upita: "Znači, ti si ona što sam je vidio ispred sebe?" "Da", odgovori Aiša. "Pa zar misliš da će tebi i Svome Poslaniku Allah nešto nažao učiniti?", upita je, blago je odgurnuvši od sebe. Aiša, r. a., upita: "Allah zna sve što ljudi taje u sebi?" "Da", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, a zatim joj poče objašnjavati zašto je izišao iz kuće: "Došao mi je Džibril, pa ja to primijetih, a nije ulazio kod tebe, jer si već bila skinula odjeću. Zovnu me, te mu se odazvah, a da ti to ne čuješ, jer sam mislio da si već zaspala, pa te nisam htio probuditi, a bojao sam se i da se nećeš uplašiti. Zatim mi je Džibril naredio da odem na mezarje Beki' i da zamolim Allaha da oprost onima koji su tu ukopani."¹

¹ Bilježi Nesa'i

Da, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio blag, nije od greške stvarao još veći problem. Postupao je s ljudima onako kako to bilježi Muslim: "Ne može vjernik u potpunosti omrznuti vjernicu. Ako mrzi njeno ponašanje, trebalo bi da bude zadovoljan sa nekom drugom njenom osobinom." To bi značilo da je ne može mrziti zbog njene ćudi, urođene joj prirode. Treba joj oprostiti neke greške zbog drugih dobrih stvari koje ona čini. Kada vidi nešto loše kod nje, sjeti se onoga što je pozitivno. Kada primijeti neko zlo, sjeti se onoga što je dobro, a ne stavlja u prvi plan njene postupke koje mrzi, odnosno ponašanje koje mu se ne dopada.

"Ne treba koriti onoga koji ne prihvata savjete, za kritikovati je onaj koji ih daje na neodgovarajući način."

Raspetljaj čvor

Kada neku grešku počini grupa ljudi, trebalo bi ih posavjetovati dok su još na okupu. Međutim, nekada je nužno da "otpetljaš čvor", tj. da popričaš sa svakim napose, te da ga posavjetuješ.

Naprimjer, prolaziš kroz dnevni boravak u kući i čuješ svog brata kako se dogovara sa svojim prijateljima, koji su mu došli u goste, da putuju u neku zemlju gdje onaj koji ode vrlo često bude podvrgnut nekim iskušenjima, stvarima koje su zabranjene. Htio si da uputiš savjet, ali kako? Jedan od načina bio je da uđeš kod njih, kažeš im dvije riječi i izađeš. Međutim, to ne bi polučilo nikakve rezultate. Šta misliš da "otpetljaš čvor", da sa svakim pojedinačno popričaš. Kako to? Tako što ćeš, kad ne budu zajedno, sjesti s onim za kojeg smatraš da je najpametniji i reći: "Prijatelju, čuo sam da putujete. Ti si najpametniji od njih. Znaš da turista u toj zemlji nije nikada lišen problema i iskušenja i često se iz nje vrati s nekim belajem. Šta misliš da svojim prijateljima predložiš da putujete u neku drugu zemlju, u kojoj ćete uživati u njenim rijekama, morima, zabavi i razonodi koje nisu zabranjene?" Kada takav čuje od tebe ovakve riječi,

kazane na jedan lijep način, bez sumnje će se pokolebati, gotovo da ćeš ga uspjeti nagovoriti. Zatim ćeš otići do drugog i isto mu reći, a potom i do trećeg, isto postupivši, a da niko od njih ne primijeti da si ranije sa nekim od njih razgovarao. Vidjet ćeš da će se, kada se sastanu, pa kada se jedan od njih odvaži i predloži da promijene zemlju, naći oni koji će ga podržati i tako ćeš uspjeti na jedan prikladan način odvratiti ih od grijeha.

Jednom primijetiš kako ti se djeca osamljuju u sobi, gledaju ružne sadržaje na videu, mobitelu ili rade nešto drugo što je ružno. Možda bi bilo dobro da sa svakim od njih ozbiljno porazgovaraš, kako ne bi djeca ogrezla u grijehu. Ima li i za ovo primjer u životu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem? Svakako!

Sukobi između Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i Kurejšija postaše nesnošljivi, te se Kurejšije dogovoriše da bojkotuju Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i sve njegove bližnje iz ogranka Hašimija. Napisaše ugovor da neće ništa kupovati od njih, niti im prodavati, te da se neće ni udavati, ni ženiti od njih. Tako Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osta u jednoj neobrađivoj dolini, u veoma nezgodnoj situaciji. Ashabi su bili u takvome jadu da su počeli jesti drveće. Jedanput jedan od njih ode da obavi malu nuždu, pa ugleda komad devine kože. Uze ga, oprao i ispržio, zatim ga isjecka i pokvasi i to je jeo tri dana. Tekla su tri teška mjeseca za Hašimije i muslimane. Jednog dana Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče svome amidži Ebu-Talibu, koji je također sa njim bio zatočen: "Amidža, Uzvišeni Allah je poslao crva koji je presudio ugovoru Kurejšija. Ostalo je samo Allahovo ime, a nestalo je sve što pripada nasilju, bojkotu i tlačenju." To bi značilo da je crv izgrizao ugovor Kurejšija, te da su na njemu ostale jedino riječi: "U Tvoje ime, Allahu!" Ebu-Talib se začudi, pa upita: "Da li te Allah o tome obavijestio?" "Da", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ebu-Talib reče: "Boga mi, neće niko ući kod tebe dok o ovome ne obavijestim Kurejšije!" Zatim se uputi prema njima i reče: "Moj bratić mi je rekao to i to, pa uzmite vaš ugovor i provjerite. Ako bude istina ono što je rekao, okončajte bojkot i počnite s nama sarađivati, a ako ne bude istina, dat ću vam svog bratića, pa uradite s njim

šta god želite." Kurejšije se složiše i dogovoriše da će to učiniti, a zatim odoše da pogledaju ugovor. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio u pravu. To još više pogorša situaciju, pa narod iz Benu-Hašima i Benu-Muttaliba osta u dolini. Malo je falilo da pomru.

Među kafirima je bilo darežljivih ljudi. Jedan takav je bio Hišam ibn Amr, koji je bio veoma ugledan u svome narodu. Dolazio bi s devom na kojoj je nosio hranu. Pripadnici plemena Benu-Hašim i Benu-Muttalib bi večer provodili na planinskome klancu. Išao je sve dok ne bi našao ulaz u taj klanac, kada bi skinuo povezac sa deve, malo bi je udario sa strane, a zatim bi se popeo do njih. Dani su prolazili. Hišam primijeti da neće biti u stanju da ih hrani svako večer, mnogo ih je. Odluči da pokuša poništiti ugovor. Međutim, da li je bilo kasno za to, jer Kurejšije su bile odlučne u tom pogledu? Primijenio je metod "otpetljaj čvor". Da li je uspio?

Otišao je kod Zuhejra ibn Ebi-Umejje, čija majka je bila Atika bint Abdil-Muttalib. Obrati mu se: "Jesi li ti zadovoljan time što imaš šta da jedeš, obučeš, imaš koga da oženiš, a znaš u kakvom su stanju tvoje dajdže? Ne trguje se s njima, niti se s njima stupa u brak! Kunem se Allahom, da su to dajdže Ebu-Hakema ibn Hišama (Ebu-Džehla, koji je pokazivao najveće neprijateljstvo prema muslimanima i koji se najviše zalagao za bojkot) ne bi ih ostavio u ovakvom stanju!" Zuhejr reče: "Šta ti je, Hišame, šta ja tu mogu učiniti? Ja sam sâm, a da imam još nekoga sa mnom, potrudio bih se da dokinem ugovor." Hišam reče: "Već sam našao jednog." Zuhejr upita: "Ko je taj?" "Ja", reče Hišam. Zuhejr mu na to reče: "Nađi nam trećeg." Potom Hišam ode kod Mut'ima ibn Adijja, inače veoma pametnog čovjeka, i reče: "Mut'ime, da li ti je svejedno da nestanu dva ogranka Benu Abdi-Menafa, a ti sve to posmatraš i podržavaš Kurejšije?!" Mut'im upita: "Šta je tebi, šta ja tu mogu promijeniti? Ja sam sâm!" Hišam reče: "Našao sam ti drugog." "Ko je taj?", upita Mut'im. "Ja", odgovori Hišam. Mut'im mu zatim reče: "Nađi nam trećeg." "Već sam to uradio", reče mu Hišam. "Ko je u pitanju?" "Zuhejr ibn Ebi-Umejje", odgovori. "Nađi nam četvrtog", reče Mut'im. "Učinit ću to", reče Hišam, a zatim se zaputi ka Ebul-Bahteriju

ibn Hišamu, pa i njemu ponovi isto što je rekao i prethodnoj dvojici. Ovoga priča dirnu, pa bi spreman da nešto učini. Upita: "Jesi li našao nekoga ko će to podržati?" "Jesam", reče, "Zuhejr ibn Ebi-Umejje, Mut'im ibn Adijj, ja, a sada i ti." Ebul-Bahteri reče: "Treba nam peti." Sljedeći kome se Hišam obratio bio je Zem'a ibn el-Esved. Popriča sa njim, spomenuvši mu u kakvom se stanju nalaze njegovi rođaci, pa ga Zem'a upita: "Ima li iko ko bi sa mnom u ovom pogledu nešto poduzeo?" "Da", odgovori Hišam, pa mu nabroja osobe s kojima je već razgovarao. Svi se usaglasiše o ovom pitanju. Sastaše se se na mjestu Hutam el-Hadžun, brdu iznad Meke, te razradiše plan kako da ponište ugovor. Zuhejr reče: "Prvi ću ja govoriti, a onda vi poslije mene."

Čim svanu sutradan, uputiše se na jedno mjesto u blizini Kabe, gdje se inače ljudi sastaju da trguju. Zuhejr ibn Ebi-Umejje, na kojem bijaše ogrtač, napravi sedam krugova oko Kabe, a zatim pride prisutnim i povika: "Mekelije, mi imamo šta da jedemo, obučemo, a narod Benu-Hašima propada! Ne kupuje se ništa od njih, niti im se prodaje! Tako mi Boga, neću odustati dok se ne dokine ovaj ugovor kojim se nanosi bol i čini nepravda!" Tada zagalami Ebu-Džehl, koji je tu sjedio sa svojim prijateljima: "Lažeš! Boga mi se neće poništiti!" Zatim ustade Zem'a ibn el-Esed i reče: "Ti, Boga mi, lažeš! Mi nismo bili zadovoljni sa onim što se u njemu napisalo!" Ebu-Džehl se okrenu prema njemu da bi mu na to odgovorio, kad ustade Ebul-Bahteri i počeo govoriti: "U pravu je Zem'a, mi se ne slažemo sa onim što piše u ugovoru i ne podržavamo to." Nakon toga viknu i Mut'im ibn Adijj: "Slažem se s vama, neka nam je Allah na pomoći i neka nas sačuva od onoga što u njemu piše!" Na koncu ustade i Hišam ibn Amr te nastupi na isti način. Ebu-Džehl se zbuni, ostade bez teksta na trenutak, a zatim progovori: "O ovome je donesena odluka noću, o ovome se dogovaralo na nekom drugom mjestu!" Tada Mut'im ibn Adijj ode prema Kabi i htjede pocijepati ugovor, ali vidje da ga je crv već ranije izgrizao, te da je na njemu ostalo napisano samo: "U Tvoje ime, Allahu."

"Iskusan ljekar prvo opipa prstima, pa onda odabere mjesto gdje će zabosti iglu."

Samokontrola

Ostao mi je u sjećanju jedan izlet na kojem je sa nama bio i naš prijatelj Ebu-Halid koji je imao veoma slab vid. Bili smo mu na usluzi, davali smo mu vodu, hurme, kahvu, a on je uporno insistirao da nam šta pomogne. "Hoću da vam nešto pomognem, dajte mi kakvog posla!" Nismo to prihvatili. Zaklali smo ovcu, isjekli meso i stavili u lonac u kojem će se kuhati. Još uvijek nismo bili naložili vatru, razapinjali smo šator i redali stvari. Velikodušnost Ebu-Halidova morala je doći do izražaja, a kamo sreće da je sjedio s mirom! Ustao je i otišao do lonca i vidio meso u njemu. Znao je da sljedeće što smo trebali uraditi jeste da naspemo vode u lonac. Zato ode u auto i stade pipati po stvarima: akumulator, žice, četiri kanistera s vodom i benzinom i još nekoliko drugih stvari. Uze kanister koji mu je bio najbliži i sav sretan ponese ga prema loncu. Izli ga do pola. U tom to primijeti jedan od nas, pa zavika: "Ne! Ne! Nemoj to raditi, Ebu-Halide!", a on je odgovarao: "Hoću, pustite me da i ja nešto radim, pustite me!" Oteli smo mu kanister, a onda se počeli smijati, da su nam suze udarile na oči od smijeha. Znali smo da je to bio kanister s benzinom, a ne s vodom. Ručali smo hljeb i čaj, ali izlet nije propao, naprotiv, bio je jedan od najzabavnijih izleta.

Zašto da se opterećujemo stvarima koje su već prošle?!

Također se sjećam kad sam, još dok sam bio u srednjoj školi, pošao s prijateljima na izlet. Akumulator u autu bio je prazan. Sjedosmo u drugi auto, te dođosmo do ovoga sa ispražnjenim akumulatorom da ga pokušamo upaliti preko kablova. Tarik stade između dva auta, spoji kabel na jedan akumulator, a zatim i na drugi, te pokaza jednom od prijatelja da upali auto. Prijatelj uđe u auto, ali ne obrati pažnju da je auto bio u brzini. Pokuša ga upaliti, kad auto poskoči prema naprijed i stisnu Tarika uz

branik drugog auta, usljed čega on pade na zemlju. Razdvojili smo auta, a zatim smo priskočili Tariku u pomoć. Pomogli smo mu da se pokrene. Šepao je i osjećao žestok bol u koljenima. Međutim, svidjelo mi se to što bol nije popratio galamom ili svadom. Nasmijao se, te tako pokazao da nije ljut. A koja je korist od galame? Stvar je prošla, prijatelj koji je to učinio shvatio je grešku. Ako želiš da uživaš u životu, ponašaj se po ovom principu: ne opterećuj se sitnicama. Mi ponekad mučimo sami sebe, patimo, nespokojni smo, bolujemo, a bol ne može riješiti problem.

Zamisli da si na svadbi. Obukao si lijepo odijelo. Stavio si na glavu gutru¹. Gotovo da ljepše izgledaš i od samog mladoženje. Ljudi se počnu rukovati s tobom, jedan po jedan. Iznenada ti s leđa pride neko dijete, zakači tvoju gutru, povuče je i obori na pod. Situacija za smijati se, ali, kako ćeš se ponijeti? Mnogi od nas bi se u ovakvoj situaciji ponijeli na način kojim se ništa ne bi riješilo – trčali bi za mališanom, galamili, vikali i proklinjali. Time bi, ustvari, pomogli da se ostvari ono što je dijete i željelo, da privuče na sebe pažnju, da iscenira situaciju i da te ismije pred ljudima. Na ovaj način, uistinu, ne bi kaznio dijete, nego sebe.

Ili, zamisli da si obukao novo odijelo, skupocjeno, te otišao u firmu radi nekog posla. Prođeš kroz friško lakirana vrata, pored kojih je stajala tabla sa upozorenjem koju nisi primijetio. Možda si odijelom pokupio pola laka s vrata, a uz to još i radnik koji je farbao počne, ljut, galamiti na tebe. Kako ćeš se postaviti prema ovom problemu? Mi bismo se, u većini slučajeva, ponijeli u ovoj situaciji na način koji neće riješiti problem, uznemirili bismo se i počeli se svađati s radnikom: "Zašto nisi stavio natpis da se vidi?!", a on bi reagovao isto tako ljutito. U šta bi mogla prerasti ta svađa? U ono usljed čega bi se, vjerovatno, našao na zemlji i još više isprljao odijelo, više negoli je to uradio lak. Polahko! Znaš li da na ovaj način sam sebe uznemiravaš i uništavaš?

Zamisli se u sljedećoj situaciji: dotjeraš se i pođeš u prošnju. Pored tebe prođe auto i isprska te. Hoćeš li se uznemiriti i trčati

¹ Prekrivač za glavu koji Arapi nose (op. prev.)

za autom koji je već odavno odmakao? Nije potrebno stalno se sjećati nekih bolnih trenutaka iz života.

Jednom Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bijaše veoma tužan. Sjedio je sa svojom voljenom Aišom, r. a., i šutio je, pa ga ona upita: "Jesi li imao teži dan u životu od dana Uhuda?" Tu bitku Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ne može nikako zaboraviti. Ah! Težak li je to bio dan, dan kada je ubijen njegov amidža Hamza, koji mu je bio jedna od najdražih osoba na dunjaluku. Gledao je amidžu slomljenog nosa, odsječenih ušiju, rasporenog stomaka i unakaženog tijela. I zube su mu polomili, lice isjekli, krv je lila iz njega. Toga dana poginuo je i veliki broj ashaba, u njegovom prisustvu. Po povratku u Medinu, nedostajalo ih je sedamdeset. Žene koje su ostale udovice, a djeca siročad, traže svoje najmilije, sve to pred očima Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem... Ah! Zaista je to bio težak dan. Aiša, r. a., čeka odgovor, pa joj Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Nisam od tvog naroda doživio teže stvari nego li je to bilo na dan Akabe." Zatim joj počne pripovijedati šta ga je zadesilo od stanovnika Taifa, kako su mu govorili da laže i kako su poslali luđake da ga gađaju kamenjem, te su mu nanijeli rane po nogama.

I pored ovih bolnih trenutaka u svome životu, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije dozvoljavao da mu to ugrožava mir i spokoj. Takve stvari ne zaslužuju da se na njih vraćamo. One budu i prođu, a treba se prisjećati onih lijepih trenutaka. Stoga, ne ubijaj sam sebe brigama, a i drugima ne otežavaj nekim bolnim i jadnim situacijama. Mi se nekada odnosimo prema problemima na način na koji ih uistinu ne možemo riješiti.

Ahnef ibn Kajs je bio vođa Benu-Temima. Svojim narodom nije upravljao snagom svoga tijela, svojim imetkom, niti porijeklom, nego blagošću i mudrošću. Neki od njegovog naroda mu jednom nešto zamjeriše, te ponudiše nekom luđaku: "Dat ćemo ti hiljadu dirhema da odeš do vođe Benu-Temima, do Ahnefa ibn Kajsa i da ga ošamariš." Ovaj maloumnik pođe da obavi svoj posao. Ahnef je sjedio smireno i razgovarao sa svojim narodom, prekrštenih nogu. Luđak mu pride, te stade kraj njega. Ahnef se nagnu prema njemu, misleći da mu hoće nešto šapnuti, a ovaj zamahnu rukom i ošamari ga tako snažno da mu napravi posjekotinu na licu.

Ahnef ga pogleda, ne uzrujavajući se. Naprotiv, bio je sasvim miran. "Zašto me ošamari?", upita ga. "Moji ljudi su mi dali hiljadu dirhema da to učinim", odgovori on. "Hmmm! Pa nisi ništa učinio. Nisam ja vođa Benu-Temima." "Pa gdje je onda njihov vođa?!", upita ovaj začuđeno. Ahnef reče: "Vidiš li onog čovjeka što tamo sjedi sam i ima sablju pored sebe?", pokazujući pri tome na čovjeka po imenu Harise ibn Kuddame, koji je bio izrazito ljut i živčan. "Da, vidim ga, to je onaj što sjedi tamo?", reče čovjek. "Jeste", potvrdi Ahnef, "idi do njega i opali mu šamar. To je vođa Benu-Temima." Ode luđak do njega, približi mu se, a ovome su oči zlom sijale, zastade kod njega, zamahnu i opali mu šamar. Nije uspio ni odvojiti ruku s njegovog obraza, a ovaj ga udari sabljom i odsiječe mu ruku.

Davno je rečeno: "Pobjednik je onaj koji na kraju ima priliku da se nasmije."

"Odnositi se prema problemu na način na koji ga ne možeš riješiti samo tebe uništava, a problem ne rješava."

Nerješivi problemi

Koliko si puta vidio ljude kako se nerviraju dok voze auto? Neki čak udaraju i rukama o volan, negodujući: "Ah! Stalno gužva!" Ili vidiš čovjeka kako ide ulicom, a u blizini nema nikoga s kim bi pričao, pa, iznerviran, zagalami: "Ah, ove vrućine!" Možda si s nekim od takvih bio zajedno u kancelariji i bio si primoran da ga viđaš svaki dan. Čim sjedne, počne da te opterećuje: "Ah, ovog posla, brate moj! Kad će nam se povećati plata?" Ulazi iznerviran, izlazi uzrujan. Možda se čak više žali nego što bi to činio da ga boli neki dio tijela ili da mu se djetetu nešto desilo. Ukratko, svi moramo imati na umu da se u životu suočavamo s problemima za koje ne postoji rješenje i moramo se prema takvim što opuštenije ponašati.

"Reče: 'Nebo je tamno, tmurno je.'

Rekoh: 'Nasmij se, dosta je na nebu tmuše!'

Reče: 'Ljubav mi je leđa okrenula!'
 'Nasmij se', rekoh mu. 'Bol ti neće
 Vratiti izgublenu ljubav.'
 Reče: 'Ona što vrhunac ljubavi moje bijaše,
 Džehennem mojoj duši postade.
 Iznevjerila je ugovor koji sa srcem mojim sklopi,
 Pa kako da se nasmijem?!'
 Rekoh: 'Nasmij se i razveseli se, život ti u čemeru prođe.'
 Reče: 'Neprijatelj oko mene već pustio glasove,
 Zar da se radujem,
 A protivnici moji razjareni postadoše?'
 Rekoh: 'Nasmij se, svojom pričom te dostići ne mogu,
 Jer časniji od njih si i ugledniji!'
 Reče: 'Noći su me gorkim šerbetom napojile.'
 Rekoh: 'Nasmij se, pa makar si i gorčine okusio.
 Kad te drugi takvog vide, možda i pjevati počnu.
 Odbij jad od sebe i zapjevuši.
 Zar misliš da nećeš pjesmom na dobiti biti,
 Ili misliš, pak, da ćeš kao veseo nešto izgubiti?
 Nasmij se, pa i tijela nebeska se sudaraju, a smiju se.
 Ta i mi zvijezde volimo stoga.'

Svakako, uživaj u životu! Pazi da problemi ne utječu na tvoje ponašanje, posao, djecu, prijatelje. Šta su oni krivi da ih opterećuješ stvarima s kojim nemaju nikakve veze i koje ne mogu riješiti? Nemoj dozvoliti da, kada te drugi vide ili počnu govoriti o tebi, odmah te počnu spominjati po nekom jadu i čemeru. Zato je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranio naricanje nad mrtvim, vikanje, jadikovanje ili čupanje kose kada nam neko umre. Zašto? Zato što su naše obaveze prema umrlom da ga okupamo, umotamo u ćefine, klanjamo mu dženazu, ukopamo ga i proučimo dovu za njega. Od jadikovanja nema nikakve koristi, ono samo zadovoljstvo u životu pretvara u tugu.

Šetao jedanput Mu'afi ibn Sulejman s nekim svojim prijateljem, pa se ovaj okrenu namršten i reče: "A što je danas hladno!" "Je li ti sada šta lakše?", upita ga Mu'afi. "Ne", odgovori on. "Pa, kakve ima koristi od toga da se žališ? Bolje bi ti bilo da si donio

blagoslov na Uzvišenog Allaha", nasavjetova ga Mu'afi. Kako je samo bio razborit i mudar!

"Nemoj produbljivati probleme i nemoj se obazirati na sitnice, nego uživaj u životu."

Ne ubijaj se brigama

Sa'd je bio jedan od mojih studenata. Jedanput je bio odsutan cijelu sedmicu, pa kada ga sretoh, upitah ga: "Šta je bilo, Sa'de?" "Ništa. Bio sam malo zauzet", odgovori on. Tuga mu se očitovala na licu. "Šta je u pitanju?", upitah ga. "Sin mi je bio bolestan, jetra mu je oštećena, prije nekoliko dana doživio je i zatrovanje krvi, a jučer, iznenada, to se prenijelo i na mozak", reče mi on. "Moć i snaga su samo kod Allaha! Strpi se! Da mu Allah podari lijek! Ili, ako Allah odredi da preseli, molim Ga da tvoj sin bude onaj koji će se zauzimati za tebe na Sudnjem danu." "Da se zauzima za mene?", u čudu reče, "profesore, dijete nije malo." "Koliko ima godina?", upitah ga. "Sedamnaest", odgovori. "Molim Uzvišenog Allaha da ga izliječi, a da tebi dâ rahatluka kod ostale djece." On spusti glavu i reče: "On nema braće, imam samo njega, a zadesilo ga je, eto, to što vidiš." Bilo mu je teško, ali se ja pribraha i rekoh mu: "Sa'de, da ne duljim. Ne ubijaj se brigama! Neće nas zadesiti ono što nam Allah nije odredio." Pokušah mu olakšati, a zatim odoh od njega.

Da, ne ubijaj se brigama, one ti neće olakšati problem.

Sjećam se jedne situacije kad sam bio u Medini, pa susretoh Halida koji mi predloži da posjetimo doktora Abdullaha. "Zašto? Šta se desilo?", upitah ga. "Idemo mu izraziti saučešće", reče. "Saučešće?", začudih se. "Da", nastavi Halid, "stariji sin mu je sa cijelom porodicom otišao u susjedni grad na svadbu, a on je ostao kod kuće zbog obaveza na fakultetu. Na povratku su doživjeli strašnu nesreću i svi su izginuli, njih dvanaest!" Doktor je bio dobar insan, prešao pedesetu godinu života. Međutim, bio je čovjek, imao je osjećaje, srce u svojim grudima, oči koje plaču,

dušu koja se i veseli i tuguje. Čuo je ovu strašnu vijest, klanjao im je dženzu, a zatim ih svojim rukama spustio u zemlju. Zatim je počeo hodati po kući, izbezumljen. Prolazio je pored igračaka koje danima nisu dirnute. Hulud i Sara, koji su se sa njima igrali, mrtvi su. Povlačio se u postelju, koja nije bila pospremljena, jer je i Salihova majka umrla. Prolazio je pored Jasirovog bicikla, niko ga nije dirao. Onaj što ga je vozio nije više živ. Uđe u sobu najstarije kćeri. Ugleda torbu sa stvarima za svadbu, bila je neredna. Odjeća joj je bila razbacana po krevetu. Slagala ju je po bojama. Poginula je, nije je uspjela poredati. Neka je hvaljen Onaj Koji mu je strpljenje i smirenost ulio u srce. Prijatelji su mu donosili hranu, jer nije imao nikoga svoga da ga služi i pomaže mu. Da ga vidiš, a u žalosti je, mislio bi da je jedan od onih koji su došli izraziti saučešće, a da je neko drugi doživio tu katastrofu. Zanimljivo... Odgovarao je: "Svi smo mi Allahovi i svi se Njemu vraćamo. Allah je Onaj Koji sve uzima i Koji sve dariva. Sve do roka određenog, Njegovom voljom, postoji." Ovo je vrhunac mudrosti. Da nije tako postupao, umro bi od jada.

Znam jednog čovjeka koji je stalno sretan, a da se malo obazreš na njegovu situaciju, vidio bi da je skromno obučen, živi u iznajmljenoj kući, koja je uz to i tijesna, ima star auto i mnogo djece. Ali, uprkos svemu tome, uvijek je bio nasmijan, veseo, uživao je u životu. Tako i treba! Ne ubijaj se brigama, ne žali se puno, ne dosađuj drugima! Ne ponašaj se kao onaj koji je imao bolesno dijete. Kad god bi te vidio, počeo bi: "Dijete mi je bolesno, teško mi je, jadni moj sin!" Vidio bi da bi ti takav dosadio, te da bi poželio da zagalamiš i da mu kažeš: "Brate moj, završi više, razumjeli smo!"

Ne budi kao ona koja stalno ponavlja mužu: "Kuća nam je stara, auto loše, odjeća mi nije u modi." Kakva je korist da se žališ?! Tako samo obnavljaš boli.

Jadniče jedan, život će ti proći u jadikovanju i tuzi i ostat ćeš skrštenih ruku, govoreći: "Pohabalo me vrijeme!" Ako se sam ne pobrineš za sebe, ko će drugi?!

"Živi život sa onim što imaš, kako bi bio sretan."

Pomiri se s onim što ti je Uzvišeni Allah odredio

Jedanput otputovah u jednu zemlju da održim nekoliko predavanja. Ta zemlja bijaše poznata po velikoj bolnici za duševne bolesnike ili, kako se u narodu kaže, ludnici. Održao sam dva predavanja ujutro. Do podnevskog ezana je bilo ostalo sat vremena. Sa mnom je bio Abdul-Aziz, istaknuti islamski misionar. Vozili smo se autom, te se okrenuh prema njemu i rekoh mu: "Abdul-Azize, ima jedno mjesto na koje bih volio otići, dok imamo vremena." "Koje?", upita on, "tvoj prijatelj, šejh Abdullah je na putu, a zvao sam i doktora Ahmeda, nije se javljao. Možda želiš da posjetimo biblioteku ili..." "Ne, ne. Želio bih posjetiti bolnicu za duševne bolesnike", odgovorih mu. "Luđake?!", začudi se on. "Da, luđake", rekoh. Abdul-Aziz se počeo smijati i šaliti: "Hoćeš da provjeriš jesi li normalan?" "Ne, nego bi, smatram, to bilo od koristi. Bit ćemo svjesni Allahove blagodati koju nam je darovao", rekoh. Abdul-Aziz ušuti, razmišljajući o mojim riječima. Osjetih da se rastužio. Abdul-Aziz je, inače, bio izrazito emotivan. Poveze me autom. Stigosmo pred jednu zgradu koja je ličila pećini. Svuda okolo nje drveće. Jad je bio očigledan. Priđosmo jednom doktoru. Nakon što nam je izrazio dobrodošlicu, krenusmo s njim u obilazak bolnice. Govorio nam je o njihovom jadu. "Ali, nije isto kada vam neko o tome priča i kada to vidite svojim očima", reče nam. Povede nas kroz neki hodnik. Čuh glasove sa svih strana. Sobe za bolesnike bile su raspoređene na obje strane hodnika. Prođosmo pored jedne takve s naše desne strane. Pogledah unutra, preko deset praznih kreveta, samo je na jednom sjedio čovjek skrštenih nogu i ruku. Okrenuh se prema doktoru i upitah ga: "Šta je ovo?" On odgovori: "Ovo je luđak koji ima napade svakih pet-šest sati." "Nema moći niti snage osim kod Allaha! Otkada je u ovakvom stanju?", upitah. "Više od deset godina", odgovori doktor. Jako me dirnu ova situacija, pribraha se i nastavih dalje, šuteći.

Nakon nekoliko koraka naiđosmo na drugu sobu. Bila je zaključana. Na vratima je bio jedan otvor kroz koji je iznutra neko virio. Nešto nam je pokazivao, ali nismo mogli razumjeti. Pokušao sam da provirim unutra. I zidovi i pod bili su smeđe boje...

Upitah doktora: "Šta je ovo?" "Pa luđak", odgovori doktor. Osjetih da se malo htjede našaliti na moje pitanje. "Znam da je luđak. Da je normalan, ne bi bio ovdje. Nego, šta je njegov problem?", upitah. Doktor reče: "Ovaj čovjek, kada vidi zid, uzruja se i počne ga udarati rukama, nekada nogama, a ponekad i glavom. Tako nekada polomi prste, nekada nogu, a desi se da razbije i glavu." Nakon toga doktor obori glavu i reče: "Nismo ga mogli izliječiti, zatvorili smo ga u sobu gdje su, kao što vidite, zidovi i pod obloženi spužvom, pa neka udara koliko hoće." Doktor ušuti nakon toga, te nastavi ići pred nama. Abdul-Aziz i ja zastadosmo, učeći u sebi dovu: "Hvala Allahu Koji nas nije iskušao onim čime je iskušao ovoga čovjeka." Nastavismo ići dok ne naidosmo na jednu sobu u kojoj nije bila smještena jedna porodica, nego čitava familija, više od trideset ljudi. Svaki se različito ponaša. Jedan viče, drugi pjeva, treći se okreće, četvrti pleše... Među njima ugledasmo trojicu ljudi koji su bili pričvršćeni za stolice, vezanih i ruku i nogu. Vrtjeli su se, pokušavajući se iščupati, ali nisu mogli. Začudi me ovo što vidjeh, pa upitah doktora: "Šta je njima? Zašto ste njih zavezali, a druge niste?" Doktor odgovori: "Kada ovi vide nešto ispred sebe, pobjesne, počnu lupati prozore, ventilatore, vrata. Zato ih držimo ovako svezane od jutra do navečer." Upitah ga začuđeno: "Pa, otkad su u ovakvom stanju?" "Ovaj je od prije deset godina, onaj od prije sedam, a ovaj treći je nov, on nije više od pet godina", odgovori on. Izidoh iz sobe razmišljajući o njima: "Hvala Allahu koji me sačuvao ovakvog iskušenja." "Gdje su izlazna vrata?", upitah doktora. "Ima jedna soba odakle ćete, možda, izvući nove poruke. Dođite!", pozva nas doktor. Uze me za ruku i odvede u jednu veliku sobu. Bila je slična prethodnoj. U njoj se nalazila grupa bolesnika, svaki od njih svoje kolo vodi: jedan pleše, drugi spava itd. Tada iznenada ugledah čovjeka, imao je više od pedeset godina, kako sjedi na podu, smotan u klupko. Sav se skupio. Pogleda nas izgubljeno, a zatim se okrenu preplašen. Sve mi je ovo jasno, ali jedno nisam razumio. Ne da me uplašilo, nego me naljutilo. Naime, čovjek je sjedio nag, nema ništa na sebi od ođjeće, čak ni nešto čime bi prekrio stidna mjesta! Preblijedih. Okrenuh se prema doktoru koji primijeti da sam ljut, pa reče: "Polahko, smiri se! Objasnit

ću ti šta je u pitanju. Ovaj čovjek, kad mu obučemo odjeću, ras- skida je zubima. Pocijepa je! Pokuša je i proždrijeti. Znali smo mu za jedan dan obući i više od deset odjevnih predmeta, ali svaki put bi se isto ponašao. Ne podnosi ni najmanje platna na tijelu. Ovakvog ga držimo i zimi i ljeti. A ovi bolesni oko njega nisu svjesni njegovog stanja." Izidoh iz sobe. Nisam mogao više izdržati. "Povedi me prema izlazu", zamolih doktora. "Ostalo je još nekoliko soba", reče on. "Dovoljno je!", odgovorih mu. Doktor je išao, a ja sam ga pratio. Išli smo šuteći, kad se doktor iznenada okrenu, kao da se nečega sjetio: "Šejh, ovdje je jedan od najvećih trgovaca koji posjeduje milione. Posenilio je, pa su ga djeca prije dvije godine dovela. Ovdje je, također, jedan čovjek koji je bio inženjer u firmi. Zatim, čovjek koji je..." Zatim nastavi nabrajati one koji su doživjeli ovakvo poniženje nakon što su uživali veliki ugled u društvu, odnosno, one koji su osiromašili, a prije su bili bogati. Išao sam pored bolesničkih soba razmišljajući. Hvaljen neka je Onaj Koji svojim robovima daje opskrbu! Daje kome hoće, a lišava nečega onoga koga hoće. Može dati čovjeku imetak, dobar rod, porijeklo, posao, a da mu uzme pamet. Koliko ćeš vidjeti bogatih ljudi, fizički jakih, u bolnici za duševne bolesnike! Također, nekome dâ dobro porijeklo, mnogo imetka, velike intelektualne sposobnosti, ali mu uzme zdravlje. Vidiš ga dvadeset, odnosno trideset godina privezanog za krevet. Kakve mu koristi od imetka i porijekla?! Ima i onih kojima Uzvišeni Allah podari zdravlje, snagu, razum, ali im uskrati imetak. Vidiš takve kako rade kao hamali na pijacama. Ili vidiš siromaha, radi neke skromne poslove, jedva preživljava. Dakle, Uzvišeni Allah nekome nešto dâ, a nešto mu uskrati. On čini šta hoće i bira čovjeku ono što je za njega dobro.

Onaj koji je nečim iskušan treba, prije negoli počne nabrajati nedaće u kojima se nalazi, imati na umu ono što mu je Uzvišeni Allah dao. Ako ti nije dao imetak, dao ti je zdravlje. Ako ti nije dao da budeš tjelesno zdrav, dao ti je pamet. Pa ako ti ni to nije dao, učinio je da živiš u islamu. Imaš tu čast da živiš kao musliman, a i da umreš kao takav! Pa reci sada, punim ustima, na sav glas: "Hvala Allahu!" Tako su postupali i plemeniti ashabi, r. a.

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, posla Amra ibn el-Asa, r. a., u pravcu Šama u borbu. Kada je stigao tamo, Amr ugleda mnoštvo neprijatelja, te poruči Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, da mu pošalje pomoć. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu posla u ispomoć vojsku u kojoj su bili i istaknuti muhadžiri, kao što su Ebu-Bekr i Omer, r. a., a kojom će rukovoditi Ebu-Ubejde ibn el-Džerrah. Tom prilikom Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče Ebu-Ubejdi: "Nemojte se razilaziti!" Kada Ebu-Ubejde stiže do Amra ibn el-Asa, ovaj mu reče: "Došao si mi u ispomoć, a ja ću stajati na čelu vojske." "Ne", reče mu Ebu-Ubejde, "imaju stvari za koje ti nisi odgovoran, a također ima i onih za koje ja nisam odgovoran. Ja ću rukovoditi ashabima koji su sa mnom došli, a ti budi na čelu onih koji su s tobom došli." Ebu-Ubejde je bio nježan čovjek, lijepe naravi. Nije bio opsjednut dunjalukom. "Ali, ti si došao meni u ispomoć", reče mu ponovo Amr. Ebu-Ubejde reče: "Amr, Allahov Poslanik mi je rekao da se ne razilazimo. Pa ako me i ne poslušáš, ja ću ti ostati pokoran." Amr reče: "Dobro, ja ću biti tvoj vođa, a ti ćeš mi pomagati." Ebu-Ubejde pristade na to. Amr istupi ispred vojske, te klanjaše namaz. Prvi koji je nakon bitke stigao u Medinu bio je Avf ibn Malik, r. a. On ode kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Čim ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ugleda, zatraži da ga informiše kako je protekla bitka. Avf ispriča sve što je bilo vezano za bitku, ali i ono što se desilo između Ebu-Ubejde i Amra ibn el-Asa. Tada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Neka se Allah smiluje Ebu-Ubejdi ibn el-Džerrahu."

"Prvo pogledaj svijetle tačke u svom životu, a zatim one druge. Tako ćeš biti sretniji."

Budi stabilan

Na početku mog misionarskog poziva bio sam pozvan da održim predavanje u jednom selu. Dočeka me jedan čovjek koji je bio

odgovoran za misionarstvo u tom mjestu. Uđoh u njegov auto koji je bio star, ishaban. Reče mi da je nedavno uronio u bračne vode. Zatim se počeo jadat kako je cijena mehra u njihovim selima veoma visoka, te, stoga, nije u mogućnosti kupiti novi auto ili, u najmanju ruku, makar malo bolji od ovoga koji trenutno posjeduje. Poželih mu sreću. Zatim uđoh u džamiju i održah predavanje. Na kraju su mi postavljali pitanja. Jedno od njih bilo je upravo u vezi s visokim mehrom. Obradovah se i rekoh sam sebi: "To sam i čekao!" Počeh govoriti o visokom mehru i njegovom utjecaju na mladiće i djevojke. Zatim spomenuh činjenicu da Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije udavao svoje kćeri sa više od pet stotina dirhema. Podigoh glas: "Da li to znači da su vaše kćeri bolje od Poslanikovih, sallallahu 'alejhi ve sellem?!" Tada zagalami jedan stariji čovjek s kraja reda: "Šta on ima s našim kćerima?!" Uzruja se i drugi od prisutnih: "Priča o našim kćerima?!" Zatim se usprotivi i treći: "Spominješ naše kćeri?!" Našao sam se u nezavidnoj situaciji, a bio sam na samom početku misionarskog poziva, samo što sam završio fakultet. Ostao sam bez teksta, ništa nisam progovarao. Pogledao sam u onog prvog što mi se obratio i nasmiješio mu se. Pogledah u drugog, te isto učinih. Zatim i trećeg... Nekoliko mladića na kraju džamije su se smijali. Neki od njih su ustali, te stojeći sve ovo posmatrali. Ismijavali su me, zasigurno: "Zapao šejh u provaliju iz koje se ne može iščupati." Kada su vidjeli da ja ne reagujem i oni se smiriše. Nakon toga jedan od njih ustade i reče: "Ljudi, pustite šejha da objasni šta je htio reći." Okupljeni ušutješe, a ja mu se zahvalih. Zatim zatražih od njih izvinjenje, iskazah poštovanje i njima i njihovim kćerima, te im objasnih šta sam im htio reći.

Kroz komunikaciju s ljudima ti, uistinu, gradiš svoju ličnost, te na osnovu načina ponašanja prema njima zavisi kakvo će mišljenje formirati o tebi, te kako će se s tobom ophoditi i koliko će te poštovati. Čvrsto stablo, zasigurno, nikakav vjetar neće oboriti, ma koliko bio jak. Izlaz iz neke situacije leži u strpljenju u datom trenutku. Što više stječeš znanja, manje je neznanja. Što si jači i stabilniji, manje si sklon uznemiravanju, poput mora koje niko s njegovog mjesta ne može pomjeriti. Jaki insanu, nemoj da te vjetar uzdrma! Ako te neko pokuša naljutiti, bilo da se radi

o osobi s kojom sjediš na nekom mjestu vani, ili u kući, ili je u pitanju neki satelitski kanal, javno predavanje i sl., ostani miran, nemoj se ljutiti. Ako se ne uzrujaš i ostaneš staložen i drugi će ti se prikloniti i stati na tvoju stranu.

Ebu-Sufjan ibn Harb se vraćao s karavanom iz Šama, pa ih muslimani presretoše kako bi se borili protiv njih. Ebu-Sufjan izmače s karavanom i posla jednog od njih da obavijesti Kurejšije o ovom slučaju, koje se, ubrzo nakon toga, suprotstaviše muslimanima s ogromnom vojskom. Tako otpoče Bitka na Bedru između muslimana i Kurejšija iz koje kao pobjednici iziđoše muslimani. Tom prilikom poginu sedamdeset Kurejšija, a sedamdeset ih je bilo zarobljeno. Ostatak kurejšijske vojske se vrati kući, izranjavani i gladni. Ebu-Sufjan stiže s karavanom u Meku i vidje poražene Kurejšije. Gubici Mekelija su bili ogromni. Abdullah ibn Ebi-Rebi'a, Ikrime ibn Ebi-Džehl i Safvan ibn Umejje su nakon toga obilazili Kurejšije koji su na Bedru izgubili svoje očeve, sinove i braću. Išli su i razgovarati sa Ebu-Sufjanom i onima koji su imali trgovačku robu i imetak u spomenutoj karavani: "Kurejšije, Muhammed je ostavio vas, a ubio one najbolje od vas. Stoga nam pomozite vašim imetkom da uđemo u rat sa njim. Možda ćemo mu se osvetiti."

Uzvišeni Allah o njima kazuje u sljedećem ajetu: "Oni koji ne vjeruju troše imanja svoja da bi od Allahova puta odvraćali. Oni će ih, sigurno, utrošiti, zatim će, zbog toga, žaliti i na kraju će pobijeđeni biti. A oni koji ne budu vjerovali – u Džehennem će biti potjerani." (El-Enfāl, 36.)

I tako Kurejšije pođoše u borbu, maksimalno opremljeni. Kreću i staro i mlado. S njima pođoše i neki ljudi iz plemena Benu-Kinane i ogranka Tuhame. U pratnji su im bile i žene, kako muškarci ne bi pobjegli iz borbe. Ebu-Sufjan je bio u pratnji svoje žene Hind bint Utbe. Sa Ikrimom ibn Ebi-Džehlom bila je njegova supruga Ummu-Hakim bint el-Haris, a sa El-Harisom ibn Hišamom supruga mu Fatima bint el-Velid ibn el-Mugire. Tako je kurejšijska vojska išla dok ne siđe u jednu dolinu u okolini Medine.

Kada je za to čuo, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zatraži savjet od ashaba: "Šta mislite da postanemo u Medini, pa kad uđu

u grad, upustit ćemo se u borbu s njima?" Tada mu neki ljudi koji nisu bili na Bedru rekoše: "Iziđimo, Allahov Poslaniče, i borimo se protiv njih na Uhudu!" Željeli su da dožive ono što su doživjeli učesnici Bitke na Bedru. Ostaše tako s Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, sve dok on ne uđe u kuću i uze sve što mu je potrebno za borbu. Nako toga iziđe, pa kad ga ugledaše spremnog za borbu, pokajaše se. Bojali su se da ga nisu oni prisilili da iziđe iz Medine. "Allahov Poslaniče, ostani u Medini ako želiš, ne odustaj od svog mišljenja", rekoše mu, ali im on na to reče: "Ne bi trebalo da Vjerovjesnik sa sebe svlači ratnu opremu, nakon što ju je obukao, sve dok Allah ne presudi između njega i njegovog neprijatelja."

Kada Ebu-Sufjan stiže s mušricima na brdo Uhud, muslimani, koji su bili odsutni s Bedra, obradovaše se što imaju priliku susreti se s neprijateljem: "Allah će u nas uliti sigurnost." Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ih tada upita: "Ko će nas voditi do njih nekom prečicom, ali da ne odemo nekim putem kojim ćemo se mimoći?" "Ja ću, Allahov Poslaniče", reče jedan čovjek iz plemena Harise ibn el-Haris, koji se zvao Ebu-Hajseme. Vodio ih je kroz imanje i posjede Benu-Harise, sve dok ne naiđoše na posjed čovjeka po imenu Murebbe' ibn Kajzi, koji bijaše licemjer, a bio je čovjek slaboga vida. Kada osjeti prisustvo Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i muslimana s njim, priđe i reče: "Neka si ti Allahov Poslanik, ja ti ne dozvoljavam da uđeš na moje imanje!" Zatim uze u šaku zemlje i kaza: "Da znam da neću drugoga mimo tebe pogoditi, Boga mi bih ti ovo sasuo u lice!" Tada mu priđoše ashabi i napadoše ga, a Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, im reče: "Nemojte ga ubiti! Ovaj slijepac je ne samo slijepog oka, već je i slijepog srca."

Tako Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nastavi put, ne obazirući se na ovog munafika. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio staložen, mudar i pametan i nije se obazirao na luđake, niti su ga nervirali čudaci.

"Da svakog psa koji zalaje kamenom gađaš, stijena bi izgubila svaku vrijednost."

Ne proklinji ga ako pije alkohol

Većina onih s kojima smo u kontaktu, a koji čine nešto što ne valja, nisu sasvim lišeni i dobrih postupaka. Bilo bi dobro kada bismo bili u stanju prepoznati u njima onu pozitivnu stranu.

Poznato je da neki kriminalci znaju upasti u tuđe kuće, po-krasti ih, a zatim dio toga dati iznemoglim ili siročadi, ili, pak, naprave od toga džamiju. Ili, neka žena vidi siročad, pa ne vidi drugog načina nego da počini blud kako bi došla do novca i nahranila ih.

"Napravi džamiju na način koji nije halal.

Zahvala Allahu bi izražena na neprimjeren način.

Ili, ona koja nahrani siročad, a čast svoju uprlja.

Teško tebi, da nisi tu nečasnu stvar učinila,

Pa makar ni sadake ne udijelila!"

Koliko je bilo onih koji su se latili noža da njime nekoga izbodu, pa bi takvog pridobilo njegovo dijete ili bi ga smirila žena, pa bi odustao od toga? Prema tome, sa svima se ophodi tako što ćeš pokušati da otkriješ pozitivne stvari kod njega, prije li nego o njemu stekneš ružno mišljenje.

I naš Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio spreman primiti izvinjenje onoga ko počini neku grešku i nije žurio čak ni o grješnicima formirati loše mišljenje. Tako kada bi vidio nekoga ko čini grijeh, prvo bi ga posmatrao sa stanovišta imana koji on posjeduje, a zatim bi posmatrao njegovu pohlepu i nepokornost. Nije ni o kome ružno mislio. Sa svima je postupao kao sa svojom djecom i braćom. Želio im je dobro kao i sebi.

Neki je čovjek u vremenu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio sklon pijenju alkohola. Jedanput to učini, pa ga dovedoše Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, a on naredi da ga izbičuju. Nakon nekoliko dana isto se ponovi, pa opet bi kažnjen bičevanjem. Kad iziđe, jedan ashab zavika: "Allah ga prokleo, koliko puta će ga dovoditi?!" Tada se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenu prema ovome ashabu, namrštenog lica, i reče: "Ne proklinji ga! Tako mi Allaha, ti ne znaš da on voli Allaha i Njegovog Poslanika!"

Budi iskren u komunikaciji s ljudima i spomeni im njihovu pozitivnu stranu. Učini da osjete da nisi zaboravio dobro koje se nalazi kod njih zbog nekih njihovih loših postupaka. Na taj način ćeš im postati blizak.

*"Prije nego što nađeš kod drugih stablo zla, pokušaj
pronaći stablo dobra, pa ga zalij."*

Ako se nije desilo ono što si želio, pomiri se s onim što je bilo

Ako se nalaziš u nekoj situaciji mimo svoje volje, pokušaj da i tada uživaš. Ovako sam govorio jednom mladiću dijabetičaru. Pio je čaj bez šećera i patio je zbog stanja u kojem se nalazi. Govorio sam mu: "Hoće li ti to što patiš i što si tužan dok piješ čaj bez šećera promijeniti situaciju?" "Ne", rekao bi. "Pokušaj onda uživati u situaciji u kojoj se nerado nalaziš", savjetovao sam mu.

Dunjaluk nam ne donosi uvijek ono što volimo. Ovo se vrlo često dešava u životu. Auto ti je star, ventilacija pokvarena, plata neredovna. Ne možemo sve to odmah promijeniti. Šta ćemo činiti? Pa, dok smo primorani na to, pokušajmo naći načina da uživamo. Upisao si se na fakultet. Međutim, nisi primljen na fakultet na kojem si želio studirati. Pokušao si promijeniti situaciju, ali bezuspješno. Nastavio si studirati, završio si dvije godine, pa i tri. Šta sad? Pokušaj da uživaš u situaciji u kojoj si se našao mimo svoje volje. Konkurisao si za neki posao, pa nisi primljen. Radiš nešto sasvim drugo. Kako se ponašati? Pokušaj uživati i u situaciji koju nisi sam izabrao. Zaprošio si djevojku, odbila te, udala se za drugoga. Kako se ponijeti? Pokušaj uživati u situaciji u kojoj si se našao, a da nisi to želio. Neki rješenje traže u stalnoj depresivnosti, bježanju od stvarnosti, žaljenju i onome koga zna i koga ne zna. Međutim, ovakvo ponašanje im neće vratiti ono što ih je mimoišlo, neće im donijeti ono što im nije suđeno. Nego, kako se onda ponašati u ovakvim situacijama?

Ako se nije desilo ono što želiš, nađi zadovoljstvo u onome što jeste. Mudar je onaj koji ne ignoriše stvarnost, ma kakva ona bila, ako nije u mogućnosti stvari promijeniti na bolje.

Jedan moj prijatelj je bio jedanput zadužen da organizira izgradnju džamije. Ali, nisu imali novca, pa odoše nekom trgovcu da traže da im pomogne. Prvo malo posjediše s njim, a zatim im on dade ono po šta su došli. Nakon toga, on izvadi tabletu iz džepa i proguta je. Jedan od njih ga upita: "Šta je u pitanju, nešto loše?" "Ne. Ovo su tablete za spavanje, već dvadeset godina ne mogu da zaspim bez njih", odgovori trgovac. Oni zamoliše Allaha za njegovo zdravlje, a zatim iziđoše. Pri tome naiđoše na neke rupe na izlazu iz grada gdje su se vršili radovi na putu i gdje je bila postavljena rasvjeta koja radi na agregat. Napravljena je prava zbrka. Ali nije to čudno, nego je čudno to što je portir, jedan siromah, prostro listove od novina na pod i zaspao na njima! Da, on živi svoj život i nema vremena za bol. Zato prilagodi svoj život situaciji u kojoj se nalaziš!

Jedanput je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pošao sa ashabima u borbu, pa im je ponestalo hrane, a bijahu iscrpljeni. On im naredi da sakupe ono što imaju od hrane i prostrije svoj ogrtač. Neko od njih donese hurmu ili dvije, neko komad hljeba, te staviše to na ogrtač. Jeli su i uživali. Možda se niko od njih nije zasitio. Jeli su onoliko koliko im je dovoljno da ostanu živi. Treba uživati u onome što se ima.

*"Čovjek ne dobije sve ono što želi. I vjetrovi pušu,
a lađe to ne žele."*

Svađamo se, a braća smo

Zabilježeno je kako je jednom imam Šafija, Allah mu se smilovao, diskutovao s jednim učenjakom oko nekog nejasnog i komplikovanog pitanja. Nisu se mogli složiti, rasprava se odulji, ostaše bez glasa, a ne mogaše jedan drugog ubijediti u svoje mišljenje. Izgledalo je kao da se ovaj učenjak naljutio, zatvori se u sebe, pa

kada su završili druženje, te kad ovaj htjede izaći, imam Šafija se okrenu prema njemu, uze ga za ruku i reče: "Zar nije normalno da se oko nečeg ne usaglasimo, ali da ostanemo braća?"

Jednom prilikom neki alimi dođoše da porazgovaraju s halifom, te neki od njih poče citirati hadis. Jedan od prisutnih, čudeći se, upita: "Kakav je to hadis?! Kako si do njega došao?! Lažeš na Allahovog Poslanika?!" "Ovo je autentičan hadis", odgovori mu. "Ne, taj hadis nikada nisam čuo, niti naučio." Među njima tada bijaše jedan mudar halifin službenik, koji se okrenu prema ovom alimu i tiho ga upita: "Šejh, znaš li ti sve Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, hadise napamet?" "Ne", odgovori on. "Znaš li makar pola?", nastavi službenik. "Možda", odgovori ovaj. "Pa zamisli da je ovaj hadis iz one polovice koju ti ne znaš", posavjetova ga. I tako se riješi problem.

Fudajl ibn Ijjad i Abdullah ibn Mubarek su bili nerazdvojni prijatelji, a obojica su bila veoma pobožni učenjaci. Jednog dana se razdvojiše, pa Abdullah ode u borbu, a Fudajl osta u Haremu da klanja i obavlja druge ibadete. Jednog dana se rastuži, suze mu potekoše. Sjedio je u Haremu i ibadetio, pa poželi svoga prijatelja. Sjeti se kako su zajedno spominjali Allaha. Zatim napisa pismo Abdullahu u kojem ga zamoli da se vrati, da ibadeti s njim u Haremu, da spominje Allaha i uči Kur'an. Kada ovo Abdullah pročitao, uze komad papira i napisa odgovor Fudajlu:

*"Ti, koji ibadet činiš u Harema dva,
Da nas vidiš razumio bi da u ibadetu igru igraš.
Neko lice svoje suzama orosi,
A prsa naša krvlju su obojana.
Neko konja svoga ni u šta umara,
A konji naši još u zoru umorni postanu.
Vama vaš šafran miri, a nam naš
Prašina kopita i prah pobožnoga.
Do nas dopriješe riječi Poslanika našega,
Riječi ispravne i istinite, koje laž nisu.
Nije isti prah koji Allaha veliča na nosu čovjekovu,
I dim vatre rasplamsale.*

Ovo su riječi Knjige Božije, koja se među nama kazuje, šehid mrtav nikad nije i to se ne poriče."

Nakon toga kaza: "Ima vjernika kojima je Uzvišeni Allah dao mogućnost da poste, a neki drugi nisu u stanju to činiti. Ima i onih kojima je dao mogućnost da uče Kur'an, te onih koji su u situaciji da se bave naukom. Neki imaju priliku da idu u borbu, neki da klanjaju noćni namaz. Pa, ono što ti činiš nije ništa bolje od onoga čime se ja bavim. S druge strane, ono čime se ja bavim nije bolje od onoga što ti radiš. Obojica činimo dobro."

"Gospodar tvoj stvara šta hoće, i On odabira. Oni nemaju pravo da biraju." (El-Kasas, 68.)

Ovo s bile i metode ashaba. Jedanput se sastali nevjernici kako bi krenuli u borbu protiv muslimana u Medini. Tako jaku i brojnu vojsku Arapi do tada nisu imali priliku vidjeti. Muslimani iskopše kanal koji nevjernici nisu mogli preći i ući u Medinu, te se stoga ulogoriše s one strane kanala. U Medini je tada živjelo jevrejsko pleme Benu-Kurejza koje je kovalo spletke muslimanima. Ponudiše se da pomognu nevjernicima. Nakon nekoliko teških dana, Uzvišeni Allah dade da zapuše oluja i posla svoje vojnike na nevjernike, te ih rastjera. Tako se oni, poniženi, počеше povlačiti u mrkloj noći.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se tada povuče s Hendeka i krenu u Medinu. Muslimani odložiše oružje i odoše svojim kućama, a i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ode svojoj kući, ostavi oružje i okupa se. Oko podne, dođe mu Džibril i zovnu ga, pa Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ustade i brzo izađe, uplašen. "Zar si već odložio oružje, Allahov Poslaniče?!", upita ga Džibril, na što Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgovori: "Da." Džibril reče: "Meleki još nisu odložili oružje. Pratili smo ih sve do Hamre, sad se od tamo vraćam." Znači, nevjernici su napustili Medinu i krenuli nazad u Meku, a meleki su ih pratili, tjerajući ih. Zatim mu Džibril reče: "Uzvišeni Allah ti naređuje da odeš do plemena Benu-Kurejza, a i ja ću se prema njima uputiti, te da ih poraziš." Tada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredi telalu da pozove ljude, što on i učini. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ko je poslušan

i pokoran, klanjat će ikindiju tek kada dođe kod Benu-Kurejze. Ashabi uzeše oružje, iskazujući svoju poslušnost i pokornost, te se uputiše prema utvrđi Benu-Kurejze. Nastupi ikindijsko vrijeme, a još nisu bili stigli. "Nećemo klanjati dok ne stignemo do Benu-Kurejze", reče jedan od njih. "Ne, ne, nego ćemo klanjati, niko se od nas s tim ne slaže!", usprotivi se drugi, te htjede na ovaj način i druge nagovoriti da odmah klanjaju, što jedna grupa njih i učini, a zatim nastaviše put. Druga grupa odgodi klanjanje ikindije-namaza za kasnije, pa je klanjaše kod Benu-Kurejze. O ovom slučaju obavijestiše Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ali on ne ukori niti jednu od ove dvije grupe ashaba. Nakon toga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, opkoli utvrdu Benu-Kurejze, te ih, na koncu, porazi, uz Allahovu pomoć.

Zamisli kako su se ashabi razišli u mišljenju, a ostali su braća i razilaženje ih nije dovelo do toga da učine nered ili se posvađaju! Prijatelju moj, ako se budeš ophodio prema ljudima ovako velikodušno, smireno, širokogrudno, postat ćeš im drag, zavoljet će te, a, što je najvažnije, postat ćeš drag i Uzvišenom Allahu. Svađa je veliko zlo.

*"Nije cilj da se složimo, ali nam je cilj
da se ne sukobimo."*

Blagost stvari čini samo ljepšim

Kada hoćemo opisati neku osobu koja nam se svidjela, vrlo često koristimo izraze: "On je smiren, stabilan je, staložen je" itd. S druge strane, kada hoćemo nekoga ukoriti, koristimo izraze: "On je brzoplet, nestaložen je" i sl. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Kada se blagost nađe u nečemu, ona to samo uljepša, a grubost stvari čini unakaženim."¹

Možemo li pomjeriti tonu željeza jednim prstom? Da, ali samo ako dođe kran, pa to željezo polahko prikačiš za njega, lijepo ga

¹ Bilježi Muslim

učvrstiš, a zatim podigneš, pa dok tako prikačeno visi u zraku možeš ga pomjeriti i najmanjim prstom.

Jednom se dvojica dogovorila da idu kod nekog čovjeka da isprose njegove kćerke. Jedan od njih kaza: "Ja ću prositi mlađu, a ti stariju." "Ne, ja ću mlađu, a ti stariju!", usprotivi se ovaj. "Uredu, ti ćeš uzeti mlađu, a ja ću onu koja je mlađa od nje", predloži mu prijatelj, a ovaj odgovori: "Uredu." Nije ni primijetio da njegov prijatelj nije odustao od svoga stava, nego se samo blaže izrazio.

U jednom hadisu se kaže: "Kada Uzvišeni Allah želi dobro Poslanikovoј porodici, podari im blagost, a kada im želi zlo, liši ih ove osobine."¹ Također, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Uzvišeni Allah je Blagi i voli blagost. Daje za blagost ono što ne daje za okrutnost, niti za bilo koju drugu osobinu."²

Ljudi vole blagost i nježnost. Nježnost čini dušu smirenom, ulijeva povjerenje, posebno ako je praćena odmjerenim govorom i sposobnošću lijepog komuniciranja s ljudima.

Jedan od najpoznatijih hanefijskih učenjaka, imam Ebu-Jusuf, bio je najistaknutiji učenik Ebu-Hanife. Ebu-Jusuf u djetinjstvu bijaše siromašan, otac mu je zabranjivao da ide na predavanja kod Ebu-Hanife i naređivao mu je da ide na pijacu kako bi zaradio novac. Ebu-Hanife je volio Ebu-Jusufa, pa kada bi ovaj bio odsutan, izružio bi ga. Jednom se Ebu-Jusuf požali na odnos s ocem, pa Ebu-Hanife pozva njegovog oca i upita ga: "Koliko dječak zarađuje svaki dan?" "Dva dirhema", odgovori čovjek. "Ja ću ti davati po dva dirhema svaki dan, a ti njega pusti da se bavi naukom", ponudi mu Ebu-Hanife. Tako je Ebu-Jusuf godinama bio nerazdvojan od svog učitelja. Kada je već postao momak i pokazao veliki talenat u odnosu na svoje vršnjake, razboli se. Ebu-Hanife mu ode u posjetu. Bolest je bila opasna i sasvim ga je savladala. Ebu-Hanife se rastuži kada ga ugleda takvog, bojao se da će ga izgubiti. Pri izlasku iz njegove kuće, počeo sam sebi govoriti: "Ebu-Jusufe, želio sam da poslije mene zauzmeš moje

¹ Bilježi Ahmed

² Bilježi Muslim

mjesto kod ljudi." Išao je tužan svojim učenicima. Prodoše dva dana, a Ebu-Jusuf ozdravi, okupa se, obuče i pođe na predavanja kod svog učitelja. Neko ga upita: "Gdje ćeš?" "Na predavanja kod svog učitelja", odgovori Ebu-Jusuf. "Do kada ćeš učiti?", upitaše ga, "jer dovoljno si naučio. Zar nisi čuo šta je učitelj rekao za tebe?" "Šta je rekao?", upita Ebu-Jusuf. "Rekao je da želi da poslije njega zauzmeš njegovo mjesto kod ljudi, odnosno da si naučio svu nauku od njega. Tako, kada bi on danas umro, mogao bi ga zamijeniti." Godilo je Ebu-Jusufu to što je čuo. Ode u džamiju, vidje halku Ebu-Hanife u jednom uglu, ali im se ne pridruži, nego ode u drugi dio džamije. Poče držati predavanja i izdavati fetve. Ebu-Hanife se okrenu prema novoj halki i upita ko njome rukovodi. Rekoše mu da je to Ebu-Jusufova halka. "Pa zar je ozdravio?", upita ih. "Da", odgovoriše. "Pa zašto nije došao na naše predavanje?", ponovo ih upita Ebu-Hanife. "Ispričali su mu šta si rekao za njega, pa se uzoholio i počeo lično držati predavanja", objasniše Ebu-Hanifi. Ebu-Hanife počeo razmišljati da blago postupi u ovoj situaciji. Dobro razmisli, a zatim reče: "Ebu-Jusuf neće od ovoga odustati, osim ako ne nastupimo malo grublje prema njemu." Okrenu se prema jednom učeniku koji je sjedio u halki i reče mu: "Ti, idi do onoga šejha što sjedi tamo", tj. do Ebu-Jusufa, "i reci mu: 'Šejh, imam jedno pitanje.' On će ti se obradovati i pitat će te kako glasi pitanje, jer je sjeo tamo samo iz tog razloga." Zatim kaza učeniku pitanje koje će mu postaviti: "Čovjek odnio neki odjevni predmet krojaču i platio mu da ga potkrati. Pa, kada je došao da uzme svoju odjeću, krojač zanegira da ju je uopće uzeo. Ovaj ode policiji i ispriča situaciju, a zatim dođoše i izniješe odjeću iz radnje. Upitaj Ebu-Jusufa da li je krojač zaslužio da mu se plati što je potkratio odjeću ili nije. Pa ako kaže da jeste, ti mu reci da je pogriješio, a ako kaže da nije, ti mu opet reci da je pogriješio." Učenik se obradova ovom problematičnom pitanju, ode do Ebu-Jusufa i reče mu: "Šejh, imam jedno pitanje za tebe." "Kako glasi pitanje?", upita Ebu-Jusuf. Učenik mu predstavi ovu situaciju vezanu za čovjeka koji je otišao poslom krojaču, a Ebu-Jusuf mu kao iz topa odgovori: "Da, zaslužio je da mu se plati, čim je obavio posao." "Pogriješio si", reče mu mladić. Zatim Ebu-Jusuf odgovori suprotno, tj. da krojač

nije zaslužio da mu se plati, a ovaj mu opet reče da je pogriješio. Pogleda ga Ebu-Jusuf i upita: "Tako ti Allaha, ko te poslao?" Mladić pokaza na Ebu-Hanifu i reče: "Poslao me učitelj." Ebu-Jusuf ustade, pride halki Ebu-Hanife i reče: "Šejh, imam jedno pitanje za tebe." Ebu-Hanife uopće ne reagova. Ebu-Jusuf je bio uporan, te na koncu pade na koljena ispred njega i reče mu krajnje nježno: "Šejh, imam jedno pitanje za tebe." "Kako glasi pitanje?", obrati mu se ovaj put Ebu-Hanife. "Pa znaš, pitanje vezano za krojača i odjeću", reče Ebu-Jusuf. "Da. Idi i sam daj odgovor na njega, zar nisi i ti šejh?!", reče Ebu-Hanife, a Ebu-Jusuf će na to: "Ne. Ti si šejh." Nakon toga Ebu-Hanife mu dade odgovor: "Uzet ćemo u obzir to prema kome je skratio odjeću. Ako ju je skratio prema tom čovjeku, to bi značilo da je on uradio svoj posao, te da mu se učinilo da nije odjevni predmet uopće ni primio. Skratio je, dakle, odjeću baš zbog njenog vlasika, te, stoga, zaslužuje za to naknadu. A ako ju je skratio prema sebi, to bi značilo da je htio odjeću ostaviti sebi, te ne zaslužuje da mu se plati." Nakon toga se Ebu-Jusuf vrati svome učitelju i nije se razdvajao od njega dok Ebu-Hanife nije umro. Nakon Ebu-Hanifine smrti, Ebu-Jusuf zauze njegovo mjesto kod naroda.

Kako je lijepo biti blag i rješavati nesuglasice u miru! Kada bi tako blago postupali i supružnici, jedno prema drugom, te roditelji, direktori, profesori, riješili bi se mnogi problemi i konflikti. Blagost nam je uvijek potrebna, dok vozimo auto, u obrazovanju, u trgovanju. Međutim, nužno je da ponekad čovjek bude i ljut, čak i dok daje savjete. U tome se nekad ogleda mudrost prilikom savjetovanja i na taj način se stvari stavljaju na svoje mjesto.

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi se rijetko ljutio, a kada bi se to i desilo, uzrok bi bila vjerska pitanja, kršenje nekih vjerskih principa i postupanje suprotno onome kako je Uzvišeni Allah naredio.

Jedanput Omeru, r. a., dođe neki Jevrej, pa mu pročita nešto iz Tevrata. To se Omeru svidje, te mu naredi da mu pripremi jedan primjerak tog teksta. On poslije s tim odlomkom iz Tevrata ode kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i pročita mu ga. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, primijeti da se to svidjelo Omeru, a iščitavanje stvari iz religija koje su prethodile

islamu otvaraju čovjeku mogućnost da ih pomiješa s kur'anskim tekstom, pa da na taj način nastanu nejasnoće u narodu. Kako je Omer mogao to učiniti bez dozvole Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem? Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se tada naljuti, pa reče: "Zar niste sigurni u ono sa čim sam vam došao, o Ibn-Hattabe?!" Odnosno, zar sumnjate u moj Šerijat?! Zatim nastavi: "Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, predočio sam vam jasni zakon. Nemojte njih pitati o nečemu, pa će vam predočiti nešto što je istina, a vi ćete to poricati ili će vam kazati nešto što je neispravno, a vi ćete u to povjerovati. Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, da je Musa živ, morao bi mi biti pokoran!"

Mi se stalno zalažemo za blagost i nježnost, međutim, nekada treba biti i grub i srdit. Tome u prilog govori i situacija kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, na početku svoje misije, posjećivao Kabu, a Kurejšije bi sjedile u blizini, pa bi klanjao i ne bi se na njih osvrtao. Ponižavali su ga na razne načine, a on je bio strpljiv. Jedanput se oko Crnog kamena okupiše njihovi velikodostojnici, te počеше govoriti: "Nismo ni prema kome bili više strpljivi nego prema ovom čovjeku. Proglasio je naše učenje neispravnim, uvrijedio naše pretke, ponizio nam vjeru, rasturio zajednicu i uvrijedio naše bogove. Mnogo smo toga od njega pretrpjeli." I dok su oni tako razgovarali, naiđe Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pride Kamenu, dotače ga, a zatim prođe pored njih, čineći tavaf oko Kabe. Oni mu počеше dobacivati. Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, to dirnu, ali htjede ostati blag, ništa ne kaza, nego nastavi sa činjenjem tavafa. Kada drugi put prođe pored njih, isto učiniše, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, na isti način reagova. Tako je bilo i kada je treći put naišao pored njih. Uvidjevši da blagost ne vrijedi pokazivati ovakvim ljudima, on zastade kod njih i reče im: "Čujete li, Kurejšije?! Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, došao sam da vas zakoljem!" Tako se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pokaza pred njima kao pravi junak. Kada su Kurejšije čule ovu prijetnju, a znali su da on govori samo istinu, uzrujaše se. Svi se preplašiše, pa i onaj koji je bio najgrublji prema njemu počе lijepo s njim razgovarati. Obratiše mu se riječima: "Napusti nas, Ebu-Kasime, kao mudar,

ti nikada nisi bio neznalica." Nakon toga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ode od njih.

Da, kada se kaže da treba biti blag, ti reci: "I blagost ima svoje mjesto. Ponašati se blago tamo gdje ne treba ravno je neznanju."

Ako se obrati pažnja na život Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, može se vidjeti da je on gotovo uvijek blago postupao. Ali, pazi! Slabost i strah nije isto što i blagost. Kako se blago Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ophodio prema drugima govori i situacija kada je Ebul-As, mjesec dana nakon Bedra, želio svoju suprugu Zejnebu, kćerku Allahovog Miljenika, sallallahu 'alejhi ve sellem, poslati u Medinu kod njenog oca, pa Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, posla Zejda ibn Harisa i još jednog ensariju da idu prema Meki, te da je sačekaju negdje u blizini grada, na putu prema Medini. Tom prilikom im reče: "Budite u Je'džedžu dok pored vas ne prođe Zejneba. Pridružite joj se i dovedite je u Medinu." Nakon toga njih dvojica odoše gdje im je rečeno, a Ebul-As naredi svojoj supruzi da se spremi. Ona počne spremati stvari, pa je u takvom stanju zateče Hind bint Utbe, supruga Ebu-Sufjana, te joj reče: "Jesam li dobro obaviještena da želiš ići svome ocu?" Zejneba se uplaši da joj Hind nije pripremila kakvu splotku, pa odgovori: "Ne, ne želim." Hind reče: "Amidžično moja, ako si naumila to učiniti i ako ti nešto treba za put, ili nešto što bi ponijela svome ocu, stojim ti na raspolaganju. Nemoj se ustručavati. Nemoj da te bude stid mene. Žene imaju nešto što se samo njih tiče, a u šta se muškarci ne petljaju." Zejneba kazuje: "Tako mi Boga, činilo mi se da to nije govorila osim iz čistih namjera i da je to željela učiniti. Međutim, bojala sam se, te sam opet porekla da želim to uraditi." Zejneba završi s pripremanjem, ali se njen muž poboja ići s njom, jer bi Kurejšije mogle otkriti šta čini, pa naredi svome bratu Kenanu da ide umjesto njega. Ebul-As predade suprugu svome bratu, koji dovede devu. Zejneba se popne na devu, a on uze luk i tobolac sa strijelama. Iziđoše iz Meke danju, Zejneba na sedlu, a on je išao ispred, vodeći devu. Neki je primijetiše, te obavijestiše Kurejšije o tome. "Da kćerka Muhammedova ode ocu, a zna se šta je on od nas učinio na Bedru?!" Krenuše za njom, te je sustigoše u mjestu zvanom Zu Tuva. Prvi koji je došao do nje bio je Hebar el-Esved.

Ona sjedi na sedlu, a on prema njoj baci koplje i preplaši je. Kažu da je Zejneba bila trudna, te da je od straha tada pobacila dijete. U tom počese pristizati i druge Kurejšije, naoružane, a s njom je bio samo djever. Kada to Kenan ugleda, leže na zemlju, uze luk i strijelu i reče: "Tako mi Boga, ako mi iko pride, pogodit ću ga!", a bio je dobar strijelac. Kurejšije se povukoše i stadoše ga posmatrati izdaleka. On ne može nastaviti put, a ni oni se ne usuđuju prići. Kada je Ebu-Sufjan čuo da Zejneba želi otići svome ocu, uputi se prema okupljenim Kurejšijama. Vidjevši Kenana s lukom u ruci, a Kurejšije spremne da uđu u sukob, obrati mu se: "Čovječe, skloni luk i strijelu da porazgovaramo!" On to i učini. Ebu-Sufjan mu pride i reče: "Nisi dobro postupio. Izišao si sa ženom na očevid ljudi, javno, a znaš kakvu smo nesreću doživjeli na Bedru i šta nam je tada Muhammed učinio – ubio je naše najčasnije ljude i učinio naše žene udovicama. Kada su te Kurejšije vidjele da pred njihovim očima s njegovom kćerkom napuštaš Meku, shvatili su to kao izrugivanje na sve ono što nam se desilo. To bi za nas, učinilo im se, značilo da smo slabi, da propadamo. Života mi moga, mi nemamo pravo da je odvajamo od njenog oca, te nemamo pravo njoj se svetiti. Ali, vrati ženu dok se situacija ne smiri i dok ne počnu pričati kako su je uspjeli vratiti. Kada se to desi, tajno je izvedi iz grada i odvedi je ocu." Kenan se složi s tim, te vrati Zejnebu nazad. Ostali su nekoliko noći u Meki. Kada se situacija stišala, jedne večeri je izvede iz grada i predade je Zejdu ibn Harise i njegovom prijatelju, koji je dovedoše Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem.

Vidi kako je Ebu-Sufjan bio blag i kako je uspio smiriti Kenana, te spriječiti sukob u kojem bi možda i Kenan i Poslanikova, sallallahu 'alejhi ve sellem, kćerka bili ubijeni. Ako se tako Ebu-Sufjan ponašao tada, a bio je nevjernik, kako li su tek muslimani u to vrijeme postupali?!

*"Kada se u nečemu nađe blagost, ona ga samo uljepša,
a okrutnost stvari čini unakaženim."*

Između živog i mrtvog

Bijaše težak prema ljudima, prijateljima, komšijama, braći, pa čak i prema svojoj rođenoj djeci. Jedanput mu dođe dijete, sretno, pokazuje mu svesku u kojoj je riješilo neki zadatak. Pored učiteljevog potpisa pisalo je "odličan". Otac i ne pogleda, nego reče: "Ništa neobično, Boga mi, k'o da si doktorirao!" Očekivalo se da će malo drugačije postupiti.

U razredu je bio jedan učenik šaljivdžija. Uvidje da je lekcija teška, a i nastavnik. Htjede malo opustiti atmosferu, pa ispriča neku šalu. Nastavnik poput kamena, bez ikakve reakcije na licu, reče: "Jesi li to pokušao da budeš duhovit?!" Volio bih da se malo drugačije ponio prema učeniku.

Uđe u prodavnicu, a trgovac mu se obrati riječima: "Allahu hvala, stiglo mi pismo od moje porodice!" Nije reagovao, nego se zapita što mu je ovaj to uopće kazao. Pa, Boga mi, jadni trgovac mu je to kazao samo radi toga da podijeli s njim svoju radost.

Ode kod jednog prijatelja u posjetu. Prijatelj iznese kahvu, a zatim uđe u kuću i donese tek rođenu bebu. Prvo mu dijete... Beba umotana leži u kolijevci. Da može, od sreće bi je pojeo. Stavi bebu pred njega i reče mu: "Šta misliš o ovome junaku?" Pogleda ga hladno, a zatim odgovori: "Mašallah! Allah ti ga sačuvao." Zatim podiže findžan i počne piti kahvu. Za očekivati je bilo da će reakcije biti malo toplije, da će uzeti dijete, poljubiti ga, kazati kako je lijep, zdrav. Međutim, ovaj naš ahabab bijaše glupak.

Kada komunciramo s ljudima, moramo imati na umu da su njima neke stvari od posebne važnosti koje tebi nisu. Riječ "odličan" tvome djetetu veća je od doktorata. Rođenje djeteta tvome prijatelju je dragocjenije od cijelog dunjaluka. Vidio si, želio bi da rascijepi svoje srce i da dijete u njega smjesti. Zar tvoj prijatelj nije očekivao da mu pokažeš ljubav, da malo emotivnije reaguješ?

Nekada neki ljudi nečim budu oduševljeni, pa podrži ga u tome! Nemoj biti bezosjećajan! Lijepo i nježno postupaj, pokaži radost, odnosno tugu ili brigu, nemoj biti mrtav!

Jedan od onih koji se tako ophode s ljudima počne se žaliti: "Zašto moja djeca ne vole biti sa mnom?" Odgovorit ćemo mu na ovaj način: "Zato što su ti pričali vic, a ti nisi reagovao. Pričali

su šta im se dogodilo u školi, pa kao da pričaju zidu. Nisu imali priliku sjesti s tobom i razgovarati.”

Čak i kada ti neko počne pričati priču koja ti je poznata, nema veze, reaguj. Kaže Abdullah ibn Mubarek: ”Tako mi Boga, čovjek mi je pričao priču koju sam već znao, ali sam ga ja slušao, kao da to po prvi put čujem.” Kako se samo lijepo ponio!

Prije Bitke na Hendeku, muslimani su oko Medine kopali kanal. Među njima tada bijaše jedan čovjek po imenu Džuajl, pa mu Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, promijeni ime u Amr. Ashabi su kopali i regovali na to sljedećim riječima:

*”Nakon Džuajl Amr ime mu dade,
A jadniku tada težak dan pade.”*

Kada bi pri recitiranju ovih stihova ponovili riječ ”Amr”, Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, bi isto to s njima učinio, a kada bi rekli ”težak” i on bi to ponovio. Na taj način su bili više oduševljeni, osjećali su da ih on podržava. Kada nastupi noć, zahladne. Ashabi nisu prestajali kopati. Dođe Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, i ugleda ih kako rukama, zadovoljni i veseli, kopaju. Kada ga primijetiš, rekoše:

*”Mi prisegu Muhammedu dat ćemo,
Da od borbe odustati nikada nećemo.”*

Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, im odgovori na sljedeći način:

*”Allahu, pravi život je samo na svijetu onom,
Stoga, oprosti narodu ovom (ensarijama i muhadžirima).”*

Cijeli dan se tako veselio s njima. Prašina se podigla, a čuješ ih kako govore:

*”Tako nam Boga, da nije njega, ne bismo upućeni bili,
Ne bismo sadaku davali, ni namaz klanjali.
Spusti smiraj na nas i korake nam učvrsti.
Narod nas htjede pogaziti, smutnju nam unijeti,
Ali se mi tome oduprijesmo.”*

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi, zajedno s njima, naglašavao riječi "oduprijesmo".

Kada bi se neko šalio s Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, i on bi se šalio s njim, smijao bi se i zabavljao. Jedanput uđe kod njega Omer, r. a., a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bijaše ljut na svoje žene. Tražile su od njega da bolje žive. Tada Omer obeća sebi: "Nasmijat ću Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem." "Božiji Poslaniče", obrati mu se, "zar nisi primijetio da smo, dok smo bili Kurejšije, sudili svojim ženama, pa kada bi od nekog od nas žena zatražila ugodniji život, ustao bi i ščepao je za vrat; međutim, kada dođosmo u Medinu, vidjeli smo kako su žene ovdje glavne, pa i naše žene to naučiše?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se tada nasmija. Omer nastavi pričati, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je sve to pratio uz smijeh.

I u nekim hadisima se navodi da se mnogo volio smijati, da bi mu se prednji zubi tada vidjeli, a bio je najljepšeg ahlaka. Uzvišeni o njemu u Kur'anu kaže: "Jer ti si, zaista, najljepše čudi." (El-Kalem, 4.) U drugom ajetu Uzvišeni se obraća nama i kaže: "Vi u Allahovom Poslaniku imate divan uzor." (El-Ahzāb, 21.)

Nekada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio u prilici biti u kontaktu s ljudima koji nisu znali na lijep način komunicirati i ponašati se. Bili su zatvoreni u sebe ili su, pak, žurili. Ali, uprkos tome, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je i prema takvima bio strpljiv.

Jednom prilikom Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ode u Dži'ranu, mjesto koje se nalazilo između Meke i Medine, a s njim bijaše Bilal. Dođe mu neki beduin, izgledalo je kao da nešto traži od njega, pa mu Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, to i obeća, ali još uvijek nije bio u stanju to ispuniti. Beduin ga je požurivao: "Muhammede, zar nećeš uraditi ono što si mi obećao?!" "Bit će sve uredi!", nježno mu je odgovarao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Bit će sve uredi" – kako lijepe riječi! Ima li ljepših od njih? Međutim, beduin nije na taj način uzvraćao, nije bio prijatan, nego je na sav glas zavikao: "Koliko ćeš mi puta reći bit će sve uredi?!" To naljuti Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ali on to prikri i okrenu se prema Ebu-Musau i Bilalu koji su sjedili pored njega, te im reče: "Odbija riječi koje

radost znače, pa prihvatite ih vas dvojica.” ”Prihvatamo, Allahov Poslaniče!”, odgovoriše. Zatim naredi da mu donesu jednu čašu s vodom, opru ruke, umi se i ispra usta, pa reče: ”Napijte se ove vode, a zatim se poprskajte po licu i vratu, obradujte dušu.” Oni uzeše čašu i uradiše što im je naređeno, radosni. Ummu-Selema, r. a., tada bijaše u njihovoj blizini. Sjedila je iza pregrade, pa poželi da i nju ne zaobiđe bereket, te zavika: ”Ostavite mi malo!” Oni to i učiniše, poslaše joj malo ove vode, pa i ona uradi ono što je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zahtijevao.¹ Kako je samo naš dragi Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, lijepo postupao prema drugima, bio blag u društvu, spreman da nešto i pretrpi i nije ni od čega pravio problem, niti je težio sukobu!

Jednog dana sjedio je sa Aišom, r. a., pa mu ona poče pričati neke priče vezane za žene, a on ju je pažljivo slušao. Ona zađe u detalje, odulji s pričom, a on je, pored svih svojih obaveza, nastavi slušati i davati komentare, sve dok ona ne završi. Bila je to duga priča. Koliko je to samo oduzelo vremena Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, a on ju je cijelu poslušao. Slušao je svoju dragu, životnu saputnicu, majku vjernika, Aišu, r. a. Slušao ju je s potpunom pažnjom i interesovanjem. Čudio se dok je Aiša, r. a., pričala i nije pokazivao pri tome mrzovolju, dosadu, niti zamor, nego potpuno zanimanje i znatiželju.

Pa kada ti dođe dijete, obuklo je novu odjeću i hoće da vidi šta njegov otac misli o tome, dozvoli da ti privuče pažnju, te reci: ”Subhanallah! Kako je lijepa!” Ovako postupi i prema svojoj kćerki, supruzi, djetetu, prijatelju. S kim god stupaš u kontakt, budi pri tome živ, pokazuj interesovanje.

Nekada će ti se desiti da si zaboravio šta je u pitanju. Dođe ti, naprimjer, neko i kaže: ”Muštuluk, otac je ozdravio!” Nemoj reagovati na način: ”A kada je to bio bolestan?!” , nego reci: ”Hvala Allahu, molim Ga da ga nagradi i da mu zdravlje podari! Veoma si me obradovao, pa neka i Allah tebe obraduje!” Ili, ako ti kaže: ”Brat mi je izašao iz zatvora”, nemoj na to reći: ”Boga mi, nišam ni znao da je bio u zatvoru”, nego pokaži interesovanje i reci:

¹ Muttefekun ‘alejhi

"Hvala Allahu, to je radosna vijest! Bog vam vazda dao da sretni budete!"

Na koncu, podstrekivanje i pokazivanje interesovanja je od koristi, čak i kada su životinje u pitanju. Ebu-Bekr pripovijeda: "Boravio sam u jednom mjestu izvan grada, te navratih u jedno arapsko pleme. Dočeka me jedan od njih, te me uvede u šator, gdje ugledah crnog roba, svezanog nekim užetom. Vidio sam, također, i neke mrtve deve ispred šatora, samo je jedna ostala, mršava, iscrpljena, s dušom se bori. Taj mladić, rob, reče: 'Ti si gost i uživaš privilegije, zauzmi se za mene kod mog nadređenog. On je, inače, darežljiv prema gostima, neće odbiti tvoju intervenciju, nego će ustati i odriješiti mi uže.' Nisam mu ništa rekao, ne znajući šta je skrivio. Kada mi donesoše hranu, odbih je, obrazlažući: 'Neću jesti dok šta ne učinim u vezi s ovim robom.' Njegov nadređeni tada reče: 'Ovaj rob me osiromašio, uništio mi sav moj imetak.' 'Pa šta je uradio?', upitah. On odgovori: 'On ima veoma primamljiv i lijep glas. Ja sam, inače, živio s grbače tih deva, a on ih je tovario prekomjerno, pjevušeći im stihove. Sastavljao je pjesme, a zatim ih i pjevao. Tako je dionicu puta koja se prelazi za tri dana, prešao za samo jednu noć, zahvaljujući lijepoj melodiji. Kada je skinuo s njih teret, sve pomriješe, samo jedna osta. Međutim, ti si moj gost, te iz poštovanja prema tebi, udovoljit ću ti.' Nakon ovoga je ustao i oslobodio mladića užeta." Ebu-Bekr dalje pripovijeda: "Poželjeh čuti taj glas, pa kad smo se probudili, naredih mu da zapjevuši devi kojom crpe vodu iz bunara, te da je na taj način podstakne na rad. Mladić pusti svoj lijepi glas, a deva se, kada ga je čula, uznemiri, uskomeša, uzruja se, te raskide konopce, a ja sam se zaprepastio ljepotom glasa. Mislim da nikada ljepšeg glasa nisam čuo."¹

Pa kad su životinje reagovala na lijep glas, šta li je tek onda s ljudima u ovome smislu?!

*"Izvježbaj se, budi živ, a ne mrtav! Reaguj riječima,
izrazom lica kako bi se drugi prema tebi
srdačno ophodili."*

¹ Ihja' 'ulumid-din, 2/275

Učini svoj jezik pitkim

U životu nismo lišeni situacija u kojima budemo primorani nekome drugome uputiti neku sugestiju i savjet. Kraj savjetovanja će biti onakav kakav mu je i početak, odnosno ako mu pristupiš na odgovarajući način, lijepim riječima i rezultat će biti plodonosan. Ako, pak, tvoj pristup bude suhoparan i krut, ni rezultat neće biti drugačiji.

Kada savjetujemo druge, mi, ustvari, komuniciramo s njihovim srcima, ne s tijelima. Stoga ćeš nekada vidjeti da dijete primi savjet od oca, a od majke ne, ili obratno. Tako i učenici bivaju spremni primiti savjete od jednog profesora, a od drugog ne. Osnovno pravilo kod savjetovanja jeste da ne pretjeruješ, ne sitničariš, kako drugi ne bi stekli dojam da pratiš svaki njihov pokret, te ih na taj način dovodiš u nelagodnu situaciju.

*"Nije maloumno biti vođa nekog naroda,
Ali vođa naroda može postupati maloumno."*

Ako se nađeš u situaciji da nekome daš savjet u obliku prijedloga, tako i postupi. Naprimjer, supruga ti donese ručak, umorila se dok ga je spremila, ali ga je presolila. Nemoj odmah negodovati: "Kakva je ova hrana, Bože sačuvaj! Cijelu kutiju soli si istresla!" Ne, nemoj tako nastupiti, nego reci: "Da si malo manje soli stavila, bilo bi još bolje." Ili drugi primjer, dijete se isprljalo. Posavjetuj ga na način da izgleda kao da mu daješ prijedlog, jer ljudi ne vole naređenja. Reci: "Bilo bi lijepo da obučeš neku ljepšu odjeću." Još jedan primjer, učenik je zakasnio iz škole. Nemoj nagliti, nego reci: "Bilo bi dobro da više ne kasniš iz škole." Stalno koristi sljedeće metode: "Šta misliš da učiniš to i to, predlažem ti to i to" i sl. Ovakav prefinjen pristup bolji je nego da kažeš: "Kako si samo nevaspitan, koliko puta ću ti nešto reći?! Do kada ću te učiti?!" Pokušaj da ne ugroziš njegovo dostojanstvo, neka se osjeća vrijednim, čak i kad pogriješi. Zašto? Zato što je cilj ispraviti njegovu grešku, a ne svetiti mu se i vrijeđati ga. Da budemo jasni, niko ne voli da mu se naređuje. Pogledaj kako se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponašao u takvim situacijama.

Jedanput Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, htjede savjetovati Abdullaha ibn Omera da klanja noćni namaz. Međutim, nije ga zovnuo i rekao: "Abdullah, klanjaj noćni namaz!", nego ga je posavjetovao u formi prijedloga: "Divan li je čovjek Abdullah, još samo kad bi klanjao noćni namaz." U drugoj predaji se navodi da mu je rekao: "Abdullah, nemoj biti kao onaj koji bi ustajao navečer, a ne bi klanjao."

Pokušaj ukazati na grešku diskretno, da ne ugroziš dostojanstvo onoga kome se obraćaš. To je ono što je prioritetno. Neki čovjek kihnu u prisustvu Abdullaha ibn Mubareka i ne reče "el-hamdu lillāh" ("hvala Allahu"), pa ga Abdullah upita: "Šta se kaže kad se kihne?" "El-hamdu lillāh", odgovori čovjek, a Abdullah onda dodade: "Jerhamukellāh" ("Allah ti se smilovao").

Tako se ponašao i Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Poslije ikindije-namaza ode, obiđe svaku od svojih supruga, te posjedi i popriča sa svakom. Kod Zejnebe bint Džahš nađe meda, a puno je volio med i slatke. Poče ga jesti, razgovarajući s njom. Tako osta kod nje duže nego kod drugih žena. Aiša i Hafsa, r. a., pokazaše ljubomoru. Dogovoriše se da mu, kada dođe kod njih, kažu sljedeće: "Primijetila sam kod tebe miris smole." To je nešto što je slično medu, ali ima ružan miris. Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije bilo drago da se osjeća bilo kakav miris s tijela ili iz usta, jer je razgovarao sa Džibrilom, ali i s ljudima. Kada uđe kod Hafse, ona ga upita šta je jeo. On odgovori da je jeo med kod Zejnebe. "Osjetila sam kod tebe miris smole", dodade ona. "Ne, jeo sam med, ali neću to više raditi." Nakon toga ode kod Aiše, te mu ona isto reče. Nakon nekoliko dana Uzvišeni Allah Svome Miljeniku pojasni o čemu se radi. Poslije izvjesnog vremena, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nešto povjeri Hafsi, a ona to nije mogla sakriti. Jedan dan dođe kod nje, a u posjetu joj je još ranije bila došla Šifa' bint Abdullah, sahabijka koja je izučavala medicinu i liječila ljude. Tada Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, htjede ukazati Hafsi na grešku, ali diskretno, kako bi postupio što blaže i bolje. Pa kako je to postupio? Obrati se sahabijki koja je bila kod nje: "Što je ne podučiš liječenju mrava, kao što si je naučila da piše?" "Liječenje mrava" je izraz za priče koje bi Arapkinje prepričavale, a koje nisu nikome ni

štetile, niti su bile od kakve koristi. Jedna od takvih priča, koja je često među njima kolala, glasi: "Mlada ide na svadbu, boji kosu knom, stavlja surmu na oči i sve drugo radi samo da ne pokaže neposlušnost svome mužu." Ovom je pričom Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, htio Hafsi ukazati na grešku, da to odgojno djeluje na nju, pa je naglašavao rečenicu: "da ne pokaže neposlušnost svome mužu."

Kako je divan ovaj način ispravljanja grešaka kod drugih – ljubav ostane čvrsta u srcu, greške ne uzdrmaju, niti mnoštvo savjeta bilo kakav bol nanesu.

Jedan čovjek posudio od drugoga knjigu, pa mu je vrati nakon nekoliko dana, a na njoj tragovi od hrane. Izgledalo je kao da je na njoj jeo hljeb i grožđe. Vlasnik knjige na to ništa ne kaza. Nakon izvjesnog vremena dođe isti taj čovjek da od njega posudi drugu knjigu, pa mu je ovaj dade u tanjiru i reče: "Knjiga je za čitanje, a tanjir je da u njemu nosiš hranu!" Čovjek uze knjigu i ode, shvativši šta mu je želio kazati.

Također ću spomenuti situaciju kada je jedan čovjek, kada se navečer vratio kući, skinuo odjeću, objesio je na vješalicu i zaspao. Žena pride vješalici, otvori novčanik i uze neku siću koja se nalazila u njemu. Ovaj se probudi ujutro, ode na posao, pa mu zatreba sitnog novca da nešto plati u prodavnici. Uze novčanik, ali u njemu ne nađe siću. Izgubi se, gdje mu je novac?! Poče razmišljati, a zatim shvati gdje je. Vрати se toga dana kući, a u džep je bio stavio žabu. Skide odjeću i stavi je na vješalicu, kao što je to inače radio, pa leže na krevet, praveći se da spava, a krišom je gledao prema odjeći. Žena ode da uzme iz novčanika šta ima od siće, kao i obično. Došunja se do odjeće, polahko stavi ruku u džep, te napipa žabu koja iznenada skoči. Žena vrisnu: "Aj, moja ruka!", a čovjek tada otvori oči i povika: "Aj, moj džep!"

Kamo sreće da ovako postupamo sa svima, sa djecom koja počine neku grešku, sa učenicima...

Najif je jedan moj prijatelj. Majka mu je bila čestita žena, nije voljela da se u kući vješaju bilo kakve slike, jer meleki ne ulaze u kuću u kojoj se nalazi pas ili slika. Njena mala kćerka je imala mnogo igrački, sve osim lutke. Majka joj je nije htjela kupiti, a kupovala joj je sve drugo mimo toga. Jedanput joj tetka kupi neku

lutku i reče joj: "Igraj se s njom u svojoj sobi da te majka ne vidi." Nakon dva dana majka sazna za to, pa je htjede posavjetovati. Sjedoše da jedu, pa Najifova majka reče: "Djeco, od prije dva dana osjetila sam da u našoj kući nema meleka! Ne znam zašto su otišli." Poče se, tobože, čuditi. Kćerkica je to slušala, ništa ne govoreći. Nakon ručka ode u svoju sobu, u kojoj su se nalazile igračke, a među njima i lutka. Uze lutku, odnese je majci i reče: "Mama, ova je ta koja je istjerala meleke, uradi od nje šta god hoćeš!"

Kako je samo ovaj način lijep, kada želimo savjetom ispraviti grešku kod drugih. Savjetujemo, a pri tome ne budemo teški, mrzovoljni, niti dosadni. Znači, daj nekome savjet, ali pri tome ne ugrozi njegovo dostojanstvo. Možeš se najesti meda, ali da pri tome ne razbiješ košnicu. Nemoj ga savjetovati kao da je onim što je učinio izašao iz vjere. Lijepo misli o ljudima i smatraj da su, kada počine grešku, to učinili iz nehata ili iz neznanja.

Alkohol u prvim danima islama nije bio zabranjen. Kasnije će postepeno biti zabranjivan. U prvoj fazi islama, Uzvišeni Allah je htio omrznuti ljudima alkohol, ali ga nije zabranio: **"Pitaju te o vinu i kocki. Reci: 'Oni donose veliku štetu, a i neku korist ljudima, samo je šteta od njih veća od koristi'..."** (El-Bekare, 219.) U drugoj fazi je zabranio da se alkohol koristi blizu nastupanja namaskog vremena: **"O vjernici, pijani nikako molitvu ne obavljajte, sve dok ne budete znali šta izgovarate..."** (En-Nisā', 43.) Na ovaj način se stvorila takva situacija da se nije moglo naći vremena za alkohol. U posljednoj fazi Uzvišeni Allah objavljuje ajete kojima u potpunosti zabranjuje alkohol: **"O vjernici, vino i kocka i kumiri i strjelice za gatanje su odvratne stvari, šejtanovo djelo; zato se toga klonite da biste postigli što želite."** (El-Mā'ide, 90.)

Nakon ovoga, svi koji su do tada pili alkohol, prestaše to činiti. Međutim, neki ljudi izvan Medine nisu čuli da je on kategorično zabranjen. Tih dana jedan ashab po imenu Amir ibn Rebi'a vrati se s nekog putovanja, odakle donese Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, bocu vina. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije pio alkohol nikada, ni u periodu džahilijeta, ni u islamu. Međutim, prijatelji su mu nekada donosili ovakve poklone, ali

ne da bi on to lično koristio, nego da bi ga drugom poklonio, ili, pak, prodao. Također bi mu nekada poklonili zlato, odnosno svilu, ali on to ne bi koristio, nego bi ih darovao suprugama ili drugima. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pogleda začuđeno u vino koje mu se nudi kao poklon, okrenu se prema Amiru ibn Rebi'a, te ga upita: "Zar nisi čuo da je alkohol zabranjen?!" "Ne, nisam čuo, Allahov Poslaniče", odgovori on. "Da, uistinu je zabranjen", reče mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Amir tada zgrabi bocu, a drugi ga nagovaraše da je proda, međutim, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, na to reče: "Ne. Kada Allah nešto zabrani, zabrani i novac koji se od toga zaradi."¹ Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada uze bocu i izli je na zemlju.

Pazi da se ne hvališ dok nekoga savjetuješ, pa da sebe prikazuješ superiornim, a onoga kome daješ savjet smatraš manje vrijednim. Niko ne bi bio zadovoljan da mu se tako obraćaš. Neki očevi, naprimjer, kada savjetuju svoju djecu, počnu isticati svoj ugled: "Ja sam bio takav i takav, e kada bi moja djeca znala ko je bio njihov otac!" Kada nekog savjetuješ, pa budeš primoran navesti neki primjer, potrudi se da u tu svrhu ne navodiš samoga sebe, da spominješ nešto što si postigao, da ističeš svoj ugled i sl. Za primjer uzmi nekog drugog, kako onaj koga savjetuješ ne bi stekao dojam da želiš sebe istaknuti i pohvaliti se.

"Lijepa riječ je sadaka."

Nemoj duljiti u govoru i nemoj se raspravljati

Kažu da je onaj koji savjetuje poput onoga koji kažnjava bičevanjem, pa od njegove vještine zavisi koliko će bol ostati na koži. Pazi, rekao sam od njegove vještine, a ne od njegove snage! Od udarca onoga koji to radi grubo prijestupnika zaboli samo u onom momentu kada bič dotakne njegovo tijelo, a ubrzo nakon toga sve prođe, ali onaj ko je stručan u tome ne udara snagom, nego zna gdje treba udariti. Tako je i sa onim koji savjetuje.

¹ Bilježi Taberani

Uspjeh ne leži u broju riječi, odnosno u dužini savjetovanja, nego u metodi koja se koristi. Skrati koliko god možeš. Ako želiš nekoga posavjetovati, nemoj mu držati predavanje, posebno onda kada je stvar jasna, kao što je, naprimjer, savjetovanje da se treba suzbijati srdžba, da se ne pije alkohol, da se ne smije izostavljati namaz ili biti neposlušan roditeljima. Obrati pažnju kako je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, davao savjete. Nijedan njegov savjet nije bio duži od jednog reda: "Alija, nemoj zadržavati pogled, jer prvi pogled je tvoj, a drugi nije." Pogledaj kako kratak savjet! "Abdullah ibn Omere, ponašaj se na dunjaluku kao da si gost", odnosno prolaznik. Također kratak savjet. "Mu'aze, ja te volim, tako mi Allaha, pa nemoj propustiti da poslije svakog namaza kažeš: 'Allahu, pomози mi da Te imam stalno na umu, da Ti budem zahvalan i da Ti na što ljepši način pokornost pokazujem.'" "Omere, ti si jak, pa nemoj praviti gužvu kod Kamena."

Ni oni mudri poslije Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, nisu duljili prilikom savjetovanja. Ebu-Hurejre, r. a., jedanput srete pjesnika El-Ferezdeka, pa mu reče: "Amidžiću moj, trudi se da sebi obezbijediš mjesto u Džennetu, izbac i iz svoje poezije ružne i odvratne stvari." Kada je Omer, r. a., ležao na smrtnoj postelji, ljudi su mu dolazili da ga isprate, te da mu pokažu zahvalnost. Dođe tada jedan momak i reče mu: "Raduj se, vladaru vjernika, onome čime je Allah od Poslanikovih prijatelja tebe obradovao! Islam je uznapredovao zahvaljujući tvom znanju. Nakon toga si vladar postao, pa si pravedan bio, te svakojake patnje preživio." Omer tada reče: "Bio bih zadovoljan s onoliko koliko je dovoljno, neka mi se ništa ne oduzme, a neka mi se i ne doda." Kada se ovaj mladić okrenu da ide, Omer primijeti da mu se ogrtač vuče po zemlji, bio je spušten ispod peta. Htjede posavjetovati mladića, pa reče: "Vratite ga." Mladić stade ispred njega, a Omer mu kaza: "Bratiću moj, podigni odjeću, bit će čišća, a i ti ćeš na taj način pokazati veću bogobojaznost."¹ Tako je Omer rekao svega par riječi, a poruku je, svakako, uspio prenijeti.

Izbjegavaj raspravu koliko god možeš, pogotovo ako osjetiš da se onaj koji se nalazi nasuprot tebi voli svađati. Cilj je uputiti

¹ Bilježi Buhari

savjet, a ne upuštati se s njim u raspravu. I Allah kori one koji se raspravljaju: "...A naveli su ti ga kao primjer samo zato da bi spor izazvali..." (Ez-Zuhruf, 58.) Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, o tome kaže: "Jedan narod ne može otići u zabludu nakon što je na Pravi put usmjeren osim ako se bude upuštao u rasprave." Također je rekao: "Ja obećavam kuću u Džennetu onome ko odustane od rasprave, pa makar i bio u pravu."

Nekada je osoba svjesna neke činjenice, ali je, zato što je ohola i nadmena, ne može priznati. Uzvišeni Allah u vezi s faraonom i njegovim narodom, koji su bili svjesni Istine, povjerovali su u nju svojim srcima, ali im njihova oholost nije dala da je slijede, kaže: "I oni ih, nepravedni i oholi, porekoše, ali su u sebi vjerovali da su istinita, pa pogledaj kako su skončali smutljivci." (En-Neml, 14.)

Cilj je da ukažeš prestupniku na njegovu grešku, kako je ne bi ponovio, a nije cilj da ga poraziš, jer niste na bojnopolju!

Jedne noći Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dođe kod Alije i Fatime, r. a., pa ih upita: "Zar ne klanjate?!", misleći na noćni namaz. Tada mu Alija, r. a., reče: "Sve je u Allahovim Rukama, pa kada On hoće da nešto učinimo, onda i učinimo." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se tada okrenu, udari rukom po stegnu i citira kur'anski ajet: "...ali je čovjek, više nego iko, spreman raspravljati." (El-Kehf, 54.)

Nekada će se desiti da se onaj koga savjetuješ počne izvinjavati, ali to nije iskreno izvinjenje, nego time samo želi sačuvati svoje dostojanstvo. Međutim, ti budi tolerantan, primi izvinjenje, nemoj biti krut prema njemu i ne zatvaraj mu vrata, nego ih ostavi otvorena. Čak i ako nešto pogrešno govori, možeš mu diskretno ukazati na grešku. Prvo ga pohvali, istakni kako dobro razumijeva situaciju, kako je razborit, a zatim mu ukaži u čemu griješi i u čemu nije u pravu.

*"Na grešku ukaži u nekoliko riječi,
a nemoj držati predavanje!"*

Ne obraćaj pažnju na to šta ljudi pričaju

Iznenadio sam se jedanput kada mi sin Abdur-Rahman kaza jedan savjet, misleći da on, tako mlad, i ne razumije šta je rekao: "Ne slušaj šta drugi pričaju, živjet ćeš rahatnije!"

Razmišljao sam o ovome dugo, analizirao sam kako ljudi upućuju kritike, kako misle, šta pričaju, te sam primijetio da se razlikuju u načinu komuniciranja, kuđenja itd. Među njima ima onih koji daju savjete i koji su iskreni, ali nisu vješti u tome, pa će načinom na koji savjetuju prije rastužiti druge, nego ih razveseliti. Među njima ima i onih koji su zavidni. Takvima je u cilju da te rastuže i nanesu bol. Također, ima i onih neiskusnih, koji se upuštaju u ono što ne znaju, a da šute, bolje bi im bilo. Zatim, ima i onih kojima je u prirodi da kritikuju i koji na život gledaju pesimistično. Davno je kazano: "Kada bi svi ukusi bili isti, roba bi propala."

Spominje se kako je jedanput Nasrudin-hodža jahao na magarcu, a njegovo dijete je išlo pješke pored njega. Prodoše pored skupine ljudi koji počеше komentarisati: "Pogledajte ovog okrutnog roditelja, jaše, a dijete pustio da ide pješke po ovoj žegi!" Hodža ih je čuo, pa zaustavi magarca, siđe, te stavi dijete na njega. Osjetio je kako je bio neispravno postupio. Prodoše onda pored druge grupe ljudi, pa neko od njih zavika: "Vidite ovo neposlušno dijete, jaše, a oca pustilo da ide pješke po ovoj vrućini!" Kada je hodža ovo čuo, zaustavi magarca, te se pope na njega, zajedno s djetetom, da ljudi ne budu više imali šta pričati. Opet prodoše pored nekih ljudi, a oni će: "Pogledajte ovu dvojicu bezdušnika, nemaju milosti prema životinji!" Hodža siđe i reče: "Sine, siđi i ti s magarca." Dijete to uradi, te nastaviše put pješke, na magarcu nije bilo nikog. Naidoše na neke ljude koji počеше komentarisati: "Vidite ovu dvojicu luđaka, idu pješke, a na magarcu nema nikoga! Što je stvoren magarac nego za jahanje?!" Hodža tada zagalami, povuče dijete za ruku, podvukoše se pod magarca i poniješe ga.

Da sam ja živio u to doba, pa bio tada s hodžom, rekao bih mu: "O ti osjećajni čovječe, radi šta želiš, ne obraćaj pažnju šta drugi govore. Ljude nikada nećeš zadovoljiti."

*"Ko je taj koji je miran od ljudi ostao
Makar se u gustome perju orla sakrio?!"*

Neki ljudi ne razmisle prije negoli nešto kažu. Naprimjer, oženio si se, pa ti počnu govoriti: "Što si nju zaručio? Što si nju oženio?" Uvjeran sam da bi u takvoj situaciji zagalamio i rekao: "Brate moj, oženio sam se i tačka, završena priča! Niko nije od tebe tražio da daješ prijedloge!" Ili si prodao auto, pa ti neko počne govoriti: "Da si mi bogdo rekao! Jedan moj prijatelj bi ti dao više." Brate moj, bolje ti je da šutiš, čovjek je prodao auto i završena priča. Nemoj ga tjerati da se vraća unazad!

*"Čovjek neće biti rahat od mišljenja drugih,
Makar sâm otišao na vrh planine."*

*"Neko je davno rekao: 'Ko svoju vjeru učini razlogom
nastajanja sporova, povećat će se broj onih
koji imaju potrebu da se isele!'"*

Nasmiješi se

Poznajem ga već dvije godine. On je moj kolega, ali, da li bi mi vjerovao ako bih ti rekao da još ne znam da li su tom čovjeku nikli zubi?! Uvijek je namrgođen, ljut, kao da će manje živjeti ili će osiromašiti ako se nasmije.

Džerir ibn Abdullah el-Bedželi kaže: "Nikada me Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije pogledao, a da nije bio nasmijan."

Ta razdraganost može biti izražena na različite načine: stalna vedrina, smiješak i raspoloženje na licu. Ako si profesor, pa kada ulaziš u učionicu, neka na tvom licu bude vedrina. Ili, ulaziš u avion, ideš hodnikom, ljudi te gledaju, budi nasmijan. Ušao si u prodavnicu ili benzinsku stanicu, daješ prodavcu novac, budi pri tome nasmijan. Sjediš u nekom društvu, pa neko uđe, poselami vas, a zatim počne pratiti pogledom sve prisutne. Nasmiješi mu

se. Ili se, pak, priključiš nekom društvu, pa se počneš rukovati s njima, budi nasmijan pri tome.

Općenito gledano, vedro lice ima veliki utjecaj na suzbijanje ljutnje, sumnje, odnosno kolebanja, utjecaj kakav se ne postiže ni sa čim drugim. Junak je onaj koji nadvlada svoje emocije i nasmije se, čak i u najtežim situacijama.

Enes ibn Malik, r. a., je jedanput šetao sa Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, na kojem je bio nedžranski ogrtač sa jako krutim rubovima, pa im se priključi neki beduin. Trčao je za Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, da bi mu se pridružio, pa kad mu se približi, grubo ga uhvati za ogrtač i povuče ga od vrata prema ramenu. Enes kaže: "Primijetio sam da se rub ogrtača ocrtao na ramenu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem." Šta je, ustvari, želio ovaj čovjek? Možda mu je kuća gorjela, pa je trebao pomoć, ili ga mušrici tjeraju, pa se prestravio i traži pomoć? Poslušaj sada šta je htio. Reče: "Muhammede!" – obrati pažnju, nije rekao "Allahov Poslaniče!", nego "Muhammede!" – "naredi da mi daju nešto od onoga što je tebi Allah dao." Tada se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenu i naredi da mu se nešto dâ. Da, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio junak, nisu ga uznemiravale ovakve situacije i nije se nervirao zbog nekakvih čudnih postupaka. Bio je čvrst, jak i suzbijao je srdžbu.

Stalno budi nasmijan, čak i u teškim okolnostima. Razmisli prvo o posljedicama, prije nego li se odlučiš nešto učiniti. Kakve bi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, imao koristi od toga da je zagalamio na čovjeka ili ga otjerao?! Da li bi na taj način zaliječio ranu na vratu ili popravio ponašanje ovoga čovjeka? Nikako! Nema ništa bolje od strpljenja.

Nekada se znamo iznervirati zbog nekih stvari, naljutiti se, ali, ustvari, to rješavamo na jedan sasvim drugi način: blagošću, nježnošću, osmijehom, lijepom misli, suzbijanjem gnjeva, pridobijanjem drugih itd.

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Nije junak onaj koji nekoga savlada u borbi, nego je junak onaj koji sebe savlada u srdžbi." Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je pridobijao ljude svojim osmijehom i vedrim licem.

Kada su se ashabi vraćali sa Hajbera, sa neke jevrejske utvrde pade torba, a u njoj puna bačva masla. Abdullah ibn Mugaffel, r.a., je uze i sav sretan stavi je na rame. Uputi se prema ashabama, te naiđe na čovjeka koji je bio zadužen za prikupljanje i raspoređivanje ratnog plijena. Ovaj povuče torbu od njega i reče: "Daj da ovo podijelimo s muslimanima!", a Abdullah će na to: "Boga mi, ne dam, ja sam ga našao!" "Moraš dati!", nastavi ovaj. U tom momentu pored njih naiđe Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, te ih vidje kako se otimaju za torbu. Nasmija se, a zatim reče odgovornome za ratni plijen: "Oca nemao, pusti to!" Ovaj to i uradi, a Abdullah, nakon toga, odnese torbu, ode do svojih prijatelja, te svi zajedno pojedose ono što je bilo u njoj. Na kraju, znaj, "osmijeh u lice svoga brata je sadaka." (hadis)

"Nikada me nije pogledao, a da nije bio nasmijan!"

Crvena linija

Bio je jedan od mojih učenika na fakultetu, kulturan, volio je uspostavljati kontakte s ljudima, ali je bio teške naravi. Jedanput mi dođe, žaleći se: "Profesore, moji se prijatelji uvijek ljute na mene. Ne podnose moje šale." Promrmljah u sebi: "Ja te ne mogu trpjeti dok šutiš, a kamoli dok govoriš, posebno kad pokušavaš biti duhovit, pa počneš izvoditi neke šale." Upitah ga: "A zašto prijatelji ne podnose tvoje šale? O kakvim se to šalama radi? Navedi mi jedan primjer." "Jedan od njih kihnu, pa ja povikah: 'Allah te prokleo...', a zatim sam zastao, pa kada se on naljuti, završih rečenicu: '...Iblisu, a tebi se smilovao, ako Bog da!'" Oh, kakva neumjesna šala! Jadnik je mislio da je na ovaj način ispao duhovit!

Koliko god ljudi prihvatali tvoje šalu i duhovitost, postoji, međutim, granica preko koje ne dozvoljavaju da se pređe, pogotovo ako je to u nečijem prisustvu. Neki ne drže do toga i nemarni su prema principima drugih, pa ti takav, naprimjer, uzme mobitel, nazove koga hoće ili pošalje poruku s tvog mobilnog telefona

nekome za koga ne bi volio da ima tvoj broj, ili ti uzme auto bez pitanja, ili ti, pak, dosađuje da mu daš auto, pa ti to na kraju nerado i učiniš. Situacija koja bi se, također, mogla navesti kao primjer jeste sljedeća: nekoliko studenata stanuju u istom stanu, jedan od njih se probudi da ide na fakultet, kad ono neko obukao njegov kaput ili, pak, cipele.

Ljudi prelaze granice i tako što se s drugima šale na neumjesan način ili postavljanjem nekih kontroverznih pitanja u prisustvu drugih. Koliko te god neko volio, trebaš imati na umu da je on, prije svega, čovjek, biva zadovoljan, ali se i ljuti, raduje se, ali i uzrujava.

Dok se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vraćao s Tebuka u Medinu, pride mu Urve ibn Mes'ud es-Sekafi, koji je bio vođa Sekifa, jako moćan i ugledan kod svog naroda. Čuo je za Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, prije nego je došao u Medinu, pa pređe na islam. Zatraži od Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, dozvolu da ode svome narodu i da ih pozove u vjeru. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se bojao da mu neće nanijeti kakvo zlo, pa mu reče: "Oni su ubice." Znao je da je pleme Sekif jako kruto i teško za saradnju, makar ih to i glave koštalo. "Allahov Poslaniče, ja sam njima draži od njihove djece i od sopstvenih im očiju!" – a zaista je bio voljen među njima i poštovali su ga. On ode svome narodu da ih pozove u islam, nadajući se da mu se neće suprotstaviti, s obzirom na ugled koji uživa kod njih. Kada dođe do njihovih utvrda, pope se na neku uzvišicu, te ih zovnu, pa se oni okupiše. Pozva ih u islam, a dade im do znanja da je on već postao musliman, te počeo učiti šehadet: "Ja očitujem da je samo Allah bog i da je Muhammed Njegov poslanik." Kada su čuli ove riječi, zagalamiše i naljutiše se. Zar da svoje bogove napuste?! Zasuše ga strijelama sa svih strana, te on pade ranjen na zemlju. Dodoše mu amidžići, a on se s dušom borio, pa ga upitaše: "Urve, hoćemo li im se osvetiti, da pobijemo one što tebe ubiše?", a Urve im odgovori: "Allah mi je čast ukazao, šehadet mi u srce ulio, nosim isto što su nosili šehidi koji su se borili zajedno s Allahovim Poslanikom. Nemojte nikoga zbog mene ubijati, nikome se nemojte svetiti!" Spominje se da je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada je ovo čuo,

rekao: "Njegov primjer u svome narodu sličan je položaju kakav su imali u svom narodu oni koji se spominju u suri Jā Sīn." Neka je Allah njime zadovoljan!

Ljudi imaju osjećaje, pa koliko im god bio blizak, nemoj pretjerivati u šali i biti pretjerano opušten u odnosima s njima. Budi daleko od crvene linije! Nemoj ih povrijediti, bez obzira što si im drag, makar te voljeli kao svog brata ili dijete. Na to nas upozorava i Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranjujući zastrašivanje vjernika.

Jedanput je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, putovao sa svojim ashabima. Svaki od njih je bio snabdjeven nekom robom, oružjem, prostirkom i hranom. Zastadoše da se malo odmored, pa jedan od njih zaspao. Drugi ashab se htjede našaliti s njim, priđe i uze mu konopac koji je nosio sa sobom. Kada se ovaj probudi, vidje da mu nešto od stvari nedostaje, uplaši se, te počeo tražiti svoj konopac. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nakon toga reče: "Muslimanu nije dozvoljeno da plaši drugog muslimana."¹

Drugom prilikom, također na putovanju, jedan ashab zaspao jašući na devi. Drugi ashab se ponese nemarno, te mu izvuče koplje. Ovaj osjeti da se igra s oružjem, te ga, sav preplašen, upozori da to ne čini. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada reče: "Nije nikome dozvoljeno da plaši muslimana."

Takav je i onaj koji izvodi s tobom šalu, misleći da te na taj način razveseli, a on ti, ustvari, čini štetu i samo ti strah ulijeva. Naprimjer, zaustaviš auto, ostaviš ga upaljenog i uđeš u prodavnicu. Dođe neko i odveze ga malo podalje, želeći te preplašiti, da pomisliš kako ga je neko ukrao. Možda ćeš lijepo postupiti prema njemu, čak ćeš se i nasmijati na tu strašnu šalu, ali će sve to biti s puno bola.

*"Možda će se dobri strpiti na uvredu nečiju,
A duša ga od ozlojeđenosti boli.
Možda takav i ukroti jezik svoj,
Pazi da šta ne kaže, a mogao bi reći štošta."*

¹ Bilježi Ebu-Davud

*"Ko god pređe granice, obije mu se o glavu.
Koliko je samo šala završilo svadom!"*

Čuvanje tajne

Davno je kazano: "Kada tajna pređe preko dvije, biva otkrivena." Neko jedanput upita: "A ko su te dvije?", pa mu bi kazano da su to dvije usne.

Za svojih trideset i pet godina ne sjećam se da sam ikome nešto šapnuo kako bih mu se povjerio, a da se nije zakleo da će to zasigurno ostati tajna. Ne sjećam se da je iko od njih bio otvoren i da mi je, nakon što sam mu nešto povjerio, rekao: "Izvini, ali ja to ne mogu sakriti." Naprotiv, svaki od njih se u takvoj situaciji počne lupati u prsa, govoreći: "Tako mi Boga, kada bi mi Sunce u desnu ruku dali, a Mjesec u lijevu, ili kada bi mi sablju na vrat stavili da otkrijem tvoju tajnu, ne bih to učinio!" Pa, kada misliš da je takav siguran i stekneš povjerenje u njega, te mu povjeriš neku tajnu, strpi se najviše dva ili tri mjeseca, ne može više, i otkrije je nakon toga. Počne se tvoj slučaj prepričavati, pa to, na koncu, i do tebe dođe. Ti si taj koji je još na početku pogriješio. Tajna koja se tiče tebe ne smije izaći iz tvojih usta. Nemoj obavezivati ljude onim što ne mogu uraditi.

*"Ako je iko opterećen nečim,
Onda je to onaj koji tajnu nečiju čuva."*

Ovakvo nešto mi se desilo više puta. Problem je što, kada se obratiš nekoj osobi s ciljem da te ona posavjetuje, ona to i učini, ali onda o tome priča drugima. Takva osoba odmah pada u tvojim očima i postaje ti od najmržih ljudi na dunjaluku.

Zanimljiva je sljedeća situacija. Kada je Allahov Poslanik, salallahu 'alejhi ve sellem, čuo da se kurejšijska karavana vraća iz Šama, htjede ih poraziti, pa krenu na njih s ashabima. Ebu-Sufjan, vođa karavane, čuo je za to, pa unajmi jednog čovjeka po imenu Damdam ibn Amr el-Gifari i reče mu: "Idi i obavijesti Kurejšije

šta se dešava." Damdam odmah požuri u Meku. Trebalo mu je nekoliko dana da stigne, a Mekelije ništa ne znaju šta se događa. U međuvremenu je jedne noći Atika bint Abdul-Muttalib sanjala san od kojeg se prestravila. Čim je svanulo, poruči bratu Abbasu ibn Abdul-Muttalibu da joj dođe, pa mu se povjeri: "Brate, sinoć sam sanjala san koji me prestrašio. Pobjerala sam se da tvoj narod ne zadesi kakvo zlo i nedaća. Sačuvaj ovo što ću ti kazati, nikome ne govori!" "Uredu, a šta si to sanjala?", upita je Abbas. Atika reče: "Sanjala sam nekog čovjeka kako jaše na devi, pa se zaustavi u dolini Ebtah, a zatim povika na sav glas: 'Idite, nevjernici, tamo gdje ćete za tri dana mrtvi biti!' Zatim, sanjam kako su se ljudi okupili oko njega, pa nastavi ići, uđe u Kabu, a i ljudi za njim. Nakon toga s devom ode iznad Kabe, te, kao i prvi put, viknu: 'Idite, nevjernici, tamo gdje ćete za tri dana mrtvi biti!' Potom se s devom pope na vrh brda Ebu-Kubejs i povika: 'Nevjernici, idite tamo gdje ćete za tri dana mrtvi biti!' Poslije sa vrha planine pusti kamen koji se dokotrlja do dna, rasparča se, te ne bi kuće u Meki da u nju nije ušao komadić kamena." Abbas se uznemiri i reče: "Boga mi, to je strašan san!" Uplaši se da se to ne proširi, pa i nju upozori: "I ti to čuvaj, nikome ne spominji!" Nakon toga Abbas iziđe, razmišljajući o snu, te na pola puta susrete svoga prijatelja Velida ibn Utbe, pa mu ispriča san, upozorivši ga: "Nikome o ovome ništa ne govori! Velid nastavi ići, naiđe na svog oca, te mu ispriča san. Ubrzo nakon toga ovaj ga ispriča nekolicini svojih prijatelja. Ljudi dalje počеше širiti ovu vijest, tako da posta glavna tema u krugovima Mekelija. Negdje oko podne Abbas pođe da tavafi oko Kabe, pa ugleda Ebu-Džehla kako sa nekoliko Kurejšija sjedi u blizini. Razgovarali su o snu. Kada Ebu-Džehl primijeti Abbasa, obrati mu se: "O oče Fadlov, bilo bi dobro kada bi završio s tavafom, te nam se pridružio." Abbas bi zatečen. Šta to Ebu-Džehl želi od njega?! Sasvim je isključio mogućnost da bi ga on mogao pitati nešto u vezi sa snom. Završi s tavafom, te se pridruži Ebu-Džehlovoj družini. Tada ga Ebu-Džehl upita: "Kada si ispričao ovu proročansku vijest?" "Kakvu vijest?!", upita Abbas začuđeno. "Taj san koji je Atika sanjala", nastavi Ebu-Džehl. Abbas upita: "A šta je to sanjala?" Ebu-Džehl reče: "Abbase, zar

vam nije dovoljno što proriče jedan od vas¹, pa su to počele raditi i žene?! Atika tvrdi da je čovjek u snu rekao: 'Bit ćete pogubljeni za tri dana.' Sačekat ćemo tri dana, pa ako je istina što ona govori, to će se i desiti, a ako prođu tri dana, pa se ništa od toga ne dogodi, proglasit ćemo vas najvećim lašcima među Arapima." Abbas se naljuti, ali mu ništa na to ne reče. Negirao je da je Atika to sanjala. Nakon toga se razidoše. Kada Abbas ode kući, ne bi nijedne žene Abdul-Muttalibovog roda da mu ne dođe ljuta, govoreći: "Dozvolili ste tom podmuklom grješniku da zauzme vaše mjesto, spominje vam vaše žene, a vi sve to slušate?! Gdje vam je dostojanstvo?!" Abbas se počeo braniti, naljuti se i reče: "Tako mi Boga, kada bi Ebu-Džehl ponovo nešto tako rekao, vidio bi šta bih mu uradio!" Na treći dan otkako je Atika sanjala svoj san, Abbas ode prema Kabi, sav ljut, pa kada uđe, vidje Ebu-Džehla. Pođe prema njemu ne bi li mu ovaj opet nešto slično rekao. Međutim, u tom trenutku Ebu-Džehl se užurbano uputi prema vratima. Abbas se začudi. Zašto žuri?! Već se bio pripremio sukobiti se s njim, pa reče u sebi: "Allah ga prokleo! Je li ovo zbog straha da ga ja ne napadnem?!" Ebu-Džehl je, ustvari, čuo Damdama ibn Amra el-Gifarija, kojeg je poslao Ebu-Sufjan da zatraži pomoć. U dolini je, jašući na devi čiji je nos bio razbijen, te joj je krv curila niz lice, dozivao: "Kurejšije, poslušajte pažljivo! Vašoj imovini, koja je sa Ebu-Sufjanom, prijeti opasnost od Muhammeda i njegovih prijatelja. Teško da ćete ga moći sustići!" Zatim ih na sav glas pozva u pomoć. Kurejšije se brzo pripremiše i pođoše prema mjestu događanja. Tada na Bedru doživješe poraz i poniženje.

Zamisli kako se za tren prenijela vijest, bez obzira na želje i zahtjeve da ostane u povjerenju!

Kada je Omer, r. a., primio islam, želio je da se to pročuje, pa ode do jednog čovjeka koji je bio poznat po tome što prenosi vijesti i širi glasine i reče: "Primio sam islam, pazi da slučajno kome ne kažeš!" Nakon toga se okrenu da ide. Jedva da se udaljio od njega, a ovaj zađe među narod, obraćajući se svakome koga bi

¹ Tj. Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem (op. prev.)

vidio: "Jesi li čuo da je Omer primio islam?! Znaš li da je Omer primio islam?!" Jako zanimljivo! Pokretna novinska agencija...

Jedanput Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, posla Enesa, r. a., za nekim poslom. Ovaj naiđe na svoju majku, pa ga ona upita: "Kuda te to poslao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem?" "Tako mi Allaha, neću otkriti tajnu Allahovog Poslanika!", odgovori on. Ovako je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgajao svoje ashabe, da čuvaju tajnu, da budu odgovorni. Vidite kako je Enes, r. a., postupio, a ima i onih koji su bili još čvršći od njega u ovom pogledu. Da li biste danas mogli naći nekoga poput Enesa?

Aiša, r. a., pripovijeda: "Dode Fatima, koja je u hodu bila jako slična Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa joj on reče: 'Dobrodošla kćeri! Sjedni gdje hoćeš, s lijeve ili desne strane, kako ti je volja.' Zatim joj nešto šapnu, pa ona zaplaka. 'Zašto plačeš?', upita je. Onda joj opet nešto šapnu, a ona se poče smijati. 'Nikada nešto ovakvo nisam vidjela, da se neko i smije i plače u isto vrijeme', rekoh, čudeći se. Upitah Fatimu šta joj je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kazao, a ona odgovori: 'Ne želim otkriti Poslanikovu tajnu.' Nakon smrti Allahovog Miljenika, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponovo je upitah šta joj rekao, a ona odgovori: 'Šapnuo mi je da ga je Džibril po jedanput preslušavao Kur'an svake godine, a te godine to je učinio dva puta. Bilo mu je jasno da mu se smrtni čas približio, a onda mi je rekao da ću biti prva iz njegove porodice koja će mu se pridružiti. Tada sam zaplakala. Nakon toga mi je kazao: 'Zar ne bi željela da budeš prva među ženama Dženneta, odnosno prvakinja među vjernicima?!', pa sam se na to nasmijala.'"

Shodno tome koliko si spreman čuvati tajnu, stječeš povjerenje među ljudima, postaješ im drag i uživaš njihovo poštovanje, te oni počnu gledati na tebe kao na nekoga kome se može nešto dati i povjeriti. Pokušaj se naviknuti da svoje tajne držiš za sebe, a da tajne drugih čuvaš.

"Kada neko neku tvoju tajnu zna, njegov rob postaješ."

Udovoljiti nečijim potrebama

Kada sam upisao postdiplomski studij, pročitao sam mnoštvo knjiga koje objašnjavaju učenja različitih pravaca i grupacija. Jedan od tih pravaca jeste i pragmatizam ili, našim jezikom kazano, koristoljublje. Kada sam zaronio u ove studije, bilo mi je jasno zašto često imamo priliku čuti kako je u Evropi ili Americi sin napustio oca ili, kada se nađu u restoranu, zašto svako za sebe plati račun. Ja nemam više nikakve koristi od tebe, zašto bih te služio?! Zašto da trošim svoj novac i vrijeme, zbog čega da ulažem trud, a za to nemam nikakve materijalne naknade?! Islam drugačije gleda na ovakve situacije: "...i dobro činite; Allah zaista voli one koji dobra djela čine." (El-Bekare, 195.) Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Kada odem sa svojim bratom zbog neke njegove potrebe, pa budem s njim dok je ne obavi, draže mi je nego da boravim mjesec dana u ovoj mojoj džamiji." U drugom hadisu je rekao: "Ko ispunjava potrebe svoga brata, Allah će njegovim potrebama udovoljiti."

Dok je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, jedanput išao ulicom, zaustavi ga neka robinja i reče: "Imam potrebu u kojoj mi možeš pomoći." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, stade, sasluša o čemu se radi, a zatim ode s njom do njenog vlasnika kako bi udovoljio njenoj potrebi.

Međutim, i Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio u kontaktu s ljudima i trpio je njihove uvrede. Prema drugima je bio milostiv, sažaljiv, osjećajan i obraćao im se lijepim riječima. Smatrao je da zajedno s njima sačinjava jedno tijelo. Saosjećao se sa siromaštvom siromašnoga, s tugom tužnoga, s bolešću bolesnoga, s potrebom onoga koji je ima. Jedanput je sjedio u svojoj džamiji i razgovarao s prijateljima, kad ugleda grupu ljudi u daljini, kako idu prema njemu. Pogleda ih, kad ono siromasi, nužda ih njemu natjerala čak iz Nedžda. Toliko su bili siromašni da su nosili ogrtač s rupom, odnosno imali su komad platna, ali nisu mogli priuštiti konac i iglu, pa su na sredini probili rupu i proturili glavu kroz nju, a ostatak platna su spustili po tijelu. Stigoše u takvoj odjeći, opasali sablje, a nemaju ni turbana, ni pantalona, niti košulja. Kada ih Poslanik, sallallahu 'alejhi ve

sellem, vidje u takvome jadu, bose i gladne, prebljedi, a zatim ustade, uđe u kuću, ali ne nađe ništa što bi im mogao dati. Zatim izađe, te uđe u drugu kuću i poče tražiti ne bi li našao nešto za njih. Međutim, ne nađe ništa, pa izađe i ode u džamiju, pope se na minber, zahvali se Allahu, a zatim kaza: "Uzvišeni Allah je u Kur'anu kazao: 'O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi.' (En-Nisā', 1.)" Zatim je proučio sljedeći ajet: "O vjernici, Allaha se bojte, i neka svaki čovjek gleda šta je za sutra pripremio i Allaha se bojte jer On dobro zna šta radite." (El-Hašr, 18.) Prouči još nekoliko ajeta, a zatim reče: "Dajte sadaku prije nego li je ne možete dati! Dajte sadaku prije nego vas nešto u tome spriječi! Čovjek kao sadaku može dati dinar, dirhem, pšenicu, ječam... Neka niko od vas ne omalovaži bilo šta što se udijeli." Nakon toga poče nabrajati vrste sadake, pa reče: "Makar to bio i komad hurme." Tada jedan od prisutnih ustade, noseći u ruci kesu, dok je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, još bio na minberu. On uze kesu, a radost se vidjela na njegovom licu, pa reče: "Ko uvede neki lijep običaj, pa bude postupao po njemu, imat će za njega nagradu, a imat će i nagradu svih onih koji se budu ponašali u skladu s tim, a da, pri tome, njihova nagrada ništa ne bude umanjena. A ko bude uveo neki ružan običaj, te bude po njemu radio, imat će za to kaznu, a imat će i kaznu svih onih koji se po tome budu upravljali, a da njihova kazna ne bude ništa umanjena."

Nakon toga ljudi ustadoše, odoše kući, a zatim donesoše sadaku; neko je donio dinar, neko dirhem, neko hurmu, neko odjeću i sve to sakupiše na dvije gomile: gomilu hrane i gomilu odjeće. Kada to Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidje, obradova se, lice mu tada bijaše blistavo poput Mjeseca. Zatim prikupljenu sadaku podijeli siromasima.¹

Da, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je uspijevao

¹ Bilježi Muslim

osvajati srca ljudi, brinući se za njihove potrebe. Trudio se, te trošio svoj novac i vrijeme zbog drugih. Kada su Aišu, r. a., pitali kako se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponašao u svojoj kući, odgovorila je: "Uvijek se brinuo za potrebe svoje porodice i uvijek joj je bio na usluzi."

Pa, zar nećeš izabrati da se, kao jedan od načina da osvojiš srca drugih, brineš za njihove potrebe? Neko treba otići u bolnicu, pa ga odvedeš, neko traži od tebe da mu pomogneš u nekom problemu, pa mu ti ne uskratiš svoju pomoć. Onaj koji primijeti da si spreman da mu pomogneš, da staneš uz njega u nekoj teškoj situaciji, znajući da za to ne želiš nadoknadu, niti zahvalu, zavoli te, počne moliti Uzvišenog Allaha za tebe, te bude spreman da tebi pomogne ukoliko za to bude potrebe.

*"Lijepo postupaj s ljudima, osvojiti ćeš im srca,
A osvojiti srca nečija, znači učiniti dobro djelo."*

*"Ko živi zbog drugih, živjet će tegobno, ali će živjeti kao
velikan i umrijeti kao takav."*

Nemoj se obvezivati onim što ne možeš uraditi

Jedan moj prijatelj bio je od najboljih ljudi u pogledu ahlaka, vjere i obrazovanja. Bio je imam u džamiji pored svoje kuće. Međutim, često sam slušao kako ljudi izražavaju nezadovoljstvo u vezi s njim. Čudio sam se tome, ali nisam imao odgovora, sve dok mi jedanput ne dođe njegov komšija i kaza mi: "Šejh, tvoj prijatelj nam ne predvodi namaz, niti uopće klanja s nama!" "Zašto?!", začudih se. "Ne znam, samo znam da je on imam, a puno odsustvuje iz džamije", odgovori on. Pokušah naći za to neki razlog, pa mu rekoh: "Možda je zauzet nečim važnim, možda uopće nije kod kuće." "Šejh, auto mu je pred vratima, siguran sam da je kod kuće, a, uprkos tome, čak ni na džuma-namaz ne dolazi, a imam je!", reče čovjek. Pokušah dokučiti uzrok njegovog takvog ponašanja kako bih ga posavjetovao. Jednog dana

stvar mi postade jasna. Čovjeku, koji radi posao imama, dolaze ljudi tražeći pomoć za neke svoje potrebe. Jedan je dužan, pa se obraća njemu da mu nađe nekoga ko će dug izmiriti. Drugi završava srednju školu, pa traži od njega da mu pomogne da se upiše na fakultet. Treći je bolestan, pa ga moli da mu pomogne da ga prime u dotičnu bolnicu. Četvrti ima odrasle kćeri, pa da mu je da im nađe muževe. Peti nije izmirio troškove kirije. Šesti mu donese zahtjev za rastavu braka da ih odnese glavnom muftiji i tako redom. Dolaze mu ljudi s različitim potrebama, a on je običan čovjek, nema velike nadležnosti, nema previše poznanstava, niti poseban ugled. A jadnika bilo stid da bilo koga od ovakvih odbije, pa natovari na sebe breme: obećao dužniku da će mu platiti dug, zapisao broj telefona drugoga i obećao mu da će biti primljen na fakultet, trećem rekao da dođe za tri dana, kada će uputnica za bolnicu biti gotova i tako svima redom dao obećanje. Dolaze mu na dogovoreni termin, a on im zakaže novi. Na koncu je počeo bježati od njih, ne javljati se na telefon, nekada ne bi nikako izlazio iz kuće. A ako bi ga, pak, neko od njih i sreo, počeo bi ga reziliti i galamiti na njega: "Dobro, ali zašto mi obećavaš, što me ostavljaš da se nadam?!" Drugi mu opet kaže: "Nikome o ovome nisam pričao osim tebi, nadao sam se da ćeš uraditi ono što si mi obećao!" Kada malo proučiš njegovo stanje, razumiješ da je on sam sebi iskopao rupu u koju se zatrpava. Jedanput sam ga čuo kako se nekom od njih izvinjava: "Izvinjavam se, nisam mogao ništa uraditi u vezi s tvojim slučajem", a ovaj reaguje: "Uredu, ali oduzeo si mi vrijeme, da si me makar ranije obavijestio!" Tada se sjetih riječi jednoga mudraca: "Bolje je izvinjenje na početku, nego na kraju."

Lijepo je kada čovjek zna svoje sposobnosti i radi u granicama svojih mogućnosti. Uzvišeni Allah kaže: **"Allah nikoga ne opterećuje preko njegovih mogućnosti..."** (El-Bekare, 286.) On, također, kaže: **"...jer Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao..."** (Et-Talāk, 7.) I Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zabranjuje da se čovjek zauzima za ono za šta nije sposoban.

Lično sam jedanput doživio ovakvu situaciju. Sjećam se da sam držao predavanje na nekom vojnom univerzitetu u Rijadu. Na kraju mi pride jedan od prisutnih i reče: "Šejh, trebaš mi

zbog jedne izuzetno važne stvari." "Izvoli", rekoh mu. "Ne. Ne bi bilo lijepo da to sada spominjem. Moram o tome malo duže s tobom razgovarati." Predstavljao je situaciju ozbiljnom, a ja sam ga slušao ljubazno. Život me naučio da ljudi stvarima daju veći značaj nego što one u realnosti jesu, pa onaj koji je u kakvoj obavezi, nema mira dok je ne obavi. "Mislim da u tom i tom gradu imaš sutra predavanje?", reče on spomenuvši grad 200 km udaljen od Rijada. "Da", odgovorih. "Doći ću tamo, pa ću te naći poslije predavanja", reče. Bio sam fasciniran kakvu želju posjeduje taj čovjek. I zaista, završih s predavanjem i iziđoh, kad za mnom on, požurio, bosonog, nosi neki papirić u ruci. Zastadoh s njim po strani i obratih mu se: "Izvoli, Allahu šućur za tebe, šta trebaš?" Čovjek reče: "Šejh, imam brata, završio je osnovnu školu, trebam te da mu nađeš neki posao." "Je li to to?!", upitah. "Da. To je to!", odgovori on. Bio je ushićen, na licu mu se očitovalo sažaljenje, a činilo se da mu je brat uistinu u jako teškim okolnostima. Situacija je bila bolna po mene. Volio bih da sam bio u stanju pomoći ovome jadniku, ali, uistinu, nisam bio u mogućnosti ništa učiniti. Htjedoh da se izvinim nekako osjećajno, kako bi odgovaralo njegovoj ushićenosti. Rekoh: "Brate moj, Boga mi ti želim pomoći, tvoj brat je i moj brat. Ja se saosjećam s njegovim bolom, isto kao i ti. Ali, nikako ti ne mogu pomoći. Želio bih da me razumiješ i da mi oprostiš." "Šejh, pokušaj!", reče on. "Ne mogu", odgovorih. Pruži mi papirić iz ruke, govoreći: "Uredu, šejh, uzmi ovaj papirić, na njemu su naši brojevi telefona. Ako nađeš neki posao, nazovi nas." Razumio sam da me želi obvezati da mu ostavim neku priliku i stalno će čekati poziv, nadati se, a i brata će ostaviti u nadi. Rekoh mu tada: "Ostavi taj papir, a uzmi ti moj broj. Pa ako mu nađeš neki posao, nazovi me, možda ću mu moći napisati neku preporuku kako bi ga primili." Šutio je nekoliko trenutaka, a zatim mi reče sljedeće: "Bog te obradovao! Allaha mi, šejhu, prije godinu dana sam o ovome razgovarao s princom, uzeo je broj telefona i nije me nikada nazvao. I generalu sam se obratio. Uzeo je broj, ali se ni on nikada nije javio, nije pokazao nikakvo interesovanje. Ove ljude boli briga za slabima. Allah će im vratiti! Da, Allah...", pa

ih poče u dovi proklinjati. Rekoh tada sam sebi: "Hvala Allahu, da sam uzeo papir, isto bi mi se desilo."

Izvinjenje na početku je bolje nego ne ispuniti obećano. Bilo bi lijepo kad bismo bili otvoreni prema drugima, te svjesni svojih mogućnosti. Ovako treba postupati ne samo kada su u pitanju neke velike stvari, nego i sitnice. Muž bi trebao biti otvoren prema supruzi, a i obratno. Izlaziš iz kuće, a žena ti govori: "Kad se budeš vraćao donesi mlijeko, konzerve, hljeb i sl." Pazi, nemoj odmah obećati da ćeš to i učiniti, a znaš da nisi u stanju. Nemoj se ni izderati: "Ne mogu!" Bolje je da joj odmah lijepo kažeš da to ne možeš, nego da se na povratku izvinjavaš: "Nisam imao vremena... Prodavnice zaključane... Zaboravio sam..." Tako bi trebalo da postupaš i sa svojim prijateljima i s braćom. Nadam se da sam uspio prenijeti poruku.

"Izvinjenje na početku je bolje od izvinjenja na kraju."

Ko je šutnuo mačku?!

Prije nego odgovoriš na pitanje, poslušaj cijelu priču. Radio je kao sekretar, a njegov direktor je bio veoma loše ćudi i nije primjenjivao niti jednu od tehnika kako se postupa s ljudima. Gomilao je novac za sebe i zauzimao se za ono što ne može uraditi. Jedanput zovnu svog sekretara, galameći, a ovaj se odmah nacrtala pred njega rekavši: "Čuo sam, izvolite." "Zovem te na telefon u tvojoj kancelariji, ne javljaš se!", vikao je. "Bio sam u susjednoj kancelariji, izvinjavam se", odgovorio je sekretar. Direktor nastavi drsko: "Svaki put se samo izvinjavaš! Uzmi ove papire i odnesi ih direktoru tog i tog odjela i brzo se vrati!" Sekretar se sav ljut uputi do direktora ovoga odjela, baci papire pred njega i reče: "Nemoj kasniti!" Ovome bi krivo zbog ovakvog njegovog ponašanja, pa reče: "Uredu, ali lijepo ostavi papire!" "Lijepo ili ružno, svejedno. Važno je da ih brzo završiš", reče sekretar, nakon čega se počese svađati na sav glas. Sekretar se vrati u svoju kancelariju. Nakon izvjesnog vremena ovome direktoru

dode jedan od mlađih radnika i reče mu: "Idem da dovedem djecu iz škole i odmah se vraćam." Direktor zagalami: "Svaki dan izlaziš!" "To radim već deset godina, ali ovo je prvi put da se s time ne slažete", reče radnik. "Svaki si ustupak dobio, vrati se u svoju kancelariju!", reče direktor. Jadnik to i učini, začuđen ovakvim direktorovim ponašanjem. Požuri da nazove nekoga ko bi mu doveo djecu iz škole, da ne bi dugo bila na vrućini, pa se jedan učitelj zauze da ih dovede. Ovaj radnik se vrati kući, sav ljut. Priđe mu dijete s nekom igračkom: "Babo, ovo mi je dao učitelj zato što sam..." "Idi mami!", zagalami otac, gurnuvši ga rukom. Dijete ode mami, plačući. Priđe mu jedna lijepa mačka, vrti mu se oko nogu, kao i obično. Dječak je šutnu nogom o zid. Pitanje glasi: "Ko je, ustvari, šutnuo mačku?" Mislim da ćeš se osmjehnuti i reći da je to uradio direktor. U pravu si...

Zašto se ne naučimo raspodijeliti uloge kako treba? Zašto nismo hrabri da za ono što nije u našim mogućnostima kažemo da za to nismo sposobni, da ne možemo to učiniti? Kada si pod pritiskom, posljedice tvog ponašanja se prenose i na druge, na one koji, ustvari, nemaju nikakve veze s datim problemom. Ne dozvoli da te drugi iznerviraju, da ti nanose bol, odnosno da te primoraju da im obećaš ono što ne možeš izvršiti.

Sada ću navesti primjer Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji je, nakon što se islam proširio i narod počeo vjerovati u jednog Boga, sjedio u svom cijenjenom društvu, pa mu počеше dolaziti poglavari nekih plemena da mu izjave lojalnost i pokornost, a neki su mu dolazili da bi ga ponizili i pokazali svoju neposlušnost. Jednog dana mu tako dode Amir ibn Tufejl, vođa jednog arapskog plemena, koji je vladao svojim narodom i uživao njihovu naklonost. Kad su vidjeli da se islam počeo širiti, govorili su mu: "Amire, ljudi su već primili islam, učini i ti to!" Amir je inače bio ohol i nadmen, te im odgovori: "Zakleo sam se da neću umrijeti dok ne ovladam svim Arapima, dok mi svi ne postanu pokorni, a da se sad pokorim ovome dječaku iz redova Kurejšija?!" Međutim, kada je vidio kako islam postaje snažan i kako dobija sve više pristalica, uze devu, te s nekoliko svojih prijatelja ode Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Uđoše u džamiju gdje je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem,

sjedio sa svojim prijateljima, stadoše ispred njega i rekoše mu: "Muhammede, dođi da malo nasamo popričamo!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je inače izbjegavao ovakve situacije, pa mu odgovori: "Tako mi Boga, neću, sve dok ne budeš vjerovao u jednog Boga!" "Muhammede, da malo nasamo popričamo!", nastaviše insistirati sve dok Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ne ustade. Amir je sa sobom poveo prijatelja po imenu Irbed s kojim se dogovorio da ubije Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, tj. Amir će mu skrenuti pažnju, pa kad okrene lice od Irbeda, da ga ovaj udari sabljom. Irbed stavi ruku na sablju, pripremi se. Njih dvojica se uputiše prema zidu, pa im Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pride, pokazavši Amiru svoju plemenitost. Irbed tada stisnu rukom sablju, htjede je izvući ispruživši ruku, ali ne mogaše. Amir je zadržavao Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pri tome gledajući u Irbeda. A on okamenjen, ne može da se pokrene. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se tada okrenu i vidje šta Irbed pokušava, a zatim reče: "Amire ibn Tufejl, primi islam!" Amir upita: "Pa, šta ćeš mi dati ako postanem musliman?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Imat ćeš sva prava kao i ostali muslimani, ali i obaveze poput njihovih." Amir upita: "Hoće li mi nakon tebe pripasti vlast ako prihvatim islam?" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ne htjede obećati Amiru ono što neće biti ostvareno, bio je otvoren prema njemu: "Na to nemaš pravo ni ti, niti tvoj narod." Amir posta malo skromniji u zahtjevima: "Primit ću islam, ali da postanem vladar periferije, a ti budi vladar glavnih dijelova zemlje, odnosno, moja će biti sela, a tvoj centar." Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponovo nije htio sebe obavezati nečim za šta nije bio siguran hoće li se desiti ili neće, te odbi i ovaj njegov zahtjev. Tada se Amir naljuti i povika na sav glas: "Boga mi, Muhammede, ja ću ti zemlju ispuniti vojskom koja će biti sačinjana i od konjanika i od pješadije, toliko će ih biti da ću za svaku palmu moći po jednog konja svezati! S tobom ću u borbu stupiti s ljudima iz Gatafana, s hiljadu riđih konja i kobila!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je posmatrao, a zatim pogleda u nebo i reče: "Allahu, zaštititi me od Amira i uputi narod njegov." Amir sa svojim prijateljima napusti

Medinu, te se uputi prema utvrdama svoga naroda, odlučan da pripremi vojsku da napadne Medinu. Umori se od putovanja, obuze ga nemoć, morao se negdje odmoriti. Naide na jednu ženu iz njegovog naroda koju su zvali Selulijja. Sjedila je u svom šatoru. Bila je to žena lošeg morala i narod je osjećao odvratnost prema njoj, a onaj ko bi ušao u njen dom, bio bi optužen za bestidne radnje. Međutim, Amir ne mogaše naći drugo utočište, siđe s konja, te, prisiljen, uđe u njen šator. Tada mu se pojavi guša na vratu, poput guše koja se pojavljuje kod deva, od koje one umiru. Amir se uplaši. Poče pipati oteklinu, a zatim poče kukati: "Guša, kao kod deve, i smrt u domu Selulijje! Neću umrijeti na dostojanstven način, niti na nekom dostojanstvenom mjestu!" Htio je da umre na bojnom polju, od sablje junaka. A, evo, izgleda će umrijeti od neke životinjske bolesti, u domu bludnice! Dozva svoje prijatelje: "Dovedite mi konja!" Oni to i učiniše, pa on skoči na njega, uze koplje, potjera konja, vičući od bola i držeći se rukom za vrat. Čitavo vrijeme je govorio: "Guša, kao ona kod deve, i smrt u kući bludnice!" Galamio je tako, vrteći s u krug, sve dok ne pade s konja mrtav na tle. Prijatelji ga ostaviše, te odoše do utvrda svoga naroda. Ljudi upitaše Irbeda: "Šta je bilo, Irbed?" "Ništa. Muhammed nas je pozvao da u nešto vjerujemo, volio bih da je sada ovdje, da ga ubijem ovim kopljem!" Hvaljen neka je Uzvišeni Aljah! Kako se usuđuje tako se ponašati prema Allahu?! Dan-dva nakon toga pođe da proda devu, pa Allah dade da ih udari grom, te ih tako oboje zapali. Uzvišeni je o Amiru i Irbedu objavio sljedeće ajete: "Allah zna šta svaka žena nosi i koliko se materice stežu, a koliko se šire; u Njega sve ima njeru; On zna nevidljivi i vidljivi svijet, On je Veličanstveni i Uzvišeni; za Njega je jednak od vas onaj koji tiho govori i onaj koji to glasno čini, onaj koji se noću skriva i onaj koji po danu hodi. Uz svakog od vas su meleki, ispred njega i iza njega – po Allahovu naređenju nad njim bdiju. Allah neće izmijeniti jedan narod dok on sam sebe ne izmijeni. A kad Allah hoće jedan narod kazniti, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika. On vam pokazuje munju da se uplašite i ponadate, i On stvara teške oblake. I grmljavina veliča i hvali Njega, a i meleki, iz strahopoštovanja prema Njemu; On šalje gromove

i udara njima koga hoće – i opet oni raspravljaju o Allahu, a On sve može. Samo se Njemu možete moliti! A oni kojima se pored Njega mole – neće im se odazvati, kao što ni voda neće stići u usta onome koji prema njoj samo dlanove svoje pruži; molitva nevjernika je stvar izgubljena.” (El-Hašr, 8.–14.)

Da, nemoj se zauzimati osim za ono za šta si siguran da možeš, uz Allahovu pomoć, učiniti.

Jednom je Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, držao predavanje, govoreći pri tome o ahiretu i svemu onome što se na njemu preživljava, a zatim podiže glas i reče: ”Fatima, kćeri Muhammedova, traži da ti dam što god hoćeš, ali ti kod Allah ništa neću moći pomoći!”

Na koncu, jasno je da se ne treba zauzimati za ono za što se nije sposobno, ali je, također, veoma važno prilikom izvinjenja koristiti neki pametan metod. Naprimjer, dođe ti neki čovjek da traži posao za svog brata, jer je tvoj otac, brat ili si, pak, ti neka važna ličnost. Pretpostavljam da mu ne možeš pomoći. Međutim, izvini mu se tako da sačuvaš njegovo dostojanstvo, da osjeti da se saosjećaš s njegovim problemom. Reci, naprimjer: ”Saosjećam se s tvojim bolima, na tvog brata gledam kao da je moj. Međutim, problem je što trenutno ništa ne mogu učiniti. Oprosti mi! Molim Allaha da pomogne tvome bratu.” Obrati mu se s blagim osmijehom i vedrinom na licu. Ovakvom lijepom reakcijom ćeš mu olakšati, baš kao da si učinio ono što je želio, zar ne?

*”Budite otvoreni prema sebi, smjeli prema ljudima.
Budite svjesni svojih mogućnosti i ponašajte se u skladu
s njima!”*

Skromnost

Sjedio sam u društvu s nekoliko uglednih ljudi. Riječ uze jedan koji je izgledao jako nadmeno. Reče: ”Prođoh pored jednog radnika, pa mi pruži ruku da se rukuje sa mnom. Prvo zadržah

svoju ruku, a zatim je pružih i rukovah se." Zatim nastavi govoriti, sasvim ponosito: "Iako ja, inače, ne pružam nikome ruku!" Mašallah! Hvali se da nikome ne pruža ruke!

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, jedanput na putu sreće jednu ubogu robinju koja mu se požali da joj vlasnik čini nepravdu i daje joj previše obaveza. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ode s njom njenoj kući da pokuša riješiti problem. Pri tome kaza: "Neće ući u Džennet niko kod koga ima i trun oholosti."

Koliko puta smo čuli ljude da negoduju: "Brate moj, taj i taj se oholi, taj i taj se ponaša nadmeno." Ljudi ga zbog takvog ponašanja mrze i kore ga. Ako upitaš: "Zašto od tog i tog komšije nisi zatražio pomoć?", čut ćeš odgovor: "Taj se oholo prema nama ponaša, misli da je bolji od nas!" Ah! Koliko su samo oni koji se ponašaju oholo omraženi u narodu! Kako je samo odbačen od društva taj što se osili, pa smatra sebe većim i boljim od drugih i okreće glavu od ljudi, hodeći nadmeno po Zemlji! Takav je nadmen spram radnika, sluga, siromaha... i iz poniženja mu je da s njima priča, da se rukuje ili se s njima druži.

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osvojio Meku, prođe putevima gdje je doživio mnoge uvrede i ismijavanja. Koliko puta je na tim mjestima čuo riječi poput: "Budala, čarobnjak, prorok, lažov!" A, eto, u tom trenutku ulazi u Meku kao vođa, s velikim ugledom i velikim mogućnostima. Njene stanovnike Uzvišeni Allah ponizi, tako da je mogao njima uraditi šta je htio. Kako se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osjećao dok je ulazio u grad? Abdullah ibn Ebi-Bekr, r. a., pripovijeda: "Kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, stigao u Zu-Tuva, zastade na svojoj devi, ogrnut nekim crvenim plaštom. Kad je vidio da ga je Allah počastio pobjedom, spustio je glavu, pokazujući svoju poniznost naspram Njega. Brada mu je tada gotovo doticala sedlo." Enes, r. a. kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uđe u Meku, a brada mu tada bijaše spuštена na devu, iz poniznosti prema Allahu." Ibn-Mes'ud prenosi: "Neki čovjek dođe do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Govorio mu je nešto, sav drhteći. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada reče: 'Saberu se. Ja sam sin žene koja je jela sa-

sušeno meso.'” Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, je, također, rekao: ”Sjedim kao što rob sjedi i jedem kao što rob jede.”

*”Skromnost je poput zvijezde
Koja prolazniku na površini vode sija,
A cijenjena ostaje.
A nije kao dim,
Koji se visoko u nebo uzdiže,
Al’ ničemu vrijedan nije.”*

*”Ko je skroman zbog Allaha, On ga visoko uzdigne.
Allah robu zbog skromnosti podigne njegov ugled.”*

Skriiveni ibadet

Prije desetak godina, u proljeće, odoh sa prijateljima na izlet. Noć je bila pohladna. Pokvari nam se auto, te smo bili primorani noćiti vani. Sjećam se da smo zapalili vatru i okupili se oko nje. Kako je samo lijep taj prizor: zima, sjediš oko vatre i razgovaraš! U neko doba primijetih kako se jedan naš brat izdvaja. Bio je, inače, dobar čovjek. Njegovi ibadeti nisu bili transparentni. Vidao sam ga da ide rano ujutro na džumu, nekada i prije nego se džamija otvori. Ustao je i uzeo neku posudu za vodu. Mislio sam da hoće obaviti nuždu. Polahko se izvuče, a ja ustadoh da vidim gdje je. Bio je otišao daleko, ogrnuo se nekim ogrtačem da se zaštiti od hladnoće, te u mrkloj noći, sam samcat, pada na tle pred Allahom. Nastojao je steći naklonost i ljubav svoga Gospodara. Bilo je jasno da voli Uzvišenog Allaha, a nisam sumnjao da i njega Allah voli. Bio sam siguran da je zbog ovog skrivenog ibadeta postao ugledan još na dunjaluku, prije nego to doživi na ahiretu.

Prošlo je nekoliko godina, te se uvjerih kako mu je Allah podario ugled na Zemlji. On posjeduje centre za islamsko misionarstvo. Kada ode na pijacu ili džamiju, vidiš i mlado i staro kako

žure da se rukuje s njim, pokazujući mu da im je drag. Koliko je samo poznatih trgovaca i prinčeva koji žele osvojiti srca ljudi poput ovoga čovjeka, ali, uzalud!

*"Jesi li odbio budan mrklu noć provesti,
A sad bi želio naklonost moju steći?!"*

Uzvišeni Allah kaže: **"One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će, sigurno, voljenim učiniti."** (Merjem, 96.) To znači da će Uzvišeni Allah smjestiti ljubav prema njima u srca drugih. Kada te Allah zavoli, On ti podari visoko mjesto na Zemlji. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Kada Allah zavoli svoga roba, zovne Džibrila i kaže mu: 'Ja sam tog i tog zavolio, zavoli ga i ti', te ga Džibril i zavoli, a zatim među stanovnicima nebesa kaže: 'Allah je tog i tog zavolio, pa i vi ga volite', te ga i stanovnici nebesa zavole." Zatim se navodi da se ljubav prema njemu spusti i među stanovnike Zemlje. U tom je kontekstu i navedeni ajet: **"One koji su vjerovali i dobra djela činili Milostivi će, sigurno, voljenim učiniti."** (Merjem, 96.) A kada Allah nekoga zamrzi, pozove Džibrila i kaže mu: "Tog i tog sam zamrzio, mrzi ga i ti", pa ga Džibril zamrzi, a zatim kaže među stanovnicima nebesa: "Allah je zamrzio tog i tog, mrzite ga i vi", pa i njima postane mrzak, a zatim mržnju prema takvome spusti i među stanovnike Zemlje.

Kako je lijepo živjeti na Zemlji, jedeš, piješ, spavaš, a Uzvišeni Allah među melekima spominje tvoje ime: "Ja sam toga zavolio, volite ga i vi!"

Zubejr ibn Avvam, r.a., kaže: "Ko od vas može prikriti neko dobro djelo, neka to i učini."

Postoji više vrsta skrivenog ibadeta. Neke od njih su sljedeći:

- Klanjati noćni namaz, makar po jedan rek'at, ali svake noći. Obavljat ćeš ga odmah poslije jaciye-namaza, prije nego legneš, ili prije zore. Na taj način ćeš biti zabilježen kod Uzvišenog Allaha među one koji klanjaju ovaj namaz. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Allah je jedan, voli neparan broj, pa činite sve u neparnom broju, o vi koji Kur'an slijedite!"

- Nastojati izmiriti ljude, zavađene prijatelje, komšije, supružnike... Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Hoćete li da vas obavijestim o onome što je bolje od namaza, posta i sadake?" "Da", odgovoriše ashabi. "Popraviti odnose među ljudima; a pokvariti takve odnose uništava vjeru."¹

- Mnogo Allaha spominjati. Da li je čovjeku, inače, išta draže od toga da ga drugi spominju? U jednom hadisu se kaže: "Hoćete li da vas obavijestim koje djelo je najbolje, najvrednije kod vašeg Gospodara, odnosno koje je na najvećoj deredži, bolje je po vas nego da zlato i novac udijelite, odnosno da se s neprijateljem susretne, te s njim sukobite?" "Hoćemo", odgovoriše ashabi, "koje je to djelo, Allahov Poslaniče?" "Spominjanje Allaha, Moćnoga i Uzvišenoga", odgovori on.²

- Sadaka u tajnosti. Ovakva sadaka gasi ljutnju Gospodara. Ebu-Bekr, r. a., bi, nakon što bi klanjao sabah-namaz, izašao u pustinju. Malo bi tu ostao, a zatim bi se vratio kući. Omeru, r. a., je to bilo čudno, te ga jednog jutra odluči pratiti. Tada vidje kako Ebu-Bekr, nakon što izađe iz Medine, ide, ustvari, u jedan stari šator u pustinji. Omer se sakri iza kamena, a Ebu-Bekr osta u šatoru neko vrijeme, a zatim iziđe. Nakon toga Omer uđe u šator, te u njemu vidje jednu slijepu, iznemoglu staricu kod koje bijaše jedna djevojčica. Omer je upita: "Ko je ovaj što dolazi kod vas?" "Ne znam", odgovori starica, "to je neki čovjek iz redova muslimana, svako jutro nam dolazi, ima već neko vrijeme." "Pa, šta radi ovdje?", upita je. "Počisti nam dom, umijesi nam hljeb, pomuže kozu, a zatim ode", odgovori starica. Omer tada napusti šator, govoreći: "Zadužio si halife poslije tebe, Ebu-Bekre, postavio si im normu."

Ni Omer, r. a., nije bio daleko u pobožnosti i dobročinstvu od Ebu Bekra, r. a. Talha ibn Ubejdullah ga jedanput primijeti kako u mrkloj noći ulazi u neku kuću, a zatim je napusti, zatim uđe u drugu, pa izađe. Talha se začudi, šta li to Omer radi u ovim kućama?! Kada svanu, Talha se uputi u ovu prvu kuću. Tamo

¹ Bilježi Ahmed

² Bilježe Ahmed i Tirmizi

zateče staricu, slijepu, nepokretnu. Upita je: "Zašto ti dolazi ovaj čovjek?" "On to odavno čini. Donese mi što mi treba, a iznese iz kuće ono što mi smeta", odgovori starica. Talha napusti kuću, govoreći: "Jadna ti majka, Talha, zar da ti Omera pratiš?!"

Jedanput Omer, r. a., pođe u neko mjesto u okolini Medine, pa susrete nekog prolaznika koji se spusti prema sredini puta, pokraj koga je razapeo neki stari šator, i sjede pored vrata, sav uznemiren. Omer ga upita: "Ko si ti?" "Ja sam beduin", odgovori čovjek, "došao sam do Vladara pravovjernih da mi dâ kakvog dobra." Omer tada ču jecaje žene unutar šatora, pa upita šta joj je, a beduin mu reče: "Allah ti se smilovao, idi za svojim poslom!" "Ovo je moj posao", odgovori mu. "Ta žena se porađa, a ja nemam imetka, niti hrane, ništa nemam", reče čovjek. Omer smjesta ode kući, te reče svojoj ženi, Ummu-Kulsum bint Alijj ibn Ebi-Talib, r. a.: "Da li ima kod tebe nešto čime te Allah opskrbio?" "Šta će ti?", upita ga ona. On joj ispriča situaciju ovoga čovjeka, pa Ummu-Kulsum nađe neke robe, a on ponese i torbu u kojoj bijaše hrana, lonac i drva, te je dade čovjeku. Ummu-Kulsum uđe kod one žene u šator, a Omer sjede s čovjekom ispred, naloži vatru, stavi nekoliko drva, te pripremi hranu. Dim mu je prolazio kroz bradu, a čovjek je sjedio i posmatrao ga. U tom času povika žena iz šatora: "Vladaru pravovjernih, traži muštuluk od svog prijatelja, dobio je sina!" Kada čovjek ču riječ "Vladaru pravovjernih", uplaši se i reče: "Zar si ti halifa Omer ibn Hattab?!" "Da", odgovori Omer. Čovjek se uznemiri i poče se sklanjati od Omera. "Ostani na svom mjestu!", reče mu halifa, a zatim ponese lonac do šatora i zovnu svoju ženu, Ummu-Kulsum: "Nahrani je!" Žena pojede nešto od pripremljene hrane, a ostatak Ummu-Kulsum iznese iz šatora. Omer ustade, uze lonac i stavi ga pred čovjeka, a zatim mu reče: "Jedi! Cijelu noć si budan." Nakon toga zovnu svoju ženu, te ona izađe, a ovom čovjeku se ponovo obrati, rekavši: "Kada sutra svane, dođi kod nas, dat ćemo ti nešto što će ti biti od pomoći."

Neka Uzvišeni Allah obaspe Svojom milošću Omera, r. a., koji je bio skroman i činio tajni ibadet radi stjecanja Allahove ljubavi!

Alijj ibn Husejn je noću na leđima nosio torbu punu hljeba, te je to udjeljivao kao sadaku. Govorio je: "Tajna sadaka gasi

Allahov gnjev." Kada je umro, na leđima su mu primijetili crne ožiljke, pa rekoše: "Ovo su leđa hamala. Nismo znali da je radio kao hamal." Stotinu kuća u kojima su živjele udovice i siročad bile su u oskudici s hranom. On bi ih njome snabdijevao noću, a da oni nisu ni znali ko to čini. Kasnije su saznali da je on taj koji je to radio.

Jedan je živio dvadeset godina, posteći svaki drugi dan, a da to njegova porodica nije ni znala. Imao je prodavnicu u koju bi odlazio sa izlaskom Sunca. Tada bi sa sobom nosio doručak i ručak, pa onaj dan kada bi postio, to bi udijelio kao sadaku, a na dan kad nije postio, pojeo bi svoje obroke. Po zalasku Sunca, vratio bi se kući, te večerao sa svojom porodicom.

Da, neki ljudi su pokazivali pokornost u svakoj situaciji. To su bogobojazni, o kojima Uzvišeni Allah kaže: "A onima koji su se Allaha bojali želje će se ostvariti: bašče i vinogradi, i djevojke mlade, godīnā istih, i pehari puni. Tamo prazne besjede i ne-istinu neće slušati, Gospodar tvoj će ih darom obilnim nagraditi." (En-Nebe', 31.–36.)

Trudi se da te Allah zavoli, a On će ljubav prema tebi u ljudska srca posijati.

"Nije cilj da se svidiš samo ljudskim ušima i očima, već je cilj da se dopadneš i njihovim srcima."

Izbavi ih iz provalije

Zar ti se nikada nije desilo da te neko uvrijedi u društvu ružnom riječi, ismije te na bilo koji način, makar to bilo i neznatno, kao naprimjer nasmije se kako si se obukao, kako pričaš, kakav ti je stil i sl., pri čeme se na tvom licu pojavi bolna grimasa i po-crveniš? Neko te počne braniti, pa osjetiš prema njemu veliku zahvalnost, jer se ponio prema tebi kao da te uhvatio za rukav, kada te neko pokušao gurnuti u provaliju.

Koristi ovakav metod u ponašanju s drugima, vidjet ćeš njegov izvanredan učinak. Naprimjer, došao si kod nekog, pa kod vas

uđe njegovo dijete, noseći na tanjiru hranu. Malo je požurilo, pa tanjir umalo da ne pade na pod. Otac se naljuti na njega i poče galamiti: "Što žuriš?! Koliko ću te puta učiti?" Dijete prvo pocrveni, a zatim i preblijedi. Reci tada: "Ne, ne! Dječak je pravi junak, ljudina! Mašallah! Sve ovo sam nosi! Možda je imao neke posebne razloge što žuri." Kakvu će samo zahvalnost tada dječak osjetiti prema tebi! Ovako se treba ponijeti prema mlađima, a kamoli prema starijima. Bilo bi lijepo kada bi kazao nešto lijepo o prijatelju na nekom javnom mjestu kada se na njega sruče kritikama, ili o nekom svom bratu kada ga počne neko iz njegove porodice koriti. Naprimjer, nekog mladića upitaju pred ljudima: "Koji je tvoj prosjek na fakultetu?" Tako ti Allaha, da li je ovo pitanje koje bi neko normalan postavio u društvu?! Ovaj mladić će u ovakvoj situaciji preblijediti. Ti bi ga spasio kada bi rekao: "Zašto ga pitate o rezultatima na fakultetu? Da ga to možda nećete ženiti ili imate neki posao za njega? Ili je možda nešto drugo posrijedi?" Prisutni će se nasmijati, a pitanje će smjesta biti zaboravljeno. U slučaju da ga kritikuju zbog osrednjeg prosjeka na studiju, ti reci: "Nemojte ga koriti, njegov fakultet je težak. Bit će bolje u sljedećem semestru, ako Bog da." Steći ljubav drugih je prilika koju pametni ne propuštaju.

*"Ako vjetar tvoj zapuše, iskoristi to.
Jer, i zvijezda svaka nekada stati mora."*

Abdullah ibn Mes'ud, r. a., je jedanput šetao s Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa prodoše pored nekog drveta. Tada mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredi da se popne na njega i otkine grančicu koji će mu poslužiti kao misvak. Ibn-Mes'ud to i uradi, a bio je, inače, veoma slabašnog tijela. U tom trenu zapuha vjetar, podiže mu haljinu, te mu se pri tome otkriše cjevanice koje su bile veoma tanke i male. Prisutni se zbog toga počеше smijati, na što Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Zbog čega se smijete?! Zbog toga što su mu cjevanice tanke?! Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, one će biti teže na mizanu od bilo koga."¹ Kako se osjećao Ab-

¹ Bilježe Ahmed i Ebu-Ja'la

dullah ibn Mes'ud nakon što su ga ljudi počeli ismijavati, pa ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem poslije počeo braniti, kazavši nekoliko lijepih riječi o njemu?!

"Steći ljubav ljudi prilika je koju pametni ne propuštaju!"

Vođenje računa o svom izgledu

Jedanput je Ebu-Hanife sjedio sa svojim učenicima u džamiji, podučavajući ih. Osjećao tada neki bol u koljenu, pa bi primoran da ispruži nogu, te da se nasloni na zid. U tom uđe neki čovjek, jako lijepo obučen, na glavi mu lijep turban, izgledao je izvanredno i bio je stasit i odmjeren u hodu. Učenici mu napraviše mjesto da sjedne pored Ebu-Hanife. Kada učitelj vidje kako ovaj izgleda i kako je sređen, zastidje se kako sjedi i kako je ispružio nogu, pa sjede lijepo, trpeći bol u koljenu. Zatim nastavi držati predavanje, a čovjek je slušao. Kada je završio, učenici počеше postavljati pitanja, pa i ovaj čovjek podiže ruku da nešto upita. Učitelj se okrenu prema njemu i reče mu: "Kako glasi tvoje pitanje?" "Šejh, kada nastupa vrijeme akšam-namaza?", upita. "Kada zađe Sunce", odgovori Ebu-Hanife. "A ako nastupi noć, a Sunce još nije zašlo, šta ćemo onda?", upita čovjek. Tada učitelj reče: "Vrijeme je da Ebu-Hanife pruži noge." To i učini, te ništa ne odgovori na ovo besmisleno pitanje. A kako uopće može nastupiti noć, a da Sunce nije zašlo?!

Kažu da, kada te neko prvi put pogleda, formira 70% predodžbe o tebi? Čini mi se, kada se malo bolje razmisli, da se prvim pogledom formira 95% mišljenja o osobi dok ona ne progovori, odnosno dok se ne počne predstavljati. Pri tome se ovaj procenat može i povećati, ali i smanjiti. Naprimjer, ideš hodnikom bolnice ili neke firme, pa pored tebe prođe lijepo obučena osoba, hodeći dostojanstveno. Susretnete se na vratima. Vidio bi da bi se tada, možda nesvjesno, okrenuo prema dotičnoj osobi i rekao: "Izvolite, Allah Vas poživio!" Ili, ušao si u auto nekog

svog prijatelja, pa ga zatekneš neuredna; na jednoj strani cipele, na drugoj papir u kojem je bio umotan sendvič, na trećoj maramica, kasete razbacane... Odmah bi o tom svom prijatelju stekao dojam da je nemaran i da ne vodi računa o urednosti. Isti je slučaj i u pogledu čovjekovog oblačenja, odnosno izgleda. Ovdje mislim na vođenje brige o izgledu, a ne na pretjerivanje u odijevanju, u pogledu auta koje se vozi, namještaju i sl. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je polagao mnogo pažnje ovom pitanju. Imao je lijep ogrtač koji je oblačio za Bajram, odnosno za džumu, a kada bi dočekivao neku delegaciju oblačio je drugi ogrtač. Vodio je računa o svom izgledu i mirisu – a mnogo je volio mirise. Enes, r. a., kaže: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio blistavog tena, kao da mu je lice od bisera sazdano. Kada bi išao, to bi činio odmjereno. Ni brokat, ni svila nisu bili nježniji od njegove ruke, niti su misk i amber mirisali kao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ruka mu je mirisala kao kada je iz mirisa izvučeš. Bio je prepoznatljiv po lijepom mirisu pri dolasku."

Enes, r. a., također pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije odbijao miris i bio je najljepšega lica koje je sijalo poput Sunca. Kada bi se nasmijao, lice bi mu zasjalo kao da je od Mjeseca sazdano."

Džabir ibn Semure kaže: "Vidjeh Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, jedne večeri, a bila je mjesečina. Gledao sam u Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a zatim sam bacio pogled na Mjesec. Na Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, je tada bi neki crveni ogrtač. U tom momentu mi je izgledao ljepši i od samog Mjeseca."

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je i drugima sugerisao da vode računa o svom izgledu. Ebul Ahves, r. a., pripovijeda: "Dođoh jedanput kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a bijah loše obučen, pa mi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: 'Imaš li kakvoga imetka?' 'Da', odgovorih. 'Šta imaš?', upita on. 'Imam deva, krava, ovaca, konja i roba', odgovorih. 'Pa, ako ti je Allah dao imetka, neka se vidi na tebi Njegova blagodat i darežljivost', reče Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem."

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je, također, rekao: "Kada Allah podari Svoje blagodati nekom Svome robu, On voli da se one na njemu i primijete."

Džabir ibn Abdullah, r. a., prenosi: "Jedanput nam Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dođe u posjetu. Tada vidje jednog čovjeka koji je bio izuzetno neuredan, kosa mu je bila raščupana, pa upita: 'Zar ovaj nije mogao naći nešto čime bi uredio kosu?!'"

Jednom prilikom on, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidje nekog čovjeka na kojem bijaše prljava odjeća, pa upita: "Zar ovaj nije mogao naći vode da opere svoju odjeću?"

Također je rekao: "Ko ima kosu, neka je drži urednom."

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je volio lijepo ponašanje, lijep izgled, odjeću, ugodan miris i često bi isticao ljudima sljedeće: "Allah je, uistinu, lijep i voli ljepotu."

"Prvim pogledom drugi formira 70% svoje predodžbe o tebi!"

Iskrenost

Sjećam se situacije kada sam nadgledao studente u amfiteatru dok su polagali neki ispit. Bio je četvrtak. Iako je to, inače, neradni dan¹, bili smo primorani tada organizirati ispit, zbog mnoštva nastavnih predmeta. Nakon što je od početka ispita prošlo nekoliko minuta, uđe jedan student koji je kasnio. Uznemirenost na jadniku bijaše očigledna. Rekoh mu: "Molim te, zakasnio si, stoga ti ne dozvoljavam da pristupiš ispitu." On me počeo moliti da mu, ipak, to dozvolim. Upitah ga: "Zbog čega kasniš?" "Prespavao sam!", odgovori on. Svidje mi se što je iskren, pa mu dozvolih da uđe. Nakon nekoliko minuta, uđe i drugi student. Upitah ga: "Zašto kasniš?" "Profesore, ogromna je gužva na putu. Znate, da svi ujutro idu za svojim obavezama, neki idu na fakultet, neko u firmu, a neki..." Nastavio je nabrajati kako bi me uvjerio da je na putu uistinu bila gužva, a jadnik je zaboravio

¹ Četvrtak i petak su neradni dani u Saudijskoj Arabiji (op. prev.)

da je to bio neradni dan i možda tada putem niko nije prolazio, osim naših studenata! Rekoh mu: "Znači, gužva na putu, auta zakrčila ulice?" "Tako je, profesore. Subhanallah, kao da ste sa mnom došli!" reče on. Rekoh mu: "Pametnjakoviću jedan, ako si želio da slažeš, trebao si to malo bolje smisliti! Brate moj, danas je četvrtak, neradni dan, dakle, nema posla, nema radnika. Otkud se pojavi tolika gužva?!" "Ah, profesore, zaboravio sam da mi je guma pukla na autu, pa sam stao da je zamijenim", reče student. Jadnik bijaše uznemiren, zapao je u bezizlaznu situaciju. Nasmijah se, te ga pustih da uđe.

Da, kako je samo ružno kad ljudi primijete da im lažeš. Ljudi te omrznu zbog neistine, izgubiš kod njih povjerenje i ne mogu se u tebe pouzdati. Ako se neki od njih našao u teškoj situaciji, neće se tebi požaliti. Kada im nešto govoriš, uopće te i ne slušaju, a kamoli da bi to uzeli k znanju. Kako je samo laž odvratna!

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaže: "Vjerniku se može svašta desiti, ali nikako da iznevjeri ili da slaže."¹ Jedanput su pitali Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, može li vjernik biti kukavica?" "Da", odgovori on. "A može li biti šktica?", upitaše. "Da", ponovo odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "A može li biti lažov?", upitaše. "Ne", odgovori ovaj put Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem.²

Abdullah ibn Amir, r. a., prenosi: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bijaše kod nas, pa me majka zovnu: 'Dođi da ti nešto dam!' Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je tada upita: 'Je li mu to nisi imala namjeru ništa dati?' 'Dat ću mu hurmu', odgovori ona. Zatim joj Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: 'Da mu nisi ništa dala, smatralo bi se da si slagala.'"³

Kada bi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čuo da neko iz njegove porodice iznese neku neistinu, taj bi izgubio njegovu naklonost.

Vrlo često ljudi posežu za lažima kako bi prikazali sebe većim

¹ Bilježe Ahmed i Ebu-Ja'la

² Bilježi Malik u *El-Muvetta'u*

³ Bilježi Ebu-Davud

nego što uistinu jesu. Tako ćeš čuti da lažu kako su negdje ispali junaci, izmišljaju neke situacije, preuveličavaju neke priče, pripisuju sebi ono što ne posjeduju, ističu da su nešto dali, a nisu. Vidjet ćeš kako lažov nešto obeća, pa iznevjeri, ili se zauzme za nešto, pa počne izmišljati svakojake isprike. Vrlo brzo ljudima bude jasno da je takav sklon lažima.

Stade imam Zuhri pred vladarem da nešto svjedoči, pa ga vladar optuži da laže. Imam Zuhri tada zagalami: "Bože sačuvaj! Tako mi Allaha, kada bi melek s neba povikao da je Allah dozvolio laž, ni tada ne bih slagao, a kako tek da slažem kad je to haram?!"

*"Obmanuli su te kada su rekli: 'Laž je bijele boje'.
Ne, ona je crna."*

Hrabrost

Kada smo se vraćali sa sijela, reče mi: "Vjeruj mi da sam znao ime ashaba o kojem ste pričali, pa se niste mogli sjetiti njegovog imena." "Zanimljivo, pa što nam to nisi rekao kada si vidio da se ne možemo sjetiti?" Spusti glavu i reče: "Bilo me stid da govorim." Promrljah u sebi: "Proklet bio kukavičluk!"

Sa mnom je u razredu u završnoj godini srednje škole također bio jedan ovakav prijatelj. Sretoh ga jedanput, pa mi poče pričati: "Prije dva dana uđoh u razred, pa zatekoh učenike snuždene, a profesora kako sjedi na stolici i šuti, ništa ne predaje. Sjedoh i upitah prijatelja do sebe šta se desilo. Odgovori mi da je juče preselio naš prijatelj Asaf, Allah mu se smilovao. U razredu je, inače, bilo nekoliko prijatelja koji su zanemarivali namaz, te bili skloni mnogim zabranjenim stvarima. Ova vijest očigledno ih bijaše pogodila. Nešto mi je govorilo da im se obratim, da im održim predavanje, te da ih na taj način pokušam podstaknuti da klanjaju namaz, da budu dobri prema svojim roditeljima, da se poprave." "Odlično!", rekoh, "Pa jesi li to i učinio?" "Ne", odgovori otvoreno.

Često slušam nastupe poput: "Bilo me je stid i nisam mu ništa rekao. Sram me je pohvaliti ga. Bojim se reći nekome da lijepo postupa, da je duhovit" i sl., te poželim da zagalamim: "Kukavice, dokle tako?!"

Kukavica neće nikada izgraditi svoje dostojanstvo. Uvijek će ostati ravan nuli. Kada dođe u neko društvo, zatvori se u sebe, ne nudi svoje mišljenje, nijedne riječi ne prozbori. Ako neko i nešto smiješno ispriča, svi se počnu smijati, komentarisati, samo on spusti glavu uz jedan neznatni smiješak. Takav, kada se i priključi nekakvom skupu, ostane neprimijećen. Situacija je gora kada je takva osoba otac, suprug, direktor ili, pak, supruga, odnosno majka. Ljudi mrze kukavicu i ne cijene ga. Stoga, navikni se da budeš hrabar u obraćanju, davanju savjeta i u primjenjivanju ispravnih metoda postupanja s ljudima.

*"Navikavaj sebe i izvježbaj se! Pobjeda leži u strpljenju
u datom momentu!"*

Istrajavanje na principima

Što osoba ima jači karakter i stabilnije principe, to postaje važnija u životu. Nekada ostati pri svom principu znači ne uzeti mito, kako ga god nazivali: bakšiš, hedija, provizija. Ostani principijelan!

Za suprugu biti principijelna znači da ne laže svome mužu, kako god nazivali tu ružnu osobinu: zaobilaženje istine, izvlačenje iz situacije i sl. Ostani pri svom principu!

Ostati pri principu znači ne stupiti u neke zabranjene odnose s drugom osobom, ne piti alkohol. Osoba koja ne puši, pa sjedne sa svojim prijateljima, neka ne odustaje od svojih principa.

Čovjek mora biti stabilan u svojim stavovima, makar ga drugi i kritikovali i optuživali ga kako je nefleksibilan. Takvi su sigurno u sebi ubijedeni da je on junak. Doživjet ćeš i situaciju da se nekome obratiš u nedaći, zatražiš savjet u problemu, pa sa takav počne osjećati važnijim i superiornijim od drugih. Ovo ne

važi samo za jedan spol – i u muškarci i žene su u ovom pogledu isti. Ostani pri svojim principima, ne popuštaj i drugi će, na koncu, početi to poštivati!

Na početku islama počеше dolaziti Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, delegacije raznih plemena. To učini i pleme Sekif. Poslali su Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem grupu od petnaest ljudi. Kada stigoše, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ih uvede u džamiju da poslušaju Kur'an. Tada mu postaviše pitanje u vezi s kamatom, bludom i alkoholom, pa im Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaza da je sve to zabranjeno. Ovo pleme je, inače, vjerovalo i pokazivalo poštovanje ženskom kipu po imenu Rabba (Er-Rabbeh), a zvali su je i Tagija (Et-Tagijeh). To su naslijedili još od svojih predaka. Smišljali su razne priče i pripovijetke kako bi ukazali na njegovu moć. Upitaše tada Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, šta da rade s tim svojim kipom, a on im bez ikakvog dvoumljenja reče: "Srušite ga!" Preplašiš se i rekoše: "Šta je tebi?! Da Rabba zna da je želiš porušiti, pobila bi svoje sljedbenike!" Tu bijaše prisutan i Omer, r. a., pa se začudi što se oni boje da ga sruše i reče: "Šta vam je?! Koje ste vi neznalice, narode Sekifa, pa Rabba je samo običan kamen koji nikome ne može naškoditi, niti bilo kakvu korist načiniti!" Oni se naljutiše i rekoše: "Omere, nismo došli kod tebe!" Omer tada ušuti. "Zahtijevamo da nam ostaviš Tagiju tri godine, a nakon toga je sruši, ako hoćeš!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidje da ga uslovljavaju u nečemu što je stvar akide, vjerovanja, koje je najveći princip u životu muslimana, a tevhid (vjerovanje u Allahovu jednoću) je osnova u islamu. Pa, ako će preći na islam, ima li potrebe da uopće ostanu vezani za to božanstvo? "Ne može!", odgovori im Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Ostavi je jednu godinu", zamoliše. "Ne može!", odgovori on. "Ostavi je jedan mjesec", nastaviše insistirati. "Ne može!", i ovaj put odgovori Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada vidješe da im neće udovoljiti, razumješe da se radi o pitanju širka i imana, gdje je stvar jasna i gdje nema kompromisa. Nakon toga mu se obratiše sljedeći riječima: "Allahov Poslaniče, ti ga daj srušiti, jer mi to nećemo nikada sami uraditi!" "Poslat ću vam nekoga ko će to

uraditi", obeća im Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Dalje nastaviše: "A kada je namaz u pitanju, mi ne želimo klanjati. Nama je to odvratno da čovjekova zadnjica bude iznad glave!" Dakle, iz oholosti im je bilo mrsko da nečija zadnjica, dok se obavlja sedžda, bude iznad glave. "Oprostit ćemo vam to što nećete kipove svojim rukama polomiti, ali kada je namaz u pitanju, nema dobra u vjeri bez namaza", reče im Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Uredu, obavljat ćemo ga, iako je to za nas nešto veoma nisko", rekoše i dadoše mu prisegu na to, a zatim odoše svome narodu, te ih počеше pozivati u vjeru. Pri miše islam, ali nerado. Nakon toga im stigoše ashabi Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da obave obećano. Među njima bijahu Halid ibn Velid i Mugire ibn Šu'be es-Sekafi. Ashabi se uputiše prema kipu, a narod Sekifa se uplaši. Izidoše i ljudi i žene i djeca, te pođoše prema kipu. Nadali su se da neće biti porušen i da će se spasiti. Mugire ustade, uze sjekiru, okrenu se prema ashabima i reče: "Boga mi ću vam upriličiti da se ismijete Sekifu!" Zatim pride kipu, udari ga sjekirom, te pade na Zemlju i počе tresti nogama, a narod Sekifa zavika: "Ode Mugire, ubi ga Rabba!" Zatim se okrenuše prema ostalim ashabima i rekoše: "Neka se približi ako neko želi!" Tada Mugire ustade i počе se smijati, govoreći: "Šta vam je, narode Sekifa, to je bila samo šala! Ovo je kip, kamen i zemlja! Nego, vi zamolite Allaha da vam oprosti i Njegovi robovi budite." Potom počе rušiti idola, te mu se i drugi ashabi pridružiše. Rušili su kamen po kamen, dok ga nisu sravnili sa Zemljom.

"Ko se trudi da ljudi njime budu zadovoljni, a izaziva pri tome Allahov gnjev, na takovoga će se Allah naljutiti, a iste će osjećaje time i kod ljudi izazvati. A ko traži Allahovo zadovoljstvo, bez obzira što će ljude rasrditi, takvim će Allah biti zadovoljan, a i kod ljudi će se, na koncu, zadovoljstvo prema njemu roditi."

Zavođenja

Pročitao sam kako se jedan mladić, musliman u Britaniji, javio na konkurs neke firme koja je trebala radnike na mjestu zaštitara. Kada je došao na mjesto gdje je trebao izaći pred komisiju za obavljanje intervjua s kandidatima, vidio je veliki broj mladića, kako muslimana tako i nemuslimana, koji ulaze u prostoriju za intervju, jedan po jedan. Čim jedan izađe s intervjua, oni što čekaju ga počnu ispitivati: "Šta su te pitali? Šta si odgovorio?" Jedno od najvažnijih pitanja komisije je glasilo: "Koliko čaša alkohola dnevno popiješ?" Dođe red i na našeg kandidata. On uđe, te mu počese postavljati pitanja. Dodoše i do pitanja koliko konzumira alkohol. Poče razmišljati, da li da slaže, pa da kaže da pije alkohol, kao i ostali kandidati, kako ne bi rekli: "Ti si radikalni musliman", ili da kaže istinu time što će reći da uopće ne pije alkohol: "Ja sam, Boga mi, musliman, alkohol mi je zabranjen, stoga ga ne pijem." Nakon nekoliko sekundi razmišljanja, odluči da kaže istinu: "Ja ne konzumiram alkohol." "Zašto?", upitaše ga, "Jesi li bolestan?" "Ne, nego, ja sam musliman, alkohol mi je zabranjen", odgovori mladić. "To znači da ne piješ alkohol čak ni za vikend?!", nastaviše s pitanjima. "Tako je. Uopće ga ne pijem", odgovori on. Članovi komisije počese začuđeno gledati jedne u druge. Kada su izašli rezultati, njegovo ime bilo je prvo među primljenim. Tako on poče raditi s njima. Prođe mjesec dana. Srete jednog od onih koji su bili u komisiji za intervju, te ga upita: "Zašto ste ponavljali pitanje u vezi s alkoholom?", a ovaj mu odgovori: "Zato što je u pitanju posao zaštitara. Kada bi god na tom mjestu radio mladić, iznenadila bi nas situacija kada se napije, napusti radno mjesto, pa neko provali u firmu i pokrade je. Kada smo čuli da ti ne konzumiraš alkohol, razumjeli smo da smo dobili ono što smo željeli, pa smo te zato i zaposlili." Kako je lijepo ostati pri svojim principima, uprkos mnoštvu izazova!

Problem je što danas živimo u zajednicama u kojima ćeš rijetko naići na nekoga da se drži principa, da živi, ali i umire zbog njih, da istrajava u svojim obavezama, uprkos mnogim iskušenjima. Pa, ako si odabrao ispravan način života i na ispravnom si putu, oni što zastupaju drugačije principe neće te ostaviti na miru. Ako

ne primiš mito, ljute se na tebe oni koji to, pak, čine. Ne želiš činiti blud, ljute se na tebe oni koji to čine.

Spominje se da Omer, r. a., nekada nije spavao po cijelu noć, nego je nadgledao situaciju. Jedanput prođe pored neke kuće, u mrkloj noći, iz koje su se čuli glasovi i smijeh. Ličili su glasovima pijanih ljudi. Bilo mu je mrsko da pokuca na vrata u to doba, ali se uplaši da pogrešno ne zaključi. Htjede provjeriti stvar, te uze komadić uglja sa zemlje i napisa na vratima njime neki znak, a zatim ode. Vlasnik kuće je čuo neki šum ispred vrata, pa izađe i vidje znak na vratima. Zatim primijeti i Omera, r. a., kako odlazi, pa mu bî jasno o čemu se radi. On je, ustvari, trebao izbrisati znak i time bi se završio problem. Međutim, ovaj čovjek to ne učini, nego uze komad uglja, uputi se prema komšijskim kućama, te počne pisati na vratima znakove. Kao da je želio da se i drugi spuste na njegov nivo i postanu pijanice poput njega, a nije htio da se on uzdigne na njihov nivo.

U jednoj poslovice se kaže: "Bludnica bi željela da sve žene blud počine."

Iskustvo nam govori da ima žena koje mnogo lažu svojim muževima. Tako je odgojena, na to je navikla, pa kada vidi da je neko počne odvrćati od toga i savjetovati je da bude iskrena, pokuša ga gurnuti u istu kaljužu u kojoj se sama nalazi, govoreći: "Ne možeš s ljudima drugačije nego ovako! Ne možeš ništa svoje ostvariti kod njih ako ne lažeš!" Zatim nastavi na ovaj način nastupati, sve dok i njen sagovornik ne počne odstupati od svojih principa, počne se kolebati, a možda se, na koncu, počne ponašati na isti način kao i ona.

Spomenimo još jedan primjer. Direktor preduzeća se lijepo ophodi prema svojim radnicima, jer vidi da to koristi poslu, te na taj način njegovi radnici osjećaju zadovoljstvo u svojim srcima i proizvodnja bude uspješnija, pa mu dođe drugi direktor, koji se loše odnosi prema svojim uposlenim i svi ga mrze, pa mu počne zavidjeti ili ga počne uvjeravati u neki drugi način ophođenja s radnicima: "Nemoj raditi tako, nego ovako, nemoj se smijati, nemoj..."

Ili, uzmimo primjer vlasnika neke prodavnice koji ne prodaje cigarete, pa mu dođe neki prijatelj, te ga počne savjetovati da ih

počne prodavati, jer će na taj način više zarađivati. Zatim mu počne iznositi razne priče ne bi li ga uvjerio u to.

Budi junak! Ostani pri svojim principima! Reci na sav glas: "Ne!", ma kakva iskušenja bila!

I nevjernici su željeli nagovoriti Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da odustane od svojih principa, pa Uzvišeni Allah o tome kaza: "Oni bi jedva čekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili." (El-Kalem, 9.) To bi značilo da oni koji vjeruju u kipove nemaju, ustvari, nikakvih pravih principa kojih bi se držali, odnosno, za njih nema smetnje da odustanu od svojih stavova. Pazi da te ne nagovore da odustaneš od svojih principa!

"Uzvišeni Allah kaže: 'Zato ne slušaj one koji neće da vjeruju, oni bi jedva dočekali da ti popustiš, pa bi i oni popustili.' (El-Kalem, 8.-9.)"

Oprostiti drugima

Neki od nas stvari smatraju većim nego što to one uistinu jesu i nisu spremni da oprostite i zaborave. Ima i onih kojima je poniženje prihvatiti izvinjenje drugih, te im oprostiti. Ljudi uništavaju sebe time što nisu spremni na oprost. Ispunjavaju dušu mržnjom koja ih muči i uništava.

*"Kako je samo zavidnost dobra i pravedna
Kada ubija, prvo počne od onoga
U čijim grudima je ima."*

Nemoj patiti! Ima stvari koje ne možeš ispraviti, pa budi velik, zaboravi prošlost, živi svoj život!

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osvojio Meku, uputi se prema Kabi, te napravi oko nje sedam krugova na svojoj devi. Kada je završio, pozva Osmana ibn Talhu, uze od njega ključeve Kabe, otvori je i uđe unutra. Tamo vidje slike meleka, te neke druge crteže koje su Kurejšije slikale u svom

neznanju i nevjerstvu. Vidje, također, i sliku Ibrahima, a. s., koji je bio naslikan sa strelicama u ruci, pa reče: "Allah ih uništio, pripisali su našem učitelju da se bavio proricanjem događaja pomoću strelica!" Kakve veze ima Ibrahim, a. s., sa strelicama?! **"Ibrahim nije bio ni jevrej ni kršćanin, već pravi vjernik, vjerovao je u Boga jednoga i nije bio idolopoklonik."** (Ālu 'Imrān, 67.) Zatim naredi da se sve te slike izbrišu. Tamo vidje i statuu golubice od palmina drveta, te je razbi rukom i odstrani je. Stade, nakon toga, na vratima Kabe, a muslimani i nevjernici koji su se okupili oko Kabe gledali su u njega. Potom klanja dva rek'ata, a onda ode do Zemzema, nadvi se nad njim, napi se vode, a onda uze abdest. Narod se utrkiavao kako bi se domogli ostataka vode od Poslanikovog, sallallahu 'alejhi ve sellem, abdesta. Mušrici su se čudili tome: "Nikada nismo ni vidjeli, ni čuli za ovakvoga vladara!" Nakon toga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ode do Mekamu-Ibrahima, odvoji ga od Kabe (a bio je, inače, prilijepljen uz nju). Zatim stade na vrata, pogleda u ljude, te im se obrati: "Nema drugog boga osim Allaha! On ispuni što obeća, roba Svoga pomaže, a saveznicima Sam poraz nanosi. Zaboravit ćemo vam svaku osvetu, prolijevanje krvi, odnosno imetak za koji smo optuživani. S druge strane, zaboraviti vam nećemo vaše gostoprimstvo u Hramu svetome, odnosno to što ste hadžije pojili." Nakon toga je definisao nekoliko šerijatskih propisa: "Nadoknada za onoga koga se ubije greškom jednako je velika kao i za onoga koga se ubije hotimično bičem ili štapom¹; stotinu deva, od kojih četrdeset onih koje u svojim utrobama nose mlade." Potom nastavi govoriti, a zatim pogleda u kurejšijske glavešine, njihove velikodostojnike, te reče: "O Kurejšije, uistinu vas je Allah lišio džahilijetskog ponosa i hvaljenja svojim precima. Ljudi su nastali od Adema, a Adem je od zemlje." Zatim prouči sljedeći ajet: **"O ljudi, Mi vas od jednog čovjeka i jedne žene stvaramo i na narode i plemena vas dijelimo da biste se upoznali. Najugledniji kod Allaha je onaj koji Ga se**

¹ Udaranje bičem i štapom je hotimično. Međutim, od toga se obično ne umire, odnosno ne postoji namjera da se njime neko ubije. Ako, pak, takva osoba umre usljed udaraca, kazna je ista kao za ubistvo iz greške. (op. prev.)

najviše boji, Allah, uistinu, sve zna i nije Mu skriveno ništa.” (El-Hudžurāt, 13.) Potom pogleda u lica nevjernika; evo, on stoji pored Kabe na vrhuncu moći i vlasti, dok su oni sasvim poniženi i nemoćni, na mjestu na kojem su ga toliko puta u laž utjerivali, vrijeđali ga, bacali mu svakojake prljavštine na glavu dok je činio sedždu, a danas stoje ispred njega poraženi, poniženi, nejak. Upita ih: “Kurejšije, šta mislite da ću uraditi s vama?” Uznemiriše se, a zatim odgovoriše: “Postupit ćeš lijepo prema nama. Ti si naš plemeniti brat i sin plemenitog brata.” Čudo! Jesu li to zaboravili šta su radili ovome plemenitom bratu?! Gdje su one vaše uvrede: luđak, sihirbaz, prorok?! “Plemeniti brat i sin plemenitog brata” – pa zašto ste onda s njim ratovali?! Gdje su ona vaša mučenja nejakih muslimana?! Evo Bilala, stoji, a tragovi mučenja još uvijek su mu na leđima! A kod te palme, blizu vas, ubijeni su Sumejja i njen muž Jasir! Evo njihovog sina Ammara među muslimanima! Jeste li zaboravili kada ste ovog plemenitog Poslanika držali zatočenog, skupa s nejakim muslimanima, tri godine u klancu Benu-Amir, pa su bili prisiljeni jesti lišće drveća zbog velike gladi?! Niste imali milosti prema plaču djece, prema jecaju starijih, prema trudnicama, niti prema dojiljama! Jeste li zaboravili borbu s njim na Bedru i na Uhudu i istupanje protiv njega na Hendeku?! A danas je on plemeniti brat! Jeste li zaboravili kada ste mu zabranili da uđe u Meku da obavi umru, kada vam je došao prije dvije godine, pa ste ga ostavili zatočenog na Hudejbiji i niste mu dozvolili da uđe u grad?! Zar ste zaboravili kada ste njegovog amidžu, Ebu-Taliba, odvrćali od islama, a bio je na samrtnoj postelji? Gdje je sada sve to?! Gdje?! Niz bolnih sjećanja prošlo mu je tada pred očima, dok je gledao u lica Kurejšija ispred sebe, a kroz njih je gledao prema prolazu Harema; možda mu je pogled dosezao i do mekanskih planina okolo Kabe, ili do njenih ulica i puteva. Međutim, nije samo njemu pred očima bila ova slika bolnih sjećanja, isto su vidjeli i Ebu-Bekr, i Osman, i Alija, i Bilal, i Ammar. Svaki od ovih ima bolna iskustva s Kurejšijama. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ih je mogao žestoko kazniti, jer, oni su njegovi neprijatelji, ratovali su protiv njega, nasilno su prema njemu postupali i iznevjerili su ga. Da, iznevjerili su ga! Nisu ispoštovali primirje sklopljeno

na Hudejbiji, nego su nasrnuli neprijateljski. A sada, zločinci su bili izbezumljeni, nisu znali šta će biti s njima. Tada Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, suzbi mržnju, te s puno žara kaza riječi koje su ostale urezane u historiji: "Idite, slobodni ste!" Nakon tih riječi odoše veseli, noge su im gotovo letjele od radosti. "Da li nam je to uistinu oprostio?!"

Nakon toga se Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenu, pogleda oko Kabe, te vidje tri stotine kipova kojima se pored Allaha robuje i to u časnoj Kući. Poče ih svojim rukama udarati, te ih tako obarati na zemlju, a to je popratio riječima: "Došla je istina, a nestalo je laži; laž, zaista, nestaje!" (El-Isrā', 81.) "...Došla je istina, a laži je nestalo!" (Sebe', 49.) Određeni broj nevjernika iz redova Kurejšija – nasilnika i neprijatelja, koji su imali crnu prošlost s muslimanima – pobjegoše tada iz Meke, prije nego li je u nju ušao Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Jedan od takvih bio je Safvan ibn Umejje. On pobježe iz Meke, ali nije znao gdje da ode. Na koncu ode prema Džidi da odatle morem dođe do Jemena. Kada su Kurejšije vidjele da im je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, oprostio, te da im je zaboravio gorku prošlost, dođe Umejir ibn Vehb i reče Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, Safvan ibn Umejje, predvodnik svog naroda, izašao je iz Meke, pobjegavši od tebe. Otišao se baciti u more, pa poruči mu da je siguran, Allah te blagoslovio!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sasvim jednostavno kaza: "On je siguran!" Umejir reče: "Allahov Poslaniče, daj mi neki dokaz, kako bi se uvjerio da si mu obećao sigurnost." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada dade turban koji je bio na njegovoj glavi kada je ušao u Meku, kako bi ga Safvan prepoznao kada ga ugleda i na taj način se uvjerio da Umejir govori istinu. Umejir tada pođe s turbanom, te stiže Safvana u momentu kad se ovaj htio spustiti u more. Povika: "Safvane, i ocem i majkom ti jamčim, Allah ti zabranjuje da sam sebi dušu uzimaš, ovo ti je znak sigurnosti koju ti garantuje Allahov Poslanik, donio sam ti ga!" Safvan tada reče: "Šta je s tobom, bježi od mene, ništa mi ne govori, lažeš!" Strahovao je zbog bola koji je nanio muslimanima. Umejir mu se ponovo obrati: "Safvane, i ocem i majkom ti jamčim, Allahov Poslanik je najbolji čovjek,

s najviše dobročinstva, najblaži, bez i trunke zla. Pa, on je sin tvoga amidže, njegova čast je i tvoja čast, njegova slava je i tvoja, a njegova vlast je i tvoja vlast!" Safvan reče: "Bojim ga se." Umejr na to kaza: "On je blaži nego što misliš i plemenitiji." Tako se Safvan vrati s njim u Meku, te ga Umejr odvede kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Safvan reče: "Ovaj smatra da si mi obećao sigurnost." "Istinu je rekao", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Safvan dalje reče: "A kada je u pitanju moj prelazak na islam, daj mi dva mjeseca izbora", odnosno, ostat ću u Meki dva mjeseca u svojoj vjeri, vjerujući u kipove, a za to vrijeme ću razmisliti hoću li prihvatiti islam ili ne. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Možeš birati i četiri mjeseca." Nakon tog vremena Safvan je prešao na islam, neka je Allah njime zadovoljan.

Kako je lijepo oprostiti drugima i zaboraviti na bolnu prošlost. Ovo je neprikosnoveni način postupanja. Nešto takvo u stanju su samo veliki, oni koji su svojim načinom ponašanja prevazišli potrebu za osvetom, mržnjom, te su spremni ugasiti gnjev. Život je kratak, prekratak da bismo ga skrnavili mržnjom i gnjevom.

Čak i kada su lične potrebe u pitanju, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio blag i nježan. Mikdad ibn Esved pripovijeda: "Došao sam u Medinu sa svoja dva prijatelja. Ponudih se ljudima da nas ugoste, ali to niko ne učini. Dođosmo, tada, Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, spomenusmo mu svoju potrebu, pa nas on ostavi kao goste u svom domu. Imao je četiri koze. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem mi reče: 'Mikdad, muzi ih, te podijeli mlijeko na četiri dijela. Svakome od nas daj po jedan dio.' To sam i činio." Mikdad bi, tako, svako veče pomuzao koze, pa bi se on i njegovi prijatelji napili, a jedan dio bi ostavio Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa ako je prisutan, popio bi ga, a ako bi, pak, bio odsutan iz kuće, čuvali bi njegov dio dok se ne vrati. Jedne večeri Mikdad pomuze koze, kao što je to činio svake večeri, te podijeli mlijeko na četiri dijela. Njegovi prijatelji i on popiše tri dijela, a jedan ostaviše Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, da ga popije kad se vrati. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, zakasni. Mikdad je ležao u postelji, govoreći u sebi: "Allahov Poslanik, sallallahu

‘alejhi ve sellem, je otišao kod nekog ensarije, pa je tu jeo. Mogao sam ustati i popiti ostatak mlijeka.” Zatim ustade, te to i učini. Tako Allahovom Poslaniku, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ne ostade ništa. Mikdad dalje pripovijeda: “Čim je mlijeko dospjelo u moj stomak, poče me gristi savjest zbog onoga što se desilo. Pokajao sam se odmah. Počeh razmišljati: ‘Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, će se vratiti gladan i žedan, a neće ništa zateći u posudi i zamolit će Allaha da me kazni!’ Navukoh odjeću na glavu, bilo me je stid.” U neko doba noći stiže Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Nazva selam tiho, da ga čuju samo budni i da ne bi probudio one koji su zaspali. Mikdad ga je posmatrao iz postelje. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pride posudi, otkri je, ali ne nađe u njoj ništa. Tada podiže ruke prema nebu. Mikdad se uplaši: “Sada moli Allaha da mene kazni!” Poče osluškivati šta Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, govori, te ču kako on uči sljedeću dovu: “Gospodaru, napoji onoga ko mene napoji, te nahrani onoga ko mene nahrani.” Kada je ovo čuo, Mikdad reče u sebi: “Iskoristit ću dovu Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem.” zatim ustade, uze nož, te se uputi prema kozama da jednu zakolje kako bi nahranio Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem. Poče ih opipavati, htjede vidjeti koja je najdeblja da je zakolje. Stavi ruku na vime jedne od njih, te vidje da je nabreklo, puno mlijeka. Uze i drugu za vime, kad ista situacija. Na kraju se ispostavi da je svim kozama nadošlo mlijeko. Pomuze ih u jednu veliku posudu, do vrha je napuni, tako da se pjena uhvati. Zatim dođe do Allahovog Poslanika, sallallahu ‘alejhi ve sellem, pa mu reče: “Pij, Poslaniče!” Kada Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, vidje toliko mlijeka, upita: “Zar vi niste popili svoje mlijeko naveče, Mikdade?!” “Pij, Allahov Poslaniče”, nastavi insistirati Mikdad. “O čemu se radi, Mikdad?”, upita ga Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem. “Pij, pa ću ti onda objasniti!”, reče Mikdad. Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ispi čašu, a zatim je dade Mikdadu, koji je insistirao da on još pije. Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, ispi još jednu čašu, pa je dade Mikdadu, ali ovaj i dalje nastavi s istim zahtjevima. Mikdad pripovijeda: “Kada sam vidio da se Allahov Poslanik, sallallahu ‘alejhi ve sellem, zasatio, odnosno

da sam ispunio ono što je zamolio u dovi: 'Gospodaru, napoji onoga ko mene napoji, te nahrani onoga ko mene nahrani', počeh se smijati, da sam se na zemlju prostro, pa mi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada reče: 'Loše se ponašaš, Mikdade!' Počeh onda objašnjavati: 'Allahov Poslaniče, sinoć si okasnio s povratkom kući, a bio sam gladan, pa rekoh u sebi: 'Možda je Poslanik već večerao kod nekog ensarije...'', a zatim mu ispriča čitavu priču. Kako to da koze budu dva puta pomuzene za isto veče? To je nešto što nije uobičajeno! Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, bi čudno kako da se toliko brzo napune vimena koza, jer, nije moguće pomusti kozu dva puta za isto veče. Zatim reče: "Ovo nije ništa drugo nego Allahova milost. Što me nisi ranije obavijestio", odnosno što mi to nisi rekao prije nego sam popio mlijeko, "pa da probudiš svoje prijatelje da i oni piju?" Mikdad reče: "Tako mi Onoga Koji te poslao s istinom, nije mi palo na pamet", odnosno nije me zanimalo, kada je tebe kakvo dobro zadesilo, pa i mene s tobom, hoće li koga to isto zadesiti mimo nas.

"U životu se i uzima i daje. Pa budi od onih koji više daju nego što uzimaju!"

Darežljivost

Upita ih: "Ko je vaš starješina?" Odgovoriše: "Naš vođa je taj i taj, ali mi ga smatramo škrtim." On potom reče: "Koja je bolest gora od škrtosti?! Stoga je vaš starješina taj i taj!"

Ovako je tekao razgovor između nekih plemena i Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada bi primili islam, pa bi se interesirao za njihovog starješinu kako bi ga ostavio na vlasti ili ga zamijenio. Pa, koja je to bolest gora od škrtosti?!

Kako je škrtost ružna, odvratna i mrska ljudima. Jadne tvrdice – naći ćeš među njima neke da gotovo nikada nisu organizovali sijelo za svoje prijatelje u svojoj kući, gotovo nikada poklona nisu dali, a i svejedno im je kako će izgledati i hoće li ugodno

mirisati. Samo novac sakupljaju i zadovoljni su kada su na taj način superiorni. A darežljiva osoba je dobra prema svojim prijateljima, bliska im je, pa ako zažele sastati se i družiti se, to će biti u njenoj kući. Ako nekome od njih nešto fali, slobodno joj se može obratiti; osvaja njihove duše svojom plemenitošću i zarobljava njihova srca svojim dobročinstvom.

*"Budi dobar prema ljudima, osvojiti ćeš njihova srca.
Dobročinstvo je oduvijek osvajalo čovjeka."*

Kada častiš drugoga, moraš imati dobar nijet, kako bi postao prisan sa svojom braćom muslimanima, kako bi stekao njihovu ljubav i kako bi dobročinstvom prema njima stekao Allahovu blizinu, a ne radi slave, istaknutog položaja ili da bi te oni slavili i hvalili. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je rekao: "Vatra će biti potpaljena s tri osobe", a zatim je od te tri osobe spomenuo onoga koji udjeljuje samo zato da bi za njega pričali kako je darežljiv, odnosno nije to činio da bi stekao Allahovu naklonost, nego naklonost ljudi i da bi stekao slavu i reputaciju. Sada ćemo navesti hadis u potpunosti. Sufjan pripovijeda: "Ušao sam u Medinu, te zatekoh skupinu ljudi koji su se okupili oko jednog čovjeka. Upitah ko je on, pa mi odgovoriše da je to Ebu-Hurejre. Pridoh mu, te sjedoh ispred njega. Govorio je ljudima, pa kada završi, rekoh mu: 'Allahom te molim da mi istinu kažeš, da mi ispričaš hadis koji si čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa si ga zapamtio.' Ebu-Hurejre: 'Uradit ću to. Ispričat ću ti jedan hadis koji je meni ispričao Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa sam ga zapamtio.' Zatim Ebu-Hurejre duboko uzdahnu, malo zastade, pribra se i reče: 'Ispričat ću ti hadis koji je meni ispričao Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dok smo bili u ovoj kući, a u njoj nije bilo nikoga osim nas dvojice.' Zatim ponovo uzdahnu, malo zastade, pribra se, obrisa lice i kaza: 'Da. Ispričat ću ti hadis koji sam čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, dok smo bili u ovoj kući, a u njoj nije bilo nikoga osim nas dvojice.' Opet uzdahnu i nagnu se prema naprijed. Dugo sam ga držao, a zatim se pribra i nastavi: 'Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mi je ispričao sljedeće: 'Kada bude Smak svijeta,

Uzvišeni Allah će sići među robove da im presudi. Cijeli narod će klečati na koljenima, a prvi kojeg će zovnuti bit će čovjek koji je naučio Kur'an, zatim onaj koji je poginuo na Allahovom putu, a potom bogataš. Uzvišeni Allah će tada kazati učaču Kur'ana: 'Zar te nisam podučio onome što sam objavio Svom Poslaniku?' 'Da, Gospodaru', odgovorit će. 'Pa zašto nisi radio po onome što si naučio?' 'Postupao sam po njemu i danju i noću', tvrdit će. 'Lažeš!', reći će mu Allah, a i meleki će mu to isto reći. Zatim će mu se Svevišnji ponovo obratiti: 'Htio si da se priča da je taj i taj učač, pa to se i pričalo (odnosno, dobio si svoj dio na dunjaluku, jer si postao slavan po svom poslu, želio si da te ljudi hvale, pa to si i dobio. Ljudi su te hvalili, govoreći: 'Taj i taj je dobar učač'). Zatim će doći do bogataša i reći mu: 'Zar ti nisam toliko imetka dao da si postao neovisan od bilo koga?' 'Da', odgovorit će. 'Pa šta si radio s onim što sam ti dao?', upitat će ga Uzvišeni Allah. 'Bio sam milosrdan, pa sam udjeljivao', odgovorit će bogataš. 'Lažeš!', reći će mu Uzvišeni, a to će mu isto i meleki kazati. Zatim će mu Allah reći: 'Želio si da pričaju kako je taj i taj darežljiv, pa se to i pričalo.' Onda će doći do čovjeka koji je poginuo na Njegovom putu, pa će mu reći: 'Za šta si poginuo?' 'Naređeno mi je da se borim na Tvom putu, pa sam se borio i poginuo', odgovorit će. 'Lažeš!', reći će mu Allah, a meleki će mu isto kazati. Zatim će mu se Svevišnji ponovo obratiti: 'Želio si da se priča da je taj i taj hrabar, pa se to i pričalo.'"

Ebu-Hurejre, r. a., dalje pripovijeda: "Zatim me je Poslanik, sal-lallahu 'alejhi ve sellem, udario pa koljenu i rekao: 'Ebu-Hurejre, ove tri osobe su Allahova stvorenja kojima će se prvo potpaliti vatra na Sudnjem danu.'"

Kada ti je nijet čist dok udjeljuješ, tada činiš nešto što je dobro. Prvi koji zaslužuju da lijepo s njima postupaš kako bi te zavoljeli i plemenito se ponašali prema tebi su članovi tvoje porodice: tvoja majka, otac, supruga, djeca, a zatim ostali koji dolaze po prioritetu. Počni sa sobom, a zatim sa svojom porodicom. Kada bi svojoj porodici bio zao, čovjeku više grijeha ne bi trebalo.

Treba napraviti razliku između darežljivosti i rasipanja. Neki

¹ Bilježe Tirmizi i Hakim

čovjek šetao ulicom, pa prođe pored neke devastirane kuće. Vidje, tada, neku mladu djevojku kako sjedi na pragu te kuće, u pohabanoj odjeći, sasvim je siromašno izgledala, pa je upita: "Ko si ti?" "Ja sam kćerka Hatima et-Ta'ija", odgovori ona. Čovjek se začudi: "Kćerka darežljivog i plemenitog Hatima et-Ta'ija u ovakvome stanju?!" "Očeva darežljivost nas je i dovela u situaciju koje si svjedok!", odgovori djevojka.

Uzvišeni Allah kaže: "Ne drži ruku svoju stisnutu, a ni posve otvorenu – da ne bi prijekor zaslužio i bez ičega ostao." (El-Isrā', 29,)

Onaj koji je darežljiv za pohvaliti je, ali ja za kудiti onaj koji se razbacuje. Stoga je Uzvišeni Allah i zabranio da se ruka drži sasvim stegnuta, ali i potpuno otvorena, a, s druge strane, naredio je umjerenost. Između ta dva kraja, ti budi negdje u sredini.

*"Nemoj biti škrt, ali se nemoj ni rasipati
I jedno i drugo u biti je pokuđeno."*

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je darivao ljudima, a nije bio pohlepan, pa da samo na sebe gleda i ne osvrće se na druge. Ebu-Hurejre, r. a., pripovijeda: "Tako bi Allaha, mimo Kojeg nema drugog boga, znao sam se po zemlji prostrijeti od gladi, te sam znao kamen za stomak privezati. Jedanput sjedoh na putu kojim se vraćaju ljudi iz džamije, pa prođe Ebu-Bekr. Upitah ga za neki ajet iz Kur'ana, a to sam učinio samo da bi me poveo, odnosno da bi rekao: 'Hajde sa mnom mojoj kući', ali on to ne učini. Zatim prođe Omer, pa ga upitah za neki ajet iz Allahove knjige, a nisam to uradio osim radi toga da me povede sa sobom. Međutim, on nastavi put, ne povede me. Ashabi su tad preživljavali opasnu glad i neimaštinu. Da im je u tom trenutku došao neki gost, možda ga ne bi imali čime nahraniti. Zatim prođe Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nasmija se kada me vidje, a znao je šta je i na mom licu, a i u mojoj duši. Zatim reče: 'Ebu-Hurejre!' 'Slušam te, Allahov Poslaniče!', odazvah se. 'Hajde sa mnom', pozva me. Išao sam za njim dok ne dođosmo do njegove kuće. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uđe unutra, a ja zatražih dozvolu za ulazak, pa kada je dobih i

ja isto učinih. Zateče mlijeko u nekoj posudi, pa upita: 'Odakle je ovo mlijeko?', pa mu odgovoriše: 'Poklonio ti ga je taj i taj.' 'Ebu-Hurejre!', pozva me, a ja mu se odazvah. On zatim nastavi: 'Otiđi do stanovnika Sofe i zovni mi ih!' Stanovnici Sofe bili su tek pridošli u Allahovu vjeru, narod koji prelazi na islam, pa ostavlja svoje kuće, te živi u gradu u džamiji, ne mareći ni za porodicom, ni za imetkom. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se saosjećao s njima, pa kada bi dobio neku sadaku, njima bi je poslao i ne bi od nje ništa uzeo, a kada bi dobio neki poklon, također bi ga njima poslao, a znao je od njega nešto uzeti i sebi, ali i to nadoknaditi. Nije mi se to svidjelo, pa rekoh u sebi: 'Šta će ovo mlijeko tom narodu?! Imam veće pravo uzeti malo od njega, kako bi mi se snaga povratila. Kada dođu Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredit će mi da im ga dadnem, pa ću to i učiniti. Možda mene neće ništa zapasti.' Ali, morao sam biti poslušan Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Tako da sam otišao do njih i zovnuo ih. Dodoše, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, im dade dozvolu da uđu, pa oni posjedaše od samog početka kuće. Zatim me zovnu: 'Ebu-Hurejre!', a ja mu se odazvah. On nastavi: 'Uzmi ovo i daj im!' Uzeh čašu, dadoh je jednom čovjeku, pa kad je popi, vrati mi je. Zatim je dadoh drugom čovjeku, pa on isto učini. Tako sam išao redom dok ne dođoh do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem – svi prisutni su se već napili. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada uze čašu i reče: 'Ebu-Hurejre!' Ja mu se odazvah, a on nastavi: 'Ostali smo ti i ja.' 'U pravu si, Allahov Poslaniče', rekoh mu. 'Sjedni i pij!', naredi mi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. To sam i učinio. Zatim opet reče: 'Pij!' Pa sam ponovo pio. To je ponavljao sve dok nisam rekao: 'Ne mogu više. Tako mi Onoga Koji te poslao s istinom, nema više mjesta!' 'Daj mi čašu!', reče mi. Dadoh mu čašu, a on se zahvali Allahu i popi ono što je ostalo.'¹

Darežljivost ima svoje tajne! Nekada nećeš direktno počastiti neku osobu, nego one koje on voli, pa će te takva osoba zavoljeti. Jedanput me posjeti jedan prijatelj, te donese neku kesu sa slatkišima i igračkama. Mislim da to nije koštalo više od nekoliko

¹ Bilježi Buhari

novčića. Dade mi to i reče: "Ovo je za tvoju djecu." Obradovao je time djecu, ali sam se i sâm obradovao zato što mi je pokazao da je imao u cilju unijeti radost u srca moje čeljadi.

Bio jednom jedan učenjak koji je bio siromašan. Učenici su mu s vremena na vrijeme davali neke poklone – hurme, brašno i sl. Pa, kada bi mu neki učenik nešto poklonio, uživao bi njegovu naklonost sve dok bi trajalo ono što mu je dato kao poklon, a onda bi se vratio na staro. Jedan od njegovih učenika počeo razmišljati šta će ponijeti kao poklon učitelju – da ne bude puno skupo, ali da dugo traje, pa mu pokloni kesu soli, jer se ona veoma malo koristi, tako da jedna kesa može trajati godinu, pa i dvije.

Ako mene pitaš za savjet koju od sljedeće dvije stvari bi poklonio prijatelju: neki lijep i skup parfem ili zidni sat sa posvetom, ja bih ti rekao da se odlučiš za sat, zato što duže traje i stalno u njega gledaš, a i manje košta. Sjećam se da sam jednom svom prijatelju poklonio zidni sat s posvetom – napisao sam na njemu njegovo ime. Prošlo je nekoliko godina otkako je završio fakultet. Putovao tada u jedan grad da održim predavanje, te sretoh baš njega, došao da prisustvuje predavanju. Pozva me svojoj kući. Kada uđoh u ugostiteljsku sobu, pokaza mi sat, obješen na zidu, pa mi reče: "Ovo je moj najdragocjeniji poklon." A prošlo je sedam godina kako je diplomirao! Ostalo je još da saznaš da je ovaj sat koštao neznatne novce, ali je njegova moralna vrijednost neprocjenjiva.

"Osvojiti srca ljudi prilika je koja se ne ponavlja."

Ukloni zlo

Ljudi su ga mrzili. Gotovo niko nije bio miran od njegovih uvreda. Ako si miran od njegovih ruku, nisi miran od njegovog jezika. Ako te ne povrijedi jezikom u prisustvu, onda te to sigurno neće mimoići u odsustvu. Uistinu je bio omražen čovjek. Veći je teret ljudima nego da brdo na svojim leđima ponesu. A kada se malo bolje zamisliš, vidjet ćeš da on, uglavnom, vrijeđa samo one koji

su u pogledu imetka inferiorniji od njega. Jaki vrijeđa onoga koji je slab, gurajući ga rukom, šutnuvši ga nogom, udarajući ga, ponižavajući, a takav je u ratu poput noja – nigdje ga nema!

Ovi maločas spomenuti su uistinu mrski ljudima, žele da se njihova čast sruši i raduju se njihovim nesrećama. Osim toga, ovakvi su bankrotirali. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je jedanput sjedio sa svojim ashabima, pa ih upita: "Znate li ko je taj koji je bankrotirao?" Odgovoriše: "Bankrotirao je od nas onaj koji nema ni dirhema, niti ima bilo kakve robe." Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nastavi: "Bankrotirao je od mog naroda onaj koji dođe na Sudnji dan s namazom, postom, zekatom, ali je nekog vrijeđao, nekoga ponižavao, jeo nečiji imetak, prolio nečiju krv, nekog je i udario, pa će nekom biti dato od njegovih dobrih djela, nekom drugom, također, od onoga što je dobro činio, pa kada nestane onoga što je od dobročinstva radio, prije nego mu se presudi, uzet će se od njihovih loših djela, te se njemu pripojiti, a zatim će biti bačen u Vatru."¹

Stoga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odvrćao od vrijeđanja drugih, o bilo kojem obliku da se radilo. Aiša, r. a., pripovijeda: "Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije nikada nikoga udario rukom; ni ženu, ni slugu, osim kada se borio na Allahovom putu. A kada bi mu neko nešto uradio, ne bi mu se svetio, osim ako je u pitanju nepoštivanje onoga što je Allah zabranio, u tom slučaju bi se radi Uzvišenog Allaha dao osvetiti."

Općenito, ko koristi blagodati da bi vrijeđao druge, postane omražen kod ljudi. Takvoga Allah još na dunjaluku stavi na kušnju, prije negoli to učini na ahiretu, a pročisti duše onih koji trpe uvrede.

Sjećam se jednog prijatelja, učenika, hafiza, inače dobrog čovjeka, kod kojeg bi ljudi ponekad dolazili da im uči neke dijelove iz Kur'ana, pa bi Allah njegovim posredstvom izliječio onoga koga hoće. Jedanput mu dođe neki čovjek na kojem su se očitovali znaci bogatstva. Sjede ispred njega i reče mu: "Imam bolove u lijevoj ruci, umirem od bola, ne spavam noću, a nisam rahat ni

¹ Bilježi Muslim

po danu. Išao sam kod mnogih doktora, pregledali su me, radili određene terapije, ali nikakve koristi od toga. Bol je Postajao sve veći i žešći, tako da se moj život pretvorio u patnju. Šejh, ja sam trgovac, imam nekoliko organizacija i firmi, bojim se da mi neko zavidno oko nije naškodilo ili da mi neki zlikovac kakav sahir nije poturio." Šejh tada kaza: "Proučio sam mu suru El-Fātiha, zatim Ajetul-kursijju, a potom sure El-Ihlās, El-Felek i En-Nās, ali se ne vidje nikakav utjecaj! Izišao je od mene, zahvaljujući se. Vрати mi se ponovo za nekoliko dana, žaleći se na istu bol. Ponovo sam mu proučio sure i ajete, pa on ode, ali se opet vrati nakon izvjesnog vremena. Opet sam mu proučio isto, ali nikakvog poboljšanja nije bilo. Kada mu je bol postao još veći, rekoh mu: 'Možda je ovo što te snašlo kazna za nešto što si ranije uradio. Možda si nekome nejakom kakvu nepravdu učinio, ili si pojeo nešto što njemu pripada, ili si se nasilno ponio prema nečijoj imovini, pa si tako nečije pravo ugrozio, ili si, pak, nešto slično učinio. Ako je šta od ovoga istina, požuri se pokajati zbog zla koje si učinio i vrati pravo njegovom vlasniku, te zatraži oprost od Uzvišenog Allaha za ono što se zbilo.' Trgovac ne nađe sebe u ovim mojim riječima, nego mi reče sasvim nadmeno: 'Nikada nikom nepravdu nisam načinio, niti sam ičija prava ugrozio. Ali, hvala ti na savjetu.' Nakon ovoga iziđe. Prolazili su dani, a ovaj čovjek nije dolazio kod mene. Bojao sam se da se nije na mene naljutio, ali to je bio samo savjet koji sam mu uputio. Jednom prilikom sretoh ga na jednom mjestu. Pride mi, te me poselami, sav sretan. Upitah ga tada: 'I, šta mi imaš reći, kakva je situacija?' Odgovori: 'Hvala Allahu! Ruka mi je sada dobro, bez doktora i bez bilo kakvog lijeka!' 'Kako to?', upitah ga. 'Kada sam otišao od tebe, počeo sam razmišljati o tvom savjetu. Premotao sam film u svojoj glavi, razmišljajući o ranijim događajima. Pokušao sam se sjetiti da li sam nekome nanio kakvu nepravdu, da li sam prisvojio nečije pravo, pa se sjetih da sam prije nekoliko godina, kada sam pravio svoj dvorac, htio priključiti mu i zemlju koja se nalazila pored njega kako bi bio još ljepši. Ta zemlja bila je vlasništvo jedne žene, udovice, čiji je muž umro, a iza kojeg su ostala siročad. Htjedoh da mi proda zemlju, ali me ona odbi: 'Šta da radim s novcem koji dobijem za zemlju, bolje je da ona ostane

ovim siročadima kada odrastu. Bojim se da ću je prodati, a onda novac ni u šta potrošiti.' Nekoliko puta sam joj poručivao da mi je proda, ali me ona svaki put odbila.' Upitah ga: 'Pa, šta si onda uradio?' 'Uzeo sam zemlju na jedan poseban način', odgovori on. 'Kakav je to poseban način?' 'Znaš, ja imam ogromne veze i veliko poznanstvo. Izvadio sam dozvolu za gradnju, pa sam njenu zemlju, na taj način, pripojio svojoj.' 'A šta je bilo s majkom siročadi?!', upitah ga. 'Čula je šta se desilo s njenom zemljom, dolazila mi je i galamila na radnike, sprečavajući izgradnju, a oni su je ismijavali, smatrajući je ludom. A, ustvari, ja sam ludak, a ne ona. Plakala je, podigavši ruke prema nebu. To je bilo ono što sam svojim očima gledao, a kako li je tek Boga molila u mrkloj noći!' 'Uh! Završi priču!', rekoh mu. Nakon toga on nastavi: 'Išao sam pitati za nju, tražio je sve dok je nisam našao. Zatim sam zaplakao, tražeći da mi oprost. Ostao sam s njom sve dok nije od mene prihvatila nadoknadu za zemlju. Zatim je proučila dovu za mene i oprostila mi. Tako mi Boga, nije bila ni završila s dovom, a zdravlje se spusti u moje tijelo.' Nakon toga malo pognu glavu, zatim je podiže i reče: 'Od koristi mi je bila njena dova, uz Allahovu volju. Uspjela je u onome što niti jedan doktor nije mogao učiniti.'"

"Tvoje oči spavaju, a onaj kome si kakvu nepravdu učinio bdi i moli Allaha da ti zlo nanese, a Allah nikada ne spava!"

Izbjegavaj stvaranje neprijateljstva

U komunikaciji s ljudima naići ćeš na različite karaktere ljudi. Neki su ljuti, neki hladnokrvni, jedni su pametni, a drugi glupi. Jedni su, pak, učeni, a drugi neznalice, neki su dobrog mišljenja, a neki lošeg...

*"Ko s ljudima radi, štošta će od njih pretrpjeti.
U prirodi je njihovoj da nasilnici i tirani budu."*

Tako nasilnik nije svjestan svoga nasilja i misli da je najpravedniji čovjek. Glup ne vidi svoju glupost, nego se smatra najpametnijim, a notorna budala u sebi vidi najvećeg mudraca svoga vremena!

Sjećam se kad sam bio mlad, a sebe još uvijek za takvog smatram, kada sam bio na samom početku srednje škole, dođe nam jedan težak gost. Nisam bio siguran da li je i osnovnu školu završio, ali čitati i pisati je zasigurno znao. Bio sam tada zauzet jednim šerijatskim pitanjem na koje nisam mogao naći rješenje. Prinio sam mu ono što se inače gostima prinosi, a zatim sam uzeo telefon i nekoliko puta pokušao nazvati šejha, imama Abdul-Aziza ibn Baza, Allah mu se smilovao, da pokušam riješiti nejasnoću, ali ga nisam mogao dobiti. Gost primijeti koliko sam zauzet, pa me upita: "Koga zoveš?" "Šejha Ibn-Baza", odgovorih. "Treba mi njegovo mišljenje o jednom važnom pitanju." Tada mi sasvim samouvjereno reče: "Subhanallah! Ibn-Baza zoveš, pored mene prisutnog?!"

Naići ćeš na mnogo ovakvih ljudi. Pretrpi njihovu tvrdoglavost, prijatno s njima postupaj i pokušaj ih pridobiti. Pokušaj, koliko si god u stanju, da ne stvaraš neprijateljstvo, pa nisi ti poslan kao neko ko će o njima voditi brigu. Izvrši što se može izvršiti, a nemoj sebe uništavati!

"Život je prekratak da bi ga provodio u neprijateljstvu!"

Jezik je vladar

Razmišljao sam šta je to zbog čega se ljudi mrze i razilaze među sobom, zbog čega su neki "teži od zemlje" prema drugima, ne žele ih vidjeti, sjediti ili putovati s njima, ili pak prisustvovati gozbi na koju su oni pozvani, pa sam shvatio da je jezik taj zbog kojeg osoba pada na ovako nizak i omražen nivo.

Koliko se samo sukoba desilo između braće ili supružnika zbog psovke, mržnje, ili vrijeđanja!

*"Jezik čovjeka čini njegovu polovinu,
A druga polovina mu je srce.
Osim toga ostala je samo forma mesa i krvi."*

Mi smo u stanju plasirati naše ideje drugima na lijep način, pa zašto onda to činimo na način koji je ružan?!

Spominje se kako je neki kralj sanjao da su mu zubi poispadali, pa je pozvao tumača snova i ispričao mu šta je u snu vidio, te zatraži od njega da mu to protumači. Tumač se namršti kada je čuo san, te uzviknu: "Sačuvaj Bože!" Kralj se uplaši, pa upita: "Šta znače moji snovi?!" Tumač reče: "Dugo ćeš živjeti, pomrijet će ti djeca i sva tvoja porodica, i ostat ćeš sam u carstvu." Kralj zagalami, naljuti se, poče ga psovati i proklinjati, te naredi da ga odvedu i da ga izbičuju. Zatim je pozvao drugog tumača, ispričao mu san, te zatražio od njega da ga protumači. Tumač se razveseli, nasmija se, ukaza mu se vedrina na licu, te poče s tumačenjem: "Raduj se! Dobro je, dobro, kralju!" "Šta znači ovo što sam sanjao?", upita ga kralj. Tumač odgovori: "Znači da ćeš veoma dugo živjeti, tako da ćeš posljednji u tvojoj porodici umrijeti, i cijeli svoj život ostat ćeš kralj." Kralj se obradova, te naredi da mu pripreme poklone, zadovoljan njime, a ljut na onog prvog tumača! Ako malo bolje razmisliš, vidjet ćeš da su oba tumača isto kazala, međutim, onaj prvi je to učinio na jedan, a drugi na drugi način.

Da, jezik je vladar među svim organima. U jednom hadisu se kaže: "Kada se čovjek probudi, svi dijelovi njegovog tijela počnu opominjati jezik, govoreći: 'Boj se Allaha u vezi s tvojim odnosom prema nama! Mi smo s tobom, pa ako budeš na ispravnom putu, i mi smo na istom, a ako skreneš, i mi smo skrenuli!'"

Da, jezik je vladar! Vladar je u obraćanju ljudima, u izmirenju zavađenih, u trgovini, advokaturi... Ali, to ne znači da je nečijem životu došao kraj ukoliko izgubi sposobnost govora. Naprotiv, onaj koji je bio junak, ostaje junak, bilo koju od sposobnosti da izgubi.

Ebu-Abdullah se nije mnogo razlikovao od drugih mojih prijatelja. Međutim, on je, a Allah mi je za to svjedok, bio od onih koji je pokazivao najveću želju za činjenje dobrih djela. Vodio je

brojne misionarske aktivnosti. Jedna od najznačajnijih njegovih aktivnosti bila je angažiranje u svojstvu prevodioca na Institutu za gluhonijeme osobe. Jedanput me nazva i reče mi: "Šta misliš da ti u džamiju dovedem dvije osobe iz Instituta za gluhonijeme da održe predavanje džematlijama?" Začudih se: "Gluhonijemi da drže predavanje?!" "Da", odgovori on. "Došli bismo u nedjelju." Čekao sam nedjelju s nestrpljenjem. Kada nastupi taj dan, otidoh pred vrata džamije da ih sačekam. Stiže Ebu-Abdullah i zaustavi auto u blizini vrata. S njim iziđoše dva čovjeka, jedan je išao pored njega, a drugog je vodio, pridržavajući ga za ruku. Pogledah u prvog, bijaše i gluh i nijem. Ne čuje i ne govori, ali vidi. Drugi je bio gluh, nijem, ali i slijep. Ne čuje, ne govori, niti vidi. Pružih ruku i poselamih se s Ebu-Abdullahom. Ovaj što je bio s njegove desne strane – kasnije ću saznati da mu je ime Ahmed – gledao je u mene, smiješeći se. Pružih mu ruku i pozdravih se. Ebu-Abdullah mi zatim reče, pokazujući na slijepoga: "Poselami se i s Faizom." "Esselamu alejkum, Faize!", rekoh. "Uzmi ga za ruku, on te ne čuje, a i ne vidi te", obrati mi se Ebu-Abdullah. Stavih svoju ruku u njegovu. On mi stisnu ruku i protrese je. Uđoše u džamiju. Nakon namaza, Ebu-Abdullah sjede na stolicu, s njegove desne strane bijaše Ahmed, a s lijeve Faiz. Ljudi su gledali sa zaprepaštenjem. Nisu navikli da za govornicom sjedi nijem čovjek. Ebu-Abdullah se zatim okrenu prema Ahmedu, pokazavši mu nešto rukom. Ahmed tada poče izvoditi različite pokrete rukama. Ljudi su gledali, ništa ne razumijevajući. Ahmed potom išaretom dade do znanja Ebu-Abdullahu da počne s prevodenjem. Ahmedove išarete nije razumio niko osim onoga ko je gluh, pa zar neko može naučiti jezik gluhih?! Ebu-Abdullah se približi mikrofonu i poče: "Ahmed vam pripovijeda o tome kako je došao do upute. U vezi s tim, on kaže: 'Rođen sam gluh. Odrastao sam u Džidi. Moja porodica nije puno marila za mene. Gledao sam ljude kako idu u džamiju, a nisam znao zašto to čine. Vidio sam oca kako ponekad prostire serdžadu, te čini ruku' i sedždu. Nisam znao šta čini. Kada sam tražio od porodice da mi objasne o čemu se radi, ignorisali su me i nisu odgovarali.'" Nakon ovoga, Ebu-Abdullah stade, okrenu se prema Ahmedu, obrati mu se išaretom, te ovaj nastavi s kazivanjem.

Objašnjavao je rukama, a zatim se namrštio, kao da mu je nešto pobudilo emocije. Ebu-Abdullah sagnu glavu, a Ahmed počeo plakati. To je djelovalo na mnoštvo ljudi. Nisu znali zbog čega plače. Nastavio je objašnjavati, s puno emocija. Nakon toga stade, a Ebu-Abdullah počeo prevoditi: "Ahmed vam sada iznosi period preobražaja u njegovom životu, kako je spoznao Allaha i kako je razumio šta znači namaz zahvaljujući jednom čovjeku na ulici koji se prema njemu sažalio, te ga podučio kako da klanja. Objasnio je kako je, kada je počeo klanjati, osjetio snagu Allahove bliskosti, kako je doživio ogromnu nadoknadu za svoj tjelesni nedostatak, te kako je osjetio slast imana." Nakon ovoga Ebu-Abdullah nastavi prevoditi i ostatak Ahmedove priče. Mnogi od prisutnih bili su pogođeni i dirnuti pričom, a ja sam razmišljao: "Eto, Ahmed vidi i zna komunicirati išaretom, te se na taj način Ebu-Abdullah s njim sporazumijeva. Ali, kako će se sporazumjeti s Faizom, on niti vidi, niti čuje, a i ne govori?!" Ahmed završi sa svojim predavanjem, te nastavi brisati suze, zaostale na njegovom licu. Potom se Ebu-Abdullah okrenu prema Faizu. Zapitah se: "Šta će sad?!" Udari ga prstima po koljenu, a Faiz k'o zapeta puška, smjesta počeo držati predavanje, veoma poučno. A znaš li kako se obraćao ljudima? Riječima? Ne, on je nijem, ne može govoriti. Išaretom? Ne, slijep je, ne poznaje komunikaciju išaretom. Obraćao se dodirom. Da, dodirom! Ebu-Abdullah stavi svoju ruku između Faizovih ruku, a ovaj ga počeo doticati na tačno određeni način po ruci. Tako je prevodilac razumio šta želi kazati, a zatim nama prenosio ono što je razumio. To potraja petnaest minuta. Pri tome je Faiz mirno sjedio, ne znajući je li ovaj završio s prenošenjem njegovih "riječi" ili nije, jer nije ni čuo, niti vidio. Kada prevodilac završi, udari ga po koljenu, pa predavač pruži ruke, a prevodilac između njih stavi svoju, te nastavi s predavanjem. Ljudi su čas gledali u prevodioca, čas u Faiza. Čudom su se čudili. A predavač je, ispostavilo se, ljude podsticao na tevbu. Jedanput bi se uhvatio za uši, jedanput za jezik, zatim bi stavio ruke na oči. Nismo razumjeli šta time želi kazati sve dok nam prevodilac, Ebu-Abdullah, nije protumačio da sugeriše ljudima da čuvaju svoj sluh i vid od harama. Pogledah u ljude, te vidjeh kako neki tiho komentarišu, izgovarajući:

"Subhanallah!" Drugi su šaptali onome do sebe, treći su sve to s revnošću pratili, četvrti su plakali... A ja sam razmišljao. Počeo sam uspoređivati njegovu sposobnost, te sposobnost tih ljudi. Uspoređivao sam kako on služi vjeri, a kako oni. Revnost koju pokazuje ovaj slijepi i nijemi čovjek možda je ravna revnosti svih ovih ljudi zajedno.

*"Hiljadu ljudi nekada vrijede k'o jedan čovjek,
A samo jedan može vrijediti k'o hiljadu..."*

Čovjek ograničenih mogućnosti, ali izgara na putu služenja islamu, osjeća se obveznim da se bori za islam, te odgovornim za svakog grješnika i nemarnoga. Pomjerao je rukama, kao da govori: "O ti, koji namaz ostavljaš, do kada?! Ti, koji pogled svoj haramu izlažeš, do kada?! Ti, koji odvratne stvari činiš, koji se haramom hraniš, Allahu ravnoga smatraš, do kada?! Nije vam dovoljno što neprijatelj s nama ratuje, nego se i među sobom sukobljavate!" U ljudima su proradile emocije. Nisam se okretao prema njima, ali sam čuo plač, te slavljenje Allaha. Faiz završi s predavanjem, pa ga Ebu-Abdullah uhvati za ruku. Ljudi su se gurali, želeći se poselamiti. Posmatrao sam ga. Selami se s ljudima, a imao sam osjećaj da su za njega svi ljudi isti. Sa svima se želio poselamiti i nije pravio razliku između vladara i roba, nadređenog i podređenog, onoga koji zapovijeda i kome se zapovijeda. Selamili su ga i bogati i siromašni, i obični ljudi i oni ugledni, a svi su kod njega isti. Rekoh u sebi: "Eh, da su neki, koji su bez ikakvog nedostatka, poput tebe, Faize!" Ebu-Abdullah zatim uze Faiza za ruku, te ga izvede iz džamije. Išao sam pored njih. Uputili su se prema autu, šaleći se, radosni. Oh! Kako je jadan ovaj dunjaluk! Koliko je onih koje nije snašao ni dio tvoje nesreće, a nisu u stanju savladati jad i tugu?! Gdje su oni koji boluju od nekih trajnih bolesti, oni koji idu na dijalizu bubrega, paralizovani, šećeraši, paraplegičari... Zašto ne pokušaju uživati u svom životu, zašto se ne pomire sa stvarnošću?!

Kako je lijepo kada Uzvišeni Allah stavi Svoga roba na neku kušnju, a zatim pogleda u njegovo srce, pa ono bude zahvalno, zadovoljno i spokojno.

Dani su prolazili. Još uvijek mi je pred očima bila slika Faiza. Pa, kada je Faiz uspio u životu i ljudi ga vole, a slijep je, nijem i gluh, šta misliš o onome kojeg je Svevišnji obdario govorom, vidom i sluhom?! Zato koristi jezik u cilju pridobijanja ljudi, te stjecanja njihove ljubavi!

"Čovjekovo meso se ne jede, od njegove kože se ne pravi odjeća, pa šta je drugo od njega preostalo do jezika koji lijepo govori?!"

Kontroliši svoj jezik

Čovjek zna kazati neku riječ koja ljuti Uzvišenog Allaha, ne obraćajući pažnju na nju, pa to bude zapisano kod Svevišnjeg kao nešto čime On nije zadovoljan sve do Dana kada stane pred Njega. Stoga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upozoravao ljude da paze da ne govore ishitreno, ne razmišljajući o posljedicama. Nekontrolisanje jezika dovodi do propasti.

"Čovječe, čuvaj svoj jezik, da te ne ujede, jer zmija je on, Koliko samo ljudi u kaburu leži, zbog jezika njegovog I hrabri se s njim susresti se boja."

Koliko se ljudi rastavilo od svojih žena zbog jezika! Sukobi se s njom, pa ona poviče: "Istjeraj me! Izazivam te da me pustiš! Ako si čovjek, rastavit ćeš se od mene!" On joj naredi da šuti, počne galamiti i koriti je, situacija se rasplamsa, kap prelije čašu, te se, na koncu, rastavi od nje. Stoga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredio čovjeku da šuti kada se naljuti. Da, da šuti, jer ako ne bude kontrolisao svoj jezik, on će ga odvesti u propast.

*"Čovjek umire zbog greške jezika svoga,
A ne kao posljedica gušcnja
Od strane čovjeka drugoga."*

Sjećam se kako sam se prije izvjesnog vremena umiješao u problem dvije porodice, želeći ih izmiriti, a sukobili su se zbog sljedećeg događaja. Jedan stariji čovjek – mislim da je bio prešao šezdesetu godinu života – izišao u lov s nekoliko svojih prijatelja, koji su bili otprilike njegovih godina. Počeše pričati o uspomenama iz djetinjstva, a zatim o posjedima svojih djedova na selima, te među dvojicom od njih izbi konflikt u vezi s nekom zemljom koja je pripadala jednom od njih, a drugi je tvrdio da ona pripada njegovom djedu. Izbi rasprava, te vlasnik zemlje kaza svome prijatelju: "Tako mi Allaha, ako te vidim blizu svoga posjeda, ovo ću ti sasuti u glavu!" Zatim uze lovačku pušku, koja je bila pored njega, podiže je malo iznad njegove glave, te ispali metak. Uzne-miriše se, malo je falilo da se poubijaju. Međutim, prijatelji ih smiriše i otpratiše ih kući. Ovaj, iznad čije glave je ispaljen metak, nije mogao spavati koliko je bio ljut. Nije kako treba ni svanulo, a već je odlučio riješiti se onoga što ga tišti. Uze oružje, te pođe tražiti svoga prijatelja. Nađe ga u kako sjedi u autu ispred jedne škole za djevojke. Inače, bio je penzioner i radio je kao vozač automobila za prevoz profesorica. Parkirao je auto pred vratima škole, te je sjeo unutra, čekajući ih dok iziđu. Pored njegovog auta bilo je parkirano još nekoliko auta sličnih njegovom, a sva su se koristila u istu svrhu – za prevoz profesorica i učenica. Onaj s oružjem se sakri iza drveta, te okrenu pušku prema vozaču koji mu se po odjeći činio da je njegov prijatelj. Zatim povuče obarač. Odjeknu pucanj, a tri metka sručiše se u vozačevu glavu. Ljudi se uskomešaše, nasta vika, a dođe i policija, te okruži mjesto nesreće. Meci su žrtvi rascijepili lobanju, te je, usljed toga, umro. Ubica se sasvim smireno uputi prema policijskoj stanici, te im ispriča šta se desilo: "Ubio sam toga i toga, sad sam miran, pa me ubijte, ako hoćete, zakopajte me ili me zatvorite! Činite šta hoćete!" Pritvoriše ga, a vještak ode proučiti mjesto nezgode. Uze ličnu kartu ubijenog, pročitao njegovo ime, te se zaprepasti – ubijeni nije bio prijatelj ubice kojeg je on, ustvari, želio ubiti, te na taj način sebi udovoljiti, nego neki drugi čovjek koji nema nikakve veze s njihovom nesuglasicom. Vještak uze pod ruku starca koji je trebao biti žrtva, te hitro s njim pođe prema zatvoru. Uvede ga unutra, zaustavi ga ispred ćelije u kojoj se nalazio

ubica, te mu reče: "O, ti! Zar ne tvrdiš da si ubio ovoga?! Meci su izrešetal drugi čovjeka!" Jadnik tada zagalami, nakon čega mu pozli, te je nekoliko dana ostao u komi. Kada je došao sebi, pritvoriše ga, a zatim mu je šerijatski sudija propisao smrtnu kaznu. U pravu je bio Ebu-Bekr kada je rekao: "Ni zbog čega čovjek dulje u zatvoru ne može ostati nego zbog jezika."

Ne mogu zaboraviti riječi onoga halife koji je jedanput sjedio sa svojim prijateljem, smijući se i zbijajući šalu s njim, te im šejtan udari u glavu, pa počese piti alkohol. Kada razum odleprša iz njihovih glava, te njime zavlada "majka svih zala", halifin prijatelj se počeo ružno ponašati, pa se halifa okrenu prema svom tjelohranitelju, pokaza mu na prijatelja i kaza: "Ubijte ga!" A kada halifa nešto naredi, na to nema prigovora, te tako tjelohranitelj priđe njegovom prijatelju i počeo ga gaziti nogama. Čovjek je zapomagao, zatražio je pomoć od halife, ali je ovaj sve to pratio uz smijeh i ponavljao: "Ubijte ga, ubijte ga!" To i učiniše, a zatim ga baciše u duboki bunar. Kada je svanulo, halifa poželi družiti se s nekim, pa reče: "Zovnite mi tog i tog prijatelja!" Oni mu na to odgovoriše: "Njega smo ubili!" "Ubili ste ga?! Ko ga je ubio?! Zašto?! Ko vam je to naredio?!", čudio se halifa. "Ti si nam to jučer naredio", rekoše mu, a zatim mu ispričaše cijelu priču. Halifa osta bez riječi, poge glavu, kajući se, te reče: "Koliko je samo riječi onome, iz čijih usta su izišle, 'Pusti me!' kazale!" A ja kažem: "Koliko je samo onih koji su drugima postali odbojni, koje su ljudi zamrzili, te prema njima počeli osjećati odvratnost, zbog toga što nisu pazili na svoj jezik!"

Ibnul-Dževzi kaže: "Zanimljivo je da postoje ljudi koji su sebe lišili jedenja onoga što je haram, činjenja bluda, krađe, ali nisu u stanju ukrotiti svoj jezik, koji kalja čast drugih i nisu sposobni od toga se sustegnuti."

"Jezik životinje je dug, a ne govori, dok je jezik čovjekov kratak, ali nikada ne šuti!"

Ključ

"Pohvala je ključ koji ljudska srca otvara."

Da, jedna od najljepših vještina jeste da budeš sposoban navići se da otkrivaš pozitivne strane kod drugih, da ih pohvališ i nešto lijepo o njima istakneš prije nego li im sugerišeš na njihove greške. Ovako se, dakle, postupa kada nekoj osobi želiš ukazati da postupa neispravno.

Mnoštvo je onih koji odbiju savjet, ali ne zbog toga što ga ignorišu, ili zato što neće da priznaju svoju grešku, nego zbog toga što osoba koja savjetuje ne čini to na ispravan način.

Zamisli da si otišao u državnu bolnicu da se liječiš. Pođeš prema recepcionaru, te ugledaš s one strane stakla mladića, lista novine, u ruci mu cigareta, ne obraća pažnju na to šta se dešava oko njega, a s druge strane vidiš starca, slijep, stoji umoran, u lijevoj ruci mu malo dijete, a u drugoj knjižica, čeka da ga službenik s recepcije uputi ljekaru. Pored njega starica, u ruci joj dijete koje plače, ona drhti, također čeka ovoga momka da završi s čitanjem informacija o njegovom omiljenom klubu, kako bi je uputio pedijatru. Kada si ugledao ovakav prizor, iznervirao si se – i ne korimo te zbog toga – te si počeo galamiti na službenika: "Hej! Jesi li ti u bolnici, ili... Bojiš li se Allaha?! Bolesnici jecaju od bolova, a ti čitaš novine! Ne može tako! A, pored toga, još i pušiš! Takvog kao što si ti neće popraviti ništa drugo, nego da se žalimo direktoru bolnice, pa da budeš istjeran s posla!" Zasuo si ga ovim riječima, a sad zamisli da ti nije ništa odgovorio i da nije reagovao na tvoju galamu galamom, nego da je bacio novine, te uputio bolesnike ljekaru. Zar smatraš da si uspio riješiti problem? Ne, nikako! Ti si samo riješio trenutnu situaciju, ali ne i problem, općenito. Poslušao te sada, ali će se sutra ili prekosutra ponovo onako ružno ponašati. Pa, kako postupiti? Priđi mu, ali prije toga suzbij srdžbu. Postupi u datoj situaciji racionalno, bez emocija. Ne dozvoli da taj uvredljivi prizor utječe na tvoje ponašanje. Nasmij se, makar i ljut bio. Pa ako je osmijeh i izvještačen, nema veze. Nasmij se i reci: "Esselamu alejkum!" Odgovorit će ti: "Alejkumusselam!", gledajući u sliku svog omiljenog igrača.

Sačekaj nekoliko trenutaka, zatim mu kaži nešto čime ćeš mu privući pažnju, naprimjer: "Kako si? Allah ti svako dobro dao!" Podići će glavu i odgovoriti: "Dobro sam, hvala Allahu!" Već tada si obavio pola posla. Blago mu kaži nekoliko riječi kojim ćeš ga pohvaliti, naprimjer: "Čudno je da neko poput tebe obavlja posao na recepciji." Iznenadit će se, pa će upitati: "Zašto?" Reci: "Pa, kada bolesnik vidi ovo svijetlo lice, odmah ozdravi, ni ljekar mu više ne treba." Nasmijat će se, čudeći se tvom nastupu, pomislit će lijepo o sebi, a zatim će mu obraziti zasjati, te će tada biti spreman primiti savjet. Pitat će te: "Šta ti trebaš?" Odgovori: "Dragi moj brate, vidiš ovog starca i ovu jadnu staricu, bilo bi lijepo kada bi obavio proceduru u vezi s papirologijom, pa da uđu kod ljekara." Uzet će njihove papire, a zatim će ih uputiti ljekaru, nakon čega će uzeti i tvoje papire, pa kada završi s tobom, odnosno vrati ti papire, reci mu: "Subhanallah! Po prvi put te viđam, a uprkos tome, prirastao si mi srcu! Ne znam kako! Boga mi si mi draži od hiljadu ljudi!" Tako ćeš, ustvari, kazati istinu, jer on je musliman i draži ti je od više miliona nevjernika. Obradovat će se, te će ti se zahvaliti na ljubaznosti. Reci mu tada: "Nešto bih ti kazao, ali se bojim da ćeš se naljutiti." "Ne, neću se naljutiti. Izvoli!", reći će. Tada mu daj savjet: "Allah ti je podario ovaj posao, u samom pročelju bolnice. Trebao bi biti ogledalo ostalima, a nisi pretjerano ljubazan prema pacijentima i nije te puno briga za njih. Možda će te stići dova u mrkloj noći nekog pobožnoga starca." Budi siguran da će pogeti glavu, dok budeš govorio, pa će ti reći: "Hvala ti, Allah te nagradio!"

Ovaj metod koristi sa svima čije ponašanje želiš popraviti. Naprimjer, tako bi trebalo postupiti i s osobom koja izostavlja namaz, ili s ocem koji je nemaran prema svojim kćerkama koje se otkrivaju, te na koncu sasvim skinu mahramu, ili prema mladiću koji je neposlušan prema svojim roditeljima. Da bi prihvatili savjet od tebe, nužno je upražnjavati odgovarajuće vještine.

Da, koristi nježne riječi kada želiš ispraviti nečiju grešku! Budi ljubazan, poštuju njegovo mišljenje. Reci: "Ja te ne bih savjetovao da ne znam da ćeš ti to prihvatiti."

U Svojoj Knjizi, Uzvišeni kaže: "O vjernici, kada hoćete da se s Poslanikom posavjetujete, prije savjetovanja milostinju udijelite." (El-Mudžādele, 12.)

I mudri odgajatelj, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, koristio je metode i vještine kako bi ispravio greške drugih, i to na takav način da im ništa drugo nije preostajalo nego da prihvate riječi savjeta. Jedanput je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, htio podučiti Mu'aza ibn Džebela, r. a., da čini zikr poslije namaza, pa mu priđe i reče: "Mu'aze, Boga mi te volim! Nemoj dozvoliti da završiš namaz, a da ne kažeš: 'Allahu, pomози mi da Te spominjem, da Ti zahvalan budem i da Ti pokornost na lijep način izražavam!'" Tako ti Allaha, kakve ima veze prvi dio njegovog govora, riječi: "Boga mi te volim!" s drugim dijelom: "Nemoj dozvoliti da završiš namaz, a da ne kažeš: 'Allahu, pomози mi da Te spominjem...'"? Kada je rekao: "Volim te", bilo je više za očekivati da nakon toga kaže: "Želio bih da te oženim svojom kćerkom!", ili: "Dat ću ti novca!", ili: "Pozivam te na ručak!" Da poslije riječi izražavanja ljubavi dođu riječi kojima ga podučava zikru, zahtijeva da se o ovome razmisli. Znaš li koju ulogu su imale njegove riječi: "Boga mi te volim"? To je bila priprema za Mu'aza da prihvati savjet, uz osjećaje iskrenosti. To je godilo Mu'azu i obradovalo ga, pa mu je, nakon toga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uputio savjet.

Druga situacija: Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, jedanput uze za ruku Abdullaha ibn Mes'uda, r. a., svojom desnom rukom, a zatim preko nje stavi i lijevu, kao vid ljubaznosti, a nakon toga mu reče: "Abdullah, na sjedenju u namazu reci: 'Čast, blagoslov i svako dobro pripadaju Allahu, neka je spas tebi, Poslaniče, te Allahova milost i blagodati Njegove!'" Abdullah je ovo dobro zapamtio. Prošlo je nekoliko godina, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je već bio preselio na ahiret, a Abdullah je s ponosom govorio: "Allahov Poslanik me podučio šta da učim na sjedenju, a moja ruka je bila među njegovim rukama."

Jedanput Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, primijeti da se Omer, r. a., gura s ljudima dok je činio tavaf kada bi se našao kod Crnog kamena, da bi ga poljubio, a inače je bio čvrst,

jakog tijela i možda je pri tome gurao i iznemogle. Želio ga je posavjetovati, pa mu reče, pripremajući ga da prihvati savjet: "Ti si jak čovjek." Omer se obradova tim riječima. Zatim Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nastavi: "Zato, nemoj se gurati kod Kamena."

Jednom htjede posavjetovati Abdullaha ibn Omera, r. a., da klanja noćni namaz, pa mu reče: "Divan li je čovjek Abdullah, još kad bi samo klanjao noćni namaz!" U drugoj predaji se navodi da je rekao: "Abdullah, nemoj biti poput onoga koji bi ustajao navečer, a ne bi klanjao noćni namaz!"

Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, koristio je ovaj divni metod u komunikaciji sa svim ljudima, a posebno prema uglednima. Na početku njegove misije bilo je onih koji su mu se priklonili, ali i onih koji su mu okrenuli leđa. U Medini je tada živio čovjek po imenu Suvejd ibn Samit, inače, veoma cijenjen u svom narodu. Bio je pametan, pisao je poeziju, pamtio izreke mudraca, te se za njega govorilo da je znao sve što je mudri Lukman kazao. Ljudi su mu se divili, pa su mu dali nadimak Savršeni, zbog njegove strpljivosti, poezije, časti i porijekla. On je taj koji je rekao:

*"Mnogo je onih koje bi prijateljem svojim nazvao,
Iako bi te on iza leđa jezikom svojim sasvim ukaljao.
Kad je s tobom, med i mlijeko samo o tebi zbori,
Ali kad te nema, jad i čemer iz usta mu izlazi.
Pred tobom sve lijepo o tebi kazuje,
A kad mu leđa okreneš, kleveta i prevara
Njegova dohakati ti hoće.
Iz oči ju njegovih šta krije vidjeti možeš,
Zlobu i mržnju, okrutnim pogledom izražene."*

Jedanput Suvejd ibn Samit dođe u Meku da obavi hadž ili umru. Ljudi počеше pričati da je stigao u grad, te odoše da ga vide. I Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ču za njega, pa mu dođe i pozva ga da povjeruje u Allaha, odnosno da prihvati islam. Počеше razgovarati o monoteizmu u islamu, o poslanstvu, o tome kako je Muhammed poslanik kojem se objavljuje Kur'an,

govor Uzvišenog Allaha, u kojem su mnoge pouke i mudrosti. Tada mu Suvejd reče: "Možda je to što ti imaš slično onome što ja imam?!" "A šta to imaš?", upita ga Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. On odgovori: "Imam Lukmanov zakonik", odnosno imam Lukmanove mudrosti. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije grubo postupio prema njemu, nije ga ponizio, iako je ovaj usporedio Božiji govor s govorom čovjeka. Ne, nego blagim riječima kaza: "Pokaži mi ih!" Tada Suvejd počeo citirati Lukmanove riječi i mudrosti koje je zapamtio. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je slušao, krajnje smiren. Kada je Suvejd završio, obrati mu se: "Uistinu su lijepe te riječi." Zatim mu reče sljedeće, kako bi mu pobudio interesovanje: "Ali ono što ja imam bolje je od toga. Kur'an je meni objavio Uzvišeni Allah, kao uputu i svjetlo." Nakon toga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, počeo mu učiti Kur'an, te ga pozva u islam. Suvejd je slušao, ništa ne govoreći. Kada je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, završio, bilo je očigledno da je to imalo utjecaja na Suvejda, koji tada reče: "Uistinu su to lijepe riječi!" On potom ode od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i dalje pod dojmom onoga što je čuo, te se vrati u Medinu svome narodu. Ubrzo poslije toga dogodila se bitka između plemena Evs i Hazredž – a on je inače pripadao Evsu – pa ga ovi iz Hazredža ubiše. To je bilo prije nego je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, preselio u Medinu. Ne zna se da li je primio islam ili nije, iako je bilo nekih iz njegovog naroda koji su smatrali da je poginuo kao musliman.

Razmisli kako je Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, s njim postupio, kako ga je osvojio svojim lijepim ponašanjem i nije prema njemu bio grub.

"Nemoj se štedjeti kada hvališ, a budi kratak kada kudiš!"

Emotivni saldo

Mi smo ti koji kreiramo stavove ljudi o nama. Pa, ako te sretne neki čovjek na pijaci i bude namršten, zatim te sretne u radnji,

te opet bude namršten, slučajno se s njim sretneš na svadbi, a on opet namrgođen, o takvome u svojoj svijesti kreiraš ružnu sliku. Kada ga se sjetiš, ili čuješ njegovo ime, odmah ti se ukaže to namršteno lice. Zar nije tako? A kada te sretne osoba s osmijehom na licu na jednom mjestu, zatim bude nasmijana i pri drugom, odnosno trećem vašem susretu, u svijesti ti se ureže svijetla slika o njoj. To je slučaj s onim s kojim nemaš svakodnevne kontakte, dakle, radi se samo o povremenim susretima. Međutim, kada su u pitanju oni s kojima se svakodnevno viđamo, kao što su supruge, djeca, prijatelji u kancelariji ili komšije u mahali, s njima ne postupamo uvijek na isti način. Nekada će nas vidjeti nasmijane, ljubazne, ali će nas nekada vidjeti i ljutite, namrgođene ili će nas vidjeti kako se svađamo i vičemo, jer je i to osobina ljudi. Dalje, oni će nas voljeti onoliko koliko im budemo činili lijepih djela, odnosno ružnih. Drugim riječima kazano, voljet će nas naspram iznosa emotivnog salda na našem "računu" kod njih. Kako to?! Kada uradiš nekome nešto lijepo, takvom si u memoriju urezao lijepe uspomene na tebe. Drugim riječima kazano, sebi otvaraš u njegovome srcu račun na koji pohranjuješ njihovu ljubav prema tebi, odnosno poštovanje. Nakon toga, možeš povećavati iznos na svom emotivnom računu, ali možeš i podizati s njega. Tako svakim osmijehom s kojim ga susretneš, povećavaš iznos na svom emotivnom računu kod njega, svaki poklon to isto čini, a i svaka lijepa riječ ide u prilog tome. S druge strane, svakom uvredom koju mu naneseš, ružnom riječi ili psovkom umanjuješ iznos na računu. Dalje, ako je tvoj emotivni saldo kod njega velik, pa nekom prilikom učiniš nešto što će ga naljutiti, te si na taj način podigao određenu "svotu" s računa, to neće imati prevelike posljedice. Tvoj je emotivni saldo kod njega, kako smo ranije konstatovali, velik.

*"Kada draga osoba počini neku grešku,
Uzmu se u obzir njena dobra djela
Koja to uveliko nadoknade."*

Ako, pak, nemaš sredstava na svom emotivnom računu koji se nalazi kod njega, pa htjedneš podići nešto, a na računu, ustvari,

nema ništa, na taj način ćeš otići u minus. Dalje, izazvat ćeš u njegovom srcu mržnju prema tebi i postat ćeš mu odbojan, jer, podizao si s računa, a nisi ništa na njega pohranjivao. Zar nisi nikada čuo kada ženu, koju je muž ostavio, pitaju o razlogu, pa ona odgovori: "Razlog je čudan, tražio je od mene da idemo posjetiti njegovu sestru, a ja sam to odbila, pa se naljutio, počeo me vrijeđati, psovati, a zatim me i otjerao!" Ako razmisliš o razlogu zbog kojeg se rastao od nje, vidio bi da se, ustvari, ne radi ni o čemu čudnom, to je samo bila "slamka koja je devi slomila leđa"! Naime, priča se kako je neki čovjek imao čvrstu i jaku devu. Htjede negdje putovati, pa počeo na nju tovariti stvari. Vezao ih je na njenim leđima, a deva je to podnosila, dok joj ne natovari tovar koji, inače, nose četiri deve. Deva počeo podrhtavati od tereta, a ljudi su vikali: "Dovoljno si je natovario!" On uze snop slame i reče: "Ovo je lahko, nema više osim ovog." Kad joj stavi slamu na leđa, deva pade na zemlju, pa se to počeo prepričavati kao poslovica: slamka koja je devi slomila leđa. Da malo razmisliš, vidio bi da slama ništa nije kriva, nije ona ta koja je devi slomila leđa. Leđa su joj pukla zbog mnoštva krupnih stvari koje su na nju natovarene. Na početku je trpjela, sve je to podnosila, sve dok joj nije ponestalo snage, pa su joj leđa pukla zbog jedne neznatne stvari. Tako je i s ovom ženom koju je muž napustio. Budi siguran da uzrok tome nije samo posjeta njegovoj sestri. Nakupilo se dosta toga u njegovom srcu: nemarnost spram njegovih potreba, neudovoljavanje njegovim željama i sl. Stalno je podizala "novac" sa svog emotivnog računa kod njega, a ništa na njega nije polagala, uzrokovala je rane, a nije ih liječila. On je sve to trpio dok se nije desila ova situacija, kada su "pukla devina leđa". Da se trudila što više "novca" polagati na svoj emotivni račun, na način što će ga lijepo dočekati i lijepo se ponašati, umiljavati mu se, šaliti se s njim, prijatno postupati, voditi brigu o hrani i odjeći i poštovati njegovo mišljenje, tada bi njen saldo na emotivnom računu bio velik i priuštila bi sebi ogromnu ljubav u njegovom srcu. Ne bi tada bilo nikakve štete ako bi se našla u situaciji da nešto podigne s računa, jer bi se loša djela utopila u moru onih dobrih.

Isti je slučaj i s neposlušnim učenikom koji je nešto neznatno učinio, čime je dobro naljutio učitelja, pa ga je ovaj izgrdio i istjerao ga iz učionice. Nakon toga, ovaj neposlušni učenik reče: "Taj i taj moj prijatelj pravi mnogo veće greške, pa ga ne kažnjavaju, a ja nisam ništa uradio, samo sam bez pitanja ispričao jednu šalu!" On nije svjestan da je ta šala "slamka koja je devi slomila leđa", jer je "prouzrokovao rane, a nije ih sanirao". Isti je slučaj i s prijateljima koji su se posvađali, te komšijama koji su u određenim nesuglasticama.

Prema tome, nužno je da kod svakog pojedinca s kojim se susrećemo kreiramo emotivni saldo. Suprug vreba prilike da ga kreira u srcu svoje supruge, ubire bod po bod. I supruga to isto treba činiti. Dijete ga, također, mora imati u srcu svoga roditelja, učitelj kod svojih učenika, brat kod svog brata, čak i direktor kod onoga kome je nadređen.

"Kada draga osoba poćini neku grešku, uzmu se u obzir njegova dobra djela koja to uveliko nadoknade."

Čarobnjak

"Prića se barem ne plaća... Kaži nam neku lijepu riječ!" Ovako je jadnica kritikovala svoga muža. Istina, on je nije lišio hrane, odjeće, ali je nije darovao slatkim riječima! Učenjaci su saglasni da je najvažnija osobina vještog prodavca da koristi slatke riječi, kao što su: "Oko moje, uzmi, ako treba! Izvoli, nije potrebno da platiš! Ne, ti ne zamaraš, nego odmaraš!" Prodavac je bolji što više lijepih riječi koristi, još ako se lijepome izražavanju doda kvalitetan opis robe, te sposobnost da ubijedi mušteriju da nešto kupi, onda je dostigao vrhunac u svom poslu. Ljudi s iskustvom tvrde da je jedna od najvažnijih osobina sekretara da bude prijatan na jeziku, da mu riječi budu slatke, da očara druge svojim obraćanjem, govoreći: "Čujem, sve će biti uredu! Stojimo Vam na usluzi!" Možda je uspio suprugu svojom ljubavlju zasjeniti, a škrt je, nije nešto pretjerano ni lijep, međutim, općara je lijepim riječima.

Sjećam se kako se jedan mladić volio udvarati djevojkama, a imao je izuzetnu sposobnost da ih pridobije. Koliko se jadnica zaljubilo u njega, te koliko je onih koje više nisu mogle bez njega. Zanimljivo je to da on nije imao "bijesan" auto, kojim bi ih zaveo, niti je imao pun džep, kako bi im kupovao poklone, a nemoj misliti da je u pogledu izgleda bio nešto posebno. Ne, naprotiv, molim Allaha da te ne iskuša time da izgledaš kao ovaj mladić! Međutim, među čeljustima je imao jezik koji, kada bi i kamenu progovorio, otvorio bi ga, gvozdena vrata bi otključao, rijeku bi iscrpio, a kada bi zaljubljenog počeo tješiti, zapanjio bi ga. Svojim je jezikom mamio djevojke, načisto ih opčaravajući njime.

*"Riječi njene čaraju na način koji halal je,
I najjačeg bi vojnika savladale.
Ako duže govori, dosadna nije,
A ako skрати, onom što s njom zborи,
Drago nije što to učinila je."*

Ko se malo osvrne na životopis Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidjet će dosta zanimljivih događaja. Jedanput Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, dođoše trojica ljudi, lidera u svom narodu: Kajs ibn Asim, Zeberkan ibn Bedr i Amr ibn Ehtem. Svi su pripadali plemenu Temim. Počeše se hvaliti. Zeberkan tada reče: "Allahov Poslaniče, ja sam vođa Temima, poštovan i omiljen među njima. Odvraćam ih od nepravde i ispunjavam ono na šta imaju pravo." Zatim pokaza na Amra ibn Ehtema, drugoga vođu, i reče: "Evo, on to zna." Amr ga počeo hvaliti: "Boga mi, Poslaniče, izuzetno je mudar, niko mu ništa ne smije i veoma je poštovan u svome narodu." Nakon toga Amr ušuti. Nije se, dakle, trudio da to što govori o njemu bude nešto posebno lijepo. Zeberkan je očekivao da će ga nadugo hvaliti, međutim, Amr bi kratak. Zeberkan se naljuti, jer, želio je da ga Amr malo više pohvali i smatrao je da mu sigurno zavidi na njegovom položaju, te reče: "Boga mi, Poslaniče, svjestan je ovoga što je rekao, a samo ga je zavist spriječila da o tome više govori!" Amr se tada naljuti, pa reče: "Ja tebi zavidim?! Tako mi Boga, ti si lošega porijekla, skorojević u imetku, budala po rođenju, bezvrijedan u svome narodu! Boga mi je, Poslaniče, istina ono što sam

prvo kazao, a nisam slagao ni ovim što sam sada rekao! Ali, tada sam bio priseban, pa sam rekao kako to najbolje umijem, a zatim sam se naljutio, pa sam pričao kako sam najgore mogao! Boga mi sam u oba slučaja istinu kazao!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se začudio kako je brzo našao argument, kako je to objasnio, te kako vješto umije govoriti, pa reče: "Zaista se govorom može očarati, zaista se govorom može začarati."¹

Budi kreativan u načinu na koji govoriš, pa kad ti neko kaže: "Daj mi olovku!", reci: "Izvoli, dragi moj brate!" Ili, ako kaže: "Nešto bih te trebao!", reci: "Izvoli, šta treba, slušam te, brate mili!", ili, ako kaže: "Želim jednu uslugu od tebe!", reci: "Samo reci šta treba! Izvoli! Uslugu sam znao učiniti nekome ko mi ništa ne znači, a kako tebi da je ne učinim!"

Koristi ovaj način, koji izaziva emocije, sa svojom majkom i govori joj lijepe i nježne riječi, koristi ga kada komuniciraš s ocem, suprugom, djecom i prijateljima. Ovakav metod ti neće nanijeti nikakav gubitak, a njime ćeš druge očarati i ukloniti mržnju i ljutnju koju u sebi nose.

Pogledaj u kakvom su stanju bile ensarije, r. a., nakon Bitke na Hunejnu. Bili su to oni koji su se borili s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, na Bedru, zatim su neki iz njihovih redova izginuli na Uhudu, te bili zatočeni na Hendeku. Borili su se s njim, te ginuli, pa su zajedno osvojili i Meku. Nakon toga, pošli su u Bitku na Hunejnu. U dva *Sahiha* se navodi da je bitka na početku bila žestoka, pa su se ljudi razbježali, ostavivši Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, iza sebe. Vojska Taifa bila je veoma snažna, pa kada su muslimani bili pred samim porazom, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se okrenu prema svojim ashabima, koji su bili u rasulu, te pozva ensarije: "O ensarije!" "Čujemo te, Allahov Poslaniče!", odazvaše se. Vratili su se, poredali se pred njim, a zatim su tjerovali neprijatelja svojim sabljama, branili Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, svojim prsima, sve dok se nevjernici ne razbježaše, a muslimani ne izvojevaše pobjedu. Kada se bitka završila, te kada je sakupljen ratni plijen pred Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem,

¹ Bilježi Hakim

počese gledati u njega. Jedan od njih spomenu kako su mu djeca gladna, kako mu je porodica siromašna, te poželi da dobije nešto od plijena da bi ih snabdio. Tada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pozva Akrea ibn Habisa, koji je primio islam tek nedavno, nekoliko dana prije osvojenja Meke, te mu dade stotinu deva. Zatim zovnu Ebu-Sufjana, pa i njemu dade stotinu deva. Tako je dijelio Mekelijama ratni plijen za koji su ensarije svoj trud uložile, a ovi se nisu borili, niti su išta žrtvovali. Kada to ensarije vidješe, počese među sobom govoriti: "Neka Allah oprosti Poslaniku! Udjeljuje Kurejšijama, a nas zaboravlja; sablje naše su još krvlju natopljene!" Vidjevši to, Sa'd ibn Ubade, r. a., koji je bio njihov vođa, ode kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče mu: "Poslaniče, tvoji ashabi iz redova ensarija naljutili su se na tebe!" "Zašto?", začuđeno upita Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Zato što si plijen do kojeg si došao podijelio svome narodu", tj. Mekelijama, "mnogo toga si poklonio arapskim plemenima, a ensarije ništa od toga ne dobiše", odgovori Sa'd. Tada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, upita: "Gdje si ti u svemu tome, Sa'de?" "Allahov Poslaniče, ja sam samo jedan iz redova moga naroda", odgovori on. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, osjeti da ranu treba zaliječiti lijekom koji ulazi u srca, a ne u džep, pa reče: "Sakupi mi svoj narod!" Kada se sakuplše Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pride, zahvali se Gospodaru, a zatim reče: "Ensarije, šta sam ja to čuo da ste pričali?" Odgovoriše: "Naši velikodostojnici nisu rekli ništa, a obični ljudi među nama su progundali: 'Neka Allah oprosti Poslaniku, daje Kurejšijama, a nas zaboravlja; naše sablje su još uvijek krvlju natopljene!'" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "O ensarije, zar niste u zabludi bili, pa vas je Allah uputio sa mnom?!" Odgovoriše: "Svakako! Allahu i Njegovom Poslaniku svako dobro pripada." "Zar niste bili sirotinja, pa vas je Allah bogatim učinio, i neprijatelji ste jedni drugima bili, pa je Allah ljubav u srca vaša ulio?!", nastavi s pitanjima Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. "Svakako! Allahu i Njegovom Poslaniku svako dobro djelo pripada." Nakon toga Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ušuti, a i oni su šutjeli. Gleđao ih je, a zatim reče: "Zar mi nećete odgovoriti, ensarije?!" "Na

šta da ti odgovorimo, Allahov Poslaniče, kad Allahu i Njegovom Poslaniku svaka vrsta dobročinstva pripada?!" "Boga mi biste, kada biste to htjeli, mogli reći nešto što je istina, nešto u što vam bi se povjerovalo, a to je sljedeće: 'Došao si nam u vremenu kada su te poricali, pa smo ti mi povjerovali, došao si nam razočaran, pa smo ti mi pomoć pružili, i odbačen, pa smo ti skrovište našli, i siromah si bio, pa smo te mi snabdjeli.'" Nakon ovih riječi proradile su emocije, srca su počela da kucaju, pa Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ensarije, zar ste se naljutili na Allahovog Poslanika zbog ono malo od dunjaluka čime sam Kurejšije htio pridobiti u islam? Vi ste se već učvrstili u islamu, a oni su tek iz vremena džahilijeta izišli, a i u gubitku su – gubitak koji su doživjeli dok je osvajana Meka. Ja sam ih htio pridobiti i omiliti im vjeru. Zar niste zadovoljni, ensarije, da oni idu svojim kućama s ovcima i devanima, a vi da se vraćate s Allahovim Poslanikom svojim kućama?! Kada bi oni pošli u jednu dolinu ili klisuru, a ensarije u drugu dolinu, odnosno klisuru, ja bih pošao tamo gdje su i ensarije pošle. Tako mi Onoga u Čijim Rukama je Muhammedova duša, da se ne radi o hidžri, postao bih ensarijal Allahu, pomози ensarijama i sinovima sinova ensarijskih!" Ljudi su počeli plakati, tako da su im brade bile mokre od suza, pa rekoše: "Zadovoljni smo podjelom Allahovog Poslanika i dijelom koji nam pripada!" Nakon toga se razlidoše.

A ljepote li, Allahu! Kako je divan bio naš Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem!

Lijepim riječima u stanju si, ponekad, opčarati ljude. Spominje se se kako je u Gornjem Egiptu živio jedan bogat i moćan čovjek, kojeg su zvali Paša. Posjedovao je dva feddana¹ zemlje. Bio je nadmen i ponižavao je nemoćne poljoprivrednike. Vremena su se promijenila, te njegova zemlja posta neplodna. Postao je siromah, nakon što je bio bogat, u oskudici, djeca mu gladna, a nije imao nikakvih izvora prihoda. Nije znao ništa drugo raditi osim baviti se poljoprivredom, ali njegova zemlja ničemu više nije vrijedila. Pođe tražiti bilo kakav posao, pa dođe na usjev jednog od seljaka koji su ranije okusili njegovo ponižavanje. Priđe mu, te ga krajnje

¹ Feddan iznosi oko 4200 m² (op. prev.)

ponizno upita: "Mogu li kod tebe naći kakav posao; da berem plodove, da čistim zrnevlje, da kalemim voće ili nešto tome slično?" Seljak se namršti, pa reče: "Ti da radiš kod mene?! Ti si ohol i nadmen! Hvala Allahu da je uslišao našu dovu, pa te ponizio!" Zatim ga otjera sa svoje njive. Ovaj krenu dalje, razočaran, dok ne dođe u drugu njivu, te ugleda seljaka koji je, također, imao s njim loša iskustva, te ga i on otjera, kao što je to učinio i onaj prvi. Jadni Paša nastavi put, nije se ni na šta osvrtao, a nije se želio vratiti praznih ruku svojoj djeci. Prođe pored njive trećeg seljaka, uđe u nju da iskuša i svoju treću sreću. Kada ga seljak ugleda, zaprepasti se. I on je, također, ranije bio okusio Pašino ugnjetavanje. Paša reče: "Ja tražim posao, djeca su mi gladna." Seljak ga je htio poniziti i osvetiti mu se na dosjetljiv način, pa reče: "Dobrodošao, Paša! Obasjao si svjetlom moj usjev! Ko je danas sretniji od mene?! Veliki Paša ušao u moju njivu! Ti si moćni i ugledni Paša! Ti si..." Nastavio je s riječima hvale, tako da Paša posta sasvim opčinjen! Nakon toga, seljak reče: "Dobro mi došao! Ima kod mene posla, nego, ne znam hoće li ti odgovarati?" "Šta je u pitanju?", upita Paša. "Danas ću orati njivu, imam plug koji vuku dva vola – bijeli i crni. Međutim, crni je danas bolestan, pa bijeli ne može sam vući plug. Želio bih da danas radiš na mjestu crnog vola, jer ti si jak, vođa si, starješina i uvijek si bio naprijed." Tada Paša, sasvim nadmen, pođe prema plugu i stade pored bijelog vola. Seljak priđe bijelom volu i prikači mu uže kojim će vući plug, a zatim priđe Paši, govoreći mu: "O najbolji Paša na svijetu, snažni, junačino!" Zatim se pope na plug, s bičem u ruci i počeo vikati: "Hajde!" Udari po leđima bijelog vola, te on krenu. Krenu tada i Paša, vukući plug, a seljak je govorio: "Lijepo, Paša, odlično!" Udari bika po leđima, vičući: "Jače, Paša, bolje!" Jadni Paša nije navikao na nešto ovakvo, međutim, vukao je svom svojom snagom, od jutra pa sve do zalaska Sunca, kao da je bez pameti ostao. Kada završi, seljak mu skide konopac, te mu reče: "Boga mi, dobro radiš, Paša! Ovo mi je najbolji dan koji sam proživio!" Zatim mu dade nekoliko novčića, te se Paša vrati svojoj kući. Uđe kod svoje djece, a ramena su mu bila u ranama, krv mu je tekla iz tabana, a odjeća mokra od znoja. Međutim, još uvijek je bio opčinjen. Djeca ga

upitaše: "I, jesi li našao posao?" "Da", odgovori nadmeno, "ja sam Paša, kako da ga ne nađem?!" "A šta si to radio", nastaviše djeca s pitanjima, a on odgovori: "Radio sam... Hmmm! Radio sam..." Zatim poče galamiti, jer shvati da je bio opčinjen i bi mu jasno šta se zapravo desilo. Jedno vrijeme ništa ne kaza, a zatim reče: "Radio sam k'o vo!"

"Izaberi najbolje riječi, kao što biraš najbolje plodove!"

"Neka riječi radost donesu, kad situacija radosna nije!"

Jedan od najtežih trenutaka jeste onaj kada ti dođe čovjek s nekom potrebom, pa se vrati razočaran, ne riješivši ništa. Da, udovoljavanjem potrebama drugih izražava se velika pokornost. Dovoljno o tome kazuje Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Da pođem sa svojim bratom zbog neke njegove potrebe, kako bih mu pomogao da je riješi, draže mi je nego da cijeli mjesec boravim u i'tikafu u ovoj mojoj džamiji."¹

Međutim, nekim potrebama je teško udovoljiti. Ne možeš dati novac svakom onome ko ga od tebe zatraži, ne možeš ići na put sa svakim onim ko to od tebe zatraži, niti možeš dati svakome ono što traži. Problem je u tome što se mnoštvo ljudi, kada se ne udovolji njegovoj potrebi, naljuti, pa te počne grditi u društvu, jednom te optuživši da si škrt, drugi put da si sebičan itd. Šta raditi u ovakvoj situaciji? Budi mudar kada je u pitanju izlaz iz nezgodne situacije. Neko od tebe zatraži nešto, pa mu ne možeš udovoljiti, ali mu makar odgovori lijepim riječima. Rečeno je:

*"Nemaš konja niti novca za pokloniti ga,
Pa neka riječi, makar, radost donesu,
Ako situacija takva nije."*

¹ Bilježi Taberani. Hadis je hasen.

Kada neka osoba čuje da putuješ u određeni grad, pa ti dođe i kaže: "Želio bih da mi nešto kupiš u gradu u koji putuješ", a ti to ne želiš učiniti iz nekog razloga, kako ćeš reagovati? *Pa neka riječi, makar, radost donesu, ako situacija takva nije.* Reci: "Oči bih ti svoje dao, draži si mi od svih ljudi, ali, bojim se da neću imati vremena, a postoje i određene okolnosti koje će me spriječiti da ti to donesem..."

Naš Poslanik i Allahov miljenik, Muhammed, sallallahu 'alejhi ve sellem, pridobijao je ljude svojim ahlakom i njime osvajao njihova srca. Jedanput je sjedio sa svojim prijateljima, pričajući im o Kabi, vrijednostima umre, oblačenju ihrama, te im srca zalepršale, čeznući za tim mjestom. Tada im Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, naredi da se pripreme da odu zijaretiti Kabu. Poticao ih je da što više njih to učini. Pripremili se, a iz predostrožnosti ponesoše sa sobom i oružje. Tako Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pođe sa četiri stotine svojih ashaba obaviti umru, učeći telbiju. Hrlili su u Grad sigurni, pa kada se približili mekanskom brdu, kleknu Kava, deva Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. On je htjede potaknuti da nastavi put, ali ona to odbi. Ljudi tada povikaše: "Ne sluša deva!", a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Nije deva neposlušna, nije to u njenoj prirodi, nego ju je zatočilo Onaj Koji je i sa slonom to učinio." Misli se na slona Ebrehe s kojim je došao iz Jemena želeći srušiti Kabu, pa ga je Allah spriječio u njegovoj nakani. Nakon toga, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaza: "Tako mi Onoga u Čijoj je Ruci moja duša, neće me (Kurejšije) pitati za bilo šta u čemu će se poštivati Allahove svetinje, a da im tome neću udovoljiti!" Nakon toga pobode devu, te ona skoči. Uputiše prema Meki, te se zaustaviše na Hudejbiji, mjestu u blizini Meke. Kurejšije tada počеше pričati među sobom o Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, i umri, pa njihovi velikodostojnici odoše do njega kako bi ga spriječili da uđe u grad. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se ne složi s tim, htio je ući u Meku i obaviti umru. Tako se izmijeni nekoliko njihovih izaslanika, sve dok mu ne dođe Suhejl ibn Amr, koji s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, sklopi dogovor da se muslimani vrate u Medinu, a da obave umru sljedeće godine. Tako sklopi s njim mirovni

sporazum u kojem je Suhejl kao uslov postavio da se neće desiti da musliman iz Meke pobjegne u Medinu, a da ne bude vraćen nazad. S druge strane, onaj koji napusti Medinu, te pobjegne u Meku kao otpadnik od islama, priključivši se nevjernicima, bit će prihvaćen u ovom gradu. Muslimani tada rekoše: "Subhanallah! Da nam dođe neki musliman, pa da ga mi vratimo nevjernicima! Kako da ga vratimo nevjernicima, a došao je nama kao musliman?!" Dok su tako izražavali svoje nezadovoljstvo, dođe im jedan mladić, vukući se po zemlji ispucaloj od žege. Vukao je neke konopce, te vikao: "Allahov Poslaniče!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga pogleda, kad ono Ebu-Džendel, sin Suhejla ibn Amra. Već je bio primio islam, pa ga je otac zbog toga kažnjavao i zatvorio ga u ćeliju. Kada je čuo za muslimane, pobjegao je iz pritvora, te došao, vukući se u konopcima, krv je tekla iz rana, a suze lile iz očiju. Baci se, iznemogao, pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a muslimani su ga posmatrali. Kada ga Suhejl ugleda, naljuti se. Kako je pobjegao iz pritvora?! Zatim na sav glas povika: "Ovo je prvi, Muhammede, za koga ću se s tobom dogovoriti da mi ga vratiš!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada reče: "Još uvijek nismo sklopili ugovor!", **na šta Suhejl odgovori riječima: "Boga mi, onda nikada s tobom neću ni dogovoriti mir!"** Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu reče: "Predaj ga meni!", a Suhejl odgovori: "Neću ti ga predati!" "Učini to", nastavi insistirati Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, a Suhejl ponovo odbi to učiniti. Nakon toga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ušutio, a želio je po svaku cijenu približiti Kurejšije islamu, koliko je to bio u stanju. Nije želio da jedan musliman napravi problem, pa da se u potpunosti poništi mirovni sporazum. Suhejl tada skoči prema svome sinu, a on povika, tražeći pomoć od muslimana: "Muslimani, ponovo se moram vratiti mušricima, a došao sam vam kao musliman! Zar ne vidite na kakve me patnje stavljaju?!" Nije ih prestajao moliti za pomoć sve dok im ne nesta iz vida, a muslimanima su srca plakala od muke. Momak u cvijetu mladosti podvrgava se kazni, iz ugodnog života biva primoravan živjeti u patnji, a sin je jednog od vođa u svome narodu, onaj koji je uvijek uživao u svakojakim blagodatima i imao šta mu duša poželi, sada u ko-

nopcima biva odvučen na oči muslimana, da bi ga bacili u zatvor i okove mu stavili, a oni mu ne mogu pomoći. Ebu-Džendel tako osta u Meki, usamljen, moleći Gospodara da ga učvrsti u vjeri, da ga sačuva od grijeha i da istinski u Allaha vjeruje. Muslimani se tada vratiše s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, u Medinu, ljuti na nevjernike, te tugujući za nemoćnim muslimanima koji ostadoše iza njih.

Kazne nad nemoćnim u Meki postadoše još žešće, tako da ih više nisu mogli podnositi. Ebu-Džendel, njegov prijatelj Ebu-Besir, i drugi bespomoćni muslimani u Meki, pokušavaše otrgnuti se iz okova. Tako Ebu-Besir uspije pobjeći iz pritvora, te se smjesta zaputi prema Medini, noseći ogromnu želju u sebi i radostan što će biti u prisustvu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovih ashaba. Tumarao je pustinjom, noge su mu se pržile na užarenoj zemlji, ali na koncu stiže u Medinu, te se odmah uputi u džamiju. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio u džamiji sa svojim ashabima, kada se pojavi Ebu-Besir, s tragovima mučenja na tijelu, izmoren od puta, raščupan, prašnjav. Nije uspio ni doći do daha, kad stigoše dvojica Kurejšija, te uđoše u džamiju. Kada ih ugleda, uplaši se i uzne-miri, a pred oči mu se vrati slika patnji kojima je podvrgavan. Kurejšije povikaše: "Muhammede, vrati nam ga! Ugovor koji si s nama sklopio..." Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se sjeti ugovora koji je sklopio s njima, da će vratiti svakoga ko im dođe iz Meke, te pokaza Ebu-Besiru da se vrati nazad što on i učini. Kada Kurejšije s Ebu-Besirrom napustiše Medinu, sjedoše da jedu. Jedan od njih osta kod Ebu-Besira, a drugi ode obaviti nuždu. Ovaj što je ostao čuvati zarobljenika izvuče sablju, te poče njome mahati, izigravajući se s njim: "Ovom sabljom ću te udarati i u Evsu i u Hazredžu, i po danu i po noći!" Ebu-Besir mu tada reče: "Mislim da ti je dobra sablja." "Svakako!" odgovori ovaj, "Boga mi je dobra! Više puta sam je imao priliku probati." "Daj mi je da je pogledam!", obrati mu se Ebu-Besir, a ovaj to i učini. Nije je kako treba ni uzeo u ruku, kad je podiže, zamahnu, te onome odrubi glavu. Kada se drugi Kurejšija vratio, ugleda mrtvo tijelo svoga prijatelja, obezglavljeno, prostrto po zemlji. Uplaši se. Poče bježati, te stiže u Medinu i utrča u džamiju. Kada ga Allahov

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ugleda tako preplašenog, upita: "Što se ovaj uspaničio?" Kurejšija stade ispred njega, te od straha poče vikati: "Tako mi Boga, prijatelj mi je ubijen! A i ja bih bio mrtav da nisam..." Ubrzo za njim stiže i Ebu-Besir. Bio je ljut, a u ruci mu je bila sablja, krvlju natopljena. Obrati se Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, Allah je dao da ispuniš svoju obavezu. Vratio si me njima, pa me je On spasio i vama me pripojio." "Ne", odgovori Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Tada Ebu-Besir povika na sav glas: "Onda mi, Allahov Poslaniče, daj ljude da ti osvojim Meku!" Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, se svidje njegova hrabrost, ali nije mogao udovoljiti njegovom zahtjevu, jer je između njega i Mekelija na snazi bio ugovor. Međutim, htio mu je odgovoriti na ljubazan način. *Neka riječi radost donesu, kad situacija radosna nije!* Okrenu se prema svojim prijateljima, te poče hvaliti Ebu-Besira: "Blago li se majci njegovoj! Ušao bi u rat kada bi imao ljude!" Ovim riječima je htio smiriti Ebu-Besira, a i iskupiti se kod njega. Ebu-Besir je tada stajao na vratima džamije i očekivao je da će mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, na koncu dozvoliti da ostane u Medini. Međutim, Allahov Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, imao je na umu ugovor s Kurejšijama, te mu naredi da napusti Medinu. Ebu-Besir to ču i poslušao ga. Da, poslušao je i nije mu islam za to ništa bio kriv, niti se okrenuo protiv muslimana. Želio je od Blagoga i Darežljivoga nagradu, od Onoga zbog Kojeg je napustio svoju porodicu, ostavio svoje dijete, sebe na patnju stavio i tijelo svoje kaznama podvrgnuo. Ebu-Besir tada iziđe iz Medine, ne znajući kuda da ide. U Meki ga čekaju kazna i konopci, a u Medini se drže prisege i ugovora, te, na koncu, ode na obalu Crvenog mora i smjesti se u pustinji koja ne daje nikakvih plodova. Nije imao društva, niti bilo koga s kim bi porazgovarao. Bespomoćnim mekanskim muslimanima dođe vijest o tome. Čuli su da se spasio, te da je i za njih našao izlaz. Znali su da ih muslimani ne mogu primiti u Medinu, dok ih, s druge strane, nevjernici u Meki podvrgavaju kaznama. Tada se i Ebu-Džendel oslobodi poveza i pridruži se Ebu-Besiru. Nakon njega još je muslimana pristiglo na to mjesto i ubrzo njihov broj postade velik. Od tada nijedna kurejšijska

karavana nije mogla proći, a da je oni ne napadnu. Kada se to više puta ponovilo, Kurejšije odoše Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, preklinjući ga da ih uzme sebi. Tada im Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, poruči da dođu u Medinu. Kada im stiže pismo, obradovaše se. Međutim, Ebu-Besir je već tada bio na samrti i obraćao se Gospodaru: "Moj Gospodar je Uzvišen i Najveći je! Ko Allahovu vjeru pomogne i On će njemu od pomoći biti!" Kada dođoše kod njega i rekoše mu da im je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dozvolio da žive u Medini, da je njihovom izgnanstvu došao kraj, njihovim potrebama udovoljeno i da su postali sigurni, on se razveseli, te reče: "Pokažite mi pismo Allahovog Poslanika!" Pružiše mu pismo, a on ga uze, stavi ga na prsa, a zatim reče: "Svjedočim da nema boga osim Allaha, te da je Muhammed Allahov Poslanik!" Nakon ovoga duboko uzdahnu i umrije. Neka Allah, dž.š., bude milostiv prema Ebu-Besiru i neka Poslanika blagoslovi, spasi ga i milošću ga Svojom obaspe!

Jezikom razveseliti, odnosno govorom očarati znači i čuvati onoga koji ti lijepe riječi upućuje, odnosno biti ljubazan prema takvome. Priča se kako je neka siromašna žena legla u postelju **pored svoga muža, u staroj kolibi čiji su zidovi bili zakrpljeni, a krov je bio od palminih trupaca. Zagleda se u zid, a zatim i u krov, te reče: "Znaš li šta bih željela?" "Šta bi željela?", upita je muž. "Željela bih da imamo veliku kuću, u kojoj bi bio sretan sa svojom djecom, te u koju bi mogao pozvati prijatelje. Zatim bih željela da imaš dobar auto, da uživaš kad ga voziš, da imaš dvaput veću platu, kako bi dugove vratio. Još bih željela..." Tako je jadnica nabrajala s oduševljenjem šta bi sve željela, a što bi njega usrećilo, dok je on već duboko zaronio u razočarenje i beznade da se išta može popraviti i ništa lijepo nije umio kazati. Kada se umorila od nabiranja, upita ga: "A šta bi ti želio?" Dugo je gledao u krov, a zatim odgovori: "Želio bih da jedan trupac s ovog krova padne tebi na glavu, te da je prepolovi!"**

"Upitaše ga: 'Šta je to što će najviše ljude uvesti u Vatru?' Odgovori: 'Ovo i ovo!', pokazavši pri tome na stidno mjesto i na jezik."

Dova

Neću ovdje govoriti o vrijednostima dove, o svemu lijepome što ona sa sobom nosi, niti o uslovima da bude primljena. To nema direktne veze s onim o čemu govorimo ovdje, a to je vještina komuniciranja s ljudima. Želim ukazati kako dovu možeš iskoristiti u svrhu pridobijanja ljudi.

Prije svega, zamoli Allaha da ti podari najljepši ahlak, kao što je to činio i Njegov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Allahu, Tebi svaka hvala pripada! Slavljen Ti si i Tebi se zahvaljujem! Prema sebi sam se ogriješio, grijeh svoj priznajem, stoga mi oprosti, a to niko mimo Tebe učiniti ne može! Podari mi najljepši način ponašanja, a to samo Ti darivaš! Liši me svega onoga što ne valja, a toga niko mimo Tebe ne lišava! Odazivam Ti se i **pokoravam Ti se! Svako dobro u Tvojim Rukama je!**"

A sada ćemo se vratiti na našu temu: Kako ćeš dovom pridobiti srca ljudi? Ljudi, općenito, vole da se za njih upućuje dova. Čak i prilikom pozdravljanja, kada se susretneš s njima, raduju se ako za njih štogod Allaha zamoliš. Pa, osim što ćeš pitati: "Kako si? Šta radiš?", dodaj i: "Allah te sačuvao! Allah te blagoslovio! Allah ti srce učvrstio!" i sl. Neka riječi, koje koristiš u dovi, ne budu uobičajene, poput: "Allah ti uspjeha dao! Allah te čuvao!" To je lijepa dova, ali, ljudi su navikli na takve izraze i neće im zazvoniti u ušima kada ih čuju. Tako, kada sretneš nekoga s djecom, zamoli Allaha nešto za njih, a da njihov otac to čuje: "Allah te njima obradovao! Allah vam stanje vaše popravio! Allah te dobročinstvom njihovim počastio!" Ovo govorim iz iskustva. Mnogo puta sam doživio ovakvu situaciju i bio svjedokom da je ovakav način postupanja uveliko osvajao srca ljudi.

Jedne ramazanske večeri bio sam pozvan u neku emisiju uživo. Tema je bila vezana za oblike ibadeta u ramazanu. Emisija se

snimala u Meki, u sobi jednog hotela koji gleda na Kabu. Govorili smo o ramazanu, a gledaoci su kroz prozor iza nas mogli vidjeti ljude koji obavljaju umru i obilaze oko Kabe. Očaravajući prizor! Čak je i voditelju programa zaigralo srce, te je počeo plakati. Atmosfera je odisala imanom, ništa nije stršilo, osim jednog kamermana, koji je u jednoj ruci držao kameru, a u drugoj cigaretu! Kao da je želio ne izgubiti niti jedan trenutak u ramazanu da ne snabdije svoja pluća duhanom! To mi je mnogo zasmetalo. Dim je gušio i mene i mog prijatelja, međutim, nije bilo druge nego strpiti se, pošto je emisija bila uživo, a ono na šta je čovjek primoran, mora i podnositi. Prošlo je sahat vremena i emisija je uspješno okončana. Tada mi pride onaj kamerman, s cigaretom u ruci, zahvaljujući mi se i hvaleći me. Stisnuh mu ruku, te rekoh: "Hvala i tebi što si učestvovao u snimanju vjerskog programa. Nego, imao bih ti nešto reći." "Samo izvoli", odgovori on. "Duhan i cig...", nisam ni izgovorio, a on me prekide: "Ne, nemoj me savjetovati! Boga mi, šejh, nema od toga nikakve koristi!" Rekoh mu: "Uredu! Ali, poslušaj me, ti znaš da je pušenje cigareta haram, te da je Allah rekao..." Opet me prekide: "Šejh, nemoj gubiti vrijeme! Pušim već dugo godina, duhan teče u mojim venama! Nema od toga fajde. Bilo je lukavijih od tebe koji su me savjetovali!" "Znači, nema nikakve koristi?", upitah ga. Dovedoh ga u bezizlaznu situaciju, te mi reče: "Moli Allaha za mene, uputi Mu dovu!" Uzeh ga za ruku i rekoh mu: "Dođi sa mnom." "Gdje?", upita me. "Da pogledamo Kabu", odgovorih. Stadosmo ispred prozora koji je gledao na Harem. Bio je ispunjen ljudima, činili su ruku', sedždu, obavljali umru, plakali. Prizor je uistinu bio zapanjujući. Upitah ga: "Vidiš li ove?" "Da", odgovori on. "Došli su sa svih strana svijeta, bijelci i crnci, Arapi i drugi narodi, bogati i siromašni. Svi mole Allaha da ono što čine primi od njih, te da im grijehe oprost", rekoh. "Tako je, u pravu si", reče on. "Zar ne bi volio da i tebi Allah podari ono što je njima podario?", upitah ga. "Svakako!", odgovori. Tada mu rekoh: "Podigni ruke, učit ću dovu za tebe, a ti govori 'amin!'" Podigoh ruke i rekoh: "Allahu, oprost mu!", a on reče: "Amin!" "Allahu, povisi njegovu deredžu i sastavi ga u Džennetu s njemu dragim osobama. Allahu..." Nastavio sam učiti dovu, a njemu

zaigra srce, poče plakati, govoreći: "Amin, amin!" Kada sam htio završiti, rekoh: "Allahu, ako ostavi duhan, uslišaj ovu dovu, a ako ga ne ostavi, učini da ga se kloni!" Čovjek se poče gušiti u plaču, pokri lice rukama, te istrča iz sobe.

Prošlo je mnogo vremena. Pozvaše me u sjedište televizijske kuće koja je bila pokrovitelj emisija uživo. Kada sam ušao u zgradu, priđe mi jedan krupan čovjek, srdačno me poselami, poljubi me u glavu, te se sage prema ruci da bi je poljubio. Bio je obuzet emocijama. Rekoh mu: "Allah te nagradio na tvojoj ljubaznosti i lijepom ponašanju. Cijenim pažnju koju si mi pokazao, ali, oprosti, ja te nisam prepoznao!" "Sjećaš li se kamermana kojeg si savjetovao prije dvije godine da ostavi duhan?", upita. "Sjećam se", odgovorih mu. "Ja sam taj. Tako mi Boga, šejh, nisam od tog trenutka ni jedne cigarete stavio u usta."

I dalje iščitavam svoju knjigu sjećanja da bih ti naveo još koji primjer. A lijepe li su uspomene, kad se radi o radosnim situacijama!

Prije tri godine, u sezoni hadža, išao sam da se obratim hadžijama. Bilo je to u vrijeme ikindije-namaza. Nakon obraćanja, ljudi su se gurali da mi postave pitanje i da se poselame sa mnom. Pokušao sam se što brže osloboditi, zbog predavanja koje sam odmah nakon obraćanja trebao održati na još jednom punktu. Među njima primijetih jednog mladića, nekako u sredini, izbjegavao se gurati s ostalima. Okrenuh se prema njemu, pružih mu ruku, te se on rukova sa mnom. Zatim ga usred te gužve upitah: "Želiš li nešto upitati?" "Da", odgovori. Privukoh ga sebi, a ljudi su pravili gužvu, te mi se na koncu sasvim približi. "Kako glasi tvoje pitanje?", obratih mu se. Poče govoriti užurbano: "Išao sam da bacam džemre, sa mnom su bile moja nana i sestra. Bila je velika gužva..." Završio je s pitanjem na koje sam mu dao odgovor. Dok je govorio, osjetio sam miris duhana, nasmijao sam se i pitao ga: "Pušiš?" "Da", odgovori. "Molim Allaha da ti oprosti i da ti hadž kabul učini, ukoliko od ovoga trenutka ostaviš duhan." Mladić ušuti. S lica mu se očitovalo da su ove moje riječi imale utjecaja na njega. Proteklo je osam mjeseci od tada. Otišao sam u jedan grad da bih održao predavanje. Pođoh prema džamiji, a pred vratima me čekao jedan stasit momak. Primijetio me je, te

mi sav oduševljen prišao i poselamio se. Iznenadio sam se. Nisam ga prepoznao. Odgovorio sam na selam i na riječi dobrodošlice, a on me upita: "Jesi li me prepoznao?" "Hvala ti na prijaznosti i ljubaznosti, ali te nisam prepoznao", odgovorih mu. "Sjećaš li se mladića, pušača, kojeg si sreo na hadžu, pa si mu savjetovao da ostavi duhan?" "Da, sjećam se", odgovorih mu. "Ja sam taj, Allahu hvala! Moram se pohvaliti da nisam cigaretu stavio u usta od tog momenta. Ostavio sam duhan, te popravio mnoge segmente u svom životu." Stisnuh mu ruku u znak podrške, a zatim odoh od njega. Uvjerio sam se da je moliti Allaha za dobro ljudi u njihovom prisustvu, dok oni to slušaju, možda bolje od direktnog savjetovanja. Tako, naprimjer, kada bi vidio nekog mladića koji je dobar prema svojim roditeljima, te mu rekao: "Allah ti uspjeha dao! Allah ti dao da i tvoja djeca prema tebi budu dobra!", bez sumnje bi mu ova dova davala još veći podstrek.

Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je bio veoma kreativan u korištenju riječi u dovama, u svrhu pozivanja ljudi u vjeru, njihovog pridobijanja, te utjecanja na njih kako bi ih približio islamu. Tufejl ibn Amr je bio cijenjeni vođa u svom plemenu Devs. Jedanput dođe u Meku zbog neke obaveze, pa kada ga **vidješe kurejšijski velikodostojnici, pridoše mu i upitaše: "Ko si ti?" "Ja sam Tufejl ibn Amr, starješina Devsa", odgovori on.** Kurejšije se uplašiše da će se Tufejl susresti s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, te da će primiti islam, pa mu rekoše: "Ovdje u Meki ima jedan čovjek, misli da je vjerovjesnik. Pazi da ne sjedneš s njim ili da pristaneš slušati njegove riječi! Čarobnjak je, ako ga budeš slušao, ostat ćeš bez pameti!" Tufejl kazuje: "Boga mi su me njime plašili sve dok nisam odlučio da neću ništa od njega slušati, niti ću mu išta govoriti. Stavio sam pamuk u uši, bojeći se da neka njegova riječ ne dopre do mene, dok budem pored njega prolazio." Tufejl nastavlja pripovijedati: "Otišao sam u džamiju, te zatekao Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kako stoji pored Kabe i klanja. Približih mu se, te Allah htjede da ipak neku njegovu riječ čujem; tako imadoh priliku čuti lijepe riječi. Rekoh u sebi: 'Jadna mi majka! Ja sam, Boga mi, pametan čovjek. Ne može mi promaći da ne primijetim šta je dobro, a šta je ružno. Nemam razloga da ne čujem šta ovaj čovjek govori!

Pa, ako bude dobro govorio, prihvatit ću, a ako, pak, bude loše kazivao, odbit ću.' Ostao sam tu dok nije završio s namazom. Kada je ustao da ide kući, pošao sam za njim, te kada je ušao u svoju kuću, uđoh i ja za njim i rekoh mu: 'Muhammede, tvoj narod tako i tako o tebi govori. Boga mi su me toliko od tebe preplašili da sam pamuk u uši stavio, da ne bih koju tvoju riječ čuo. Međutim, čuo sam lijepe riječi od tebe, objasni mi o čemu se radi.'" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se obradova, te poče Tufejlu objašnjavati islam i prouči mu nešto iz Kur'ana. Tufejl poče razmišljati o sebi: svakim danom je bio sve dalji od Allaha, klanja se kamenu koji ne čuje dove koje mu upućuje, niti se odaziva kada ga pozove. Ovo što mu je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, govorio je istina, to mu je bilo jasno. Zatim poče razmišljati o posljedicama primanja islama. Kako da zamijeni svoju vjeru, vjeru svojih predaka? Šta će o njemu drugi reći? Kako da napusti život koji je ranije živio? Šta je s imetkom koji je sakupio? Njegova porodica, djeca, komšije, prijatelji, svi će se uznemiriti zbog toga. Šutio je i razmišljao. Poredio je svoj život na ovom i budućem svijetu. Odjednom poče prezirati dunjaluk. Da, ostat će istrajan u vjeri, pa neka bude zadovoljan ko hoće, a neka se ljuti ko god hoće! Manje je važno kako će reagovati oni na Zemlji, kad je njime zadovoljan Onaj na nebesima. Njegov imetak i opskrba u rukama su Onoga Koji je na nebu, a i zdravlje i bolest također su u Njegovim rukama. Isto je i sa njegovim životom, odnosno smrću. Pa kada Onaj Koji je na nebesima bude zadovoljan, nije mu bitno hoće li ga šta na dunjaluku zaobići. Ako ga Allah zavoli, neka ga mrzi mimo Njega ko god hoće, neka mu postane odvratn i neka mu se smije kome je volja!

*"Kad bi mi Ti milostiv bio, kad život gorak mi je,
Neka zadovoljan Ti si, kad ljudi srditi su,
Neka je veza između mene i Tebe čvrsta,
Tamam kad bi između mene i svjetova svih
Prekinuta bila.
Ako ljubav Tvoju istinski steknem,
Pa neka svi uvrijeđeni budu!
Jer, sve što je iznad Zemlje, njoj ravno je!"*

Tako je Tufejl još u tom momentu primio islam i očitovao svoju pripadnost islamu. Nakon toga, njegov entuzijazam se povećao, pa reče: "Allahov Poslaniče, ja sam cijenjen čovjek u svom narodu. Vratit ću se njima i pozvati ih u islam." Potom Tufejl pohita iz Meke svom narodu, noseći veliku ljubav prema svojoj vjeri. Njom se penjao na planine, silazio u doline, te tako stiže do utvrda svoga naroda. Uđe unutra, te mu priđe otac, koji je bio oronuli starac i kojem se smrt bila približila, a klanjao se kipovima. Tufejl je htio s njim kategorično postupiti, pozivajući ga u islam: "Bježi od mene, oče! Niti ti pripadaš meni, niti ja tebi!" Otac se prepade: "Zašto, sine?!" "Primio sam islam, počeo sam slijediti Muhammedovu vjeru!", reče Tufejl, na što otac kaza: "To bi značilo, sine, da ja vjerujem u isto ono u šta ti vjeruješ." "Idi, okupaj se i svoju odjeću očisti. Zatim mi dođi da te podučim onome čemu sam ja podučen", kaza mu Tufejl. Otac ode, okupa se, očisti odjeću, a zatim se vrati, te mu Tufejl predstavi ono čemu je podučen. Nakon toga Tufejlov otac pređe na islam. Potom Tufejl ode svojoj kući, te mu priđe supruga, izrazivši mu dobrodošlicu, a on joj reče: "Bježi od mene, niti ja pripadam tebi, niti ti meni!" "Zašto to, a preči si mi i od oca i od majke moje?!", povika žena. "Islam nas je rastavio! Počeo sam slijediti Muhammedovu vjeru!", reče Tufejl, na što ona kaza: "Pa, moja vjera odgovara tvojoj." "Idi, onda, očisti se, a zatim se vrati!", kaza joj Tufejl. Ona se okrenu i pođe, ali se uplaši svojih kipova, da ne bi kakvo zlo nanijeli djeci ako im se prestane klanjati. Vratila se kod njega i reče: "Preči si mi i od oca i od majke moje, pa zar se ne bojiš za svoju djecu od Zu-Šerra?" – a Zu-Šerr je njihov kip kome su se klanjali i smatrali da će onoga ko mu prestane iskazivati pokornost od njega snaći zlo, a i djeci njegovoj će naškoditi. Tufejl tada reče: "Idi, ja ti garantujem da im neće naškoditi Zu-Šerr." Ona ode i okupa se, a potom joj Tufejl predstavi islam, nakon čega ona izgovori riječi šehadeta. Zatim Tufejl ode među svoj narod da ih pozove u islam. Obilazio je kuću po kuću. Prilazio im je na njihovim sijelima, zaustavljao ih na putu. Međutim, odbili su bilo kome se klanjati osim kipovima. Tufejl se naljuti, te ode u Meku. Dođe do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče mu: "Allahov Poslaniče, Devs mi je pokazao neposlušnost, odbili su

me! Poslaniče, zamoli Allaha da ih za to kazni!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se namršti, te podiže ruke prema nebu. Tufejl tada kaza u sebi: "Propade Devs!" Međutim, milosrdni i sažaljivi Poslanik tada reče: "Allahu, uputi Devs! Allahu, Devsu uputu podari!" Zatim se okrenu prema Tufejlu i reče mu: "Vrati se svome narodu, pozovi ih u islam i budi blag prema njima." Tufejl to i učini. Postupao je blago s njima, dok, na koncu, ne primiše islam.

Da! Kako je lijepo pokucati na vrata nebesa, ne samo kada je u pitanju Tufejl i njegov narod, nego kada su u pitanju i mnogi drugi mimo njega!

Muslimana je na početku Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, misije bilo veoma malo, ne više od trideset i osam. Jednog dana Ebu-Bekr, r. a., je insistirao da iziđu pred ljude, te da ih javno pozovu u islam. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada kaza: "Ebu-Bekre, nas je malo!" Ebu-Bekr je bio pun entuzijazma, pa je i dalje insistirao, dok se ne usagласиše, te iziđoše pred narod na čelu s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem. Pođoše prema Kabi i rasporediše se po svim njenim dijelovima. Svako je bio sa svojim narodom. Tada Ebu-Bekr ustade, te se obrati narodu, pozivajući ih u islam, a nipodaštavajući njihova božanstva. Mušrici se naljutiše na muslimane, te ih počеше žestoko tući, tu, kod Kabe. Mušrika je bilo mnogo, stoga se muslimani razbježaše. Grupa mušrika pride Ebu-Bekru, te ga počеше tući, usljed čega pade na užarenu zemlju. Pride mu grješnik, Utbe ibn Rebi'a, te ga počе udarati svojim nanulama s debelim potpeticama. Udarao ga je njima po licu, a zatim mu stade na stomak. Krv s lica počе teći, meso mu se od rana vidjelo. Tada dođoše ljudi iz Benu-Tejma, Ebu-Bekrovog plemena, pritekoše mu u pomoć, otjeraše nevjernike od njega, te ga odnesoše kući na ogrtaču. Uvedoše ga u kuću, a bili su gotovo uvjereni da je mrtav. Zatim se vratiše u Kabu, te počеše vikati na mušrike: "Tako nam Boga, ako Ebu-Bekr umre, ubit ćemo Utbu ibn Rebi'a!" Nakon toga se vratiše Ebu-Bekru koji je bio u nesvjesnom stanju, pa nisu znali da li je živ ili mrtav. Ebu-Kuhafe, otac Ebu-Bekrov, stajao je kod njega sa još nekoliko ljudi. Obračali su mu se, ali Ebu-Bekr nije odgovarao. Majka mu je iznad glave plakala. Krajem dana, Ebu-Bekr otvori oči, a

prve njegove riječi bile su: "Šta je bilo s Allahovim Poslanikom?" Neka je Allah zadovoljan s Ebu-Bekrom! Bio je opčinjen ljubavlju prema Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Više se bojao za njega, negoli za sebe. Svi su oko njega, i otac mu, i majka, i njegov narod bili mušrici, te se, stoga, naljutiše i počеше psovati Allahovog Poslanika. Zatim ustadoše i rekoše majci Ebu-Bekra: "Daj mu nešto da pojede i popije." Majka mu je to i nudila, ali ju je odbijao, pitajući: "Šta je bilo s Allahovim Poslanikom?" "Boga mi, ništa ne znam o tvom prijatelju", odgovori mu majka. "Idi do Ummu-Džemil, kćerke Hattabove, te je pitaj šta je s njim!" Ummu-Džemil je bila muslimanka koja je krila svoju pripadnost islamu. Ebu-Bekrova majka ode do nje, te joj reče: "Ebu-Bekr pita za Muhammeda ibn Abdullaha, šta je s njim?" "Ne znam ni Ebu-Bekra ni Muhammeda ibn Abdullaha", odgovori ona. "Ali, nemaš li ništa protiv da pođem s tobom do tvog sina?", upita je. "Ne, nemam ništa protiv", odgovori Ebu-Bekrova majka. Tako Ummu-Džemil ode s njom do Ebu-Bekra, kojeg zateče u izuzetno teškom stanju. Lice mu je bilo isječeno, a tijelo izranjavano. Kada ga Ummu-Džemil ugleda, povika: "Boga mi je narod koji ti je ovo učinio grješnički i nevjernički! Voljela bih kad bi im se Allah za tebe osveti!" Ebu-Bekr se okrenu prema njoj, blijedo je gledajući, tijelo mu izranjavano, lice isječeno, a srce ispunjeno ljubavlju prema islamu, te je upita: "Šta je bilo s Allahovim Poslanikom?" Ebu-Bekrova majka bijaše tada pored nje, te se Ummu-Džemil uplaši da se neće otkriti njena pripadnost islamu, zbog čega će biti podvrgnuta kaznama. Upozori ga: "Ebu-Bekre, majka ti sluša!" "Ništa te od nje neće zadesiti", obeća joj on. "Raduj se, Allahov Poslanik je živ i zdrav!" "Pa gdje je sada?" upita je. "U kući Ebu-Erkama", odgovori ona. "Čuo si šta ti je s prijateljem, hajde sada jedi i pij!", reče mu majka. "Allahom sam se zakleo da neću okusiti ni hranu ni piće dok ne vidim Allahovog Poslanika svojim očima", odgovori on. One sačekaše dok se narod nije smirio, a onda ga odvedoše do kuće Ebu-Erkama. Vukao je noge po zemlji od iscrpljenosti. Uvedoše ga kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Uđe kod njega s izranjavanim licem, krv mu teče, a odjeća pocijepana. Kada ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ugleda takvog, nadnese se nad njim

da ga poljubi, a i svi prisutni muslimani to isto učiniše. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se tada bio sasvim rastužio, a na licu mu se vidjelo da je duboko dirnut prizorom. Ebu-Bekr mu htjede malo olakšati, te mu reče: "Tako mi i oca i majke moje, Allahov Poslaniče, nije ništa strašno, osim ovo što su mi uradili s licem." Bio je junak, nosio je veliku želju da poziva ljude u vjeru, a nastojao je popraviti situaciju, ma kakva ona bila. Ranjen je bio, gladan, žedan, ali, uprkos tome, kaza: "Allahov Poslaniče, majka mi je dobra prema svojim roditeljima, a ti se blagoslovljen, pa pozovi je da povjeruje u Uzvišenog Allaha, a i Njemu dovu za nju uputi. Možda će je Uzvišeni tvojom dovom spasiti Vatre." Nakon toga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, za nju uputi dovu Allahu, a potom je pozva da povjeruje u Uzvišenog, te tako, istoga trena, ona primi islam.

Dova bi trebala biti neizbježni elemenat u odnosima s ljudima.

Ebu-Hurejre je primio islam, a njegova majka ostade nevjerna. Pozivao ju je u islam, ali ga je ona odbijala. Jedanput je tako pozva u Allahovu vjeru, insistirajući, a ona kaza o Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, nešto što se njemu ne svidje. Bilo mu je teško zbog toga, te ode Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, plačući: "Poslaniče, pozivao sam majku u vjeru, te me odbi. Danas sam joj se opet obratio s tom namjerom, pa mi reče nešto o tebi što mi se nije svidjelo. Zamoli Allaha da uputi majku Ebu-Hurejre u islam!" Tada se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, obrati za nju Uzvišenom Allahu, a Ebu-Hurejre krenu nazad kući. Priđe vratima, kad ona zatvorena. Htjede ih gurnuti da uđe, a majka ih u tom času otvori, te kaza: "Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha, te da je Muhammed Njegov poslanik!" Ebu-Hurejre se vrati Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, plačući od sreće, te mu kaza: "Muštuluk, Allahov Poslaniče! Allah je uslišao tvoju dovu, te je uputio majku Ebu-Hurejre u islam!" Nakon toga mu reče: "Allahov Poslaniče, zamoli Allaha da mene i moju majku učini Njegovim robovima koji će biti dragi vjernicima, te da i njih nama dragim učini!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada prouči dovu: "Allahu, učini da ovoga Tvoga roba, i majku njegovu, zavole robovi Tvoji, vjernici, te i njih njima dragim učini." Ebu-Hurejre kazuje: "Nakon toga

nije bilo na Zemlji vjernika, niti vjernice, koji me nisu voljeli, te koje ja nisam volio.”

”Vaš Gospodar kaže: ‘Sjećajte se vi Mene, i Ja ću se vas sjetiti...’”

Popravljanje

Nekada shvatimo da smo pogriješili u odabiru načina na koji ćemo se odnositi prema određenoj osobi, odnosno nismo ga adekvatno upotrijebili. Naprimjer, čovjek je vidio nekog lijepog mladića, te se htjede ponijeti prema njemu na način ”budi onaj koji primjećuje dobro”, pa mu reče: ”Mašallah! Kako je lijepa tvoja odjeća! Lijep li si, lijepoga lica!” Nakon toga mu kaza: ”Sretna li će biti ona koja se uda za tebe!” Sljedeće njegove riječi bile su: ”E što nisi djevojka da te oženim!” Vrlo neumjesna šala! Zar nije tako?!

Jedan prijatelj mi je pričao: ”Na fakultetu sam imao jednog poglupog studenta. Međutim, Allah je tu njegovu glupost nadoknadio tako što mu je dao ljepotu. Uvijek je sjedio na kraju amfiteatra i mislima daleko lutao. Tražio sam od njega da sjedne naprijed, da prati predavanja, međutim, on se na to nije osvrtao. Nisam ga želio dovesti u nezgodnu situaciju, ni njega ni bilo kojeg drugog studenta, jer to su već ljudi. Uđoh jedanput u amfiteatar, a on je bio, kao i obično, zauzeo mjesto na samom njegovom kraju. Kada sam sjeo na stolicu, rekoh mu: ’Abdul-Muhsine, dođi naprijed!’ On odgovori: ’Profesore, dobro mi je ovdje, pratit ću vas!’ ’Brate moj, dođi malo bliže! Dozvoli nam da gledamo tvoje blistavo lice!’, rekoh. Nekoliko studenata se tada okrenu prema njemu, komentarišući. On se zacrvni. Osjetio sam da sam izletio, te, kako bih se ispravio, rekoh: ’Boga mi će sretna biti djevojka koja se uda za tebe, a ovi će se dobro umoriti da nađu onu koja će pristati da se uda za njih!’ Odmah nakon toga počeh s predavanjem, ne ostavljajući nikome priliku da istinski razmisli o onome što se desilo. Ovaj student se tada nasmiješi, lice mu zasija, te sjede u pročelje.”

Ako se ovakve greške dogode na početku, dok učiš vještine ophođenja prema drugima, pa ih ubrzo popraviš, onda to nije problem. Možda će tvoje ponašanje nekada uvrijediti druge i rastužiti ih, međutim, nekada nas situacija na to primora. Naprimjer, dva tvoja prijatelja se prepiru i vidiš da je jedan od njih u pravu, te ga podržiš, a drugog izgrdiš. Ovakva situacija može se desiti i među tvojom djecom, učenicima, komšijama i sl. Kako se ponijeti? Hoćemo li dozvoliti da ovakve situacije pokvare odnose među ljudima, a trudimo se da odnosi među njima budu dobri i da jedni drugima budu dragi? Ne, ni slučajno! Pa, kako se onda ponašati? Odgovor je sljedeći: ako osjetiš da se neko osjeća neugodno zbog neke tvoje riječi ili postupka, požuri zaliječiti ranu prije nego li bukne, upotrijebi bilo koju drugu odgovarajuću metodu. Kako? Izvuci pouku iz sljedećeg primjera.

Meka je, prije nego su je osvojili muslimani, bila u rukama Kurejšija, koji su bili bijesni na bespomoćne muslimane u njoj, te su pod svoju kontrolu stavili sinove muslimana koji su se iselili u Medinu, a nisu ih mogli povesti sa sobom. Uistinu, stanje muslimana bilo je teško. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dođe u Meku da obavi umru, pa ga Kurejšije spriječiše u tome. Tada se na Hudejbiji između muslimana i Kurejšija potpisa mirovni sporazum, dogovoriše se da se vrate u Medinu ne obavivši umru, a da sljedeće godine ponovo dođu u Meku i tada je obave. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se s muslimanima vrati u Medinu, a nakon godinu dana ponovo pođoše prema Meki, obučeni u ihrame i učeći telbiju, uđoše u grad, te obaviše umru. Tu je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ostao četiri dana, te kada htjede vratiti se u Medinu, za njim pođe djevojčica, kćerka Hamze, r. a., koji je ranije poginuo u Bici na Uhudu, a djevojčica ostala u Meki kao siroče. Ona poče dozivati Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem: "Amidža, amidža!" Pored Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, tada je išao Alija, r. a., sa suprugom Fatimom, r. a., kćerkom Poslanikovom, sallallahu 'alejhi ve sellem. Alija joj pride, uze je za ruku, te je dade Fatimi i reče: "Pazi na svoju amidžičnu!" Fatima je ponese, kad je vidje Zejd, r. a., pa se sjeti da ga je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pobratimio s Hamzom kada je preselio u Medinu. Zejd tada pride

i reče: "To je moja bratišna, ja na nju imam najveće pravo!" Tada pride Džafer, r. a., i reče: "Ona je moja amidžična, a njena tetka je moja supruga! Meni je najpreča!" Alija tada kaza: "Ja ću je sebi uzeti, moja je amidžična!" Kada Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, vidje kako se prepiru, odredi da pripadne svojoj tetki, dade je Džaferu da se o njoj brine, te reče: "Tetka je na nivou majke." Nakon toga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se uplaši da se Alija i Zejd ne naljute što njima nije dao djevojčicu, te se obrati Aliji, kako bi se malo ispravio: "Ti si moj, a ja sam tvoj." Tada i Zejdu reče: "Ti si naš brat i naš zaštitnik." Nakon toga, okrenu se prema Džaferu i kaza mu: "Sličan si mi po izgledu, a i po ponašanju." Pogledaj kako je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, bio mudar u pročišćavanju srca drugih i pridobijanju njihove naklonosti!

Uredu, a šta misliš da se vratimo govoru o našem prijatelju koji je kazao: "E što nisi djevojka da te oženim!" Kako će zakrpiti ono što je pocijepao?! Pred njim je nekoliko rješenja pomoću kojih se može izbaviti iz neugodne situacije: da odmah pređe na neku drugu temu, kako slušaocu ne bio ostavio priliku da razmišlja o kazanoj rečenici. Tako bi mogao reći: "Allah ti podario huriju, ljepšu od tebe! – a ti na to reci 'amin!'", ili će početi pričati o nečemu što nema nikakve veze s prethodnom temom, pa će ga, naprimjer, pitati o bratu koji je otputovao u neko mjesto, ili o novom autu i sl., kako ne bi ostavio ni njemu, niti bilo kome drugom od slušalaca oko sebe, bilo kakvu priliku da zapadnu u nelagodnu situaciju.

"Nije sramota da pogriješiš, nego je sramota da ustrajavaš u pogreškama!"

Gledaj svojim očima

Mi smo uvijek kreativni kada treba primijetiti nečiju pogrešku ili upozoriti na nju, međutim, rijetko smo kreativni kada treba primijetiti ono što je dobro kod drugih, sugerisati na ono što

je kod njih pozitivno, te ih pohvaliti za to. Takva je situacija, naprimjer, u školi, u odnosu s učenicima. Svi profesori kritikuju učenika koji je neozbiljan i nemaran prema svojim obavezama, koji je lijen, uvijek kasni na predavanja itd., međutim, malo je onih koji će pohvaliti vrijednog učenika, koji čak i ranije dolazi na predavanja, lijepo piše i govori i sl. Često svojoj djeci sugerišemo na greške, međutim, kada čine nešto što je dobro, vrlo rijetko to istaknemo. Ovakvo ponašanje nas dovodi do gubitka mnoštva prilika kojima smo mogli prodrijeti u srca drugih.

Jedna od najvećih vještina pri govoru jeste pohvaliti ono što je dobro kod drugih.

Narod Ebu-Musaa el-Eš'arija, r. a., pokazivao je veliko interesovanje za učenje Kur'ana i njegovo memorisanje. Možda su mnoge ashabe prevazišli u pogledu toga koliko su učili Kur'an, te uljepšavali glas u tu svrhu. Jedanput putovaše zajedno s Allahovim Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, na neko mjesto, te kada se probudiše i okupiše, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Ja uistinu prepoznam glas Eš'arija kada se noću počnu družiti s Kur'anom i znam tačno gdje se nalaze, prema glasovima koje, dok Kur'an uče, puštaju, a ne znam gdje su danju."¹ Zamisli šta je značilo Ebu-Musaovom narodu čuti ovu pohvalu u prisustvu drugih i koliko im je to povećalo želju da i dalje čine ono što je dobro!

Jednog jutra Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, susrete Ebu-Musaa, pa mu reče: "Da si me vidio jučer kako sam uživao dok sam te slušao kako učiš Kur'an! Mislio sam da si frulu naroda Davudova koristio!" Ebu-Musa se obradova, poletje od sreće, te reče: "Da sam znao da me slušaš dok sam učio, potrudio bih se da moje učenje bude što ljepše."²

Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dakle, nije krio emocije i svakom bi govorio ono što osjeća prema njemu. Tako bi nekom prestupniku rekao: "Loše si postupio!", a onome koji je

¹ Muttefekun 'alejhi

² U ovome obliku hadis bilježi Hakim. Hadis je sahih. U originalnom obliku bilježe ga Buhari i Muslim.

lijepo postupio u određenoj situaciji rekao bi: "Dobro je to što si uradio!"

Amr ibn Taglib, r. a., pripadao je običnim ashabima. Nije se odlikovao znanjem, kao što je ti bio slučaj s Ebu-Bekrom, ni sa hrabrošću, kao Omer ibn Hattab, niti posebnom memorijom, kao Ebu-Hurejre, ali mu je srce bilo ispunjeno imanom. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, primijetio je to kod njega. Dok je jedanput Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sjedio, donesoše mu nešto od imetka, te ga on počeo dijeliti između svojih ashaba. Imao je utvrđen metod po kojem je dijelio imetak od zekata, ratnog plijena ili dio koji bi dobio kao poklon. Ništa nije radio nasumice. Nekima je nešto udijelio, a neke je zaobišao, pa su se oni, kojima nije ništa dao, naljutili i nije im bilo pravo što i njima nije nešto od toga pripalo. Kad je to Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čuo, htio je da ukloni ono što nose u svojim srcima, pa ustade pred ljude, zahvali se Allahu, te reče: "Tako mi Allaha, jednome dadnem, a drugoga ostavim. Pa, onaj kome ništa ne dadnem draži mi je od onoga koji dobije nešto od mene. Međutim, dajem nekim ljudima kada primijetim da u svojim srcima nose uznemirenost i uzrujanost, a kod nekih ljudi oslonim se na dobro koje im je Allah u srca njihova ulio. Jedan od ovih drugih je i Amr ibn Taglib." Kada je Amr ibn Taglib čuo ove riječi pohvale pred ljudima, poletje od sreće. O tome je kasnije i pričao: "Tako mi Boga, više volim riječi Allahovog Poslanika od najboljih vrsta deva."¹

Jednog dana Ebu-Hurejre, r. a., dođe Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, te ga upita: "Ko će imati najviše razloga radovati se na Sudnjem danu tvome šefatu (zagovaranju)?" Uistinu, divno pitanje! Bolje od pitanja onoga koji je pitao Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada će Sudnji dan. Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada odgovori, ohrabrujući ga: "Smatrao sam da me niko prije tebe neće za ovo pitati, jer nisam vidio da iko ima veću želju za znanjem od tebe. Mome šefatu na Sudnjem danu najviše će se radovati onaj koji kaže: 'Nema drugog boga osim Allaha' iskreno, iz srca."

¹ Bilježi Buhari

Selman el-Farisi, r. a., bio je jedan od najboljih ashaba. Nije bio Arap, nego sin jednog perzijskog velikodostojnika. Otac ga je jako volio i bio je vezan za njega, do te mjere da ga je zatvarao u kući, iz straha da mu se šta loše ne desi. Allah je ulio iman u srce Selmanovo. Napustio je očevu kuću, te otišao u Šam, tragajući za Istinom. Neki ga tada zarobiše, te ga kao roba prodaše nekom Jevreju. Mnogo toga Selman je proživio dok nije stigao do Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji je jako cijenio njegovu revnost u potrazi za Istinom. Dok je jedanput Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sjedio sa svojim ashabima, Allah mu objavi suru El-Džumu'a, koju im on počeo učiti, a oni su ga slušali: "On je neukima poslao Poslanika, jednog između njih, da im ajete Njegove kazuje i da ih očisti i da ih Knjizi i mudrosti nauči, jer su prije bili u očitoj zabludi. I drugima koji im se još nisu priključili – On je Silni i Mudri." (El-Džumu'a, 2.–3.) Jedan od ashaba upita: "Ko su ti, Allahov Poslaniče?" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio. Ashab ponovi pitanje: "Ko su ti, Allahov Poslaniče?" Ni sada mu nije odgovorio. Čovjek opet postavi isto pitanje, te se Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, okrenu prema Selmanu, stavi ruku na njega i reče: "Kada bi iman i na Sureji bio, ovakvi ljudi bi došli do njega."

*"Pokazuj reakcije i trudi se da o ljudima lijepo misliš!
Podrži ih, kako bi ojačao njihovu volju!"*

Umijeće slušanja

Vještine pridobijanja ljudi i osvajanja njihovih srca su različite. To se nekada može postići učinjenim djelom, a nekada tako što se, pak, nešto neće učiniti. Osmijeh ih može privući, isto kao i uklanjanje namrštenosti s lica. Lijepa i šaljiva priča, također, pridobija ljude. To se postiže i spremnošću da ih se posluša i da se reaguje na ono što oni pričaju. Šta misliš da sada s tobom porazgovaram o tišini koja pridobija?

Neki ljudi ne pričaju mnogo, na sijelima i skupovima jedva da im možeš čuti glas. Ako ga budeš pratio dok s nekim sjedi, ili

šeta, vidjet ćeš da samo pomjera glavu i oči. Možda će nekada i usta otvoriti, ali smiješeći se, a ne zbog priče! Uprkos tome, ljudi ga vole i druže se s njim na sijelima. Znaš li zbog čega? Zbog toga što koristi tišinu koja privlači. Jedan tužilac mi je pričao da je održao više od petnaest seminara samo o vještinama slušanja!

Usporedi sljedeće osobe: osoba koja te, dok pred njom pričaš nešto što si doživio, još na početku prekine: "I meni se nešto slično desilo." Kažeš mu: "Strpi se dok završim!", pa malo ušuti, ali te ubrzo opet prekine: "Tako je, tako! I meni se dogodilo da sam tada otišao..." Upozoriš ga: "Brate moj, sačekaj!" Zakratko će ušutjeti, ali neće imati puno strpljenja, pa će te ponovo prekinuti: "Požuri, požuri!" To je prva osoba.

Druga osoba bila bi ona koja, dok pričaš s njom, ili s više ljudi, gleda lijevo-desno, možda i mobilni telefon izvadi iz džepa, te počne pisati poruku, ili, ko zna, možda počne i igrice igrati!

Treća osoba je, pak, podučena vještinama slušanja. Dok razgovaraš s njom, ne skida oči s tebe, sluša te. Osjetit ćeš da pomno prati ono što govoriš, pa će jedanput klimnuti glavom, kao znak da se slaže, drugi put će se nasmijati, treći put će stisnuti usne, čudeći se. Možda će pored toga i reći: "Subhanallah! Zanimljivo!"

S kojom od ovih osoba bi se volio stalno družiti i čija bi te posjeta od njih tri obradovala? S kim bi ti bilo zadovoljstvo razgovarati? Ne sumnjam da je u pitanju ova posljednja, treća osoba.

Prema tome, pridobijanje srca ljudi ne postiže se samo pričom onoga što im je drago, nego i slušanjem onoga što govore i što im nešto znači!

Spomenut ću sada jednog istaknutog islamskog misionara, kome je data sposobnost da lijepo govori i koji je stalno bio u pokretu, držeći predavanja. Bilo da se radi o minberu na džumanamazu, o katedri na fakultetu, stalno se obraćao drugima. Ljudi su ga gledali na minberima, televizijskim kanalima, voljeli su ga i bilo im je drago slušati njegovu priču. Takva situacija jedino nije bila s njegovom ženom. Rijetko bi bio spreman slušati neku njenu priču, a, po običaju, sâm je stalno govorio. Ona je bila nezadovoljna njime, a on nije obraćao pažnju na to šta je uzrok tome. Svi su ga poštovali i hvalili, osim nje. Odluči jednog dana povesti je sa sobom na jedno predavanje, kako bi vidjela ono

što dotad nije, pa joj reče: "Ideš sa mnom?" "Gdje?", upita. "Na predavanje jednog daije, bit će nam od koristi", odgovori joj. Krenuše i zaustaviše se ispred džamije, gdje se već bilo okupilo mnoštvo ljudi. Došli su poslušati ovog izvanrednog predavača. Ona uđe u dio džamije za žene, a on ode među ljude, pope se na mjesto pripremljeno za predavača i počeo s predavanjem. Ljudi su šutjeli, izražavajući svoje divljenje, a čak se činilo da se i njegovoj supruzi svidjelo! Predavanje se završi. On ode prema svom autu, ponesen uspjehom. Dođe i njegova žena, uđe u auto i sjede pored njega. Nije joj dao priliku da bilo šta progovori, nego odmah počeo pričati kako je bilo mnogo ljudi, kako je džamija lijepa... Zatim je upita: "Šta misliš o predavanju?" Ona reče: "Bilo je lijepo, veoma dirljivo. Nego, ko je bio predavač?" "Uistinu nisi prepoznala glas?!", upita je. "Bilo je mnogo ljudi, a i ozvučenje je bilo slabo, tako da nisam dobro čula", reče ona. On joj tada, hvaleći se, kaza: "Ja sam bio predavač!" "Aaa! Pa, cijelo vrijeme dok sam sjedila govorila sam u sebi: 'Kako mnogo može pričati!'"

Prema tome, slušati druge je umjetnost i vještina. Neki ljudi zaboravljaju da im je Uzvišeni Allah dao jedan jezik, a dva uha, da bi više slušali, nego pričali. Smatram da bi takvi, kada bi bili u stanju to promijeniti, dali sebi jedno uho, a dva jezika, shodno tome koliko vole pričati.

Na početku Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem, misije broj muslimana bio je malen. Nevjernici su ga poricali i kod ljudi prema njemu stvarali odvratnost. Širili su glasine da je prorok, lažov, čak su govorili da je i luđak, odnosno čarobnjak. Jednog dana u Meku dođe čovjek koji se zvao Damad. Bio je mudar i posjedovao je znanje iz medicine, a umio je izliječiti i ludog i opsihrenog. Kada uđe u razgovor s ljudima, čuo kako mahniti nevjernici pričaju o Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, sljedeće: "Došao je luđak! Vidjeli smo luđaka!" "Gdje je taj čovjek?", upita tada Damad, "možda Bog dadne da ga izliječim." Uputiše ga Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada se susrete s njim, pogleda u njegovo lice, koje je bilo svijetlo i ozbiljno, te mu kaza zbog čega je došao: "Muhammede, ja sam viši od ovih sila. Bog daje da svojom rukom izliječim onoga koga On hoće. Pa, dođi da ti dadnem lijek!" Govorio je kako liječi, te

kako je sposoban, a Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ga je slušao. On je pričao, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio. A na šta je to šutio?! Šutio je na priču čovjeka, nevjernika, koji je došao da ga izliječi od ludila! Kako je samo bio mudar Allahov Vjerovjesnik! Kada je Damad završio s pričom, Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu sasvim smireno kaza: "Svaka hvala Allahu pripada. Njemu se zahvaljujemo i od Njega pomoći tražimo. Koga On uputi, taj u zabludi biti neće, a koga u zabludi ostavi, tome upute nema. Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha. On je jedan i niko Mu ravan nije." Damad zadrhta, te mu reče: "Ponovi mi te riječi!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, to i učini. Nakon toga, Damad reče: "Boga mi sam slušao govor proroka, čarobnjaka i pjesnika, ali nisam ovakve riječi nikada čuo, mrtvoga bi probudile! Daj mi ruku da ti dam prisegu da prihvatam islam!" Allahov Vjerovjesnik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada pruži ruku, Damad je uze, te skide sa svoga srca nevjerničku odjeću, govoreći: "Svjedočim da nema boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov rob i poslanik!" Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je znao da je on poštovan u svome narodu, te mu kaza: "A šta je s tvojim narodom?" Damad odgovori: "Pozvat ću i njih u Allahovu vjeru!" Nakon toga ode svome narodu, upućujući ih i pozivajući ih u islam.

Prema tome, budi vješt slušalac! Klimni glavom, pokazujući da pratiš ono što se govori, reaguj izrazima lica, tako što ćeš, naprimjer, naborati čelo, podići obrve, nasmiješiti se, pomjeriti usne i sl. Pogledaj kakvog će traga to ostaviti na onoga koji s tobom razgovara, bilo da se radi o mladom ili starom, i vidjet ćeš kako oči s tebe ne skida, te kako si mu srcu prirastao.

"Naša vještina slušanja drugih čini da im postanemo dragi, te da vole družiti se s nama!"

Umijeće razgovora

Zar se ne sjećaš da si nekada bio u prilici sjediti na nekom mjestu gdje se razgovor između tebe i neke druge osobe zaoštri, te si

prema njoj danima osjećao mržnju, odnosno ljutnju? Ili se možda sjećaš neke rasprave između dvije osobe – a možda se radilo o nekom sasvim čudnom problemu – kojoj si bio svjedok? Nastade galama, zacrveniše se, te svako ode na svoju stranu, prezirući jedan drugog.

Mi se, dakle, trudimo ljude približiti sebi, koristeći različite vještine. Međutim, znamo ih i udaljiti od sebe zbog neke situacije u kojoj smo se loše ponijeli. To se desilo zbog toga što nismo usvojili vještinu vođenja dijaloga.

Onaj koji vodi dijalog sličan je onome koji se penje na neku nepristupačnu planinu, na jedno mjesto treba nasloniti ruku, a na drugo nogu. Vidjet ćeš ga kako gleda u kamen za koji se želi uhvatiti, dobro ga analizira i utvrdi koliko je čvrst, prije nego li se uhvati za njega. Isto će učiniti i s kamenom na koji će spustiti nogu. Zatim, kada bude htio podići nogu s kamena, pogleda u njega prije negoli to učini, bojeći se da neće podići nogu kako treba, te će se, usljed toga, srušiti na zemlju. Da ne duljim, jer bolje je kraće pričati, te navoditi argumente.

Ući u diskusiju i raspravu veoma je nezahvalno. Možda ćeš se složiti sa mnom da je više od 90% razgovora i rasprava sasvim beskorisno. Pokušaj se kloniti prepirke koliko god možeš. Nemoj se ljutiti kada se neko ne složi s tobom i kada ti se usprotivi. Ponesi se velikodušno, koliko god si u stanju. Nemoj se ubijati razmišljanjima na šta je taj što ti se usprotivio ciljao, šta li mu je bila namjera. Ne ugrožavaj svoj rahatluk njihovim ponašanjem! Reaguj u situaciji krajnje smireno, jer "vjetar uzdrmati može samo mali kamen, a ti si stijena".

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, došao u Meku da je osvoji, nakon što su Kurejšije raskinule ugovor, zamolio je Allaha da ih učini slijepim, kako bi ih iznenadio prije nego se pripreme za borbu. Kada dođe pred Meku, odsjede u njenoj okolini, a Kurejšije o tome ništa nisu znale, ali su naslućivale i očekivale da će se to desiti. Te noći, u kojoj je pred Meku stigao Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, Ebu-Sufjan i nekoliko ljudi s njim pođoše u izvidnicu, pokušavajući doći do neke informacije, dok je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čekao da svane kako bi krenuo na Kurejšije. Kada to

vidje, Abbas, r. a., reče: "Teško vama, Kurejšije! Tako mi Boga, da je Poslanik ušao u Meku nasilno, prije nego su zatražili od njega sigurnost, porazio bi Kurejšije za sva vremena!" Potom Abbas ustade, zatraži dozvolu od Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, da ide, pa kada je dobi, zajaha Poslanikovu bijelu mazgu i udalji se na njoj. Ebu-Sufjan se sa svojim prijateljima približavao taboru Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem – tada još ne znajući da je to on – i gledajući u vatre muslimana, govorio: "Nikada prije nisam vidio ovolike vatre i vojsku!" Pitao se ko su, a jedan prijatelj mu reče: "Tako mi Boga, to je sigurno pleme Huza', rat ih je okupio!" "Pleme Huza' je nemoćno i premalo da bi ovo bile njihove vatre i vojska", na to će Ebu-Sufjan. I dalje se približavao taboru, te ga uhvatiše muslimanski čuvari, koji ga htjedoše odvesti Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada je Abbas stigao, Ebu-Sufjana i njegove prijatelje već je bila šćepala muslimanska vojska. Ebu-Sufjan tada pođe, sav preplašen, sa Abbasom, jašući iza njega na mazgi, a prijatelji su ga slijedili, ništa manje preplašeni. Muslimani su išli iza njih. Abbas požuri s Ebu-Sufjanom ka Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa kada bi prošli pored neke vatre koja je pripadala muslimanima, upitali bi: "Ko su ovi?", a kada bi ugledali mazgu Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i Abbasa na njoj, rekli bi: "To je amidža Poslanika na njegovoj mazgi." Abbas je žurio, bojeći se da muslimani ne primijete Ebu-Sufjana. Kada su prošli pored vatre Omera ibn Hattaba, r. a., on također upita: "Ko je ovo?" Pođe prema njima, te, kada ugleda Ebu-Sufjana na zadnjem dijelu mazge, poče galamiti, obraćajući se ljudima: "Ebu-Sufjan, neprijatelj Allahov! Hvala Allahu što smo te se dočepali bez ikakvog ugovora i dogovora!" Abbas ga odbi od njih, nakon čega Omer požuri ka Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, a i Abbas požuri mazgu, te preteče Omera. Kada dođe do mjesta na kojem je boravio Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, hitro skoči s mazge, te uđe kod njega. Nakon njega kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, uđe i Omer, te reče: "Allahov Poslaniče, ovo je Ebu-Sufjan, Allah ga je poslao bez bilo kakvog ugovora i dogovora, pa pusti me da mu glavu odsiječem!" Ebu-Sufjan je ranije bio nanio mnogo zla

muslimanima; bio je vođa mušrika u Bici na Uhudu, predvodio ih je i u Bici saveznika, oduvijek je nanosio bol muslimanima, ubijao ih i mučio, a sada je, eto, u njihovim rukama! Abbas tada reče: "Allahov Poslaniče, ja sam mu već pružio utočište." Zatim sjede pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, uze ga za glavu, te mu poče šaptati na uho, a Omer je govorio: "Poslaniče, otkini mu glavu!" Kada je to više puta ponovio, Abbas se okrenu prema njemu i reče: "Polahko, Omere! Boga mi, da pripada narodu Benu-Adijj ibn Ka'b, ne bi tako govorio", odnosno da je tvoj rođak, ne bi toliko insistirao, "međutim, ti znaš da pripada narodu Benu Abdi-Menaf!" Omer osjeti da će se upustiti u raspravu koja ne priliči situaciji u kojoj se nalaze, a i od kakve je koristi raspravljati se o onom što je Abbas rekao?! Zato Omer smireno reče: "Polahko, Abbase, polahko! Tako mi Allaha, bilo mi je draže onoga dana kada si ti primio islam, nego da je otac Ibn-Hattabov na islam prešao, jer sam znao da je tvoje prihvatanje islama bilo draže Poslaniku od islama Hattabovog!" Kada je Abbas čuo šta je Omer rekao, ostade bez riječi. Priča se tu završila, iako ju je Omer mogao oduljiti, pitajući: "Kako to misliš?! Misliš da sam imao loše namjere?! Ti to znaš šta je u mom srcu?! Zašto izazivaš plemensku netrpeljivost?!" Međutim, nije rekao ništa od toga. Bio je svjestan da nikome od njih dostojanstvo ne dozvoljava da šejtan među njima potpali svađu. Omer i Abbas su šutjeli, a Ebu-Sufjan je čekao da mu Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, dâ neku naredbu. Tada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, reče: "Povedi ga, Abbase, u svoju postaju, pa kad svane, dovedi mi ga!" Abbas ga povede u svoj šator, gdje provedoše noć. Kada se Ebu-Sufjan probudio pred zoru, te vidio kako su se ljudi aktivirali zbog namaza i kako žure očistiti se, upita Abbasa: "Šta im je?" "Čuli su poziv, pa su se aktivirali, pripremajući se za namaz", odgovori on. Kada je nastupio namaz, poredaše se u safove, a Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, istupi ispred njih i donese tekbir, klanjajući kao imam. Ebu-Sufjan ih tada vidje kako se pregibaju na ruku', kako čine sedždu na tlu, te se začudi zbog pokornosti i poslušnosti koju pokazuju. Kada se namaz završio, Abbas mu priđe da ga odvede Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ebu-Sufjan ga tada upita: "Abbase, urade li

sve što im naredi?" "Da. Tako mi Allaha, kada bi im naredio da ostave hranu i piće, poslušali bi ga", odgovori mu, Abbas, na što Ebu-Sufjan kaza: "Onome što sam večeras vidio, nije ravna vlast ni cara, niti kralja." Kad uđe s njim kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, on mu reče: "Teško tebi, Ebu-Sufjane! Zar nije davno bilo vrijeme da saznaš da nema drugog boga osim Allaha?!" Noć koju je je Ebu-Sufjan proveo s muslimanima imala je za posljedicu da ugasi njegovo neprijateljstvo, te kaza: "Preči si mi i od oca i od majke moje! Kako si samo prijatan, kako si plemenit i kako si spreman pomoći svojim rođacima! Mislio sam, ako ima drugih bogova osim Allaha, nešto će mi pomoći!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, mu tada reče: "Teško tebi, Ebu-Sufjane! Zar nije davno bilo vrijeme da saznaš da sam ja Allahov poslanik?!" Ebu-Sufjan je bio otvoren, pa reče: "I od oca i od majke si mi ti preči, tako mi Boga! A kada je to u pitanju, ima nešto u meni u vezi s tim!" Abbas tada reče: "Teško tebi, Ebu-Sufjane! Primi islam i izjavi da nema drugog boga osim Allaha, te da je Muhammed Allahov poslanik!" Ebu-Sufjan je na trenutak šutio, a zatim reče: "Svjedočim da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed Njegov poslanik!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, se obradova. Abbas mu reče: "Allahov Poslaniče, Ebu-Sufjan je čovjek koji voli riječi počasti, pa kaži mu nešto." "Da. Ko uđe u kuću Ebu-Sufjanovu, siguran je", reče tada Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ebu-Sufjan nabrzinu pred Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, spjeva nekoliko stihova, izvinjavajući mu se za ono što je ranije bilo;

*"Života mi tvoga, nekada sam zastavu ponio
Da bi Lat Muhammedu pobjedu odnio!
Zbunjen i izgubljen bijah, ne znadoh kud tumaram,
A sada sam onaj koji druge na istinu upućuje,
I koji upućen je,
Uputu mi dade neko mimo samog mene.
S Allahom dobih i onoga što
Progonih ga gdje znadoh i umjedoh.
Uz to, 'Muhammed rodbine mi nije', govorjeh."*

Zabilježeno je da ga je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve

sellem, kada je rekao: "s Allahom dobih i onoga što progonih ga gdje znadoh u umjedoh", udario po prsima i rekao: "Ti si me progonio gdje god si mogao."

"Nije mudrost pobijediti u prepirci, nego je mudrost uopće se ne upustiti u prepirku!"

Skrati put onima koji ti se protive

Ono zbog čega najviše ljudi osjete odvratnost prema drugima jesu ružne riječi. Tako neki ljudi pohitaju drugome proturiječiti, prekinuti ga u govoru, bez imalo obzira, pa usljed toga izbije bezvrijedna svađa koja donese sa sobom tegobu u prsima, bol u duši... Mi nismo u stanju sve ljude popraviti, te ih odgojiti onako kako to Šerijat nalaže, ili ih naviknuti na prefinjene metode postupanja. Lišimo se rješavanja tuđih problema i ne budimo oni koji stalno gundaju: "Zabranjeno je ljudima da postupaju tako! Zabranjeno je ljudima da se na to navikavaju!" Ostavimo se toga, te se prihvatimo svojih problema! Dakle, u pogledu grešaka, ne trebamo se baviti onim što bi drugi trebali činiti, nego što bismo mi, lično, trebali raditi. Kada želiš nešto zanimljivo ispričati, drugi će pohitati da ti proturiječe, te ih zato moraš lišiti prilike da se suprotstave još na početku, odgovorivši im na eventualna pitanja prije negoli ih i postave. Neki ljudi, uistinu, umiju zatvoriti vrata protivniku, prije nego dođe do protivljenja.

Neki starac sjedio u društvu, pričajući o sukobu koji se desio između dvije osobe na benzinskoj pumpi, o tome kako je svađa postala sve žešća, te kako su, na koncu, odvedeni u policijsku stanicu. Tada jedan od prisutnih, koji je inače volio bezveze pričati, ustade i reče: "Tako je, ali se nije baš tako dogodilo. Ovako se to među njima odigralo, taj i taj je kriv...", a zatim počeo navoditi detalje koji se uopće nisu desili. Starac se okrenu prema njemu, a bio se naljutio, ali se uspio suzdržati, te mu kaza sasvim smireno: "Jesi li ti lično prisustvovao događaju?" "Ne", odgovori ovaj. "Pa je li ti o tome pričao neko ko je bio prisutan na

mjestu događaja?", ponovo upita starac. "Ne", odgovori čovjek. "A jesi li možda čitao izvještaj o događaju?" Ponovo odgovori da nije. "Dobro, pa što mi onda ne vjeruješ, kad ništa o tome ne znaš?!", zagalami starac.

Dopao mi se njegov uvod prije nego li se suprotstavio. Da se, pak, usprotivio prije nego je napravio uvod kojim je zatvorio vrata svome sagovorniku, ostavio bi mu ogroman prostor da se izvuče iz situacije, pa makar i slagao.

Stoga, i nama je potrebno da, kada želimo utvrditi stvari, napravimo uvod kojim ćemo ubijediti one koju su naspram nas, prije negoli se pobune.

Kada su Kurejšije pošle u borbu protiv Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i njegovih ashaba na brdu Bedr, neki pametni od njih nisu željeli poći. Međutim, bili su na to prisiljeni. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je to čuo, te je bio ubijeđen da, i ako dođu u borbu, neće ubijati muslimane. Kada se Allahov Miljenik, sallallahu 'alejhi ve sellem, približio bojnopolju, želio je upozoriti na to svoje ashabe, te im zabraniti da takve ubijaju. Međutim, znao je da će neki imati potrebu da pitaju: "Kako da ih ne ubijamo, a došli su ratovati s nama?! Zašto da baš njih izuzmemo?!" Tada Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, kaza nekoliko uvodnih rečenica, kojima zatvori vrata eventualnim pitanjima, a nakon toga objasni stvar. Kako je to učinio? Ustao je i kazao: "Čuo sam da su ljudi iz redova Benu-Hašima, kao i neki mimo njih, prisiljeni na borbu, stoga, nemaju razloga da nas ubijaju." Ovako se završio uvodni govor. Zatim reče: "Pa ko od vas naiđe na nekoga iz redova Benu-Hašima, neka ga ne ubija! Ko sretne Ebul-Buhturija ibn Hišama ibn el-Harisa ibn Eseda, neka ga ne ubija! Ko naiđe i na Abbasa ibn Abdul-Muttaliba, amidžu Allahovog Poslanika, neka ga ne ubija, jer on je, uistinu, na borbu prisiljen!" Ashabi i postupiše kako im je naređeno, te počеше o tome pričati na svojim skupovima. Tada Ebu-Huzejfe ibn Utbe ibn Rebi'a, r. a., reče: "Zar ćemo ubijati naše očeve, sinove i braću, a da ne diramo Abbasa?! Tako mi Boga, ako ga sretnem, isjeći ću ga sabljom!" Ovo je čuo Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pa se okrenu prema Omeru, r. a., i reče mu: "O oče Hafsin!" – Omer kaže: "Tako mi Allaha,

ovo je bio prvi put da me Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, oslovljava sa 'oče Hafsin'." – "Zar će udariti sabljom amidžu Allahovog Poslanika?!" Omeru je to bilo veoma ružno, naljuti se, jer, kako da se Ebu-Huzejfe ogлуši o naredbu Allahovog Poslanika?! Zar nije musliman?! Zatim povika: "Allahov Poslaniče, dozvoli mi da mu otkinem glavu sabljom, Boga mi je on licemjer!" Ebu-Huzejfe se pokaja za ono što je rekao, te je kasnije pričao: "Nisam miran od riječi koje tada izrekoh. Još uvijek se bojim da me neće iz vjere izvesti." Ebu-Huzejfe je pao kao šehid na Jemami, Allah njime bio zadovoljan.

*"Budi pametan i ručaj s njima prije nego oni
večeraju s tobom!"*

Sačekaj, nemoj se protiviti

Neki je predavač govorio o umijeću komuniciranja, pa spomenu dio priče o Jusufu, a. s., a kada dođe do dijela: "S njim su u tamnicu ušla još dva momka. 'Ja sam sanjao da cijedim grožđe' – reče jedan od njih. – 'A ja, opet' – reče drugi – 'kako na glavi nosim hljeb koji ptice kljuju...'" (Jūsuf, 36.), pogleda u prisutne, a zatim ih upita: "I, dakle, s njim su u tamnicu ušla još dva momka, pa ko je od njih prije, a ko poslije ušao: Jusuf ili njih dvojica?" Jedan od prisutnih povika: "Jusuf!" Skoči drugi: "Ne, ne, nego su dva mladića ušla prije!" Zagalami i treći: "Ne, ne! Jusuf, Jusuf!" Četvrti planu: "Ušli su zajedno!" Javi se i peti... Nastade buka, udaljiše se od osnovne teme. Činilo se da je predavač to i htio. Posmatrao ih je, a zatim se nasmija, te pokaza rukom da se stišaju, nakon čega ih upita: "U čemu je problem?! Ko je ušao prvi, a ko posljednji?! Zaslužuje li to svu ovu prepirku?!"

Uistinu, ako malo razmisliš, vidjet ćeš da vrlo često bivamo naporni drugima zbog čestog protivljenja onome što oni govore. Neko se sav unese u neku priču, a zatim mu se neko usprotivi, te mu pokvari ugođaj, proturiječivši u stvarima koje uopće ne utječu na samu priču. Ne budi naporan i ne proturječi svemu i svačemu!

Kada je moj brat bio dječak od sedam godina, otišao je u džamiju da klanja jaciju-namaz. Žurilo mu se, a imam je kasnio. Kada mu je ponestalo strpljenja, uputi se prema mujezinu, jednom starcu slaboga sluha. Stade iza njega, stavi ruku preko nosa, te povika, pokušavajući promijeniti glas: "Obavite namaz!", a zatim pobježe. Čim to mujezin ču, skoči da prouči ikamet. Ljudi ga opomenuše da sjedne, pa on to i učini, a zatim se počeo okretati, ljut, da vidi onoga koji je to uradio i da ga izgrdi. Vrlo smiješna situacija! Međutim, nisam je spomenuo zbog toga što je smiješna, nego zbog toga što sam nakon toga sjeo u neko društvo, pa jedan od prisutnih počeo pričati priču, te reče: "Sa'd je žurio, jer je nakon toga trebao ići s ocem na more," a poznato je da je Rijad u pustinji, ne nalazi se uopće na moru. Dvoumio sam se da li da ga ispravim, da mu se usprotivim, ili je ta činjenica sasvim nebitna za samu priču, te nema potrebe za ispravljanje i izazivanje neprijateljstva. Odlučio sam se za ovo drugo, te sam prešutio.

Nekada se možda nečemu protiviš, a i ne razumiješ o čemu se zapravo radi. Zijad je bio nježan i pažljiv, volio je savjetovati druge. Zastade jedanput na semaforu, te začu neku vrlo glasnu zapadnu pjesmu. Pitao se odakle dolazi taj glas. Okretao se, tražeći mjesto s kojeg dopire pjesma. Tada u svojoj blizini ugleda jedno auto čiji je vozač pojačao radio do kraja, tako da se čuo daleko. Zijad počeo pritiskati sirenu, pokušavajući upozoriti tog čovjeka da stiša radio. Međutim, čovjek se nije uopće obazirao na to. Činilo se da zbog glasnoće i ritma pjesme koju sluša uopće ne registruje šta se oko njega dešava. Pokušavao je da vidi njegovo lice, ali je on bio spustio krajeve gutre¹ s obje strane lica. Nakon ogromnog truda, uspio mu je vidjeti lice – vidje da čovjek nosi dugu bradu. Čudo je bilo još veće: čovjek ovakvoga izgleda umjesto da sluša Kur'an, sluša muziku i to još krajnje glasnu?! Upali se zeleno svjetlo, te auta krenuše. Zijad je bio uporan u nastojanju da posavjetuje čovjeka. Pratio ga je. Čovjek zastade ispred prodavnice da nešto kupi, a Zijad se parkira do njega. Dok se čovjek vraćao iz radnje, Zijad ga je posmatrao. Na njemu je bila neka kratka odjeća, a na licu duga brada. Pomisli: "Vjerovatno će

¹ Prekrivač za glavu koji Arapi nose. (op. prev.)

sada iznijeti kutiju cigareta!" Čovjek iziđe s islamskim časopisom u ruci! Zijad se nije mogao strpiti, te mu se obrati blagim glasom: "Brate moj, ako dozvoliš... Hej!" Čovjek nije reagovao, nije se okretao. Zijad povika: "Hej! Hej! Dozvoli mi, brate!" Čovjek ode prema autu i sjede u njega, uopće se ne osvrćući. Zijad se naljuti, pride mu, te mu se opet obrati: "Allah te uputio, što ne slušaš?!" Čovjek ga je gledao, smijući se, te upali auto, a odmah se upali i radio, koji zagrmi. Zijad se uznemiri i reče: "Brate moj, haram ti bilo! Uznemiravaš ljude!" Čovjek se sve više smiješio, a muzika trešti. Zijad se još više iznervira, pocrveni, te podiže glas da bi ga ovaj čuo. Kada čovjek vidje da je stvar dotle došla, počne rukama pokazivati prema ušima, a zatim iz džepa izvadi neku sveščicu na čijoj početnoj stranici je pisalo: "Ja sam gluh, ne čujem. Molim te, napiši mi šta želiš kazati!"

"Uzvišeni Allah kaže da je čovjek brzoplet. Pazi da žurba ne savlada tvoju obazrivost!"

Prije savjetovanja milostinju udijelite

Ako imaš neki veliki zahtjev, nužno je onoga od koga zahtijevaš prije toga pripremiti, kako te ne bi olahko odbio. Ovo važi i za pismene i za usmene zahtjeve. Tako, ako želiš napisati zahtjev nekom bogatašu, tražeći da ti pomogne, trebalo bi da prije nego išta zatražiš, napišeš nekoliko riječi kojima ćeš ga pohvaliti, kako je dobar, darežljiv, spreman pomoći, a nakon toga ćeš iznijeti šta ti treba.

Isto tako, ako nešto hoćeš od svog oca, brata, ili, ko zna, možda i od žene, trebalo bi da na početku napraviš neki uvod. Tako, ako si pozvao neke prijatelje na ručak, pa želiš o tome obavijestiti suprugu, da pripremi hranu, te da počisti kuću, bilo bi dobro da prije toga kažeš: "Zaista je hrana koju spraviš jako ukusna. Vjeruj mi, svi moji prijatelji se obraduju kada ih zovnem da jedu ono što ti svojim rukama napraviš. Jeo sam u najelitnijim restoranima, ali nikada nisam probao ukusniju hranu od tvoje.

Jučer sam vidio jednog svog prijatelja koji se vratio s putovanja, te sam mu onako, reda radi, rekao: 'Dođi sutra kod mene na ručak.' Iznenadio sam se kad je on to i prihvatio! S njim zajedno zovnuo sam još nekoliko prijatelja, pa bilo bi fino ako bi nam pripremila nešto za jelo." Ovaj način je bolji nego da, čim uđeš u kuću, zagalamiš: "Ženo, ženo!", pa se ona odazove: "Eto me, dolazim!", nadajući se da ćeš je zovnuti da prošetate, a ti joj tada kažeš: "Brzo, brzo! U kuhinju, u kuhinju! Doći će mi neki ljudi, požuri da napraviš ručak, i pazi kako ćeš to uraditi. . ."

Slična je situacija i kada želiš od direktora zatražiti odmor, ili hoćeš nešto kazati svome ocu i majci. A možda si već naišao na neke slučajeve iz života Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, koji govore u prilog tome.

Dok je bio dječak, Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, odgajan je u blizini utvrda Hevazina. Priželjkivao je da prihvate islam. Čuo je da su se ljudi iz ovog plemena okupili i pripremili za borbu, te on, sallallahu 'alejhi ve sellem, izađe pred njih i stupi u borbu. Allah tada pruži pomoć Svome Poslaniku u Dži'rani, kada poginu određeni broj ljudi na obje strane. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, sakupi zarobljene žene i djecu na jedno mjesto. Nekoliko ljudi iz plemena Hevazin htjede razgovarati s Poslanikom, sallallahu 'alejhi ve sellem, da oslobodi ropstva njihove žene i djecu, te izabraše jednog rječitog čovjeka, koji je imao veoma lijepe metode komuniciranja s drugima i lijepo je nastupao. Tako ustade taj njihov govornik, Zuhejr ibn Sured, te kaza nekoliko uvodnih rečenica: "Allahov Poslaniče, u prostoru gdje su smješteni zarobljenici su i tvoje tetke, kao i dojilje koje su te odgajale. Da smo s Ibn Ebi-Šemerom, ili sa Nu'manom ibn Munzirom zajedno objedovali, te nas od njih kasnije snašlo ono što nas je snašlo od tebe, očekivali bismo da se povрати, te da nam naklonost svoju dâ, a ti si Allahov poslanik, najbolje stvorenje!" Nakon toga počeo citirati stihove:

*"Poslaniče Božiji, sigurnost nam podari
Iz plemenitosti svoje!
Ti si čovjek kakvog želimo i koga iščekujemo!
Učini da žene koje su te dojile sigurne budu,*

*Usta su ti puna bila mlijeka im ukusnoga!
Ne dozvoli da nestanemo!
Prikloni nam se, ta mi smo narod u procvatu,
Zahvalni na blagodatima tvojim bit ćemo,
Iako ranije u njih ne vjerasmo!
Obećavamo da ćemo od danas
Konje naše svezanim držati."*

Pogledaj kako je napravio dobar uvod prije nego je nastupio sa zahtjevom! Spomenuo je prvo Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, kada je on bio dijete, u utvrdama Hevazina Benu-Sa'da. Zatim je istakao velikodušnost Allahovog Miljenika: "Da smo plemeniti bili prema nekom drugom vladaru mimo tebe, i on bi prema nama takav bio, a ti prednjačiš u plemenitosti!" Kako je to samo lijepo!

Allah se obraća vjernicima, odgajajući ih: **"O vjernici, kada hoćete da se s Poslanikom posavjetujete, prije savjetovanja milostinju udijelite."** (El-Mudžādele, 12.)

Kada bi Arapi željeli da nekoga nešto zamole, da zatraže pomoć, prvo bi se obratili s riječima pohvale, te s poezijom. Isto tako, kada bi željeli nekoga uvrijediti ili se boriti, to bi otpočeli govorom i stihovima, pa bi se u njihovim dušama desilo ono što se ni sabljama nanijeti ne može.

Kada je Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, želio obaviti umru, Kurejšije se preplašiše, pa on, sallallahu 'alejhi ve sellem, umalo ne uđe u sukob s njima. Insistirali su da potpišu primirje s njim u trajanju od deset godina, u kojima ne bi bilo ratovanja. Kako je precizirano u mirovnom sporazumu na Hudejbiji, ako je neko pleme željelo prikloniti se Muhammedu, sallallahu 'alejhi ve sellem, to je moglo i učiniti, a ako je neko želio priključiti se Kurejšijama, također je mogao to uraditi. Pripadnici plemena Huza' tada skočiše i povikaše: "Mi se zaklinjemo Muhammedu na vjernost!" S druge strane, skočiše i ljudi iz redova Benu-Bekr, te rekoše: "Mi dajemo prisegu Kurejšijama!" Ova dva plemena se sukobiše, te proliše krv. Kurejšije su, inače, jako mrzile pleme Huza', ali su se bojale bilo šta im učiniti da im ne bi Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, pritekao

u pomoć. Kada je od primirja proteklo sedamnaest ili osamnaest mjeseci, pleme Benu-Bekr nasrnu na pleme Huza', navečer, na vodi zvanoj El-Vetir, koja se nalazila u blizini Meke, te zatražiše pomoć od Kurejšija, koji tada rekoše: "Neće Muhammed znati šta radimo, a i niko nas neće vidjeti!", te im pritekoše u pomoć, dajući im konje i oružje, a i borili su se zajedno s njima. Ljudi iz plemena Huza' se uplašiše; tada izginu određeni broj njihovih ljudi, žena i djece. Kada Omer ibn Salim, čovjek iz njihovih redova, vidje šta se desilo njegovom narodu, skoči na devu te požuri ka Medini, ka Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem. Nakon što stiže u Medinu, ode u džamiju, iscrpljen od puta, stade pred Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i reče:

*"Gospodaru, Muhammeda preklinjemo,
Zbog ugovora među nama sklopljenoga!
On dijete je bio, a mi roditelj bijasmo,
Zatim vjeru čvrsto prihvatismo,
Pa, pomози Poslaniku Svome, pomoći beskrajnom,
Zovni robove Svoje, da nam se priklone,
Među njima je Poslanik Božiji koji spreman je,
Ljut je, a to mu se s lica očitovati može,
Vojsku kao more veliku ima!"*

Zatim na sav glas povika:

*"Kurejšije uistinu ugovor dokinuše,
I dogovor s tobom prekinuše!
Stadoše čekati šta će dalje biti,
Mislili su da se nikome neću požaliti,
Oni su slabiji, a i manje ih je!
Noću nas na Vetiru,
Dok ibadet činili smo, napadoše,
Te nas i na ruku'u i na sedždi ubijati stadoše!"*

Kad je Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, čuo ove riječi, poeziju i poziv, uzruja se i naljuti, te reče: "Bit ćeš pomognut, Omere ibn Salime!" Zatim ustade i naredi ljudima da se pripreme za

borbu. Ljudi su se uplašili; pripremaju se, a ne znaju gdje će biti bitka. Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, nije htio da im kaže kojim će pravcem ići da ne bi to slučajno doprlo do Kurejšija. Zamoli Allaha da Kurejšije ne dobiju nikakvu informaciju, kako bi ih iznenadio na njihovom teritoriju. Srdžba Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, zbog pronevjere Kurejšija bila je ogromna. Spremao se, govoreći: "Mislím da će vam doći Ebu-Sufjan da potvrdi ugovor i da produži njegov rok trajanja!" Nakon toga, nekoliko drugih ljudi iz redova Huza'a pođoše do Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, a među njima je bio i Bedil ibn Vereka. Kada su stigli do njega, obavijestiše ga šta im se dogodilo, da su Kurejšije zajedno s plemenom Ebu-Bekr nasrnuli na njih. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, im obeća pomoć, te reče: "Vratite se i razidite se po svojim gradovima." Ovi ljudi poslušашe Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, te odoše prema svojim utvrdama. Na putu sretoše Ebu-Sufjana, u mjestu između Meke i Medine zvanom Asafan. Kurejšije su ga poslale Allahovom Poslaniku, sallallahu 'alejhi ve sellem, da potvrdi ugovor potpisan na Hudejbiji, te produži njegov rok. Bojali su se da neće čuti šta su uradili, pa kada Ebu-Sufjan srete Bedila ibn Vereku, uplaši se da je bio kod Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i obavijestio ga o njihovoj pronevjeri, pa ga upita: "Odakle dolaziš, Bedile?" "Bio sam kod ljudi iz plemena Huza' iz ove pustinje, usred ove doline", odgovori Bedil. Ebu-Sufjan ništa ne reče. Kada se Bedil udalji, Ebu-Sufjan pride do mjesta gdje je klečala Bedilova deva, uze malo njenog izmeta, smrvi ga rukom, te vidje košpice hurmi u njemu. Bilo mu je jasno da je deva bila u Medini, jer oni hrane svoje deve košpicama od hurmi. Ebu-Sufjan tada kaza: "Bogom se zaklinjem da je Bedil upravo došao od Muhammeda!" Nakon toga nastavi putovati sve dok ne stiže u Medinu. Uputi se prema kući svoje kćerke, Ummu-Habibe, supruge Poslanikove, sallallahu 'alejhi ve sellem. Kada uđe u kuću, pođe sjesti na postelju Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem. Ona je podvrnu odozdo, na što joj on kaza: "Jesam li ti preči ja od ove postelje, ili ti je, pak, draža postelja od mene?" "To je Poslanikova postelja, a ti si prljavi mušrik, te mi nije drago da sjediš na njegovoj postelji!" Ebu-Sufjan

se začudi, pa reče: "Kćerkice moja, Boga mi te poslije mene zlo snašlo!" Nakon toga Ebu-Sufjan ode kod Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, te mu kaza: "Muhammede, potvrdi ugovor i produži nam rok!" "Zbog toga si došao?! Je li se to nešto desilo kod vas?", upita ga Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem. Nije mu ničim pokazivao da je obaviješten o njihovoj pronevjeri, te da zna da su napali pleme Huza', nego se ponio na način kao da mu je kazao: "Zašto obnavljate ugovor i produžujete rok? Zar ugovor nije punosnažan? Zašto da se obnovi i da se produži?" Ebu-Sufjan mu tada reče: "Bože sačuvaj! Mi se držimo ugovora i primirja s Hudejbije! Ništa ne mijenjamo i ne činimo ništa mimo toga!" Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, je šutio, pa mu Ebu-Sufjan ponovi šta je maločas kazao. Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, ponovo nije reagovao. Ebu-Sufjan tada iziđe od Allahovog Poslanika, sallallahu 'alejhi ve sellem, i ode kod Ebu-Bekra, r. a., pa mu kaza: "Zauzmi se za mene kod Muhammeda da potvrdi i produži ugovor, odnosno zaštititi mene i moj narod!" Ebu-Bekr mu odgovori: "Ja radim samo ono što radi Allahov Poslanik. Ne mogu nikoga mimo njegove volje zaštititi. A što se mene tiče, kada bih na mrava naišao da se bori protiv vas, njemu bih pritekao u pomoć!" Ebu-Sufjan iziđe razočaran, te se uputi ka Omeru ibn Hattabu, r. a., ispriča mu zbog čega je došao, pa mu Omer odgovori: "Da se ja zauzmem za tebe kod Allahovog Poslanika?! Nego, nema više ugovora među nama, pa neka Allah dadne da tako i bude! Ono što je i ostalo od njega, neka Allah dadne da se raskine, a što je već raskinuto, neka dadne da tako i ostane!" Kada to Ebu-Sufjan ču, uznemiri se i bî mu teško, kao da ga je neko ošamario. Iziđe, govoreći: "Zlom si nagrađen od svojih rođaka!" Nakon što se u njih razočarao, ode kod Alije, r. a., te mu reče: "Ti si mi najbliži po rodu, zauzmi se za mene kod Muhammeda!" Alija mu tada kaza: "Ebu-Sufjane, niko od Poslanikovih ashaba ne može zaštititi nekoga mimo njegove volje, odnosno niko nikoga ne može spasiti ako on želi boriti se s njim ili ga kazniti. Pa, on ne govori iz hira svoga, a ti si vođa

Kurejšija, najugledniji kod njih, najjači, iziđi među svoje ljude¹, te sebe zaštititi, obrati se ljudima na sljedeći način: 'Tražim zaštitu za sebe!', a zatim se vrati kući." Ebu-Sufjan tada upita: "Misliš da će mi to nešto pomoći?" "Ne znam, ali to je ono što ja mislim", odgovori mu. Ebu-Sufjan iziđe pred ljude u Medini, te povika: "Ja pomoć od naroda tražim, ali nisam siguran da će mi je iko dati!" Nakon toga pojaha devu i ode u Meku. Kada je stigao među Kurejšije, upitaše ga: "Šta se desilo? Jesi li donio ugovor od Muhammeda?" "Ne", odgovori. "Boga mi, odbio me! Zatim sam išao kod njegovih prijatelja, te nisam vidio vladara da mu je narod više odan od njega. Otišao sam Muhammedu i ispričao mu zbog čega sam došao. Boga mi, ništa mi nije odgovorio. Zatim sam otišao kod Ebu-Bekra, te, tako mi Boga, nikakve koristi ne dobih od njega. Potom odoh kod Omera ibn Hattaba, pokazao se kao najljući neprijatelj. Na koncu odoh kod Alije, bio je najblaži u svom narodu, naredi mi nešto što sam ispunio. Međutim, tako mi Boga, nisam siguran da li će nam to koristiti ili neće!" "Pa, šta ti je to naredio?", upitaše. "Naredio mi je da zatražim utočište za sebe kod naroda, što ja i učinih!", odgovori on, a oni ponovo upitaše: "Da li je to dozvolio Muhammed", tj. da li se Muhammed složio da budeš zaštićen, "pa je nakon toga to dao narediti svojim prijateljima?" "Ne", odgovori Ebu-Sufjan. "Jadan ne bio, čovjek se samo s tobom poigrao, od kakve će nam koristi to biti?!", rekoše Kurejšije. "Boga mi ništa drugo nisam uspio učiniti", kaza, na koncu, Ebu-Sufjan. Nakon toga se rastuži, ode do svoje supruge, te joj ispriča šta se desilo, a ona mu na to reče: "Bog te unakazio! Predstavljao si svoj narod, a nikakvo dobro nisi donio!" Nije proteklo nekoliko dana, a Allahov Poslanik, sallallahu 'alejhi ve sellem, uđe u Meku, te je osvoji.

*"Veliki zalogaj treba dobro sažvakati
prije nego se proguta!"*

¹ Ovim se misli na muslimane koji su došli iz Meke u Medinu, te su njegovi u smislu rodbinskih i zavičajnih veza. (op. prev.)

Nije važno da uvijek uspiješ

Leopard je išao sa svojim prijateljem, koji je bio tvrdoglav i nadmen, kroz jednu veliku pustinju, te vidješe nešto crno kako se vuče po zemlji, zbog vjetra se na trenutak vidi, a već sljedeći tren se ne vidi. Leopard se okrenu prema svom prijatelju i upita ga: "Šta misliš šta je ono?" Prijatelj odgovori: "To je crna koza!" "Ne, nego je gavran", odgovori leopard. "Kad ti kažem da je koza, onda je koza!", reče prijatelj, a leopard će na to: "Uredu! Približit ćemo se i vidjeti šta je." Približavali su se, te se sve više i više naprezali, pokušavajući razaznati šta je u pitanju. Bilo je očigledno da je ispred njih gavran. "Brate moj, Boga mi je gavran", reče leopard. Prijatelj otrese glavom, te sasvim siguran kaza: "Koza!" Leopard je ušutio i dalje se približavajući. Gavran ih primijeti kako mu se približavaju, pa odleti. Leopard tada povika: "Allah je najveći! Gavran! Jesi li vidio da je to bio gavran? Odletio je!" Prijatelj mu tada reče: "Ne, nego koza, pa čak i ako leti!"

Zašto sam spomenuo ovu priču? Spomenuo sam je da bih pojasnio kako vještine, koje sam predstavio na nekoliko stranica, općenito uspijevaju u komunikaciji s ljudima. Međutim, uprkos tome, ima i onih koji, bilo kakvu vještinu da koristiš, uopće ne reaguju, pa kada bi, naprimjer, kod takvog nešto lijepo primijetio, te mu kazao: "Mašallah! Kako ti je lijepa odjeća! Kao da si mladoženja!", očekujući da se on nakon ovakvih riječi nasmije i zahvali ti se na ljubaznosti, on to ne učini, nego će te odvratno pogledati i reći: "Uredu, uredu! Ne uljepšavaj više! Ne moraš biti ljubazan!" Ovakve riječi dokaz su da takav nije stekao nikakvo iskustvo u komuniciranju s drugima.

Isto je i sa ženom koja želi pokazati reakciju na ono što joj se priča, pa kada joj muž ispriča neku šaljivu priču, ona reaguje smijehom, da bi joj on tada kazao: "Nemoj se nazor smijati!"

Lično sam isprobao metode o kojima sam na prethodnim stranicama govorio. Da, tako mi Boga, i sâm sam ih isprobao, te sam vidio da ostavljaju tragove na ljude, i stare i mlade, i prosječne i one mudre, kao i na osobe visokog staleža. Također sam ih koristio s mojim studentima na fakultetu, sa svojom djecom i

rezultati su bili zapanjujući. Njima sam se povodio i u komunikaciji s različitim sortama ljudi, raznih nacionalnosti, i mogao sam primijetiti njihov utjecaj. Mislim da sam bio jasan; konkretno, jesi li spreman promijeniti se? Budi junak i počni odmah!

Jedanput sam držao seminar o vještinama komuniciranja s ljudima. Među prisutnim je bio i Abdulaziz. Očigledno je seminar imao utjecaja na njega. Primijetio sam da sve zapisuje. Protekla su tri dana seminara, nakon čega smo se razišli. Nakon mjesec dana držao sam ponovo isti seminar. Pogledah u prisutne, te među njima primijetih i Abdulaziza, sjedi u prvom redu. Čudom sam se čudio. Zašto je došao po drugi put kad zna da ću isto govoriti? Kada je zaučio ezan za namaz, studenti pođoše klanjati, a ja uzeh Abdulaziza za ruku, odvedoh ga u stranu, te ga upitah: "Zašto si došao po drugi put, a znaš da ću isto govoriti?! I bilježnica ispred tebe je ista ona od prošlog puta! Diploma koju ćeš dobiti je ista! Dakle, ništa se nećeš okoristiti!" Abdulaziz mi tada reče: "Istinu govoriš! Međutim, tako mi Boga, prijatelji su mi rekli da sam se promijenio u ponašanju prema njima u zadnjih mjesec dana. Razmišljao sam o tome, te sam shvatio da sam, ustvari, primijenio ono što sam naučio na prošlom seminaru. Stoga sam ponovo došao, da utvrdim vještine koje sam ranije stekao."

Prema tome, ako si spreman da se promijeniš, budi junak i počni odmah!

Sadržaj

Uvod	5
Ovi se neće okoristiti	7
Šta ćemo naučiti?	8
Zašto tragamo za vještinama?	10
Usavršavaj se	12
Nemoj plakati za prosutim mlijekom	14
Budi istaknut	16
Ko ti je najdraža osoba?	18
Uživaj u vještinama	23
Sa siromasima	26
Žene	27
Djeca	31
Robovi i sluge	35
Sa suparnicima	37
Odnos prema životinjama	42
Stotinu načina za osvajanje ljudskih srca	45
Učini nijet lijepim... neka bude radi Allaha	47
Upotrijebi odgovorajući ukus	50
Odaberi odgovarajuće riječi	62
Budi ljubazan prilikom prvog susreta	67
Ljudi su kao rude u zemlji...	71
Muavijina dlaka	81
Ključevi srca	84
Obraćanje pažnje na psihičko stanje	86
Obraćaj pažnju na druge	90
Pokaži im da im želiš dobro	100
Zapamti imena	103
Budi obazriv	105

Budi oprezan: opazaj samo ono što je lijepo	110
Nemoj se miješati u ono što te se ne tiče	112
Kako ćeš se odnositi prema onima koji se miješaju u tuđe stvari?	114
Nemoj kritikovati	116
Nemoj se ponašati kao naredbodavac	120
Uzmi štap na polovini	124
Učini ispravljanje greške lahkim	129
Drugačije mišljenje	136
Na ružno uzvрати lijepim	140
Ubijedi ga da je pogriješio kako bi prihvatio savjet	145
Nemoj me koriti!	149
Uvjeri se u grešku prije upućivanja savjeta	158
Bicuj me nježno!	160
Bježi od problema	162
Priznaj svoju grešku, ne budi ohol	168
Ključ za popravljjanje grešaka	171
Raspetljaj čvor	176
Samokontrola	180
Nerješivi problemi	183
Ne ubijaj se brigama	185
Pomiri se s onim što ti je Uzvišeni Allah odredio	187
Budi stabilan	190
Ne proklinji ga ako pije alkohol	194
Ako se nije desilo ono što si želio, pomiri se s onim što je bilo	195
Svađamo se, a braća smo	196
Blagost stvari čini samo ljepšim	199
Između živog i mrtvog	206
Učini svoj jezik pitkim	211
Nemoj duljiti u govoru i nemoj se raspravljati	215
Ne obraćaj pažnju na to šta ljudi pričaju	218
Nasmiješi se	219
Crvena linija	221
Čuvanje tajne	224
Udovoljiti nečijim potrebama	228
Nemoj se obvezivati onim što ne možeš uraditi	230

Ko je šutnuo mačku?!	233
Skromnost	237
Skriveni ibadet	239
Izbavi ih iz provalije	243
Vođenje računa o svom izgledu	245
Iskrenost	247
Hrabrost	249
Istrajavanje na principima	250
Zavođenja	253
Oprostiti drugima	255
Darežljivost	261
Ukloni zlo	266
Izbjegavaj stvaranje neprijateljstva	269
Jezik je vladar	270
Kontroliši svoj jezik	275
Ključ	278
Emotivni saldo	282
Čarobnjak	285
“Neka riječi radost donesu, kad situacija radosna nije!”	291
Dova	297
Popravljanje	306
Gledaj svojim očima	308
Umijeće slušanja	311
Umijeće razgovora	314
Skrati put onima koji ti se protive	319
Sačekaj, nemoj se protiviti	321
Prije savjetovanja milostinju udijelite	323
Nije važno da uvijek uspiješ	330

